

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Den gule krønike

Citation: Hjortø, Knud: "Den gule krønike", i Hjortø, Knud: *Den gule krønike*, 1923, s. 1.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hjort_13-root.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Den gule krønike

KNUD HJORTØ
DEN GULE KRØNNIKE

2

KNUD HJORTØ

- SYNER. 1899.
- HJEMME FRA EGNEN. 1901.
- KRAFT. 1902.
- FOLK. 1903.
- STØV OG STJÆRNER 1904.
- TO VERDENER. 1905.
- HANS RÅSKOV. 1906.
- PRÆSTER. 1907.
- DEN GANG MAN VAR UNG. 1908.
- RASMUS. 1909.
- GRØDE. 1909.
- DEN FORTABTE SØN. 1910.
- GRØN UNGDOM OG GRÅ SJÆLE.
- 1911. FORÅRSSKYER. 1912. FRU HERTA. 1914. ÆVENTYRET. 1915. KVINDEN VOR MEDHJÆLP. 1916. TVELYS. 1917.
- FRA ORDENES SAMFUND. 1918. INDENSOGNS OG UDENSOGNS.
- 1919. FAUST. 1921. UD FOR SKRÆNTEN. 1922.

3

KNUD HJORTØ

DEN GULE KRØNNIKE

**GYLDENDALSKE BOGHANDEL- NORDISK
FORLAG KJØBENHAVN KRISTIANIA
LONDON - BERLIN MDCCCCXXIII**

4

COPYRIGHT 1923 BY
GYLDENDALSKE BOGHANDEL, NORDISK
FORLAG, COPENHAGEN

OPLAG: 1500 EKSEMPLARER

PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KJØBENHAVN

5

INDHOLD

- Side

• Det store Öde.	7
• Verdens-Koen.	9
• Yndes og Frugtbarheds Land.	16
• Uskyldighedens Rige.	22
• Det store Vand.	29
• Under Grublerens Træ.	33
• Brødrene fra Landet Nød.	39
• Hermostantis Fortælling om Dødsriget.	49
• Den ny Dag.	56
• Skibet.	64
• Landet åbnes.	70
• Tårnet.	75
• Hermostantis Sønner.	81
• Helten Bramantos.	89
• Ntu-Vælu.	99
• Stjernestenen.	112
• Kvinden og Døden.	119
• Snergast, Lovgiveren.	132
• Øksetid.	142
• Profeten Frænosvek.	152
• Sjælene taler.	171
• Ordet.	186
• Fortællekampen.	201
• Det store Dyr.	220
• Ræsuvan, den gale Profet.	229
• Beretningen om de tolv Stene.	238
• Profeten Urusek.	251
• Den store Tro.	260
• Ved Floden Ogrodanje.	266

6
7

DET STORE ÖDE

DER Var en tid, da verden ikke så ud, som den gør nu. Alle ting var i deres begyndelse, men ingen ting havde skikkelse eller stemme, hvorved det kunde gi sig til kende. Der var kun et uhyre gråt øde, hvoraf de enkelte ting syntes at ville træde frem, men ødet holdt den tilbage i sig og lod den ikke få liv. Der fandtes ikke noget lys, der kunde stråle ud og sige: Se, her er jeg, jeg er kendt af alle. — Heller ikke gaves der et mørke, der kunde hylle alting i sit slør og sige: Du ved, hvem der skjuler dig; mørke er mit bekendte navn. — Ingen havde sagt til lyset: Her skal du herske og glæde alt, hvad der har liv. — Lige så lidt havde nogen talt til mørket: Her er dit rige; bag dine porte skal du stænge lyset ude, så længe det er min vilje. — Der var ingen vilje i det hensigtsløse øde, og der var ingen tanke, der søgte sig udtryk i ødets formløshed. Der var ikke lys eller mørke, men over verden rugede en grå halvnat, skimlet af rim, tyk af frossen tåge. Intet sted endte den i en himmel, og der var ingen stjærner oven over, men for neden hvilede den mugne tåge på den lignende jord.

Jorden bar ikke et græsstrå, og intet dyr løb hen over den, men jorden selv så ud som et dyr, et dødt, meningsløst genbillede af et levende væsen. Forfærdeligt så det første dyrebillede ud under tågen, om noget øje kunde ha set det; en øgle lignede jorden, dens overflade var som huden af en uhyre og hæslig øgle, pigget af bjærgtinder, tornet af klipper, grynet og knudret af frosne bakkeknolde.

Sådan var jorden. Der var ikke liv på den og ikke død; jorden var en stor øgle, der kunde flytte sig uden hensigt, men ikke gå. Den trak rynker på sin hud og glattede dem bort igen; den lå stille i tider, der ikke har mål eller navn; en klippetop pegede ud i tågen, hvor den intet havde at vise for nogen; en hvidblå bræ ned ad dens side stirrede som et dødt blik ud i rummet, hvor der ingenting var at se. Men så rørte jordens store øgle sig; klippen sank ned og blev langsomt borte; det blaa-hvide isøje brast. Det havde stirret forfærdeligt, og det havde lukket sig, men der var ingen higen i dets stirren og ingen hvile i, at det brast.

Floder var der på jorden, men de løb ikke. Undertiden syntes de ligesom at flytte sig; der kom en

trækning i ødet, og floden fik et andet leje. Store søer var der; deres spejl var gråt af mudder og spejlede ikke. Der kom en trækning hen langs søens bred, den smalnede sig ind et sted og skulde måske nu kaldes flod. Store sten skød sig op af isgruset på den ene side af søen; på den anden side sank sten i det bundløse dyb. Det var bjærg, der rejste sig, og bjærg, der sank, og dog var det hele ingenting. Der syntes kun at ske noget.

Jorden var endnu ikke jord, og vandet ikke vand. Ingen havde sagt til vandet: Her skal dine bølger lægge sig, — eller til jorden: Her skal du hæve dig over vandet og holde det i ave. — Men jord og vand flød ind i hinanden som lys og mørke oven over; ingenting havde sin grænse eller sit rige at råde over; tid var ikke til; der var hverken een dag eller tusende år. Sådant var der heller ikke kulde eller hede. Den frost, der var, kunde dække de store sten med rim, men den var ikke i stand til at holde de opslemmede sandbjærg sammen ved flodbredderne. Og varmen var en kold lunkenhed, den var uden magt til at gi liv.

Dette var begyndelsen og de første ting.

Hvis var kraften, der gjorde, at jordens øgle undertiden rørte sine takker og torne? Eller kan kraften tilhøre nogen, så længe den er blind og uden mening? Var der nogen tanke i, at bjærg opstod, og andre sank i bundløs bund? Hvem havde da tænkt tanken, inden det skete? Hvem var til før tanken og gjorde, at den blev tænkt? Hvem opfyldte rummet, inden tanken om det var til? Hvem ved noget om det intet, der engang var, og hvem kan forklare dets væsen, og hvornår intet hørte op med at være?

Ingen kan fatte begyndelsen til alting. Ingens tanke kan rumme begyndelsens begyndelse.

9

VERDENS-KOEN

HVORFRA kom den store ko, der satte livet ind i verden, koen, der bragte ikke-væren til ophør og gjorde, at det blev til væren? Ingen kan vide det uden Ea, der er den viseste af alle guder, og måske han ikke ved det. Ti var vel Ea til, dengang da der kun var ikke-væren, og levede mon hans tanke i den rumløse uendelighed, endnu førend selve ikke-væren blev til. Blev ikke Ea og den vilde Mordrak og alle de andre guder skabt, dengang da koen trådte ind i den grå tågeverden fra det brændende rum, som var neden under?

Jorden var en uhyre, livløs øgle; den havde ikke hoved eller hjerte, fordi lyset og varmen, som skulde bo i dens hoved og i dens hjerte, endnu ikke var til. Men omsider kom den store ko op fra sit dyb; dens øjne var to vældige lys, og den så verden, inden verden endnu havde fået øjne til at se sig selv med.

Koen stod på grænsen af jorden, og det blev lyst; ødet kom ud af sin lange nat, og lyset sae til det: Se, her er jeg. — Det var det første levende på jorden. Lyset skinnede, og lyset var varmt. Det fik isen til at smelte og gjorde vandet levende. Floderne tog til at løbe og larme; de væltede sten med sig så store som bjærg. Tågen stod ikke stivnet oven over, storme greb den; de rev også vandene med sig og blandede sig med dem. Jorden rasede som et dyr, hvis lemmer har fået kraft, men som ikke ved, hvad den bruger sin kraft til.

Men da dette havde varet nogen tid, begyndte koen at gå hen over jorden. Dens horn var lange og rettede frem efter; de var hvide som fint sølv, men i spidsen var de mørke som gammelt sølv. Koen trådte dybt ned i floderne og anviste dem det leje, som de fra nu af skulde løbe i. Den afmærkede deres bredder med sine kløve; den trådte ned i dybet; dertil skulde deres vande gå. Den gjorde de bredeste floder til have og søer, og landet derimellem skulde være tørt og beholde den plads, som koen anviste. De vilde vande skulde ikke længere rase, som de havde gjort fra det første øjeblik, de fik liv; koen gav dem af sit eget: forstand og mildhed, at de skulde sige til sig selv: Se her er min grænse, den faste jord er min ven, som jeg ikke vil ødelægge med mine vande. — Bjærgene rejste sig på koens befaling og blev stående; imellem dem lå dalene. Bjærg skal være bjærg, og dal dal; de skal ikke angribe eller opluge hinanden. Jorden lå afmærket bag koens kløve. Der hvilede en tanke over den, der gav den sjæl.

Koen vandrede over jorden. Dens øjne var to sole, og der stod varme fra dens bug; to hvide stråler af em kom ud fra dens næsebor og den slikkede med sin tunge på de store, rimede sten. Koen gik slikkende frem over jorden, hornene viste vej; kulde skulde forsvinde dær, hvor de pegede. Koen slikkede græs frem mellem stenene, både i leret og i det skarpe grus; pludselig stod græsset der og svajede i vinden, blegt og tyndt i verdens begyndende dag. Jorden blev grøn, efterhånden som den synede frem under koens nærende bug. Foran lå jorden endnu gråhvid og død, men hornene pegede frem mod alt det, der endnu ikke var velsignet

af koens tunge, og alt hvad der ventede liv uden at vide det, det fik liv til sin tid. Der var død foran de vejvisende sølvhorn, og der var liv bag ved dem.

Koen gik frem over jorden og slikkede den fuld af græs; korn slikkede den frem og træer; høje skove stod i sporene fra dens fødder. Den gik indtil jordens yderste grænse; skovene tabte deres løv mange gange forinden, men da koen var nået til enden, vendte den om og gik tilbage. Dens horn pegede for første gang ud over liv; den så jorden ligge der, grøn og varm i al sin grøde. Hvor der var liv, skulde komme mere liv. Hvor det bølgede og viftede i vinden, skulde det røre sig og vrimle. Jorden var dejlig at se til; urt skød op som en pludselig grøn higen, der føler sin styrke, men ikke kender sit mål; den stod opret, men blind og hovedløs i lyset. Så sprang den ud i blomst; den fik sit øje og sin lille grønne sjæl, den så sig selv og verden rundt om. En anden dag faldt dens frugt til jorden ved siden af dens rod, der allerede var ved at visne; urten sank ned og blev borte, skjult af ny spirer, der var på vej op efter.

Koen slikkede dyr frem af græsset; småt kryb og store dyr; hjarde og flokke stod mellem mærkerne fra koens klove. De så undrende på græsset, på himlen og på hverandre, de gav sig til at æde, nogle græs, andre hinanden; mange af dem rejste et brølende gab mod himlen, fuldt af livslust og tak.

Tusender af fugle sværmede ud af de hvide skyer fra koens næsebor. Luften blev mere levende ved deres vingeslag, og lige sådan gik det græsset, som før kun blæsten havde rørt. Der blev liv på bjergenes stive klipper, da geder sprang om imellem dem, og skovenes grå stammer ligesom flyttede sig, mens hjortene græssede derinde eller kæmpede med hverandre.

En dag efter at koen for anden gang var nået til jordens ende, kom den tilbage med to menneskebørn hængende under sin bug; de trak tykke, hvide stråler til sig fra dens yver, så deres kinder svulmede og deres mundvige dryppede af mælk, og når de var mætte, blev de ikke tilbage, som dyrene, men løb ved siden af koen, indhyllede i den varme, søde damp fra dens bug. De voksede rask op under koens mælk og skilte sig aldrig fra den. De fandt i græsset og på træerne, hvad de skulde spise. Senere dræbte de også dyrene og spiste af deres kød, som de så dyrene gøre ved hverandre.

Da de to mennesker var vel voksne, mand og kvinde, tog koen for alvor til at vandre. Den førte manden og kvinden til en egn, hvor de aldrig før havde været; græsset her var mere saftigt, stenene færre og lavere, men skovene højere; træerne var hele året igennem fulde af frugter, der smagte som søde bær eller som brød bagt med honning, og der var ikke andet arbejde for de to mennesker end at gå hen og plukke dem. Her ønskede de at blive, og de talte med hinanden om, at dersom koen vilde ta ophold her, så vilde det være den største velgæring, den endnu havde vist dem. En dag gav koen dem at forstå, at de ikke skulde gå længere, idet den lae sig til hvile ved kanten af en skov, der på den ene side gik ned imod havet og på den anden side stødte op til en stor frugtbar slette, så fuld som en have af blomster og urter og mange slags frugter.

Her blev de to mennesker da boende; de byggede sig en hytte til værn mod blæst og regn, men forinden rejste de to altre, et for hvert af koens øjne, og de ofrede på dem hver morgen og aften.

Det første par mennesker fik to sønner og siden mange sønner og døtre, som ingen mere ved tal på. Men den ældste søn, til hvem Mordrak havde talt, var ond; han blindede koen på det ene øje. Dette gik således til: På de to altre, der var rejst foran koen, ofrede hver dag manden og hans ældste søn. Men sønnen spurte: Hvorfor skal der være to altre? — For han tænkte, at når hans fader døde, og han selv blev stammens høvding, så vilde han komme til at ofre sammen med sin næstældste broder og dele magten med ham. — Hvad skal de to altre til? spurte han, og hvorfor har vi ikke nok i et?

Men hans fader svarede: Der skal være to altre, min søn, fordi der er to store lys i verden, og det ene er ikke ringere end det andet. Alting får sit lys af dem, vi selv og dyrene og jorden, vi lever på; og da de to lys er lige, skal der også gives dem lige stort offer. Sådan er det indstiftet, og det vil ikke gå den godt, der forsøger at gøre det anderledes.

Med disse ord bragte han offeret til ende, og for første gang føjede han en forbandelse til, at ingen nogen sinde skulde vove at bryde det ene alter ned.

Kort tid efter døde han, og hans ældste søn var nu stammens herre, og han tænkte, at dersom koen kun havde haft et øje, så vilde han være ene om ofringen. Hans yngre broder kom til ham og sae:

Broder, vi vil ofre sammen, ligesom vor fader og du gjorde. Vor faders alter tilfalder dig, fordi du er den ældste, men jeg vil ofre på dit alter, for at alle kan se, at du er den første blandt os, ligesom vor fader var det før dig, og jeg er kun den anden, som du var den anden efter ham.

Og den ældre broder svarede: Kære, det skal være, som du siger, — men i sit hjærte tænkte han: Du skal ikke ofre ved siden af mig, og du skal ikke være den anden efter mig, for at ikke folket en dag skal glemme, hvem der er den første og hvem der er den anden.

Og inden ofringen skulde finde sted, gik han hen, og med en kæp, der havde en spids sten på enden, stak han koens venstre øje ud, og nu var der kun et stort lys over verden; det andet var mat og gråt, som om den gamle tåge, der en gang havde opfyldt verden, havde taget plads i det.

Og folket undrede sig meget og gik til stammens herre og spurte:

Kære, hvoraf kommer det, at vor ene sol ikke i dag skinner over os med sin sædvanlige glans.

Han svarede med beroligende ord og sae: Der er kommet en sky for. Vor gud har sat denne sky for den ene sol; han alene bestemmer, om den skal blive der, eller om den igen skal drage bort.

Men den næstældste broder, som vidste, hvad der var sket, blev forfærdet og frygtede Eas vrede; han gik dybt ind i skoven og råbte med høj røst: Kære herre Ea, du, der er menneskenes herre og den øverste blandt guderne, kom og sig din tjener, hvilken straf du vil pålægge os for en enkelt mands brøde, og hvis du vil ta mod nogen bod derfor, hvori den da skal bestå. Kom inden din vrede er blevet gammel og altfor forfærdelig, for vi mennesker må jo frygte den vrede, der gemmer sig længe i himlen og tøver med at vise sig.

Ea stod for ham i det samme; han sae: Hent din broder, at han kan høre, hvad jeg har at sige. Det er sandt, at straffen skal komme over jer alle, men jeg vil ikke, at den, der bær skylden for det, skal stå afsides og undgå at høre den dom, han har fremkaldt.

Det skete, som Ea befalede, og snart stod de to brødre for ham, grædende den ene, og den anden stum og trodsig, og da Ea så det, opflammedes hans Vrede endnu mere, og han sae:

Eftersom det ene menneskes brøde er alles brøde, så vil jeg ta koen op til mig, og den skal ikke være hos jer, 14 ti da I selv har slukket det ene lys, skal også det andet tages fra jer.

De to brødre forfærdedes. Den ældste broder stod foran Ea som et udtørret træ; hans hjerte var som sten; han rørte sig ikke mere end en grå og stiv klippe, der ikke hører eller ser. Men den anden broder blev rød og bleg som en blomst, der springer ud og visner igen; hans blod sprudlede i ham som en kilde af medynk og af kærlighed til livet, som nu var forbi. Han greb om et ungt grønt træ, støttede hele sit varme legeme til det og råbte, idet han i dette sidste øjeblik klappede et gedekid, der kom springende for at drikke af en kilde lige ved hans fod:

Skal vi da alle dø? Skal dette træ visne? Skal denne kilde ikke løbe mer? Skal kiddet blive en henrådnende hob, inden det får slukket sin tørst? Skal jeg selv blive liggende her som det udgåede træ foran min broders fødder? O Ea, straf os dog ikke efter vor fortjeneste?

Da ynkedes Ea og sae:

Koen kan I ikke mere beholde hos jer. Men koens øjne vil jeg skænke menneskene, for at de ikke skal være uden lys og varme. Dog, siden det ene er blindet, skal det fra nu af altid være blindet; det skal lyse over jer som blikket af en død mand; det skal minde jer om døden og om min vrede, der hænger over jer og rammer jer den dag, I finder på ny ondskab. Koens horn skal I slå op på et tempel, som I skal bygge foran de to altre.

Derpå vendte Ea sig til den ældste broder og sae: Kald på din kvinde og på dine børn, for at jeg kan føre jer bort herfra.

Han svarede med en stemme, der lød som når vinden rører de tørre kviste i toppen af et vissent træ: Herre, de er langt borte, og hvordan kan jeg råbe til dem, da du har taget mine lungers kraft, så min stemme kun er en hvisken?

Ea svarede: Luk din mund op og råb.

Og han råbte kvindens og sine seks børns navne; syv forfærdelige, gjaldende brøl kom ud fra skoven og lød ned over sletten, kvinden og de seks børn holdt op med deres arbejde eller leg, de stod blege af angst og turde ikke gå efter den kaldende stemme, skønt de alle havde kendt deres 15 navne, og andre kom ud af deres hytter og samlede sig om dem og sae: Vist var det jere navne, der blev råbt, og I må gå til den, der kaldte på jer, hvad enten det var en gud eller en forfærdelig ånd. I må ikke la den råbende vente, for at ikke hans vrede skal komme over os alle.

Og de stirrede mod det grå lys, der forskrækkede dem; de drev kvinden og børnene hen mod skoven; selv blev de stående og så dem forsvinde, idet de tænkte at de skulde aldrig se dem mere.

Ea tog imod dem inde i skoven og førte dem bort til siden for sletten, for at ingen skulde se dem. Han gik foran dem dagen igennem; manden med det oprejste hoved, kvinden med den bøjede nakke, og børnene, der dels græd dels legede med hvad de traf på, som var egnet for deres hænder.

Ved aftenstid kom de til landet Nød, hvor det var Eas vilje, at de siden skulde blive.

16

YNDES OG FRUGTBARHEDS LAND

EA tog nu koens øjne og satte på himlen som sol og måne, og mens de landflygtige i landet Nød arbejdede mellem tisser og skarpe sten, samlede Ea menneskene på den store slette og forklarede dem sin hensigt med dem.

Det sted, hvor I nu bor, sae Ea, — skal kaldes Yndes og Frugtbarheds Land, og jeg vil omgi det med en mur på alle sider, men på den fjærde side er havet mur. På et sted i muren, midt i sletten, vil jeg bygge en port, men der skal ikke blive megen gang gennem den port, for jeg vil sætte vagt ved den. Hvad der er ondt, findes uden for porten, og vagten, som jeg sætter, skal forhindre det i at komme ind. Det er min befaling, at der i Yndes og Frugtbarheds Land, skal herske fred. Der skal ikke høres trætte i ord eller ses strid i gærning; der skal end ikke være uvenskab iblandt jer, og ingen skal slå ihjæl.

Da Ea havde sagt det, vendte han sig og gik ind i skoven, men løven der havde hørt det altsammen, løb efter og traf Mordrak, som den antog for Ea og sae: Kære Herre Ea, betragt mine tænder og se mine klør; hvordan skal jeg nu finde min føde i Yndes og Frugtbarheds Land, eller vil du drive mig ud herfra?

Da stansede Mordrak og sae: Løve, du har ret. Og da han havde tænkt, hvordan det skulde være, underviste han løven; og løven gik tilfreds tilbage over sletten.

Men da Ea var kommet gennem skoven og langt bort fra mennesker, kom den vilde Mordrak til ham og spurte, hvad plan han nu havde med menneskene, og da han havde hørt det, sae han: Kære herre, Ea, du er den mægtigste af alle guder, og klogere end vi andre, men tror du, det er godt for menneskene, om de helt blir spærret inde 17 af den mur, du har i sinde at bygge? Mon ikke en dag deres sind vil hige efter noget af det, der er uden for? Vist er du i stand til, når du har bygget muren, at finde det onde, der endnu er igen og kaste det uden for, men vil du også afsøge hele det øvrige land og se, om dær ikke findes noget godt, som du har overset og ikke fået inden for din mur? Bestem derfor, at vi foruden de to vagter sætter en tredie, som folket skal spørge, når det ønsker at få det og det ind til sig, og er i tvivl om, hvorvidt det er godt for dem. Ellers er jeg bange for, at de to vagter, der kun har din ene befaling, undertiden vil ta fejl, men hvis du sætter en tredie over dem, som du har givet forstand, så han kan veje godt og ondt mod hinanden, så vil der ingen fejl kunne ske, og dine mennesker vil altid være tilfredse.

Ea svarede: Du har ret; der skal være endnu en tredie; kun fjøjer jeg dertil den bestemmelse, at han skal ikke spørges tit.

Da glædede Mordrak sig og sae: Herre Ea, jeg vil hjælpe dig at bygge muren, hvis du vil ta imod min hjælp.

Og Ea svarede: I nat vil vi i fællesskab opføre muren om Yndes og Frugtbarheds Land.

Den nat byggede guderne deres mur om menneskene. Da morgenlyset begyndte at træde frem på himlen, gik Ea sin gang rundt om muren og fandt den god. Men et enkelt sted stansede han og sae til Mordrak, der gik ved siden af: Kære, hvad er dette? Hvorfor er din del af muren, der ellers er jævngod med min, på dette ene sted ikke blevet sådan, som du vidste, at min plan var? Og hvad er det for et træ, du her har plantet inden for?

Mordrak stod nogen tid tavs, ligesom tvivlrådig, mens han så på stedet i muren og på træet; så sae han: Kære herre, Ea, da jeg var kommet hertil, gik en sky for månen, så jeg et øjeblik ikke kunde se, hvordan muren blev, og hvad slags træ, jeg tog til plantning; og da månen kom frem igen vendte jeg mig ikke om for at se mig tilbage, fordi jeg vidste, at arbejdet havde hast, men hvis du vil, skal jeg gå hen og gøre det om.

Således talte Mordrak listigt med nedslagne øjne under sine ildrøde bryn.

18

Men Ea svarede: Nu kommer dagen, og vort arbejde er til ende; det kan ikke gøres om. Det sted, hvor du har begået en fejl, vil gi mine mennesker meget at tænke over, men jeg vil vende fejlen til det gode, så at den lærer dem eftertanke.

Mordrak lo sagte i sit store ildskæg og svarede: Det vil sikkert være dig en let sag. Men hvis du synes, lad os da gå op på vort bjærg og se dine menneskers første morgen i det land, som koen skænkede dem, og som vi nu nar ryddet og indhegnet til dem.

Da guderne stod på bjærgtet, kom solen frem mellem skyer, men Ea løftede sin hånd og bød, at alle skyer skulde forsvinde på menneskenes ny morgen, og skyerne forsvandt som omkringflyvende ting, der synker til bunds i havet, og himlen stod klar og spændt i sin bue, som et vand, der ikke røres af noget vindpust.

Menneskene kom ud af deres hytter og vandrede i flokke og rækker omkring i landet, der var blevet nyt for dem. De gik langs muren, der var så høj, at den skjulte landet uden for; de kom til porten og undrede sig over, hvad de så: to store tyre med menneskehoved og vinger på ryggen; de var røde som rustent jern, vingerne var lyse, og mod spidsen skinnede de som sølv. Deres horn ragede op mod himlen, højere end grenene på de højeste træer, deres bug var som blåsorte tordenskyer, og deres klove var hver især så store som en lerhytte. De stod vagt mod alt ondt, som de ny mennesker endnu ikke kendte. Alt stort og småt kræ, der er plagsomt og farligt, skulde de holde ude; såvel hyæner og slanger som alt slags utøj. Endvidere vækster med giftig frugt eller stikkende torne, tidsel, der flyver i luften som en hvid og venlig sky, kvikgræs, der gemmer sig i jorden og væver den ind i sit net, så andre urter må dø; kolde vinde, og altfor brændende sol. Regnskyer skulde de lade ind, men ikke gråvær, der lægger sig på himlen som en død mands øjelåg. Feberluft og alle slags sygdomme skulde de holde ude, så vel som alt andet, hvormed der kan gøres skade; sten og skærende metaller. Ingen onde ting skulde kunne komme ind i det snævre rum mellem tyrenes høje horn og deres ben, der 19 var som tårne, men heller ikke altfor skønne ting som guld og klare stene, der ægger mennesker til tvist og skændsmål så vel som til hovmod eller rovlyst. Hvor skulde da strid komme fra, hvor skulde den ta sin begyndelse, når ingen steder fandtes en ond tanke, som den fra først af kunde støtte sig til? Ikke en gang uforsætlig fortræd skulde der være, for hvem skulde kunne begå den, når der på jorden ikke fandtes en sten, og når Ea havde bestemt, at der aldrig i tiden skulde brydes nogen gren af noget træ i landet? Han havde gjort menneskenes arme svage, siden de ikke behøvede at arbejde, og ingen tunge ting skulde komme ind gennem porten, ingen anledning til svært arbejde, der gir mennesker kræfter og altfor stor lyst til at bruge dem?

Se, sae Ea — hvor alting er fuldkomment, sådan som jeg har gjort det.

Mordrak sae: Døden har du dog tilladt at komme ind i Yndes og Frugtbarheds Land.

Døden har jeg ikke lukket ude, siden jeg har dømt seks mennesker og deres efterkommere til at dø. Men her skal døden ikke være, hvad den er i landet Nød. Den skal kun være det sidste smil, hvormed den døende, der er uforanderligt glad, siger farvel. I et hjørne af haven, nær ved stranden, har jeg lavet en hule, hvor menneskene skal gå ned og dø. Fra hulen er nedgangen til dit rige, hvor de dødes sjæle bor.

Mordrak strøg sig over sit skægs brand og svarede: Jeg skal vogte vel på dine menneskers sjæle.

Guderne så menneskene stimle sammen ved porten for at betragte de to tyre, der stod ubevægelige med øjnene rettet mod hinanden, men undertiden vendte de hodet til siden, bægge på en gang.

Ea sae: Ser du, hvor glade menneskene ser ud? Når de går hen til siden af porten, kan de møde den ene tyrs blik, og de frygter ikke for det. Se, de smiler; de vil elske mine to vagter som et barn sin kærlige beskytter, hvis styrke er forfærdelig, men hvis kærlighed er endnu større.

Du har ret, sae Mordrak, og smilet bevægede hans skæg, som en ildrager et bål; — værket er fuldkomment, og det 20 er dit, for hvad jeg har gjort, er kun en udførelse af din tanke. — Men se, nu går de videre.

Guderne så menneskene gå langs muren under lydelig og munter samtale, men på et vist sted stansede de og blev tavse. Over et lavt sted i muren så de en skikkelse ligge i en lund af palmer, en dejlig lille have, som sletten inden for. Skikkelsen mellem palmerne var en løve, men dens hoved og bryst var en kvindes. Den hvilede med forbenene strakt frem og halen slået op langs siden; den stirrede ret mod syd og sås ikke noget øjeblik at dreje sit hoved.

Se, sae Mordrak, — ingen af dine mennesker forsøger på at møde dens blik, og de smiler ikke mere.

Nej, svarede Ea, — de smiler ikke; de tænker. De tænker de tanker, som jeg indgir dem.

Mordrak lae hånden over sit skæg, og der slukkedes et lys over hans sorte ansigt; han svarede: Mægtige herre Ea, du har sikkert ret. Men tit vil det vist ikke hænde, at dine mennesker hos min datter søger løsning på de spørgsmål, de ikke selv forstår. Dog, du vil indgi dem dine tanker, vise Ea, og det andet blir da ikke nødvendigt.

Ea spurte: Hvorfor ligger Mordraks datter i en lund, der er skønnere end den del af haven, der er lige

overfor?

Mordrak svarede: Skyen, der gik for månen, forvirrede mit syn, så jeg ikke kendte forskel på højre og venstre; men tidsselfnug vil flyve gennem lunden om Mordraks datter, kvikgræs vil krybe derind, og så vil mine palmer en gang gå ud, og de tanker, du har i sinde at indgi dine mennesker på dette sted, vil derved blive endnu klarere.

Da nu guderne skulde til at skilles, den ene for at gå op på sit bjærg i himlen, den anden ned i sit mørke rige under jorden, da sae Mordrak et ord, der skulde huskes mellem ham og Ea fra menneskenes første dag og siden altid: Lykkelig er din have, hvis træers grene ikke skal brydes af menneskehånd eller knækkes af storm; lykkelige dine dyrs fødder, der ikke skal såres af tjørn eller skarpe sten. Lykkelig, sae han med et smil, der ligesom tændte en ny flamme i hans skæg, er din Løve, der skal leve uskyldig mellem uskyldige mennesker. Lykkelig er muren om haven, selv det sted, der mislykkedes for mig, men hvor du vil 21 indgi dine mennesker dobbelt skønne tanker. Lykkelig alle dine mennesker, ja så lykkelige, at de ikke en gang ved, hvad lykke er, fordi andet ikke findes, og det er sikkert det bedste for dødelige mennesker; deres lykke skal vare, den skal være uden grublen og tvivl, ti derfor har du sat din vagt ved porten. Lykkelig er du selv, herre Ea, der bor i lyset og aldrig skal stige ned i mit mørke, lige så lidt som solen kunde gå ned i underverdenen, fordi da vilde underverdenen blive lys og være den rigtige verden. Lykkelig er du, fordi du fra dit bjærg kan se på din have og ikke behøver at vende dit blik mod det land, hvorhen du har fordrevet alt, hvad du ikke elsker, thi lykkeligt vil det land ikke være, men du ser det ikke, og så er det ikke til. Lykkelig er selv Mordraks datter, skønt jeg ikke turde bede dig om en plads til hende i dit land, men du har givet hende af din visdom. Hvor lykkelig Mordraks datter er, det ved du, der er klogere end jeg og alle de små guder, bedst selv. Lykkelig er også jeg selv, der ikke er skabt til lyset, at jeg kan gå ned og skjule mig i mørket.

Ea svarede: Det er altsammen sandt og skal blive ved at være sandt.

Dermed skiltes guderne. En hvid sky steg op mod himlen, hvor den blånede og forsvandt; en mørk sky sank ned i dalen, hvor den blev borte.

22

USKYLDIGHEDENS RIGE

MORGENSOLEN lå på jorden som en rød kugle tabt i leg af en ung gud. Den skinnede ind gennem porten på stammerne af de nærmeste træer, så de blev røde, men deres kroner var grønne, og de øverste høje toppe syntes blå i den svage dis.

Løven følte sollyset på sit ene lukkede øje; den vågnede, rejste sig straks og følte, at den var sulten. Den vandrede lydløst forbi sovende mennesker, og et sted traf den på tværs af stien et barn. Løven tog barnet i sine forpoter, læe det ind i græsset, og da den havde set det smile i sin søvn, gik den videre. Da den var nået til kanten af skoven, traf den lammet, der stod lyserød i morgensolen og åd af det duggede græs.

De hilste smilende på hinanden, og lammet spurte: Kære, hvor skal du hen, eller er det måske mig du søger?

Løven svarede: Kære det er dig, jeg søger, hvis du ønsker, det skal være det, og jeg skal derhen, hvor du helst vil.

Lammet løftede sit hoved fra græsset og sae: Jeg går med dig, men min vilje skal ikke være det, der bestemmer din gang.

Så vil vi følge det firben, der løber ud og ind i græsset, svarede løven. — Hvor det går ned i sit hul, dær vil vi sætte os.

På den måde kom løven og lammet dybt ind i skoven, inden de satte sig hos hinanden, fortroligt talende sammen.

Løven spurte: Har du hørt om det land, hvor lammene kommer hen, når de en gang må bort her fra?

Lammet sae: Kære, jeg har ikke hørt om det; jeg er endnu så ung og ved ingenting, men jeg vil gærne la mig undervise af dig.

23

Da tog løven ordet og sae: Lammene kommer op på himlen. Dær går de under solen; deres fødder er de små hvide skyprikker; stjærnerne er deres øjne. Se op, de runde hvide skyer deroppe er de himmelske lams buge.

Lammet svarede smilende: Kære ven, løve, så måtte jeg jo ønske, at jeg snart kunde komme derop.

Da løftede løven sin klo uset bag lammets nakke, og med et slag slog han det ned.

Da løven havde fortæret lammet, tørrede den sine mundhår med poterne; poterne selv strøg den af i græsset og gik smilende tilbage gennem skoven.

Mens løven gik over pladsen foran skoven, så den menneskene spredes efter ofringen foran templet med de strålende sølvhorn. Menneskene hilste smilende på løven. Et barn, der gik med en stor bærranke i hånden, tog løven ved øret og sae: Kære løve, hvad har du spist, vil du smage mine bær?

Løven smagte af bærrerne og svarede: Søde varme bær har jeg spist, et stort rødt bær, der groede på en hvid bund, et sødt og saftigt bær, der voksede på en plante med fire spæde skøre stængler. Jeg spiste stænglerne med bærret, bladene og de himmelblå blomster.

Barnet så på løven, undrende og med et smil, men det frittede ikke, det havde jo også selv hånden fuld af bær.

Nu kom folkets lærer Asmerik, en ærværdig gammel mand med hvidt hår og skæg og rødmusset ansigt og satte sig på en høj tue i græsset. Folket lejrede sig rundt omkring, tilfældigt om i skyggen eller i solen, for der var ikke for køligt i skyggen, og solen faldt ingen for hed.

Da alle sad ned, og læreren så sig om for at høre, hvem der havde noget at spørge om, rejste en yngling sig og spurte ærbødigt: Kære lærer, hvad betyder hornene der sidder for oven på templet?

Læreren svarede: Hornene tilhørte den ko, der skabte liv på jorden, og som Ea siden har taget op til sig. Hornene peger altid mod landet uden for, ligesom Ea's sønner stundum, men ikke altid vender deres horn derhen. Dette gør de for at vise alt ondt tilbage, der søger at trænge her ind; hornene taler til os, de peger altid mod landet uden for, for at vi altid skal ha det i tanken, men ligesom horn er til at støde med, sådan skal vi støde tanken om det land tilbage.

Ynglingen takkede med ærbødighed og satte sig.

Så rejste der sig en anden, der også var ganske ung, og spurte: Kære lærer, hvorfor er muren på et sted ikke hel, og hvorfor vokser der lige indenfor et træ, der ikke er som de andre?

Læreren svarede: Hullet i muren har Ea selv sat, og træet har han plantet; det kan ikke gøre os nogen skade, det synes en ufuldkommenhed, men er blot et tegn på, at muren om vort liv et sted er brudt, så at vi kan vandre ud derigennem. Træet, hvis grene kan brydes, er et billede på vort liv, der ikke som havens andre træer skal stå altid. Men ligesom vi smilende går forbi hullet i muren og træet med de skrøbelige grene, sådan smiler vi også den dag, da vort livs gren brydes af og vi vandrer over bruddet i vort livs mur.

Hele folket klappede i hænderne af beundring over lærerens store visdom, og en tredie videbegærlig ung mand stod op og spurte:

Kære lærer. Hvad er solen og månen, og hvorfor synes månen ikke ligeså god for os mennesker som solen?

Læreren svarede: Solen og månen er den store kos øjne, som Ea har skænket os, men når du spør, hvorfor månen ikke synes lige så god som solen, da kan jeg kun svare dig, at hvad der blot synes, skal vi mennesker ikke gøre spørgsmål om, det kan vi ikke forstå, og det overlader vi derfor til Eas visdom.

En gammel mand rejste sig dernæst og spurte: Kære lærer, hvordan er det sted, hvor vi en gang går hen, og til hvilket du knyttede ordet ufuldkommenhed, og hvordan skal vi tro, at den gud er, der hersker over det land? Jeg har vistnok hørt derom før, men jeg er gammel og har glemt det.

Læreren svarede smilende: Kære gamle, i betragtning af din høje alder og store ærværdighed var din undskyldning ikke nødvendig, men jeg skal svare dig ganske sandfærdigt på dine spørgsmål. Jeg har ikke kaldt det land, hvor vi alle en gang går hen, ufuldkomment; det er fuldkomment på sin måde, omend det ikke ligner det. hvor vi nu lever.

25

Ufuldkomment er kun mennesket selv, naar han bliver gammel; sådan har Ea villet det. Ufuldkommenheden begynder ved hans fødder, så at han ikke kan danse og springe med de unge; den fortsætter sig til hans knæ og griber om hans lænder, så han ikke længere kan avle børn; den rører ved den

nederste spids af hans hjærte, så det blir uroligt i hans bryst, men den når ikke hans hoved og hans tanker, der blir ved at være klare som himlen. Mennesket vandrer i sine sidste år gennem en kort ufuldkommenhed og derfra ind i det andet land. Dettets herre hedder Mordrak, hvis datter vi alle kender, skønt ingen endnu har hørt hendes røst eller mødt hendes blik. Mordrak er ikke så viis og mægtig som Ea, men hans godhed mod os mennesker er lige så stor. Ea er et stort lys, men når han opholder sig oppe i himlen, blåner han som himlen selv, og vi kan ikke se ham. Mordrak er rød som solen i sin nedgang; vi kommer ned til ham gennem et kort mørke og modtages dernæst af et nyt lys.

Endnu en ung mand stod op og spurte: Kære lærer, hvad skal vi tro om landet uden for muren, der ikke ligner Yndes og Frugtbarheds Land?

Asmerik svarede: Det land har Ea vendt sit ansigt bort fra, og derfor ser det ikke ud som vort. Men da den samme skæbne aldrig kan tænkes at ville ramme Yndes og Frugtbarheds Land, så har Ea ikke lagt det dær som en advarsel, vi altid skulde ha for øje. Derfor er muren så høj, at vi ikke stadig skal møde et syn, der ikke er os til belæring eller på anden måde nyttigt. Derfor skal vi tro, at Ea kun foreløbig har lagt dette land fra sig, som en indtil videre unyttig ting. Men hvad det land en gang skal bruges til, ved vi ikke; måske er det også endnu skjult for Eas visdom. Men jeg ser, føjede han smilende til, at Jêkon sidder urolig på sin plads og tit vender sit hoved. Hører du ikke din lærers ord, Jêkon, eller ved du det aitsammen i forvejen, så du ikke har nødig at høre?

Jêkon, en ung mand med et ædelt ansigt, rejste sig og svarede: Kære lærer undskyld min adspredthed, men jeg vil gjerne tale, hvis du tillader det.

Tal, svarede Asmerik venligt, og alle så undrende på den unge Jêkon, der havde rejst sig.

26

Jêkon tog ordet og sae: Da jeg vågnede i morges, stod solen på randen af jorden og skinnede her ind gennem porten. Lige midt i dens lys stod et træ, der var højere og smukkere end de andre. Stammen blev rød af solen, men den nederste del af kronen, var grøn; toppen, der næsten nåede himlen, var blå at se til. Da du talte om Mordraks rige, huskede jeg træet igen, og jeg fik et syn: Dette træ er verdenstræet, og det er delt i tre riger; forneden er det rødt, på midten er det grønt, men i toppen er det blå. Det røde er Mordraks rige, det midterste, grønne, er det grønne land vi mennesker nu lever i, men toppen er himlen. Da jeg havde set dette syn i min tanke, og mens jeg var midt i min glæde over det, kom en anden besynderlig tanke i mit sind: Verdenstræet vokser op ad; det begynder i jorden, hvor mennesker ikke kan leve, det bryder vej til lyset, det vokser gennem Mordraks rige og lar sig ikke stanse dær; det gror op gennem menneskenes land, der er i midten, og det blir heller ikke dær, det vil ikke la sig stanse før det har nået himlen. Det er verdenstræets vej, den er een, den er op ad. Mennesket derimod begynder på midten, ikke for oven, ikke for nedden, og menneskets vej er ned ad. Det går ned gennem Mordraks rige; skal det ende i jorden selv ligesom træets rødder? Kære lærer, jeg er ung og uden indsigt. Vil du ikke oplyse mig, for min anden tanke lae ligesom en tåge over mit sind.

Asmerik svarede smilende: Jêkon, vi ved, at Ea har indrettet alt på det bedste, det ved du også selv, og der kan altså ikke være tvivl i dit sind. Men jeg ser, dine tanker endnu ligger i tåge; dog da du kan tale, som du har gjort, skal du fra i dag være min discipel frem for andre, og når jeg en gang går bort, skal du være folkets lærer i mit sted.

Alt folket klappede og jublede, og Jêkon blev stående, hvor han stod, rødmede, men lykkelig. Læreren gik ned fra sin plads og gav derved tegnet til, at undervisningen var forbi, og at tiden for leg og spring nu var kommet.

Det var ikke kræfter, fart eller behændighed, det kom an på i de uskyldiges leg; de tog ikke brydtag med hinanden, de kendte ikke til at ta hårdt, og deres leg gik ikke ud på at vise, at en var stærkere end en anden. Fik nogen 27 et venligt puf, hvoraf han forstod, det var meningen, han skulde falde, så faldt han, men derfor kom ikke altid den tilsyneladende sejrende til at ligge oven på. De løb efter hverandre i fangeleg, men ingen havde ønske om at vise sig hurtigere end en ven; derfor lod han sig fange, når der var løbet en passende tid. Der var ingen pris at vinde for nogen idræt, for der var ingen, der vandt. De yngste og mest kåde, dængede hverandre til med røde bæer, med blå druer og med gule bananer; de kastede usikkert, men ramte blødt, når kastet ikke gik ved siden af. Farvede klatter sad på de nøgne kroppe, og saften drev ned ad bag og ben, for det var skik at vende ryggen til ethvert kast. Alle, der kunde, var med i legen, og mange allerede ærværdige skæg fik nye farver. Ingen opnåede at vise sig som de andres overmand, få traf, hvad de sigtede efter, men de lo alle; en umådelig latter lød hele tiden fra de salige mennesker. Alvorlige og tavse stod kun havens høje træer, og fra templets tinde pegede de sølvklare kohorn, stumt og ligesom manende mod landet uden for, hvor ingen munterhed var; dog den vej vendte de legende menneskers øjne sig ikke; desuden var jo muren imellem.

Men i en klynge uden for legepladsen sad de ældste mænd og kvinder, der ikke mere kunde være med; også de lo og fulgte med i alt, hvad der gik for sig, og sådan snakkede de da med hverandre, når de kunde

komme til det for latter:

Sandelig, vor værdige lærers hår og skæg har i dag fået ungdommens farver. Se, han er rødskægget, og hans hår er gyldenlokket som hos et femårs barn. Betragt en gang den skønne Isvêni: midt på hendes nakke, under hendes opbundne hår udspringer en livsalig rød flod; den deler sig ved begyndelsen af hendes ryg i to herlige floder, hvorved hun kommer til at ligne et billede af vort land med dets to strømme; de løber uden om hendes bag, hvis bjærgtoppe er en uoverstigelig hindring; de løber ned ad hendes ben, en på hvert og munder ud på de rosenrøde hæle. Er hun ikke et dejligt land, den skønne Isvêni, vel vandet og frugtbart. Hvem er den lykkelige yngling, der i aften skal ta dette land i besiddelse? Mon det ikke blir den vise Jêkon, 28 der engang skal blive folkets lærer? Se, hvor han går med venstre hånd over øjnene, mens han søger rundt om sig for at fange med den højre. Vil ikke den skønne Isvêni, træt af sin egen leg, gå ind i hans og la sig gribe af ham, så hun kan sidde og hvile sig en stund, og glæde sig ved tanken om, at den vise Jêkon har fanget hende og fæstet sit øje på hende. Jo, så du ikke, at det skete? Ganske vist, nu fanger Jêkon allerede efter en anden, men ingen ved, hvad han tænker, og Isvêni sidder i græsset og hviler sig; hendes ryg er det lykkelige kort over landets floder, men deres udløb er skjult i græsset.

Sådan snakkede de gamle med hverandre, men der blev stille, da tre mænd og to kvinder rejste sig og stod smilende og tavse et øjeblik. Også legen stansede, og alle så smilende på dem, der havde rejst sig.

Så sae den ældste, en ædel, bøjlet olding: Farvel kære; vi går bort, men bliv I ved med jer muntre leg, der også har glædet os, og som vi vil tænke på, mens vi går.

Sådan talte han; så vendte han sig og gik sammen med de andre. Folket så kun deres gamle rygge, men de vidste, deres smil nu vendte den anden vej. De raabte: Farvel, farvel, kære! — men ingen fulgte dem; de gik gennem skoven, til de kom til det sted i et hjørne af muren, hvor der var en hule. Dens mund var halvmørk, men der groede alle slags skønne blomster af dem, der ikke behøver meget lys. Hvad der var længere nede i hulen, fik nu de fem at se; ingen andre vidste det, men de tænkte med et smil på de fems vej gennem hulen, mens de legede videre lige så lystigt som før.

29

DET STORE VAND

DA menneskene havde leget en god stund, samlede de sig på et smilende tegn fra deres lærer i en lang flok og begyndte at gå bagefter ham ind gennem skoven. De var grå af jord og støv, grønne af frisk græs eller sribede af forskellige frugters saft, allesammen lidt trætte, men smilende. De yngste samlede sig frugter, som de spiste undervejs, men de mere voksne ventede besindigt til efter badet, og deres tålmodighed blev heller ikke hårdt prøvet, for vandringen gennem skoven varede ikke længere end en sulten mands måltid. Børnene havde endnu ikke spist den sidste banan, da skoven holdt op, og hele flokken gik ned ad den grønne skråning, der førte til et bredt bælte af fint hvidt sand uden sten, og til selve vandet. Solen havde nu drejet sig sådan, at den stod ude over vandet, dens skin faldt på de nøgne menneskers ansigter, på deres bryst og bug, da de trådte ud i vandet; de yngste endnu spisende, men skallerne havde de kastet fra sig inde ved bredden, for at ikke vandet skulde blive besudlet.

Under stille plask og samtale vadede nu alle ud i vandet, hver efter sit mål; for det var lov, at ingen måtte gå længere, end at benene var ganske skjult. Og dær stod da menneskene i en spredt flok af kroppe uden synlige ben, børnene længst inde, dernæst kvinderne og yderst ude de voksne mænd. Forrest af mændene stod den unge Jêkon, og forrest af alle kvinderne den skønne Isvêni; det sås på deres dejlige kroppe, at de havde leget med større iver end de andre.

Men tre skridt bag ved Jêkon stod Asmerik; han gav et tegn, og til Jêkon hviskede han: Kære, sæt dig. — Så sank hele skaren langsomt ned i vandet for at vaske sig, og 30 kun deres hoder var til at se. Hoder flød på vandet, så mange som der er blomster i skovbunden om foråret; små og store hoder, hoder med langt hår og kort hår, gule og snehvide hoder, alle smilende og nu tavse, og som det største smil i verden stod solen over dem og skinnede på dem alle. Sådan sad de en tid; vandet rørte sig om dem; bølger løb ud fra dem som stille smil, der blandede sig med hverandre. Menneskene vaskede sig, og imens mumlede de alle den samme bøn til det store vand: Kære, bliv ikke vred, at jeg urener dig.

Endelig løftede Asmerik en dryppende hånd op af vandet, men til Jêkon hviskede han: Kære, rejs dig. — Og en vrimmel af våde kroppe rejste sig over vandet, vendte om og gik ind efter. Men da de havde forladt det hellige sted, hver sit, brusede der i råb og sang en stor munterhed hen over vandet, og straks efter løb

de våde mennesker op til skoven for at hente sig frugter til måltidet, der blev fortæret på den grønne skrænt, mens solen skinnede og tørrede dem efterhånden som den sank.

Så snart den værste sult var stillet, og en rolig samtale var begyndt at komme i gang, rejste en yngling sig og spurte, henvendt til Asmerik: Kære lærer, hvad vil du, vi skal tro om det store vand?

Han svarede smilende, idet han tog til sit lange skæg: Kære, det er svært at tale om høje ting, når ens skæg er vådt og tungt, men vent til jeg får vredet det tørt, så skal jeg undervise dig. Nuvel, vi mennesker ved ikke, hvad havet er. Os tjener det til renlighed, og vi ved ikke, om det aldeles uden uvilje tar mod vort smuds; dog, Ea har på vore vegne talt med havet og forsonet det. Hvad mere er havet for os? Hver af os har sit sted, han må gå ud til, og ud over det sted kommer ikke noget menneske. Dernæst er havet en vej, hvorover vor tanke kan flyve som en fugl, men vi ved ikke selv, hvor den flyver hen; den taber sig som en fugl, der blir borte for vore øjne, mellem himlen og havet. Det store vand er en hemmelighed, som Ea deler med os mennesker. Vi ejer den ene lille side af hemmeligheden; vi kender den så langt som indtil vort bestemte mål; vi ved det er havet, der skænker os børnene. Resten 31 af det tilhører Ea helt ud til det sted, hvor det store vand mødes med himlens blå skål. Hvordan det sted er, ved kun Ea selv.

I det samme så han, at den unge Jêkon pludselig rejste sig, og han sae smilende: Jêkon har fået en tanke. Vi vil høre den, for måske har Ea selv indgivet ham den. Tal, Jêkon.

Jêkon stod højt oppe på skrænten med ansigtet vendt mod vandet og solen. Han talte sådan: Over den faste jord ligger et tyndt stof, som vi ikke kan se; det røre ved os, når vi løber; undertiden løber det selv og rører ved os; det kommer ud af vor mund, når vi taler, og det strømmer ind og ud ad vor næse. Det tynde stof og jorden kender ikke hinanden. Jorden kender ikke det stof, der ligger over den, ligesom mennesket ikke kender guderne. Men når vi træder ud i vandet, står vi i et andet stof, der vel er tyndt, men dog kan kendes af os. Det rører ved jorden forneden, og det tynde stof ovenover leger undertiden med det og danner bølger. Hvad kunde vi ikke lære af havet, dersom det vilde tale til os? Men se en gang fra denne bred, hvor jorden mødes med havet, og hen til det sted hvor havet rører ved himlens blå skål: Dær er den anden bred, og vor strand er et svagt afbillede deraf, men på denne bred, som vort syn ser så tydeligt, og som vor tanke flyver ud imod på usikre vinger, dær findes jorden ikke mere, men dær fortæller havet sine hemmeligheder til den, der træder fra dets bred op på himlens blå land, som igen strækker sig helt hen over vore hoder og vistnok ikke meget højt over vore højeste træer. Så nær er det blå land ved os, at en fugl med lethed kan flyve ind i det, og så langt borte er adgangen, der fører op til det; se det fine sand, der ligger på den fjærne bred, det er hvidt og om aftenen rødt. Det ligger i striber og pletter, det ligger i dejlige figurer. Hvornår skal en lykkelig fod gøre det lille skridt fra havets sidste flade bølger op på den blå skrænt med det skønne sand, dær hvor solen nu langsomt bevæger sig hen ad?

Asmerik svarede mildt, næsten ligesom irettesættende: Men du glemmer jo ikke, kære Jêkon at der for os mennesker ikke gaar nogen vej til den fjærne bred, du taler om, 32 hverken med bølgen over havet eller med fuglen i dens flugt fra trætoppene.

Jeg glemmer det ikke, svarede Jêkon og satte sig.

Asmerik gik tre skridt ud i vandet, og derfra talte han følgende ord: Jêkon har talt smukt og sandt, så vidt sandhed har kunnet findes, men den, der står i vandet, sådan som jeg, han er som et sindbillede på verden. Han står på jorden, der tilhører menneskene; en del af hans legeme berøres af vandet, der er fælles for Ea og menneskene og ikke halvt forstået af dem; hans krop er omgivet af det tynde stof, som vi ikke kan se eller forstå, og som tilhører Ea alene, men vandet om hans fødder er en mægler mellem bægge. Sådan er det, kære Jêkon.

Sådan er det, kære lærer, svarede Jêkon ærbødigt.

Og derfor, kære Jêkon, skal du nu være lærer ved siden af mig. Fra i morgen skiftes du med mig til at undervise folket, og om ikke lang tid vil du blive ene om det, når jeg smiler til jer alle for sidste gang og siger farvel.

Folket rejste sig, klappede og jublede, og munterheden begyndte på ny. Mange var også blevet sultne igen, men blandt dem, der var mætte og unge, lød allerede nu det råb, der mod slutningen af dagen hørtes overalt i Yndes og Frugtbarheds Land: Kære, må jeg komme til dig?

MENNESKENE begyndte at rejse sig fra den grønne skrånning og gå ind gennem skoven til deres natteleje, for nu gik solen ned. Den kastede sit røde lys lige ind på træernes stammer, så de kom til at ligne støtter af ild, og imellem dem vandrede menneskene som bevægelige flammer. Der herskede usigelig munterhed mellem de lykkelige mennesker. De søgte hinanden parvis, og fra alle kanter genlød det samme råb i een sammenhængende sang så vedholdende som fuglenes kvidren for oven: Kære, må jeg komme til dig? Kun de allerældste, de ganske få, tog ikke råbet op, men de lyttede smilende til menneskekvidderet, mens de med hverandre drøftede dagens lære og leg og siden uden klage fandt deres ensomme leje mellem træerne eller på den åbne plads.

De kaldende råb sank efterhånden ned til en umådelig kurren som af tusende par skovduer. Sådan lød det hver aften i landet, så snart solen var af himlen, og de ensomme gamle lå spredt rundt om og gottede sig ved minder og ved deltagelse. Men det skete undertiden, at når hver havde fundet sin, blev der en eller flere kvinder tilbage, og så vidste alle, at nogle af mændene ikke havde søgt lejet, men var gået andet sted hen. Denne aften var der kun een kvinde til overs, og en mand måtte altså være gået sin egen vej; hans ryg sås endnu mellem træerne langt borte som en halvt slukket brand.

Denne mand var Jêkon. Han sad dær, hvor mænd plejede at sidde, når de ved lejets tid gik bort fra det øvrige folk. Han sad ud for det sted af muren, hvor der var et gabende hul. Han sad og stirrede på landet uden for, hvor

34

underlige ting syntes at foregå i halvmørket, og han stirrede på Mordraks datter, hvis halvt bortvendte ansigt han kun delvis kendte, og hvis øjne han aldrig havde mødt. Mordraks datter lå ubevægelig med sin grågule løvekrop, sine brune bryster og sin høje hals; hun så ufravendt mod syd med et blik, som kun solen kendte; hun syntes skønnere end alle havens kvinder, og træerne, der omgav hende, stod ikke tilbage for dem inden for muren.

Jêkon vendte sig og så på træet bag ved; dets stamme var forvreden og fuld af rævner; grenene var skøre og faldt ned af sig selv, når de blev gamle. Træet bar en slags grønne æbler, som kun nogle få mennesker havde sat tænder i; de sad ikke og blev søde som andre æbler. Lige så mærkelig som træet selv var den kilde, der sprang ud ved foden af det; dens vand var rødt og lugtede ilde; kun få havde smagt på det. Kilden dannede en lille bæk, og ved dens bredder levede forskelligt kryb med underlige torne og takker; ingen havde lyst til at røre ved det. Bækken løb ud gennem muren på det sted, hvor hullet var.

Jêkon sad under træet, og underlige tanker kom til ham fra det så vel som fra Mordraks datter. Bækken, hvis ende han ikke kunde se, førte ligesom hans tanker fra det ene spørgsmål til det andet, men han kunde heller ikke se sin egen tankes ende.

Han hørte en stemme bag ved, der sae: Kære, her kommer jeg.

Han vendte sig og så en mand, der var ældre end han selv; Jêkon svarede smilende: Kære, kom og sæt dig.

De to sad smilende og så i tavshed på trætoppene, på aftenhimlen og på stjernerne, så sae den ældre: Hvor dejlige er ikke træerne og stjernerne, og hvor yndig er ikke skoven, når lejeråbene er døet hen og efterfulgt af sød kurren.

Ja, svarede Jêkon, alt det er dejligt.

Den ældre blev ved: Og dog, kære Jêkon, sidder du her, du hørtes ikke blandt dem, der istemte råbet om lejet. Det, du tænker på, er altså noget andet.

Ja, jeg tænker også på noget andet.

Og vistnok mest på dette andet. Tænker du på Mordraks 35 datter, at hun en dag skal vende sit hoved og for første gang møde et menneskes blik?

Jêkon, der var blevet alvorlig under den ældres spørgsmål, skyndte sig at smile og svarede: Alene Ea ved, om Mordraks datter engang skal fæste sit blik på mig.

Ea alene ved det, gentog den ældre. — Da jeg kom gående, så jeg, at dit blik fulgte denne bæk, hvis vand er uden ynde, og hvis bredder har saa underlige beboere. Jeg så, at dine øjne kom fra træet her, der ikke er som vore andre træer, de fulgte bækken og tabte sig i forundret stirren. Dit blik gik dristigt grublende gennem muren, dær hvor muren ikke er, og til sidst blev det stående, uden smil, ved den dejlige lund, der omgir Mordraks datter. Vor lærer har undervist os om alt det, men har Ea indgivet dig en ny tanke, til en bedre oplysning for dine brødre?

Jêkon svarede: Alt, hvad vor lærer har fortalt os, er sandhed. Kan der tænkes nogen anden?

Kære Jêkon, du har ret, men Ea har mange sandheder, den ene er højere end den anden, ligesom den blå skål er højere end træernes kroner. Og hvorfor sidder du netop her og i dette øjeblik, om ikke Ea havde kaldt dig her hen for at undervise dig?

Jêkon svarede beskeden: Ea har ikke talt tydeligt til mig. Hvordan kan jeg gentag, hvad Ea mumler i mit øre?

Kære Jêkon. Vi ved, at Ea har udvalgt dig; du kan tale uden frygt.

Jêkon betænkte sig en tid; så sae han: Har vi ikke alle set, hvad der går for sig uden for muren? Tigeren dræber oxen med et slag af sin klo, men undertiden sker det, at oxen opriver tigerens bringe med sine horn. Den røde fugl sætter sig i græsset derude, den flager med sine vinger og fortærer græsset; den flyver op i træerne og blir til en talløs flok, og når den er fløjet bort, ligger træerne på jorden i sorte dynger. Men også uden den røde fugl falder træerne, ganske af sig selv; de står op og dør stille, de falder grønne om og dør; dyrene falder om og dør, men intet af alt det kommer ind til os. Kun på dette ene sted er verden vredet om; en dejlig lund ligger uden for, og herinde står et træ, 36 der altid dør, dog aldrig helt, fordi det står inden for muren. Her er en bæk, hvis vand er sygt. Har du set det små kryb ved bredderne? De dræber hverandre, for lyst eller for æde. Er der under alt dette skjult en stor og ny sandhed, som Ea en dag vil meddele os? Ea mumler i mit øre, men jeg forstaar ikke Eas mumlen. Vil han forklare mig, at dette har han sat for at lære os eftertanke og taknemmelighed?

Det siger vor lærer, afbrød den anden, — men kender han hele Eas sandhed?

Hvad vor elskede lærer siger, er sandhed, svarede Jêkon hurtigt.

Du har ret, kære Jêkon, dog tænker du længere end til vor elskede lærers ord. Et billede til at lære os eftertanke og taknæmighed har vi allerede uden for, og vi behøvede da ikke træet og bækken.

Kære, du har tilsyneladende ret. Måske holder Ea en sandhed skjult, der endnu ikke skal vides.

Men Jêkon er udvalgt til at kende den. Vor vise lærer, som ved alt, hvad endnu kan vides, han ved også, at du er udvalgt, og om Ea åbenbarer dig en større sandhed, det vil glæde ham, og han vil lære af dig. Den lille verden, som Ea ligesom bagvendt har sat på vor side af muren, er altså ikke blot et sindbillede eller en lære, det er en verden, og forskellig fra vor.

Ja, måske ligger deri en skjult sandhed, hvoraf Ea vil fortælle mig, at en ny verden skal blive til. Men hvordan? Det er jo en verden med fald og med drab, med æbler, der gir ømme tænder, og vand, der ikke kan drikkes? Hvordan kan selv Eas visdom forlige en sådan verden med vor?

Kære Jêkon, du glemmer, der er andre guder end Ea.

Men Ea er den højeste.

Ea er den højeste. Dog, hvoraf ved du, om Ea har al visdom? Har du været i gudernes forsamling? Har du overvejet deres ord, så du kan sige: Denne er den viseste, og denne anden er ringere end han. Jêkon, glemmer du, at du er kun et menneske, eller har Eas hvisken i dit øre gjort dig hovmodig?

37

Jêkon svarede hurtigt og beskeden: Jeg er kun et menneske; jeg ved ingenting. Jeg ved ikke, hvad hovmod er. Men vi har hørt, det skal findes mellem de lavere guder, der vil gøre sig klogere end Ea.

Den ældre bøjede sig over en blomst i græsset, hvorved han skjulte sit ansigt. Så sae han: Har du hørt tale om de syv store skrig, der engang lød fra skoven, og om mennesker, der blev udvist?

Jêkon svarede hurtigt: Vor lærer har fortalt mig om det; der er enkelte, der endnu husker det, men Ea vil, at det skal glemmes, og at ingen skal tænke over det.

Kære, Jêkon, så glem det, og tænk ikke over det. Men der var en, der skreg syv gange, og det var et menneske. Der var syv, der blev drevet ud, det var syv mennesker.

Mennesker som vi kan det ikke ha været, svarede Jêkon. Dog ligger der mørke over det, og mørket skal ikke løftes. Men min lærer har sagt mig, at de syv mennesker kan ha været børn af Mordrak, hvis datter vi ser her foran os. Men Ea drev dem ud, for Mordrak er en farlig gud; vi skal ikke ofre til ham, og han taler ikke til os som Ea. Han vogter vore døde, men Ea ser til, at de døde er lykkelige, når de er gået ned i Mordraks land.

Men, Jêkon, hvis en stemme en dag lyder i dit øre, at fra nu af skal I også ofre til Mordrak, tør du da svare: denne stemme er ikke af Ea, og jeg vil ikke gøre, hvad den befaler mig?

Kære, du sætter mit sind i uro.

I tanker, mener du, svarede den ældre, og så smilende på Jêkon.

Også Jêkon smilede, for at det ikke skulde ske, at en, der smilede, mødte et alvorligt ansigt. Så sae han: Kære, vil du lade mig ene, for at jeg kan tænke over, hvad du har sagt? Jeg vil blive her i nat. Ea vil måske undervise mig og bringe mine tanker i ro.

Den ældre rejste sig og sae smilende farvel. Jêkon svarede lige sådan; så bøjede han grublende hodet over sine hænder. Hans sjæl var skør som grenene på træet bag ved; hans tanker løb ad en kroget vej, en bæk med udrikkeligt vand. Men han mumlede ved sig selv: Når denne nat 38 er gået, vil der være fred i mit sind, som før. Men jeg må tænke det altsammen igennem, alene for Eas ansigt.

I det samme hørte han skridt bag ved sig, og en stemme sae: Kære, må jeg komme til dig?

Det var den skønne Isveni.

Jêkon rejste sig straks og tog hende smilende ved hånden, for at det ikke skulde ske, at en, der gjorde dette spørgsmål, skulde svares anderledes end med et smil og samtykke.

Hvem har sendt dig her hen? spurte Jêkon.

En gammel mand med hvidt skæg. Enten var det Snârkiut, eller også var det en anden; han fortalte mig, at du sad her.

Kære, jeg tror ikke, det var Snârkiut; jeg kendte ham vistnok, endskønt jeg har glemt hans navn?

Jeg kendte ham ikke. Hans ansigt var mørkt, men det kom af mørket i skoven. Hans skæg var stort og lyste, som om det var rødt.

Jêkon svarede smilende: Kære, du ved, der er ingen, der har rødt skæg. Det var hvidt, men det fik et rødligt skær af den røde himmel.

Kære, svarede den skønne Isveni smilende, — hvad skeller det mig, om hans skæg var hvidt eller rødt. Lad os gå hurtigere til; vi er endnu ikke langt nok borte fra træet du sad ved, og fra bækken, hvis vand jeg ikke elsker.

BRØDRENE FRA LANDET NØD

JEKON var nu folkets lærer. Han var højligt beundret for sin store visdom, men det skete undertiden, når han talte, at mændene holdt op med at smile. Det blev stundom bemærket af kvinderne, hvis sind gjorde dem mere egnede for at smile end for at lytte til vise ord, og mens de med lige velbehag så på alle mændene — hver mand var hver kvindes mand — kunde da også de blive alvorlige; de forstod ikke derfor den vise Jêkon bedre, og deres mænd forstod de mindre. Der kunde således i de voksnes forsamling komme et øjeblik af undren og alvorlig seen på hverandre. Det varede dog aldrig længe, og når der kom en pause i undervisningen, spurte mangan en den, der sad nærmest: Kære, hvad var det? Og den nærmestsiddende svarede da: Spør den vise Jêkon, men den første tog igen til orde og sae: Jêkon er meget viis; hans tanker kan ikke forstås af alle.

En dag, mens Jêkon stod og talte med ryggen vendt mod porten og de to tyre, Eas sønner, blev han pludselig afbrudt af et råb fra mændene og et stort skrig fra kvinderne. Hans ansigt, der var mildt trods hans ungdom, blev alvorligt over en sådan afbrydelse. Han tav og så på de forundrede øjne, der stirrede mod porten, og han vendte sig om for at se.

Uden for porten, men langt borte, stod to mænd, den ene høj, den anden ganske lille; to ny mennesker stod der ude, blandt tislere og tigre, i det land, hvor der fandtes drab og ufrugtbarhed, og de vilde måske nærme sig portene ind til Yndes og Frugtbarheds Land.

Hele forsamlingen havde rejst sig; ingen ventede på, at Jêkon skulde fortsætte med sin herlige visdom; alle syntes 40 at ha glemt ham, ærbødige ynglinge så vel som ærværdige gamle. Kvinderne stod helt

foroverbøjede; deres kroppe var et stivnet rend hen til porten for at få de to ny mænd på nærmere hold; men Jêkons nærværelse avede dem, indtil han gjorde det første skridt mod porten og således gav tegn til opbrud; da styrtede alle kvinderne skrigende og leende foran; mændene kom bagefter; Jêkon sidst.

De to mænd havde begyndt at gå hen imod porten og kunde efterhånden ses mere tydeligt; den ene var høj og smuk, og var vistnok ikke forskellig fra de mænd, kvinderne var vant til, men den anden var besynderlig og grim; og om ham samledes kvindernes øjne og spørgsmål. Men hvad vilde der ske, når de to kom nær til Eas sønner. Råb og spørgsmål holdt op; der blev stille som midt om natten, for nu skete det. Ja, Eas sønner vendte deres horn mod de fremmede, og hvor de stod, måtte de blive stående. De åbnede deres munde for at råbe, men Eas sønner stansede deres råb med et tegn af hornene; det blev holdt uden for som ond blæst, feber og flyvende tisselfnug.

Da Jêkon havde set det, vendte han om og gik tilbage mod pladsen foran templet; han sae til folket: Følg mig, og alle fulgte lydige med; og da de var kommet til sæde som før, tog Jêkon ordet og sae:

Med de to mænd har Ea sin bestemmelse, som vi ikke kender, men vi ved nu, at de kommer aldrig herind, og vi skal derfor ikke tænke over, om de har kvinder og børn og måske skal blive et stort folk, der skal opfylde landet uden for; vi har set dem, og vi har gjort os selv spørgsmål, som Eas sønner har besvaret. For os er de herefter ikke andet end som et træ derude, der står idag og måske falder imorgen, eller en okse, der græsser idag, og hvis Ea vil, næste dag falder for tigerens klo. Ingen skal gøre sig flere tanker om dem, end det allerede er sket.

Da Jêkon havde talt sådan, tog han sin undervisning op igen. Siden var der leg og bad, og da solen gik ned, vendte menneskeflokken tilbage fra stranden for at gå til lejet under det sædvanlige råb.

41

Men til den gamle Snârkiut, der var over lejeråbets alder, kom en anden gammel mand hen i halvmørket og sae: Kære, det forekommer mig, at Jêkons ord om de to fremmede ikke var fyldt af ganske så megen visdom, som de plejer at være.

Snârkiut svarede sagtmodigt: Kære, Ea skænker sine gaver i forskelligt mål, men hvad Jêkon sae, var sandhed.

Vistnok var det sandhed, men vil du som jeg, så går vi ned og sætter os under træet med de sure frugter. Dær kan vi i fred tale videre om det, der er sket.

Kære, svarede Snârkiut, — jeg går gerne med dig, eftersom jeg er for gammel til lejet; jeg vil gerne tale med dig, endskønt dit skæg synes rødt, hvilket åbenbart skyldes den røde aftenhimmel.

De satte sig ved træet under venlig samtale, og Snârkiut sae: Her har jeg tit siddet som ung og tænkt, og glemt hvad tid det var, indtil en kvinde kom og hentede mig; nu er jeg gammel, ingen kvinde henter mig mere, men jeg sidder heller ikke mere og tænker. Ti, kære, hvad er der at tænke over? Ea har indrettet alt paa det bedste, og det behøver jeg ikke at tænke over; Ea har mange skønne sandheder, hvoraf han undertiden skænker os en enkelt, men jeg ved jo, at Eas sandheder blir ikke skønnere, fordi netop jeg kender dem, og de taber ikke deres kraft selv, om deres vej gennem verden ikke er gået gennem min sjæl. Hvad skal jeg da med Eas store og skønne sandheder? Jeg er lykkelig uden dem; jeg kan glæde mig ved tanken om, at de er til; mere behøver jeg ikke. Alligevel er det såre smukt at høre den vise Jêkon sige, hvad Ea indgir ham, men vilde jeg savne Jêkon, dersom han ikke var? Nej, og således, kære, vender jeg tilbage til, hvad jeg først sae: at Ea har indrettet alting på det bedste.

Kære, svarede den anden, hvis skæg syntes rødt, når han ikke skjulte det med hånden, — du taler viist og meget besindigt; hvorfor er du ikke blevet folkets lærer? Alle kunde forstå dig, selv kvinderne vilde lytte, når du talte. Men når du ved så sikkert, at Eas sandheder tilhører Ea selv mere end menneskene, så ved du også, at hvad 42 Ea hvisker i et menneskes sjæl, og hvad dette menneske igen taler højt til andre, det er i sig selv såre usikkert. Hvad derimod blev råbt højt til os alle, det vilde vi alle med sikkerhed forstå. Og hvis Mordraks datter, der ligger her, efter Eas vilje en dag gav sig til at tale, så måtte — — men hvad er det? Ser du de to mænd, der i morges var foran portene? De nærmer sig til Mordraks datter; de går uden frygt hen til hende, mens vi aldrig har mødt hendes blik. Hvad vil de to mænd spørge Mordraks datter om?

Han havde rejst sig; han tog, ligesom han var bange, sin kammerat ved hånden og gik hen til muren sammen med ham. De så mændene stå foran Mordraks datter, og de hørte dem tale.

Vil Mordraks datter dræbe dem? spurte han Snârkiut.

Mordrak er en god og venlig gud; hans datter vil ikke gøre nogen noget ondt. Hør, nu taler Mordraks datter.

Mordraks datter talte med lydelig stemme:

Udmarkens mænd
med modige hjerter,
om hvad I vil vide
spør den viseste.

Kære, sae han med det røde skæg, hvorfor ryster dine hænder?

Kære, mine hænder ryster ikke. Her i vort land ryster ingenting, undtagen bladet for blæsten. Alt er indrettet på det bedste, og ingen har nogen sinde haft en rystende hånd, undtagen, som en gammel fortælling beretter, syv mennesker, da der lød skrig fra skoven. Men jeg er glad; du ser, jeg smiler. Den viseste, sae Mordraks datter. Det er Ea; vi skal spørge Ea.

Du har ret, kære, men hvor er Ea? Han kommer aldrig mere i vort land, da alting uden hans hjælp går efter hans ønske. Den viseste er altså Jêkon. Bliv her, jeg vil hente Jêkon; han vil forklare os det og sige, hvad der skal gøres.

Kvinden, der holdt Jêkon omslynget med sine arme, ⁴³ vågnede halvt, da han blev vækket. Hun klyngede sig fastere til ham, men vågnede helt ved et hårdt tag i sin arm. Hun satte sig forvirret op på lejet og så efter Jêkon, som fulgte med en mand, der syntes næsten sort i halvmørket. Derefter så hun til sin smærtende arm, den havde fem mørke pletter, fire foroven og een forneden. Hun sprang op og løb skrigende hen for at fortælle det til så mange af de andre kvinder, som hun kunde komme over at vække.

Imidlertid var Jêkon med sin ledsager kommet hen til Snârkiut, der ventede under træet, og han satte sig ned med en på hver side og så ud på de to fremmede, der nu stod med ansigtet vendt mod hullet i muren, ligesom de ventede på, at der skulde gives dem lov til at tale.

Jêkon sad med bøjet hoved og tænkte; han var i stor forvirring, og da hans to venner så, at hans forvirring ikke vilde klares, begyndte de at tale til ham, den ene efter den anden.

Jêkon, sae den rødskeggede. — Ea vil fra i dag åbenbare os nye og herlige ting, og han har udset dig som sit redskab.

Jêkon, sae Snârkiut; — tag glad imod det ny, mens du er ung. Senere vil du se, at det ny er som det gamle, og du vil glæde dig to gange.

Jêkon, sae den første, — på dette sted og ved hjælp af Mordraks datter skal det ny komme, der blev afvist af Eas sønner. I sine to sønner har Ea nedlagt al sin kraft; de holder ude alt, hvad der er ondt, men også, hvad der er nyt, for de skælner ikke, de har ikke visdom; den har Ea skænket Mordraks datter. Hun skælner, hun knuste dem ikke, da de stod foran hende. Forstår du ikke, Jêkon?

Jêkon, sae den anden, — lad ske, hvad der vil ske; der kan intet ondt komme af det. Vi ved, at det onde kan ikke findes inden for Eas mure.

Jêkon, sae den første, — Mordraks datter venter, du skal tale til hende; hun har kaldt dig her hen som den viseste i landet. Hun vil oplyse dig, men de to mænds skæbne skal afgøres af dig.

44

Jêkon, sae den anden, — tal til Mordraks datter; hendes stemme er skøn og såre behagelig som en kvindes, når hun udstøder aftenens råb, og det, hun siger, fattes let af en mand med din visdom.

Jêkon, sae den første, — her sad du for syv år siden og grublede over gåder, du ikke kunde løse, og hvis uro siden har holdt sig i dit sind, men begynder du ikke at ane Eas tanke, at løsningen nu skal komme på det samme sted. Forstår du nu hensigten med bruddet i muren, med den besynderlige bæk og grublerens træ med dets ramme frugter?

Jêkon, sae den anden — jeg tror også, at alt dette og de to fremmede på en eller anden måde hører sammen. Tal til Mordraks datter. Du skal ikke gøre det for min skyld, for jeg er gammel, og alting er gammelt og såre godt, og det blir aldrig anderledes, sådan har Ea indrettet det, men lad kun ting, der tilsyneladende er ny, finde sted, for at de unge kan glæde sig.

Jêkon svarede: Jeg vil spørge Mordraks datter, men da jeg ikke kan komme uden for muren, vil jeg for første gang gå op på den, så at jeg derfra kan se Mordraks datter i øjnene.

Jêkon steg op på muren og kunde mere tydeligt se ansigtet og det brune bryst på Mordraks datter; han begyndte at gå baglæns, til han mødte hendes øjne. Da råbte han ned til de to mænd under træet: Hvad er det, der griber om mit hjerte? Hvad er det for isnende tåge, der samler sig om mit hoved?

Den ene af dem løftede sit hoved med det røde skæg og svarede: Luften er kold så højt oppe, og fra det øde land kommer sagtens vinde, du ikke er vant til, men Ea vil ikke, at de skal gøre dig nogen skade. Tal,

Jêkon, til Mordraks datter.

Da vendte Jêkon sit blik mod de kolde blå øjne, der ufravendt stirrede på ham; han sae: Mordraks datter, sig mig Eas hensigt med de to fremmede mænd, der er søgt ind til vort lands mur.

Mordraks datter åbnede sin mund og råbte, så det rungede langt ind over Yndes og Frugtbarheds Land:

45

Når fremmed mands trin
træder over brudt mur,
på knudret træ
skal ny tid knoppes.
Dødsland Herмосanti,
fodhærdet betræde!
Da skal grublertræ fragtes
med stærkere frugter.
Sælsomt bugtet
bitter kringelbæk løber,
men sødt skal vorde
det gullige vand.
Mordraks land nu
efter Herмосanti længes.

Jêkon gik ned fra muren. Snârkiut så på ham med undren; for første gang så han et ansigt, der ikke var rødt og blomstrende; det var hvidt som en høj sommersky; øjnene var som solen bag dis og som en gusten måne.

Den anden rejste sig og gik ham i møde; hans skæg lyste som en brand; månen stod lige over for. Han sae: Nu kommer den tid, som Ea har bestemt for menneskene. Det var den, du grublede over for syv år siden. Du er ganske bleg; du er hvid af ansigt som Ea selv i himlen, for Ea har udvalgt dig. Du skal føre fremtiden ind i landet på det sted, som Ea har bestemt dertil, da han lod muren være brudt. Du skal kalde ham ind, der hedder Herмосanti, og du skal la ham gå den færd, som Mordraks datter talte om.

Dermed gik han. På vejen gennem skoven mødte han en kvinde, der klagede sig for ham med høj stemme og viste ham mørke pletter på sin arm.

Han stødte hende til side og svarede: Den tid er forbi, da en plet på en kvindes arm er en ny ting og genstand for klage. Nu vil manden ikke mere komme, blot fordi en kvinde kalder på ham. Kvindetid er forbi, og mandstid begynder. Gå tilbage til dit leje, klag ikke, tænk ikke, men sov.

Kvinden så på ham med forfærdelse, så vendte hun sig og gik.

46

Lidt længere fremme mødte manden løven, der gik og spejdede. Han kaldte den hen til sig og sae: Når der er gået tre dage, kan du dræbe åbenlyst og uden undskyldning, jeg er Mordrak, din herre.

Løven, der havde åbnet sit gab og spændt kløerne ved at høre et menneske tale hårdt og uden smil, lukkede ved de sidste ord sin mund og lod kløerne glide tilbage i deres lejer. Den gik lydig og tavs videre og åd sig også denne aften mæt under mange skønne ord og undskyldninger.

Men Jêkon lod sende bud omkring, at alt folket skulde samle sig, og så stor var forundringen, at alle mændene kom, førend man skulde ha ventet, endog adskillige kvinder fulgte, omend modstræbende, med den uundværlige mand, og de fremkom smilende med søde bebrejdelser hver mod sin mand og mod Jêkon, der havde voldt al den forstyrrelse. Så forsamledes da de salige mennesker om Jêkon i alvorlig undren og med smil og latter, men alle ventede en ny og lykkelig nat under månen, der ellers plejede at lyse over elskov og søvn.

Men Jêkon påbød de leende tavshed; han fortalte og fortolkede, hvad Mordraks datter havde sagt, og da det var gjort, gik han helt hen til hullet i muren og råbte: Den af jer, der hedder Herмосanti, og det er sikkert ynglingen med den høje vækst, eller måske er det dig med den uanselige vækst og den sorte hud, som Ea i sin visdom har udset til at udføre store ting, men hvem det så er: Herмосanti, kom ind!

I den hvide dis og mellem de høje tisser blev en utydelig skikkelse synlig. Han gik med lange og hurtige skridt over de skarpe og takkede sten i murbruddet og stod et øjeblik efter foran Jêkon. Han var et hoved højere og meget bredere i alle måder. Hans hud var brunere end nogen anden mands, og hans blik var sådan, at selv Jêkon måtte se bort, da han mødte det. Kvinderne stimlede straks sammen om ham, dog ikke foran, for hans stærke øjnes skyld; de følte på ham; hans ryg var en træstamme, hans arme var som to grene at ta på. De bukkede sig ned og tog om hans fødder, der var hårde som oksens kløve. De 47 følte på

en kæp, han havde i sin højre hånd; den var længere end manden selv og hård som murens sten; den var i enden skarp som en tand.

Hermosanti vendte sig om og drev kvinderne bort med sit blik; en, der ikke vilde slippe, flyttede han med et greb af sin hånd. Hun så på armen, hvor han havde taget, hun så på den anden, som havde lignende mærker; andre kvinder samlede sig om hende, men tavse af frygt.

Endelig havde Jêkon tænkt længe nok; han sae: Er du Eas søn, eller er du måske Ea selv, der kommer til os under et fremmed navn.

Da slog Hermosanti en høj latter op, så kvinderne foer tilbage, og mændene fik et sygt smil på deres mund, som om en kold vind havde blæst dem hen over ansigtet. Sådant en latter var aldrig før hørt i Yndes og Frugtbarheds Land; den var ikke en latter, men et hyl, et syvfoldigt hyl, der fik mange til at mindes et gammelt, snart glemt sagn.

Da Hermosanti havde leet, sae han: Jeg er et menneske. Min stamfader blev engang drevet ud af dette land. Han levede på en jord, som Ea havde forbandet. Min stamfaders slægt er siden blevet til et stort folk; men Ea har taget mig og min broder Kresno under sin beskyttelse og sendt os her hen.

Hermosanti, svarede Jêkon sagtmødt, — dine ord forvirrer mig, men jeg ved, at Ea har sendt dig; derfor vil vi modta dig som en ven blandt venner.

Hermosanti syntes at ville gi et svar, der som en ny kold vind vilde gå over forsamlingen, men han betvang sig og tav.

Jêkon blev ved: Også din broder Kresno skal være velkommen iblandt os, dog ikke før du har udført det hværv, som du hørte Mordraks datter nævne.

Hermosanti svarede kort: Jeg er rede, — og gav sig med det samme til at gå. Forsamlingen skiltes foran ham, og mange fulgte efter, især kvinder; men de måtte løbe for at holde sig på siden af ham. Mange tænkte på at opløfte leje-råbet til den ny mand, men rygten om pletterne på en kvindes arm var gået fra mund til mund, og ingen turde at tale til Hermosanti, mens han gik gennem skoven og nærmede sig nedgangen til dødsriget.

Ved kanten af skoven stod menneskene stille og saa Hermosanti gå til nedgangen uden smil eller farvel. En dyb og sær mumlen kom fra dem, men kun en kort tid; så lød den sædvanlige jubel fra de salige mennesker, mens hver igen gik til sit leje.

49

HERMOSANTIS FORTÆLLING OM DØDSRIGET

TRE dage opholdt Hermosanti sig mellem de døde; tre dage gik der endnu for de lykkelige mennesker med leg og lære og med smil, selv om Jêkon var alvorlig; tre dage lød løven Mordraks lov og talte skønne ord til lammet, når den blev sulten, og lammet bøjede smilende sit uskyldige hoved under løvens klo, fuld af længsel efter den blå himmel, hvor det skulde vandre mellem hvide skyer. Men tidligt om morgenen den tredje dag kom Hermosanti tilbage, netop som Jêkon var ved at gøre forberedelser til ofret. Hermosanti havde allerede en stor flok om sig, men da ingen turde komme ham helt nær, var der midt i flokken en åben plads. Han stansede ved Jêkon og sae: Jeg har udført mit hværv og går nu for at hente min broder. Lad folket kalde sammen, at det kan høre, hvad jeg har at fortælle.

Jêkon svarede smilende: Kære, jeg må først bringe mit offer.

Hermosanti kastede et foragtende blik på Jêkons bananer og vindruer, men han gik tavs videre.

Jêkon var endnu ikke færdig, da Hermosanti kom tilbage med sin broder Kresno. Han var næsten sort af hud, ikke højere end en dreng, men bredere end nogen mand. Hans ben var altfor korte, men hans arme nåede til knæene. Hans øjne var brune og grønne, han smilede meget og med store hvide tænder.

Da ofringen ikke var til ende, var der ingen, der talte, men en stor mængde stimlede i tavshed sammen om Kresno, især kvinder, og de vinkede et tavst velkommen til ham med smil og med hænder. Kresno svarede med et ordløst tandgrin.

Ofringen var forbi, og kvinderne begyndte straks at hviske mellem hverandre, om hvem der først skulde kalde Kresno til lejet om aftenen; da stod Jêkon frem, påbød tavshed og sae: I dag er det ikke mig, der skal undervise jer; Herмосanti vil fortælle os om de dødes lykkelige land, hvorhen Ea selv har sendt ham, for at vi kan glæde os ved at høre om vore afdødes sjæle, ligesom de sikkert har glædet sig over det, Herмосanti har fortalt dem om os.

Herмосanti tog ordet og talte sådan: Mænd af Yndes og Frugtbarheds Land, kender I mørket? I har kun set det mørke, som stjerner og måne skinner igennem; I kender ikke mørket. Kender I forundring? I kender kun forundring over, at mine arme og min ryg er sværere end andre mænds, og at min broder Kresno er kortere end I. Vil I lære forundring at kende, så se på løven, der ligger ved kanten af skoven.

Alle så derhen, og der lød høje råb: Se løven er blodig. Hvad er det, løven ligger på? Det er resten af et lam, som den er ved at fortære. Løven har dræbt lammet, ligesom dens halvbroder tigreren i landet uden for dræber oksen.

En yngling sprang op og råbte: For syv år siden mødte jeg en morgen løven og spurte, hvor den havde været. Løven fortalte mig om et bær, den havde spist, et rødt og hvidt bær. Det var et lam, som løven dengang havde dræbt, men nu gør den det åbenlyst.

Jêkon, Jêkon, råbte hele forsamlingen, — hvordan kan Ea tillade, at her blir udgydt blod? Forklar os det, Jêkon.

Men inden Jêkon kunde svare, tog Herмосanti igen ordet: Nu kender I forundring, måske også angst, for hvad kan der ikke ske, når løven dræber? Vel, så er I måske lidt bedre i stand til at forstå mig, end da I troede, løven spiste bananer ligesom I selv. Hør da, hvad jeg så i dødsriget. De første sjæle, jeg traf, tilhørte tre mennesker, der var døde dagen i forvejen, men jeg indhentede dem ikke langt fra hulens munding, så langsomt gik de. De støttede hverandre; den ene bar næsten på den anden. Da de hørte mine skridt, vendte de sig; de kunde ikke forstå, hvem det var, der kom så hurtigt afsted. De græd af angst, da de så mig, og spurte: Hvad vil du her, du som ikke er 51 død? Vi har gået en hel dag i sult og kulde; er du kommet for at plage os endnu mere? — Da jeg svarede nej, spurte de ivrigt: Hvad trøst og hjælp bringer du da med dig? — Jeg svarede: Ingen. — Da græd de og spurte, hvordan der så ud på jorden, hvor jeg kom fra, og da jeg fortalte dem det, blev deres gråd til jammer, og dog var den ikke anderledes end vindens piben mellem træerne. De sae: Der er kun gået en dag; hvor længe har vi igen; her er mørkt og koldt, men vejen går stadig nedad til større mørke og mere kulde. — Men da jeg ilede forbi dem, råbte de efter mig med hæse stemmer, at jeg måtte ikke vende tilbage til jorden og fortælle, hvad jeg havde set, for at glæden hos dem, der endnu levede, ikke skulde forstyrres ved tanken om de dødes kår. Det var de første sjæle, jeg traf, det var de lykkeligste; de lignede dog endnu mennesker.

Herмосanti blev afbrudt af et højt råb fra hele forsamlingen: Fortæl os ikke mere, Herмосanti! Jêkon, kan det være Eas vilje, at vi også skal høre om de sjæle, der sidder nederst i dødsriget?

Men Herмосanti fortsatte: Der groede græs, hvor de tre skygger vandrede; det var gråt, men var dog græs, det bevægede sig svagt i den vind, der var, men vinden var kun en grå tåge, der langsomt drev ind efter imod bunden, og den blev tættere. Jeg vilde ikke kunne se noget, hvor jeg gik, med de øjne, jeg har, og dog så jeg; Mordrak, for det er ham, der råder i dette land, gav mine øjne kraft at se med.

Jeg rakte skyggerne en banan, jeg havde med; de græd, mens de så på den, men de rakte ikke deres kolde hænder ud efter den, de svarede mig: Hvad skal vi med din banan, når vi ikke har solen? Giv os solen igen, så kan vi spise din banan.

Jeg skyndte mig videre. Jeg trådte hårdt i jorden, som jeg plejer, men jorden gav ingen genlyd under mig, den havde tabt sit mæle i den støvede tåge. Jeg indhentede andre grædende skygger; deres gråd var en klam tåge på deres ansigt; de var mindre end de længere tilbage, og stadig mindre blev sjælene, jo dybere jeg kom ned. Græsset var ikke græs længer, det var som hårlaget på en 52 gammel ulv, når den ligger og dør af sig selv på sletten, og som en gammel ulvs sidste suk lød sjælens svar, når jeg talte til dem.

Jeg kom frem til bunden, hvor sjælens sidste opholdssted er; der sad de i flokke som små grå mus; som døde skimlede mus sad de på hug i græsset, der så ud som mug på en bortkastet skal af en banan. Tågen var tyk som en stivnet sandstorm, men Mordrak styrkede mit blik, for at jeg skulde se igennem den. Jeg havde en last af forskellige frugter på ryggen, og jeg spurte, hvilket de ønskede; de svarede ikke. Jeg talte til dem engang endnu, jeg råbte højt for at vække dem, men den stumme tåge gjorde mit råb til en hvisken; jeg sae: Dette er gode frugter; spis og bliv styrkede.

De svarede endelig: Ingenting er godt, alt er ligegyldigt.

Jeg spurte: Hvor længe er det Mordraks vilje, at I skal blive her? —

De svarede: Er der mon en virkelig død bag ved dette skyggeliv?

Fører der ikke en vej videre over denne grå og lodne sandjord, og har I ikke set nogen gå ad den? —

De svarede: Alting er uden forskel for os? —

Til sidst spurte jeg så: Hvad skal jeg sige til jere brødre oppe på jorden? —

De svarede: Se og fortæl.

Jeg gik videre; jeg steg op på bjærgene af løst sand, og jeg gled ned i en dyb dal. Jeg så et stort lys, og jeg hørte en stemme råbe til mig: Stans, Hermosanti! —

Kender I Mordrak med det røde skæg? Tror I om ham, at han er en vild og forfærdelig gud, eller at han ligner Ea, hvis hvide fodspor I hver dag kan følge på himlen?

Herмосanti så sig om; Jêkon selv tav, men gamle Snarkiut rejste sig og svarede: Vist er Mordrak en viis og kærlig gud ligesom Ea selv; han vil os ikke andet end godt, fordi der ikke er andet til, og alting er indrettet på det bedste. Men du må ha drømt, Herмосanti, for vi ved alle, at drømmen er et underligt land, der ikke er som dette, og i drømmens land sker mange ting, der ikke kunde ske her. I drømmens land har vi alle været, men vi er også alle 53 vendt her tilbage. Dødsriget, som du har drømt om, men hvor du ikke har været, for du faldt i søvn ved dets indgang, er kun det omvendte af dette; dær skinner solen om natten, ligesom den skinner hos os om dagen. Du har drømt, Herмосanti.

Ved disse ord opstod umådelig jubel og latter i forsamlingen; kvinderne, der havde grædt, gav sig til at le, inden de havde tørret deres tårer af; men enkelte mænd råbte: Jêkon, Jêkon, hvad siger vor lærer, Jêkon? Hvorfor står han tavs og uden smil?

Jêkon svarede efter nogle øjeblikkes tøven: Ea vil oplyse mig, og jeg venter, Ea vil sige det samme som den forstandige Snarkiut har sagt. Måske burde Snarkiut være folkets lærer i mit sted.

Snarkiut rejste sig og svarede med ædel beskedenhed: Jeg er villig.

Herмосanti slog en høj latter op; hans broder Kresno lo som et tordenbrag, og under den pludselige munterhed sprang mange op og hentede bananer og andre frugter, for hele folket var blevet sig en stærk sult bevidst, og en stor og ivrig spisen begyndte, mens fornøjede stemmer råbte op til Herмосanti: Kære, fortæl videre om din drøm.

Herмосanti så med ringeagt på folket og gav sig til at fortælle: Jeg har set Mordrak, men jeg vil endnu ikke fortælle jer, hvordan han ser ud. Jeg sae til ham: Mordrak, hvorfor plager du menneskene?

Mordrak svarede: Jeg plager ikke menneskene, Herмосanti. Vist nok er jeg herre i dødens land, men har jeg skabt det fra først? Har jeg ladet det græs gro, som du har set? Har jeg sagt til vinden: Du skal blæse ned gennem mit rige, og du skal føre med dig den tåge, jeg selv er ophav til? Jeg har ingenting skabt, lige så lidt den nederste som den øverste verden.

Har Ea da skabt din verden, så vel som den, han selv bor i?

Men Mordrak undveg svaret, han sae blot: Hvem har skabt verden, Herмосanti?

Så talte ingen af os en stund. Men lyset om Mordrak var vildt og forunderligt; det trængte ligesom ind i mig, 54 og det har ikke forladt mig siden. Endelig spurte jeg: Men den midterste verden, hvor menneskene bor, den lille del af jorden, der kaldes Yndes og Frugtbarheds Land, har Ea da ikke skabt den?

Herмосanti holdt pludselig op, og den spisende mængde råbte leende: Fortæl os Mordraks svar, Herмосanti; fortæl os, hvad du drømte, at Mordrak svarede.

Herмосanti svarede: Mordraks ord skal I ikke høre, men jeg vil tale til jer i min gærning.

En lystig gammel fyr med bægge næver fulde af blå vindruer afbrød ham med det spørgsmål: Hvorfor gik de stakkels sjæle ikke det par skridt længere, så de kunde nå frem til det lys, du taler så kønt om?

Herмосanti svarede alvorligt: Også det spurte jeg Mordrak om, han gav mig et svar, som jeg heller ikke vil meddele jer. I har leet nok for denne gang. Alvors tid kommer snart over jer og vil stanse latteren midt i halsen på jer.

Herмосanti trådte tilbage fra forsamlingen og satte sig ved siden af sin broder Kresno, og nogle af de ældre, der havde spist af munden, sae: Skal Jêkon ikke undervise os som sædvanlig? Vil han ikke udtyde os Herмосantis drøm?

Jêkon løftede sit hoved og svarede: Jeg har ikke noget at sige jer. Ea taler ikke til mig i dag.

Da samlede en flok leende gamle mænd sig om Jêkon og sae: Kære, tror du ikke hellere den forstandige Snariut bør være vor lærer. Ham kan vi meget bedre forstå, mens du er den viseste, og vi beundrer dig.

Hermosanti kom til. Han skubbede et par af de lystigste gamlinger til side, så de faldt, og de spurte, idet de ømmede sig: Hvad er det for en ny leg? Du støder for hårdt, kære.

Hermosanti svarede: Snarkiut skal ikke være folkets lærer, han er en overmoden banan; hans ord er ikke spise for mænd.

Snarkiut lo venligt og sae: Jeg rækker min hånd op og spør: Dersom Jêkon ikke længere vil være jer lærer, vil I da vælge mig i hans sted? Hører du, hvor folket jubler, Hermosanti?

55

Hermosanti svarede med samme alvor som før: Du skal ikke være lærer for dette folk. Du er en blød banan, som et barn kan træde ud på jorden.

Da blev Snarkiut endelig alvorlig, og det samme skete med flere af de nærmeste; han spurte forundret: Kære, hvem er du, der taler til os på en måde, vi ikke har kendt før?

Hermosanti svarede med rynkede bryn: Vent og se.

56

DEN NY DAG

HERMOSANTI agtede ikke på de omkringståendes mumlen; han gik hen til Jêkon og sae: Jeg hører, I har havet. Følg mig hen til det. Jeg har før set havet, men dets bølger har været som en flok vilde okser, og det har knust de skibe, jeg har forsøgt at sætte ud på det. Kun i floderne har jeg kunnet komme frem. Vis mig jert hav.

Jêkon svarede: Jeg forstår ikke, hvad du taler om, men havet her er ikke vildt, det ligger stille som en slette, og jeg vil gerne gå med og vise dig det.

De gik; flokken bag efter; Kresno ved siden af sin broder. Men da Hermosanti så havet fra den grønne skrænt, gav han et højt råb, og hans øjne strålede af glæde. Han sae: Jêkon, du er klog på visse ting; Sig, hvad det er, jeg ser derude?

Jêkon svarede: Det er den anden bred, hvor man går fra havet op på himlens skrænt; det er kun et skridt som her fra vandet op på landet. Dær bor Ea; du ser sporene fra hans fødder.

Så snart Jêkon var færdig med sin forklaring, vendte Hermosanti sig fra ham og sae til sin broder: Kresno, her vil vi bygge et skib og sætte det i vandet, men først vil vi gå hen og spise, for jeg er sulten.

Dermed gik de, men folket så undrende efter dem. Dog det sidste ord forstod de; mange gik derfor bag efter, vel belæssede med bananer, figner og vindruer. De så brødrene gå ned til den krogede bæk; et lam kom dem i møde smilende i sit hvide ansigt. Hermosanti løftede sin kæp med stenen og knuste dets hoved og gav sig straks til at skære det op.

Da de andre så blodet, gik de ikke længere, men enkelte 57 råbte på afstand: Hvad gør I? — Og da der ikke kom svar, sae den forstandige Snarkiut: Sådant blev i morges et andet lam dræbt af løven; sikkert vil også de spise dets kød. Det sker med Eas vilje, som indretter alting for det bedste. Men hvis jeg ikke var så gammel, som jeg er, og den forstandige Snarkiut, vilde jeg undre mig.

Kresno var gået over muren; han kom straks tilbage med noget, der lyste; han lae det på jorden, brækkede grene af træet og kastede dem oven på. Et stærkere lys slog op igennem dem; kødet af lammet stak han på pinde og holdt det oven over.

Snarkiut spurte: Er det den gule fugl fra sletten, I vil fodre? og ikke jer selv?

Hermosanti lo og svarede: Du er en gammel tosse, og dette er ikke nogen fugl.

Men Kresno tog en brand, løb hen og stak den midt ind i Snarkiuts skæg: Her er fuglen, Snarkiut, om du har lyst til at fange den.

Snarkiut skreg højt, da hans skæg stod i flammer. Han rev sit svedne skæg af, og sae grædende: Kresno, jeg bad dig ikke om din fugl; se, den har flænget mit ansigt i stykker.

Kresno svarede med et skingrende grin: Ea indretter alting på det bedste; du ser ud som en yngling med de første dun på hagen; dit ansigt er rødt som hos et barn, og dit blod er blevet hedt, som før var svalt. Gå hen og tag en kvinde til at glæde dig med i din fornyede ungdom.

Snarkiut gik klynkende bort; nogle af de mindst nysgærrige fulgte trøstende med ham, men de fleste blev tilbage for at se de to spise. De plukkede de sure frugter af træet for at spise dem til kødet, og de drak vand af bækken. Da kom nogle af de mest nysgærrige ganske nær, og en ung mand, der stirrede vedholdende på en lårknoke, som Kresno gnavede på, fik den midt i panden, så han satte sig bedøvet ned, men hans sidemand samlede den op, slikkede på den, og lod den bedøvede, da han kom til sig selv igen, slikke med.

Kvinderne stod i en lang række om træet og bækken; de samlede frugter op og spiste; de bøjede sig ned mod bækken og drak af den, og en hvisken løb gennem hele rækken, at det smagte ikke dårligt, nej, langt bedre, end de havde troet.

Herмосanti rejste sig for bedre at ta kvinderne i øjesyn. Han opdagede en, der stod noget tilbage og syntes mindre nysgærrig end de andre; hun var også højere og stærkere. Han gjorde et tegn til hende og spurte, da hun kom nærmere: Hvem er du?

Hun svarede smilende: Jeg er den skønne Isvêni.

Kresno slog en latter op, men de andre kvinder sae i kor: Sådan kalder vi hende, den skønne Isvêni. Hvorfor ler Kresno?

Herмосanti sae: Du tilhører mig. Hvis du skænker mig sønner, vil jeg beholde dig, men jeg vil forstøde dig, hvis du føder mig døtre.

Den skønne Isvêni blev stående, hvor hun stod, smilende, straks omringet af hviskende kvinder.

Kresno tog en glødende kæp og svingede den mod hele kresen: Gå væk allesammen med jere vamle bananer og jer tåbelige nysgærrighed, min broder Herмосanti og jeg har vigtige ting at tale om; vi vil være fri for glo og smask.

Mængden spredtes nødigt, men hurtigt. Først hen på eftermiddagen var brødrene færdige med deres rådslagning, og folket, der for en gangs skyld havde glemt havet, så Kresno komme løbende, og mange løb ham i møde, højt skrigende af spænding.

Kresno sae: Kære, jeg vil vise jer noget nyt. Kom med til havet; dær ligger et stort hus af træ, det flyder på vandet som en fugl, og det har ben at svømme med som vildgåsen.

Mængden vendte sig øjeblikkelig og gav sig til at løbe ned mod havet under råb og latter; Kresno løb foran, skæv og vraltende, men hurtigst af alle. Men da folket kom til den grønne skrænt, blev alle stående og stirrede. De blev med et aldeles tavse og så på hverandre, derefter på Kresno.

De ældste og forstandigste begyndte at spørge: Kære, hvor er det hus, du talte om? Vis os nøjagtigt stedet, hvor det ligger. Vi kan ikke se det.

Dær, svarede Kresno leende og pegede på den tomme strand, — dær ligger det jo, I tosser.

59

Dær ligger det? gentog de, og alle stirrede nu på samme sted. — Hvor mener du? Du kan altså se det, men vi kan ikke.

Kresno brød ud i en umådelig og lang latter; han sae: Der er ikke noget skib, men I er lige så mange tosser, som mennesker; I render efter enhver løgn, der blir jer bildt ind.

Dermed gik han hen til Herмосanti og satte sig, og mens brødrene bandt deres stenøkser bedre fast på skaffet, stirrede mængden gabende på hverandre og på Kresno. Så begyndte endelig en af de forstandigste at tale: Kære, hvad skal vi tro om dette? Kresno fortæller os en ting, som ikke er. Hvordan er det muligt? Hvem kan forklare det? Hvor er Jêkon, vor vise lærer?

Men Jêkon var ingen steder at se. I hans sted trådte Snarkiut frem. Han havde hidtil holdt fugtige bananskaller mod sit ansigt; dem måtte han nu ta af, mens han smilende talte sådan: Den ting, der ikke er,

kan ikke udsiges af mennesker. Ingen af os har endnu hørt nogen sige: Se, kære, denne banan er ganske blå som en vindrue, eftersom blå bananer ikke er til. Alligevel har Kresno sagt: Dær ligger et skib, — skønt der intet var, og det var ikke en drøm, Kresno havde, for vi så, han var ganske vågen; tilmed sae han selv straks bagefter: Der er ikke noget skib; han sae altså en ting, som han vidste ikke var. Han kaldte dette en løgn, og hvad skal vi nu tro om løgn, som er noget vi ikke kan og ikke forstår? Det er ikke svært at vide, når vi husker, hvad jeg så tit har sagt jer, at alting er indrettet på det bedste. Derfor må også løgn være af det gode, og da den ligger over vore ævner, må vi følgelig tro, at den er af guddommelig oprindelse. Dette er utvivlsomt, men hvad vi ikke umiddelbart kan se, er, hvad nytte vi har af løgn, der nu for første gang er hørt i Yndes og Frugtbarheds Land. Løgn er en åbenbaring, men tillige en dunkel tale, hvis mening vi endnu ikke fatter. Jeg er gammel og kommer vel ikke til at forstå løgn; jeg kunde ha levet uden den, men jeg tar med velvilje mod den som mod alle Eas andre gaver.

Da bifaldet, der fulgte på Snarkiuts forstandige tale, var 60 stilnet, råbte en ung fyr med nogle få hår om munden: Snarkiut, der sidder en blå abe i træet bag ved dig.

Alle vendte sig for at se den blå abe, og brast i latter, da der ingen var, og den unge fyr råbte leende til Snarkiut:

Dær ser du, hvor let løgn er; du sae det var svært.

Snarkiut svarede smilende: Kære, du er lærenem og vil sikkert nå vidt. Dog glemmer du, at du er ikke opfinderen af løgn, men en flink gentager; jeg kan derfor ikke rose dig så stærkt, som du vist havde ventet.

I det samme hørtes en ny og vældig lyd, der gentog sig med lige mellemrum; var det stamp af et stort dyr med hårde fødder? Alle sprang op og løb efter lyden. — Er det Ea, der kalder? spurte en ung mand, og en gammel mand svarede: Jeg tror, det er den vilde Mordrak, der kommer vandrende op fra sit land.

Snart efter stod en tyk ring af mennesker omkring Herмосanti og Kresno, der huggede løs på et stort træ med deres stenøkser. Menneskeringen, hvis indside var en fast række af mænd, mens ydersiden bølgede af løbende kvinder og børn, skreg højt af forundring og spørgsmål. Da de to træhuggere ikke gav svar, begyndte ringen efterhånden at forklare sig selv, at dette betød noget godt og tillige noget nyt og morsomt, og det øjeblikkelige tilløb til frygt forsvandt igen; dog mærkede ringen sig nøje økseskafternes længde og holdt sig på den tredobbelte afstand.

Men ringen blev gennembrudt af Jêkon; han gik hen til Herмосanti og sae:

Kære, hugger du et af vore træer om?

Ja, svarede Herмосanti uden at stanse.

Og du spør ikke om lov?

Nej, svarede Herмосanti og stod et øjeblik stille med løftet økse.

Kresno lo og råbte: Broder Herмосanti, hvis det lille træ dær står dig i vejen, så hug det om.

Men han svarede: Større bedrift, Kresno, vil Herмосanti øve end at knække en skadeløs pilekvist.

Uden et ord gik Jêkon tilbage gennem ringen, der måbende havde glemt at lukke sig. En mand tog ham ved hånden og stansede ham: Kære, hvad skal vi tro om dette?

61

Men Jêkon rystede på hodet og sae: Jeg er ikke længere folkets lærer.

Jêkons ord løb hele ringen rundt, og den stilhed, der var opstået, varede endnu nogle øjeblikke, men så råbte en: Snarkiut skal være vor lærer i Jêkons sted; han kan forklare os alting. — Og dermed begyndte munterheden igen.

Snarkiut trådte lidt ind i kresen, for at alle bedre kunde se ham; han pillede bananskallerne af sit ansigt og svarede smilende: Jeg vil være jer lærer.

I det samme tog Kresno en lang splint, gav ham et hårdt slag over ryggen og sae: Gå til side, gamle nar, du står mig i vejen.

Snarkiut holdt sig på sin ryg og gik tilbage i kresen, mens hans sidemand tog ham ved hånden og spurte: Kære, hvad skal vi tro om dette?

Snarkiut svarede øjeblikkelig: Løgn forundrer, og slag gør ondt; to ny ting har vi lært, men når vi har lært det, er forundring og smærte ikke mere til. Jeg var gammel, og jeg sae til mig selv: alting er gammelt, og der

er for mig intet nyt til, men det er Eas vilje, at jeg fra nu af skal opleve nye ting, for at jeg kan se, om det ikke i virkeligheden er gammelt, og da jeg nu er blevet folkets lærer — — —

Et højt skrig afbrød ham: Træet hælder, træet hælder.

Træet hældede; ringen opløstes, og mængden spredtes i vildt løb. Og hurtigt som løbende fødder faldt huggene mod træets ene side. En ny og fjærnere ring dannedes om de to mænd, tre gange så langt borte, som kronen kunde skønnes at ville nå; en svag og tynd lænkering af svage mennesker, men endnu leende og ligesom lykkelige.

Høje knald ved roden, sus af kronen og et brag, der var uhørt i landet! Træet faldt! Men som en flok skrigende krager samlede folket sig i det faldne træes grene. Nogle af de forstandigste bøjede sig ned og ledte med opmærksomhed.

Herмосanti gik hen til en af dem, der søgte med størst omhu, og han spurte: Hvad leder du efter?
62

Han svarede: Jeg ser efter, om ikke et stykke af himlen er revet med, da træet faldt.

Du har ret, sae Herмосanti ivrig, — jeg vil se efter. — Men da han havde søgt lidt, sae han skuffet: Nej, der var ikke noget; himlen må være højere oppe. — Han tog sin økse for at hugge grene af og sae i det samme til Kresno: Hent sten og ild.

Kresno udsøgte sig en gren så lang som tre mands højde; med den fejede han en klump mennesker ud af træets krone, samlede dem foran sig og befalede dem at gå med. Der var enkelte, der ikke forstod det, og prøvede på at slippe bort, men Kresno fejede dem igen ind i klumpen ved hårde slag. Så gik de under spørgsmål og klynken; Kresno pegede med sin gren retningen for dem. Han drev flokken ud gennem hakket i muren. Dær stillede han dem op i række og gav sig til at samle sten.

Bær denne, sae han til kvinderne; — Bær disse, sae han til mændene. Selv læssede han en stabel på armene så høj, at den rakte op forbi hans ansigt. Han drev flokken foran sig, og da han nu ikke havde hænderne fri, sparkede han dem, der var uvillige eller tabte deres sten.

Så gik han tilbage for at hente ild ved bredden af bækken; imens klagede stenbærerne sig til Herмосanti: Min ryg smærter, sae en. — En anden sae: Jeg har ondt i armene, så tunge var mine sten. — Og en tredie: Mine ben er så trætte, at de næsten ikke kan bære mig.

Til den sidste sae Herмосanti: Dine ben skal hærdes, og når du kommer ned til Mordraks rige, vil du være i stand til at gå længere end til det sted, hvor dine forfædres sjæle sidder som skimlede mus.

Kresno lavede bål og lae stenene i det; han gav nogle af mændene økser, så mange han havde, og satte dem til at hugge grene af. Når de gjorde det dårligt, slog han dem; nogle gjorde det derfor bedre, andre ikke. Snarkiuat var iblandt de sidste, han var en dårlig grenehugger; han fik slag, men til sidst lov til at gå, som gammel og unyttig.

De glødende sten blev lagt på stammen; de sved og røg; menneskene kom hen og snusede, enkelte lo endnu, men 63 andre græd, dels på grund af røgen, dels over en vis uvenlighed, som de syntes havde hersket den dag.

Det var begyndt at blive mørkt. Herмосanti vendte sig fra den rygende træstamme og spurte: Hvor er Isvëni, som jeg har udtaget?

Hun svarede ganske tæt ved, i halvmørket: Her er jeg!

Men de andre kvinder var glemsomme; de havde aftalt imellem sig, hvem der skulde rette aftenens kald til Kresno, men da aftenen nu var kommet, huskede de ikke længere, hvem de var blevet enige om. Derfor var der syv, der på samme tid nærmede sig Kresno fra tre forskellige sider med spørgsmålet: Kære, må jeg komme til dig?

SKIBET

I Yndes og Frugtbarheds Land blev alting til af sig selv. Bananen sad en dag på sin stilk, selv en lille grøn stilk; den voksede ud i længden, den fik tykkelse og blev gul og krummede sig en ubetydelighed, til den lignede en lille gul arm af et barn. Druen begyndte med at være en lille bleggrøn vanddråbe, der kunde briste, når man rørte ved den, til lidt sur væde mellem to fingre; den svulmede dag for dag, blev blå som luften over træerne og endte med at blive mere blå end himlen; den spændte sig med saft og lae en god skal om sig for ikke at springe; en dag hang den færdig til at plukkes. Lige sådan, blot tiere, spændtes koens yver med strittende patter, så den tørstige kunde sætte sig ned, holde en af patterne til munden og drikke. Men hvad der hang højere end koens yver, druer og bananer, det behøvede ingen at gå til værs for at hente, det faldt ned af sig selv.

Solen og vinden gjorde hele arbejdet, ligesom koen beredte sin mælk; ingen menneskehånd havde del i det, men kunde række frem og ta, hvad der af sig selv blev færdigt. Men nu så menneskene for første gang en ting ta form under to par menneskehænder. Den uhyre træstamme mistede sine grene under to par hænder, den skilte sig af med sin klodsede form, den rundede sig ned over siderne, blev skarp i bægge ender, og den blev hulet ud oven fra, så der blev plads til et barn i den, men hulningen voksede og tog rounding efter den ydre form, så den nu kunde rumme voksne mænd. Hvem skulde dette bruges til, når det blev færdigt?

Landets børn, der nysgærrigt så til, holdt sig uden for 65 råbevidde, for Kresno havde grimme indfald, når de kom for nær. En dag f. eks. da de stod tæt ved, leende og spørgende hverandre, snappede Kresno en lang gren, fejede alle dem til sig, han kunde nå, og drev dem sammen om tre store træer; han gav hver af dem en skarp sten i hånden og befalede dem at fælde de tre træer. Pisk af grenen, hvis I ikke bestiller noget! Så måtte tre gange fem mand stå og hugge i de tre træer resten af den formiddag. De fik skrællet barken af i højde med deres ansigt, og lidt af vedet, men stenene blev våde af deres tårer. De kom til Kresno og bad ydmygt om lov til at blive fri eller bare hvile sig lidt. Jo, de skulde være helt fri, sae Kresno, hvis de kunde få deres kammerater til at ta arbejdet for dem. Så gik de ind i skoven, idet de gned deres ømme sider med våde hænder; de fandt langt om længe de andre og fortalte dem, hvad Kresno havde sagt. Men nej, ingen vilde løse dem af. Da gik et par af de forstandigste tilbage, hentede hver en lille gren, ikke for tung, og slog de uvillige med. Det hjalp virkelig; Kresno var en troldmand; der var en uimodståelig kraft i en gren, hentet fra hans træ.

Men de kunde dog ikke lade være at stå langt borte gemt bag træerne og se brødrene arbejde, så at de hvide spåner fiøj fra dem og sort sod af svedet træ. Det var morsomt at se, og de havde det i grunden ikke slemt bag ved deres sikre træer. Men pludselig var freden forbi; brødrene holdt hvil for at få mad, og Kresno den forfærdelige troldmand, uden tvivl søn af en gud, han så dem gennem træerne, skønt de virkelig var så godt skjult; han råbte på dem, men da de jo var uden for al rimelig hørevidde, kunde de med sindsro lade, som de ikke hørte. Dog, Kresno skreg højere, han brølede som en rasende gudetyr, og enhver tanke om ikke at høre måtte opgives.

Ve den, der ikke kommer, skreg Kresno, og så kom de allesammen. Det vil sige mændene, for kvinderne turde godt opholde sig nær ved Kresno, de var ikke så bange for ham som mændene. De hentede vand fra bækken og de sure æbler, som de vidste at Kresno elskede. Ja, de gik dristigt hen til den gule fugl, han kaldte ilden, og blæste 66 på den, uden at den hakkede dem for det; de fodrede ilden og vilde vist gerne gå igennem den for Kresnos skyld.

Men mændene ventede der noget værre. I grinende aber, råbte Kresno til dem, endnu spisende, — jert smil er mig lige så vederstyggeligt som jeres vامية bananer og vindruer, gå til jert arbejde, at I kan komme til at se alvorlige ud, som det sømmer sig mænd.

Vi er alvorlige, Kresno, forsikrede hele flokken enstemmig og grædende.

Da skreg Kresno aldeles rasende: Jeg vil heller ikke ha, I skal græde. I skal bande og skælde ud, så man kan høre, I er mænd. I skal ikke stå og flæbe ned ad jere økser eller vådte jere træer med jert eget vand; skælde ud skal I: Dit forbandede træ, hvordan understår du dig i at gøre modstand mod min økse! Din fordømte økse vil du ikke bide? Glemmer du, hvis arme det er, der fører dig? Sådan taler jeg til træet og til øksen, og øksen bider, og træet falder.

Da svarede en af de forstandigste, grædende fra næse og øjne: Vi forstår ikke at skælde ud, Kresno, og ingen har undervist os i at bande. Lær os bægge dele, så skal vi med iver og begejstring udføre, hvad arbejde du vil sætte os til.

Kresno svarede ligesom formildet, idet han stak et stykke stegt lammekød i munden: Jeg har jo undervist jer, din gamle snotabe! Har du allerede glemt det? Hug nu og lad mig høre dig kvæde en mands kvad ved sit arbejde.

Men han svarede: Kære, jeg skal gøre, hvad jeg kan. Du slemme træ, hvorfor står du imod min økse! Var det så svært for dig at la en lille splint falde af, når jeg hugger i dig? Hvorfor vil du stå dær og være et hårdt

og uvenligt træ mod en, der i al venlighed gjerne vil skrabe en lille flis af dig? Og du økse, blev han grædende ved, idet han snød næsen for tårer, — hvorfor vil du ikke være rar og bide i dette træ, når jeg beder dig så pænt om det? Du er jo ellers så hård og kunde godt bide, hvis du vilde. Synes du måske ikke, det er en morsom leg, vi har for. — Leg, råbte Kresno og tog en varm knokkel ud af munden, — leg, venlighed! — Han slyngede knoklen i ryggen på manden, så han faldt, og sae så: Gå og find en anden mand i stedet for dig.

67

Manden gik grædende og med en hånd på ryggen. Ved hjælp af en gren gjorde han en kammerat villig til at komme i stedet for. Selv lae han sig med en håndfuld figer og bananer på den grønne skrænt, og efter at han havde forvisset sig om, at Kresno ikke kunde se ham, smilede han og gav sig til at spise.

En morgen da folket, sent som sædvanlig, kom frem fra deres lejer, lå skibet på havet. Som en stor grå og hvidbroget ko var det vadet ud i vandet op til bugen, og dær stod det uden hale eller hoved, stumt og dumt uden tanke og mening og kunde ikke komme længere. Kom der et vindstød eller en middelstærk bølge, vilde det vel vende om, eller gå til bunds eller flyde skævt ud på havet og blive liggende et uvist sted, som en ting, der ikke ved, hvad den selv vil, eller det vilde efterhånden forsvinde, uforstået af sig selv.

Mængden stod i tæt klynge og stirrede stumt som et stort hovedløst væsen, der er samlet i en fælles mangel på begreb.

Men Jêkon, der stor langt tilbage, sae til de nærmest stående: Dær er det træhus, Kresno talte om; han har set det i sin tanke; nu ligger det der selv.

Hans ord gik videre, og mængden begyndte at gentage dem mumlende, men blev igen tavs, da Hermostanti og Kresno kom gående ned til stranden, næppe til at se for de byrder, de bar på; kød, vand og æbler og skarpe stene bundet på lange kæppe. De bragte det hele om bord; de skulde også selv til at krybe over kanten; da fik Kresno en tanke; han gik hurtigt op på bredden igen, pegede på tre træer med flosset bark og råbte: De tre træer skal være fældede, til vi kommer tilbage.

Tre gange fem mænd løb hen til træerne og begyndte at hugge; de var straks så ivrige ved arbejdet, at de ikke turde vende hodet og se, da Kresnos fødder plaskede i vandet og som to stene faldt ned på bunden af skibet. Ikke en gang den mærkelige svage lyd, som derefter kom, turde de dreje deres nysgærrige øjne efter.

68

Men alle de andre så. Den døde ko fik liv. Et langt ben kom ud fra hver side, og den gav sig til at vade længere ud. Den skyndte sig bort fra land; den blinde ko havde altså set noget langt borte og var på vej efter det. Den hovedløse ko vidste, hvad den gik efter, og veg ikke af fra sin vej. Hermostanti og Kresno var dens øjne og dens tanke, vist var de to guder, og nu gik de over mod den anden bred.

Skibet var om lidt ikke større end en grå and, og at det stadig fjærnede sig, kunde kun ses deraf, at det blev mindre. Mange af dem på skrænten blev sultne af spænding; de spiste med øjnene rettede mod havet. Sådan gik dagen. Solen begyndte at synke mod vest, skibet var ikke længere et skib eller en grå and, det var en næsten usynlig plet på vandet, der lyste med sit eget grålige lys, mindet om en drøm, der halvt er glemt, og nu gled drømmen ind under solens vågne lys og forsvandt.

Pludselig latter og munter snak fik endelig det sidste hold træhuggere til at vende hodet. De så, at skibet var borte, og der var ikke andet end smil på den grønne skrænt; straks glemte de Kresnos befaling, kastede deres sten og gav sig til at spise og le med de andre.

Det blev aften, og solen lå på havet, som de mest forstandige stadig havde haft øje med, men nu slog også de sig til ro; de sae: Hermostanti og Kresno kommer ikke tilbage. Vi kan søge lejet uden frygt.

Men da viste det sig, at mange af kvinderne var uvillige; de rystede på hodet og spurte efter Kresno: Kommer Kresno ikke snart tilbage; vi vil hellere vente, til han kommer. — Og mange af mændene måtte da forsyne sig med grene for at bringe kvinderne til rimelighed.

Uden for den bevægelse, som derved opstod, sad de gamle mænd og kvinder og snakkede om de sidste begivenheder; de havde ikke travlt med at komme til ro: Kære naboerske, kan du forstå, hvorfor kvinderne er så vrantne i aften? Det gik just ikke sådan til, da vi var unge, at jeg skulde drive dig foran mig med en kæp. Og imens hører jeg dem råbe: Kresno, Kresno. Var han da så køn? Hvis jeg kunde stole på mine gamle øjne, vilde jeg mene, han 69 var både sort og altfor kort. Vilde du også vælge Kresno, dersom du var ung?

— Kære nabo, jeg kan ikke sige andet. Jeg har set med mine egne øjne, at da Kresno gik med syv kvinder, så de syv gange så glade ud som een kvinde, når hun går med een mand. Men jeg skal prøve at forklare dig det: Kresno var en gud; det så kvinderne længe før mændene.

— Ja, Kresno var en stræng gud; har du set de striber, han lavede på mændenes ryg.

— Kære nabo, du kan gærne tilføje: på kvindernes; dog, kvinderne beklager sig ikke; kvinderne tåler mere end mændene, de er ikke så klynkvorne, det har jeg altid sagt.

Kære naboerske, det er en ganske ny tale, du der kommer med. Jeg tror, at også du er blevet overmodig ligesom de kvinder, hvem Kresno har elsket. Ha ha ha, kære naboerske, hvad skal jeg tro om dig? Men Kresno er borte, og kommer ikke igen; jeg takker Ea, for det er strængt for os svage mennesker at få besøg af guder. Nej nu løber hans skib ind til den anden bred, han går op ad den blå skrænt, og dær træffer han sine ligemænd, de andre guder.

— Ja og deres kvinder, de lykkelige; jeg er gammel, men jeg har ondt af mine yngre søstre.

70

LANDET ÅBNES

HVORFOR vender Eas sønner fjendtligt rødsprængte øjne mod porten, hvis indgang de er sat til at forsvare? Hvorfor hugger de stundom med hornene ind efter Yndes og Frugtbarheds Land? Kommer der vel noget derfra, der mishager dem? Jêkon sad og tænkte, men ikke under grublerens træ. Hvad han dær havde tænkt, havde ikke bragt landet lykke.

Han rejste sig og gik langsomt hen mod stedet foran templet. Der var ingen undervisning mere. Snarkiut var folkets lærer, men alle lo og kævlede i munden på hverandre, når han talte. Hans mund gik; han smilede til sin egen øredøvende forklaring, der sagtens gik ud på, at også dette var godt og Eas hensigt. Ingen hørte ham, men det var også ligegyldigt; selve deres kævl og latter gav ham medhold.

Jêkon gik uden om flokken og ned til stranden. Han lae sig på den grønne skrænt og så ud over havet; dær var ingenting at se, og Jêkon lukkede øjnene. Han tænkte på Herмосanti og Kresno, der måske kunde bøde på, hvad der var sket, men kom de nogen sinde igen? Han faldt hen og drømte; han så en lille plet ovre ved den anden bred, et gråt flimmer, der langsomt trådte frem af utydeligheden og den blev til en fugl, siden til et skib. Jêkon drømte om hårdere tider, der kunde rejse det synkende folk, han åbnede øjnene og så skibet nærme sig. Han rejste sig for bedre at se; skibet kom igen, som det var sejlet bort, det havde endnu sin tanke og vilje om bord.

Jêkon skyndte sig tilbage til pladsen og råbte ind i al kævlet: Skibet kommer tilbage igen.

71

Der blev tavshed; hans ord slog de nærmeste med skræk og løb som et vindpust over hele forsamlingen; Snarkiut var den, der tav sidst, så hentaget var han af sin egen snak; han kom også sidst ned til stranden; han så, at Jêkons ord ikke var en åbenbaring af den slags, folket havde lært af Kresno; det var det samme skib. Om de tre træer stod pludselig tre gange fem mand og huggede og legede den bedrøvelige leg, at fælde, klynkende og savlende. Men der var heller ikke lystighed mellem dem, der ventede på at løse af. Der blev arbejdet flittigt, og hen på eftermiddagen, da skibet kom ind, syntes de tre træstammer en smule beskadigede.

Brødrene så umilde ud, da de trådte op på bredden; alle så det og skælvede, undtagen femten mand, der ikke havde tid.

Jêkon gik frem til Herмосanti og spurte: Hvordan er det gået jer?

Herмосanti svarede: Ilde er det gået. Vi kom aldrig nærmere til den anden bred, den veg tilbage for os, og vi blev grebet af storme og strømme i havet. Tilmed var der fuldt af klipper, som vi prøvede på at komme forbi. De mindre klarede vi trods stormen, men bag dem lå en stor takket klippe, hvorfra der gik en sugende strøm, der vilde trække os til og knuse os. Dær måtte vi vende om. Jeg ved ikke, om der boede en stærk farlig gud på den klippe; vi skyndte os at ro bort, og jeg fik ham ikke at se.

Jeg så ham, råbte Kresno, — hans krop var skjult i vandet, men hans hoved lå på vandfladen; hans tænder var som klipper; hans øjne var to bål; han løftede sine hænder op over vandet for at være rede til at gribe os; hans kløer var som uhyre træørdder, hans negle var sten. Men hvad mere vi oplevede, er det ikke umagen værd at fortælle til en flok flæbende aber, der griner i samme øjeblik, de har tørret flæbet af deres næse.

Hermosanti sae: Du har ret. — Men Kresno rakte sin økse til en flok mænd og sae: Fang et lam, dræb det, træk skindet af og skær det i stykker; siden skal kvinderne stege det til os.

Mændene gik uden at kny og kom noget efter tilbage, 72 stirrende på deres hænder, hvorpå der var et mærke, de aldrig havde båret før: mærket af blod.

Men Jêkon tog Hermosanti til side og spurte ham: Hermosanti, jeg er ganske forvirret, og dog er jeg den eneste iblandt mit folk, der fatter lidt af, hvad der sker. Jeg kan ingenting udrette mere, men vil du sige mig, hvad du har i sinde med os?

Hermosanti svarede barsk? Hvad er der at stille op med en flok tåbelige aber?

Jêkon sae: Så meget har jeg lært af dig, at jeg indser, dette folk duer til intet mere. Du og din broder kommer fra det land, hvor alt det findes, som Eas sønner holder borte fra os, og I er stærkere end vi. Men måske — dog Ea oplyser mig ikke længere med sin klarhed — måske vil I med tiden blive ligesom vi, fordi det onde heller ikke kan komme ind til jer, og om ikke I bringer forandring i det, så vil jere sønner blive som vore sønner, og alting vil igen blive som før.

Da svarede Hermosanti med hæftighed: Jêkon, du er den eneste her, der taler som et menneske og ikke som en abe, der hænger i en gren med hodet nedad. Jeg frygter, du har ret; vore sønner vil komme til at ligne jer, de vil smile og æde bananer og få tynde arme. Dine arme er også tynde, Jêkon, men du er klog. Jeg vil ikke tilbage, til tisper og sult, men landet her skal blive et andet. Jeg vil gå hen og dræbe Eas sønner.

Jêkon svarede: Du vil vække Eas vrede. Det vil gå dig som et gammelt sagn fortæller, at det gik din stamfader.

Men Hermosanti rejste sig, tog en svær gren, skar den til og vejede den i hånden for at se, om den var stærk nok. Han sae: Eas tid er forbi. Denne hvide gud har skabt et folk, der ikke duer. Min gud er Mordrak, og han skal være hele landets gud. Når jeg har dræbt Eas sønner, vil dette folk få modgang at brydes med, og lad så alle dem omkomme, der ikke er til andet. Men dig vil jeg betragte som min anden broder; jeg skal lære dig at bruge en økse.

Jêkon svarede grublende: Jeg frygter, det er umuligt; jeg er ikke bedre, end Ea har skabt mig. Dog siden jeg nu er begyndt at tvivle, hvorfor strækker jeg så ikke min tvivl 73 endnu længere og lar den også gælde min svaghed. Måske er jeg ikke så svag, som jeg tvivlende tror?

Hermosanti var allerede gået med sit spyd; han kaldte på Kresno, der morede sig med at piske træfældere, og bød ham hjælpe sig med at tildanne spydspidser.

Ved aftentid var Hermosanti færdig, han steg op på muren med et bundt spyd i hånden. Folket glemte, at det var aften og stimlede sammen på den åbne plads. Hermosanti tog et spyd og sigtede, men i det samme brød en tæt sky ud på himlen, den sank ned over Hermosanti og skjulte både ham og de vingede tyre. Folket hørte ham råbe i mørket: Mordrak, hjælp mig! Og straks efter brød en stor ild frem i skoven uden for porten; den lyste gennem tågen og gjorde den rød, og de vingede tyre stod grå og utydelige i den røde tåge. Hermosanti løftede sit spyd og sigtede på den nærmeste, og lynene begyndte at lyse for oven, dog svagere end ilden forneden. For anden gang råbte Hermosanti: Mordrak, hjælp mig! — Flammerne fra den brændende skov steg højere mod himmlen, de slikkede op gennem tordenskyen, de fortærede den, tordenen tav, og der kom ikke flere lyn, men tyrene stod nu tydeligere og sorte mod det store bål i den anden side. For tredje gang løftede Hermosanti sit spyd og sigtede. Da slog tyrene deres vinger ud og forsvandt som to fugle, der ser det truende spyd rettet imod sig.

Men flammerne sank mod jorden og slukkedes; hver glød efter dem blev slettet ud, og Hermosanti så ikke andet for sig end et tomt, halvmørkt rum. Rasende hævede han sit spyd mod himlen og kastede det: Vent, råbte Hermosanti, — jeg kommer en dag for at hente mit spyd. — Så gik han ned fra muren og stillede sig ved den tomme port, stirrende ud efter. Ingen turde nærme sig ham.

En stemme talte til ham i mørket: Ea har taget sine sønner til sig; Ea er ikke længere den største af guderne.

Hermosanti råbte: Mordrak, hvad vil du, jeg skal gøre?

Læg dine våben fra dig. Det spyd, du kastede imod himlen, var en tåbelighed; Ea vilde ha knust dig, hvis jeg ikke havde været.

Til hvilket arbejde har du da frelst mig?

Til at være høvding for folket og gøre det til et nyt folk, mit folk.

O Mordrak, hellere vilde jeg falde for Eas lyn end være en høvding for aber. Tror du, det er med den tanke, jeg er trængt ind i landet.

Hermosanti, med min tanke har jeg sendt dig ind i mit land. Du skal være dens fuldbringer og intet andet.

Da går Mordraks tanke lavere, end det sømmer sig for en gud.

Hermosanti, så længe Mordrak ler ad dig, er du tryk, men i det øjeblik du gør mig alvorlig, er du død.

Er Mordrak, min gud, en leende gud, ligesom mit folk er et grinende folk?

Da gik Mordrak nærmere, han råbte ud af sit flammende skæg: Gå ind til dit folk, Hermosanti, og vær dets høvding.

Hermosanti kastede forbitret sine spyd på jorden og gik trodsig ind til det foragtede folk, der nu var hans, og som ventede ham på den åbne plads.

Hermosanti spurte med vrængende mund: Hvad har mit folk at bede mig om?

De svarede: Hermosanti, det trækker så koldt fra porten; aftenluften er besynderlig klam, den får os til at ryste. Der er heller ingen varme ved vore kvinder.

Hermosanti svarede: Gå ud og dræb får og gimmerlam, men tag jer i agt for vædderne; flå skindet af og svøb jer i det, så tænker jeg næsten, I kan holde varmen.

75

TÅRNET

HERMOSANTI gik på den åbne plads, ikke langt fra muren, med en spids kæp i hånden og oprev en fure i græsset. Da han syntes, den var lang nok, gik han tilbage langs med den med lige skridt. Derefter begyndte han at rive en anden fure op fra den ene ende af den første. Folket, der hverken legede eller blev undervist, så til under sagte mumlen. Nogle af dem spiste imens, men bananerne fik nu tit sorte pletter og rådne, inden de blev modne; de halve af druerne var sure, og mange af fignerne blev hårde som træ og uden sødme; meget måtte kastes bort. Dog glemte de deres mad, da de så den anden fure blive færdig; den lignede den første, men det mærkelige var, hvordan den stod på den. Den hældede ikke imod den og skrædede heller ikke fra den. Der kom en ny streg til; den stod på den anden, som den anden på den første; de tre streger var et billede af muren, der også bestod af tre, men den var bygget af Ea, og intet menneske kunne ha fundet på at trække dens lignelse, blot i sandet med en finger. Bøjlet og skråt var jo alt andet, hvad man så, undtagen Eas mur, men her gik Hermosanti og gjorde Eas arbejde efter i et mindre billede; men nu trak Hermosanti en streg til og fik en lukket plads ud af det, som ingen af folket vovede sig ind på. Kun Hermosanti, der selv var herre over sit lille firkantede land, gik ind i det; han bevægede læberne og så op til himlen, han vandrede, målte og syntes tilfreds; folket så til, nogle hostede og havde uldne skind på bryst og ryg; andre holdt på deres hoved eller mave, som om det gjorde ondt. Ingen smilede mere, og kun de yngste tillod sig at klynke. Skændes og slås havde de lov til, og det gjorde de da, når de trængte 76 til at ytre deres følelser. Men de foer op af deres døds eller kævl, da Hermosanti for en sjælden gangs skyld talte til dem.

Her skal bæres sten, råbte han, — mange og store sten; alle skal være med.

Mængden stimlede sammen, lydig og uden begreb, men Kresno kom til og anbragte sig selv som hoved på den måbende skare. Han gik foran, det andet fulgte efter som krop og lemmer, der ikke kan ville andet, end hvad hodet bestemmer. Kresno førte dem uden for muren, pegede på store løse sten, og sten, der lå fast; de sidste skulde brækkes løse med stænger, han viste selv hvordan; tre mænd holdt på en stang, og det blev efterhånden til noget, omend langsomt. Sten blev slæbt til den dag og de følgende dage, så mange, at folket ikke havde tal på dem. Hermosanti vilde altså bygge en ny mur af store sten; han stoppede jord imellem for at gøre den tæt, men da muren begyndte at syne, fyldte han op inden i med mindre sten. Så var det vel et hus, Hermosanti vilde bygge, et tempel for Mordrak, hvis dyrkelse han havde indført. Huset voksede og fik et tempels højde; Hermosanti stod på det, så mod himlen og bevægede læberne; han så tilfreds ud, men regnede åbenbart i hodet, mens han så op ad; han vilde sagtens højere endnu; hvornår fik det ende?

Folket slæbte sammen til det uhyre arbejde, og det skete, at der blev opfundet en ny måde at dø på. Store sten, der blev rullede, væltede hen over en mand og slog ham ihjel, andre faldt ned i dybe stengrave og blev liggende, men mange styrtede om, mens de bar eller rullede stenene, eller det var Kresno, der af hidsighed slog en mand ned midt på arbejdsvejen, der gik hårdt tiltrampet ud gennem porten og delte sig i flere grene til de forskellige stengrave. En mand, der blev ramt af Kresnos økse, rejste sig aldrig mer og måtte slæbes til side for ikke at være til hinder for dem, der skulde frem. De, der således døde, blev gravet ned, og Kresno trøstede de efterlevende med, at det kunde altid være lige så godt at rådne til jord, som at blive til skimlet utøj i dødsriget.

Men som årene gik, og børnene voksede til, fik 77 Hermostanti en ny og bedre slags medhjælper til sit tårn; det var brede lavstammede knægte med mørk hud og sorte øjne; mange af dem var skæve, men de havde lange, svære arme, og en dreng på ti år bar lige saa meget som en voksen mand af den almindelige slags. Det var Kresnos sønner, der rykkede ind mellem mændene. Samtidig begyndte der blandt kvinderne at modnes en ny slags kvinder af lavere vækst; de blev tidligt mandfærdige, men var farlige at nærme sig; de spyttede gerne ad mænd med gult hår og tynde lemmer. Der var desuden den mærkelighed ved disse kvinder, at de viste tilbøjelighed til at holde sig til en bestemt mand, hvorvel afveksling ikke ubetinget var dem imod, og adskillige af Kresnos sønner havde den uforklarlige vane at prygle den kvinde, han påstod at eje, når hun lejlighedsvis fik lyst til forandring. I reglen skete det da, at kvinden græd og lovede bedring, men hun kunde også gøre sig vred og kradse manden omkring øjnene og rykke dele af hans skæg ud, hvorefter hun løb hen til den mand, hun havde skiftet med. Dog, da dette medførte udgydelse af blod, tog den ny mand ikke gerne mod en anden mands kvinde; dertil kom velbegrundet frygt for egen kvindes negle.

Den ny slags parrede mennesker havde deres bestemte lejer, som de fandt på at overbygge med en hytte, da det nu tit var koldt og fugtigt i landet. De kendte deres egne børn og gjorde bestemt forskel på dem og andres; de lærte dem at lave stenøkser og fælde dyr med dem, for disse mennesker spiste allesammen kød og nærrede den største foragt for bananer og anden sød frugt og spiste til deres kød de sure og bitre æbler uden at få ømme tænder. Men da det ene æbletræ efterhånden ikke slog til til så mange, såede Kresnos små efterkommere kærnerne rundt omkring og fældede mange søde frugttræer for at få plads.

Imidlertid voksede Hermostantis bygning; den var nået så højt som på midten af de højeste trækrøner, og enhver kunde nu forstå, at det skulde være et tårn, der nåede op over alle trætoppe, til himlen selv. Hermostanti stod selv deroppe og murede, for hvem skulde han ta til hjælp, indtil en dag, hans tre sønner blev voksne og kunde stå ved siden af ham, Gôgal, Sindârti og Hallavâli. De murede, som han murede; de målte med øjnene afstanden til himlen, når han gjorde det; de fulgte alle hans befalinger med lukket mund, og hvis de havde deres egne tanker, meddelte de dem ikke til nogen.

Jêkon, som var den eneste, der turde tale til Hermostanti og undertiden fik svar, satte sig en aften hos ham og spurte: Hvad synes du selv om dit tårn, og hvornår tror du, det vil nå himlen?

Hermostanti svarede: Mit tårn skal engang nå himlen. Hvis det ikke kan bære sin egen højde, vil jeg gøre det bredere, men jeg holder ikke op, før mit arbejde er kommet til ende.

Dertil svarede Jêkon: Dit tårn var vældigt i sin begyndelse; det har senere lagt højde til sin væld og når det engang er faldet sammen, vil resterne vække beundring og forbavselse hos senere slægtled; der vil ikke være nogen anden bygning i verden, der kan sammenlignes med det. Dit tårn er en uhyre krop, der rager op over træerne og lige så højt som fuglene i deres flugt. Men denne krop, der er en søn af din tanke, har den ikke mistet sin sjæl fra det øjeblik, da den trådte ud af din sjæl. Se, træernes toppe vil engang ikke nå så højt, men de står fulde af blade, og vi ved ikke, hvad træerne tænker, men hvert blad bevæger sig og skifter udseende, som om det var en tanke. Højere endnu flyver fuglene; de har ikke evne til at udsige deres tanker på en måde, som vi forstår, og dog ser de for os ud som dristige tanker, der flyver hid og did og ser ting, der aldrig kommer til vor kundskab. Dit tårn står stumt og tavst; hvor er dets tanke. Hvis der er nogen, så er den død med dig den dag, du falder ned og slår dig ihjæl.

Hermostanti rejste sig forbitret og greb sin økse, men han lod den synke, da han blev opmærksom på en lille lyd ved siden af; det var hans yngste søn, Hallavâli, der sad og slog med to pinde på et tilskåret stykke træ, der lå over to sten.

Han sparkede det hele bort og svarede vredt: Jeg forstår dig ikke mere end susen i et træ eller pippen af en fugl. 79 Men hvorfor er jeg ikke selv et tårn? Hvorfor når mine knæ ikke til midt på tårnet? Så vilde mit bryst være ved toppen af træerne og mit hoved i himlen.

Jêkon sae: Men hvad vil Mordrak sige, din gud? Jeg siger ikke vor, for vi har ingen. Dette folk har kastet Ea bort, som man kaster en tom bananskal. Dette folk har smilet alting af sig og har nu intet igen. O Hermostanti, jeg har selv villet bygget et tårn; jeg begyndte på det en aften under grublerens træ; jeg jae grunden til det uden at se eller måle, jeg byggede drømmene, samtidig tvivlede jeg som en, der er vågen.

Jeg vilde forstå hensigten med mennesket og fik intet andet ud af det end tvivl. Så kom du herind, du gik hen over mit tårn, som du ikke så, du væltede det, ja, men du rejste det; min drøm om menneskene faldt, men min tvivl om guderne stod bedre end før, vågen har jeg målt og udregnet den, og højt har jeg bygget den op; jeg ved ikke hvem af os, der har bygget det højeste tårn. Dette folk skal dø, og et nyt komme i stedet; du skal være dets herre. Du skal rejse min drøms mislykkede tårn; det andet, tvivlens, bygger jeg selv videre på. Derfor, lad dit døde stentårn stå, som det står, det vil alligevel leve efter dig og bære dit navn, så du aldrig blir glemt, men udæsk ikke Mordrak, for at ikke dit folk skal blive berøvet sin fører.

Hermosanti svarede vredt: Jeg forstår dig ikke. Hvis du var min lige, vilde jeg udfordre dig til kamp. Men da du er så svag, får du lov til at sidde ved foden af mit tårn og pibe uskadeligt som en cikade. Men hvad er det for en underlig lyd, der blir ved at pibe?

Han så til siden og opdagede igen, halvt skjult mellem tårnets grundsten, sin yngste søn Hallavâli, der sad og blæste klagende og syngende lyde ud gennem et hult rør.

Hermosanti vendte sig mod Jêkon, og et flygtigt smil lyste et øjeblik over hans umilde træk: Du spinder og spinder som en ædderkop, og når spindet er færdigt, hænger du selv som en flue og summer i midten af det, indtil du kommer løs; så blir du igen til en ædderkop og spinder videre. Det kalder du et tårn. Jeg vil gå op og se på aftenhimlen fra mit eget tårn.

80

Han tog et spyd og steg op; hans tre sønner og Jêkon fulgte ham med øjnene, indtil han blev borte i afstanden og mørket. Men pludselig blev han synlig for de tre dernede; et lys skinnede over tårnets top, og en stemme råbte: Hermosanti, hvorfor ringeagter du min befaling, og i hvad hensigt bygger du dette tårn?

Han svarede: Jeg vil se himlen, Mordrak, jeg vil blot hæve mit hoved over dens rand for at se, hvordan den ser ud. Ingen gud skal blive spottet af mig, blot se vil jeg, ikke andet.

Gå straks ned, Hermosanti, og bliv ved dit folk.

Men Himlen er jo ikke din, Mordrak; hvorfor må jeg ikke se den? Dit rige er jo et andet sted. Skulde det være af misundelse, at du ikke tillader mig at se det sted, hvor du ikke selv må komme?

Gå ned, Hermosanti, din plads er på jorden mellem dine lige.

Jeg har ikke set mine lige på jorden; du taler ikke som en forstandig gud, Mordrak, og nu vil jeg prøve, om din kraft er lige så ringe som din forstand. Nedad er for mig død mands vej; min vej går opad, så længe jeg lever. Men du har et bryst, Mordrak, og et hoved, altså kan du ikke være usårlig; ser du spydet i min hånd?

Der lød et brag, lyset forsvandt, og Hermosantis døde legeme faldt ned langs siden af tårnet og blev knust mod de opstablede sten.

Alt det unge folk vågnede og kom frem fra deres hytter for at høre, hvad der var sket. Ingen mand græd ved synet af Hermosanti, men de gav sig straks til at hule en grav ind under tårnet og ned i den blev tårnets herre lagt.

81

HERMOSANTIS SØNNER

HALLAVALI var den eneste af det ny folk, der aldrig havde travlt; deri lignede han de gulhårede og tyndarmede, der nu var i mindretal; han kunde smile, som de engang havde kunnet, men han skilte sig fra dem deri, at stedet fra øjnene til ned under næsen altid var tørt. Der var altid meget at bestille nu med at nedlægge vilde dyr, dræbe slanger, holde hytter ved lige og samle vinterforråd, men når Hallavali sad under et træ med sin musik, så måtte de travle stå stille. Hallavali havde lavet sig et rør af træ, der gav en tone, som tuden af en ulv, når han blæste igennem det. Men det faldt ham en dag ind, at hvis røret havde haft to udgange, kunde han få to toner; han lavede derfor et hul på siden og blæste ud gennem det; den sidste tone var mere venlig og kom efterhånden ved fin blæsning til at lyde som en dues kurren. Der stod gærne nogle gulhårede og lyttede med hodet på siden og slimede midt i ansigtet, men for at de lavstammede skulde kunne høre efter med nogen fornøjelse, måtte de jage de andre bort, hvilket skete ved at bukke sig efter en sten. Kun en blev ikke drevet bort, det var Jêkon, som de vidste, at Hallavali elskede. Han blæste, mens

Jêkon talte, det var hans eneste svar; han oplod aldrig sin mund uden om mad, som han havde let ved at få. Hvad han ellers havde at fortælle, meddelte han gennem hullerne på sin fløjte.

Jêkon talte om sin ungdom, om den lange sommer og den gamle sol, som sky aldrig kom for, om fugle, om himlen og den blå strandbred, som Hallavalis fader ikke havde nået.

82

Du taler som en due, Hallavali, gennem det lille hul på dit rør; du blæser min ungdom frem, duens tid, som jeg grublede så meget over og vistnok ikke elskede så helt, som jeg selv troede. Når jeg hører dit rør kurre, husker jeg, at der jo også sidder en ulvs tuden i det, men jeg hader og frygter den ikke som de andre af min slags; jeg har troet mig selv svag som de, men jeg er kommet i tvivl om min egen svaghed, selv om det nu er til ingen nytte. Duens kurren, Hallavali, og ulvens hyl, den tid, jeg har levet, og den, jeg skal dø fra, men jeg tror, der er en tredie tid, og derfor bør din fløjte også ha en tredie tone, der er højere end de to. Jeg har i min tanke bygget et tvivlens tårn, om lykken er god for menneskene, og hvorvidt modgang er gavnlig, mit tårn nåede selve guderne, der synes at gi os bægge dele. Men det er ikke det, jeg vil lære dig, Hallavali, for toner kan ikke synge tvivl. Men der var et tårn, jeg bad din fader om at bygge, et tårn af sjæle, men han forstod mig ikke; i stedet udrettede han ting, jeg ser på med tvivl. Din fader efterlader sig et herligt navn for store ting, der mislykkedes; også jeg beundrer dette, ti det var en stor tanke, der drev ham frem til det sted, hvorfra hans fald skulde ske. Han efterlader en uhyre stabel af sten og jord, og himlen står lukket og fremmed som altid. Men kan du ikke, Hallavali, på dit rør rejse et billede af det tårn, din fader ikke fik bygget, en tone, der rækker over til den blå bred, der ikke kan nås og som klinger vidt hen under himlen. Kunde du det, så vilde du i tre toner gi et billed af menneskets liv, det søde og det vilde og det, der ligger over bægge disse to, men som sikkert også er en verden, der hører mennesket til, selv om der måske kun er en eneste, der har drømt om den verden, og, som jeg håber, en, der kan blæse den ud over menneskene i en tone fra sin fløjte.

Hallavali tog fløjten fra munden og så længe på den ene side, der endnu var hel, så gik han hen til et afsides sted for at være ene med sit arbejde. Undervejs mødte han en elsker af musik, der spurte om, han var sulten og gav ham mad.

Kresno var folkets frygtede herre. Han var en stor 83 drabsmand, men det mishagede hans sønner, at det kunde more ham at dræbe mellem de gule. Det skete gerne under måltidet. Når Kresno skulde spise, samlede han undertiden nogle gule om sig og knuste tyggende hodet på dem, med et kødben. De mørke lod ham stumt forstå, at de ikke billigede det, de samlede sig og så til med rynket pande. Mod en enkelt af dem, der kom så nær, at han var Kresno til ubehag, løftede han sin økse. Han lod sig slå ihjæl uden modstand, men tændervisende, og de andre mørke mumlede bifald over en broder, der ikke var veget tilbage for øksen. Ved Kresnos næste måltid kom de igen, og da havde de selv økser med, og Kresno lod de gule være og myrdede blandt de andre, til resten flygtede.

Også Jêkon stod Kresno efter livet. En gang da Hallavali blæste på sin fløjte, og Jekon talte, kom Kresno for at dræbe ham. Hallavali tog en lang høj tone, der fik Kresno til at stanse og skære ansigt af foragt. Så kurrede Hallavali som en due, men da det heller ikke hjalp, blæste han et langt vildt ulvehyl ud af fløjstens ende, og Kresno tabte sin økse. Dette blev set af mange, og de tænkte, at Jekon vilde blive dræbt, når lejligheden kom. Men det skete aldrig.

Sindârta lignede ikke sin yngre broder og drev ikke sin tid bort, men han havde det samme smil. Det mærkeligste ved ham var, at han gerne spiste af druerne, som Kresnosønnerne foragtede, og da det viste sig, at druerne ikke kunde gemmes til vinteren, fandt han på at knuse dem for i det mindste at beholde deres saft. Han elskede Jekon for sin yngre broders skyld. En dag, da Jekon sad hos ham og så på, at han fyldte saft på en lerdunk, kom Kresno med sin økse og mente, at den ventede lejlighed nu var kommet, men Sindârta tog et bæger med saft, han nogen tid havde gemt, og sae: Du er varm og tørstig, Kresno; se, her er noget, du kan læske dig på, inden du slår ihjæl.

Da Kresno havde tømt en skål, forlangte han en til, og så en tredie; han satte sig ned på jorden og drak, fordi det pludselig forekom ham bekvemmere. Han blev efterhånden grebet af en så stor magelighed, at han læ sig 84 ned for at drikke videre. Til sidst faldt han i søvn. Øksen havde han for længe siden tabt og glemt.

Gôgal, den ældste broder, havde sin hytte ved den krogede bæk. En dag, da han stegte sit kød, læ han mærke til, at de brune sten, som ildstedet var bygget af, begyndte at smelte, og en lille lysende bæk løb ud derfra; den løb ned i den store bæk, hvor den hvislede og blev grå. Gôgal tog et stykke af det stivnede grå løb op. Det var en ny slags sten, der ikke behøvede at hugges til, men kunde formes ved slag. Inden aften havde Gôgal lavet en økse. Den var større end stenøkser og kunde gøres skarpere. Gôgal satte den på skaft og gav sig til at spise af sit kød, som han havde glemt. Jêkon, der altid var ledig og vilde være med, hvor nyt kom frem, havde sat sig hos ham med den tunge økse i sin hånd.

Da kom Kresno, svingende sin stenøkse. Han var vågnet af en hel dags søvn og opsat på drab. Men Gôgal tog sin økse ud af Jêkons hænder, gik roligt Kresno i møde og sae: Nu skal det afgøres, hvem der skal

være herre i landet, du eller jeg. Det skal afgøres med mig og ikke ved et fejt og let hug mod Jêkons hoved.

Do tog Kresno til at hyle og hans sønner samlede sig for at se på kampen. Men da Kresno havde følt det første bid af Gôgals økse, hylede han ikke mere; han huggede med kløgt og kraft, og Gôgal blødte snart af adskillige sår, men enhver så, at de, Kresno fik, var dybere og længere. Kresno værgede sig længe og modigt, men så skete det, at de to økser mødtes i luften; stenøksen brast, og med et sidste hug kløvede Gôgal Kresnos hoved.

Drabet på Kresno førte et andet drab med sig, som gav anledning til megen omtale. Da næmlig Kresno lå på jorden med mange gabende sår, og med den frygtede mund lukket som et gammelt ar, og de forfærdelige arme ikke rørte sig mere, trængte en af de gule sig gennem Kresnosønnernes ring, gik hen til den døde, sparkede til ham og øste mange skældsord over ham. Men Gôgals søn, den unge Bramântas, der stod tæt ved, løftede sin stenøkse mod hånsmanden og sae: Det er ikke en usling, min fader har dræbt, men en helt; han skal ikke sparkes af dig 85 som et æsel, hvorved min faders bedrift kunde forringes, og Kresnos ry sættes ned.

Med disse ord knuste Bramântas den andens hoved, så han faldt tværs over Kresno; han lå som en tynd gul ranke hen over en mægtig stamme, der har trukket den ubetydelige stilk med i sit fald.

Bramântas fik tilmumlet bifald fra mange, især for sine ord, men der var adskillige, der viste ham deres mishag. Selv stod han med sænket hoved uden at ta imod bifald eller vende en rynket pande mod de anderledes menende; hans øjne fulgte de to slags blodstrømme, en sortrød og en ganske lys, der tegnede forskellige figurer på jorden, inden de løb ned i bækken og blandede sig med den.

Så trådte han hen til sin fader og spurte med øksen sænket mod jorden: Hvis dette er et niddingsværk, hvad straf har du da tiltænkt mig?

Gôgal svarede ikke; hans øjne hvilede med tvivlende behag på den elskede søn; så vendte han sig uden ord til Jêkon.

Jêkon svarede for Gôgal: Bramântas' ord, men ikke hans handling, var en bedrift, mellem disse to står hans skæbne uvis, og mange bedrifter vil Bramântas ha at udføre, inden det glemmes, at han bedækkede sine ords ære med sin gærnings uære.

Det var begyndt at blive aften, men Kresnosønnerne tændte et stort bål ved tårnet; dær gravede de en grav og lae deres fader i, ikke under tårnet, men ved siden af, og de rejste en lav stenhøj over, for at der altid blandt folket skulde være forskel på de to mænd, at den enes ry kunde bære et helt tårn, men den andens kun en lille høj.

Da begravelsen var forbi, fik bålet endnu ikke lov til at gå ud; der blev holdt en stor fest med mad og lystighed for Kresno og for hans eftermand, Gôgal. Da de havde spist kom Sindârti med sin lerdunk fuld af vindruesaft, og for første gang fik mange af folket den at smage. Lystigheden blev derved endnu større, og alle råbte på Hallavali, at han skulde komme og spille for dem. Det var han dog uvillig til, og selv hans elskede lærer formåede 86 ikke at overtale ham. Men den forstandige Sindârti fandt på råd; han lod Hallavali drikke tre krus vindruesaft, og da Hallavali havde fået det tredie, blev han ganske villig og begyndte at spille. Vistnok var det sådan, at af hans tre toner var der mange, der havde hver sin kær, himmeltone, kurren og ulvehyl, men der var også dem, der fandt særlig behag netop deri, at de vekslede med hverandre. Mange blev så glade over de tre toners vekslende gang efter hinanden, at de sprang op og selv begyndte at gå frem og tilbage på en underlig måde, der vakte latter og morskab hos de siddende.

Men de gamle mænd og kvinder, der sad for sig selv og ikke kunde være med til så megen lystighed, de stak boderne sammen, og sådan snakkede da enhver med sin nabo: Sandelig, det er en dejlig aften, som vi ikke længe har haft mage til, og jeg ved ikke, hvad jeg mest skal rose ved den. Kresnos fald eller det rare kød, som vi endelig har vænnet os til at spise.

Ja jeg synes, nabo, at Kresnos fald er en stor lykke for os alle; lad så hans ry vare evindeligt, skønt han var et ondskabsfuldt æsel, men skønnere end hans død og stegt kød var den saft, Sindârti skænkede til os. Vilde du ikke også ønske, nabo, at det ene bæger var blevet efterfulgt af et andet?

Jeg, nabo, jeg vilde ret af hiærtet ønske, at jeg alene ejede hele Sindârtis lerdunk. Jeg ved, at Kresno sov en hel dag efter ti bægre. Hvor skøn må ikke sådan en søvn være, og hvad for drømme må man ikke opleve, især når man betænker, hvor et eneste bæger gør en ganske ung igen.

Det er sandt, nabo, men hvad mener du om Hallavalis fløjtespil? Er det ikke skønne toner, han forstår at blæse frem af en udhulet kæp? Må man ikke frydes derved og beundre sådan en kunst?

Jo vist, nabo, hvor vilde ikke ens sind frydes ved Hallavalis spil, dersom man endnu havde tre fire eller måske fem bægre af Sindârtis saft at drikke dertil, for denne saft, der gør ung, den vilde også åbne ens øre

for Hallavalis utvivlsomt skønne spil.

87

Ja, men ser du, nabo, hvor Sindarti begynder at rokke sælsomt med hodet til Hallavalis toner? Se andre efterligner, og nu står de op og går frem på pladsen. Hvorfor tror du, de går sidelæns og bevæger deres ben på en så sælsom måde? De tripper til siden, som lam eller unge kalve, der ikke ved, at man går den vej, ens ansigt vender. Hvad mener du om denne ny måde at gå på, nabo?

Jeg mener, den kommer af Sindartis ny drik og ikke af Hallavalis toner; dem er der jo kun tre af, men sikkert må de mænd, der rokker til siden med samtidige ben, ha fået mere end tre bægre af den herlige saft. O gid jeg blot havde tre bægre af saften. Jeg vilde da blive ung og gå sidelæns med de andre derhenne. — Men hvad tror du, det ender med, nabo? For til sidst må de jo enten rende mod tårnet eller mod muren, så vidt jeg kan se. Dog nej se, nu drejer de; de går i en rundkres og vender tilbage til det sted, hvor de begyndte. Før har jeg kun set Hermostanti gå sidelæns, næmlig da han trak de fire linjer, han vilde lægge tårnets grund efter. Men disse her går rundt.

Ja nabo, men der er også den forskel, at Hermostanti kendte ikke Sindartis saft, ellers var han også gået i en kres og tårnet var blevet rundt i stedet for firkantet. Se dem gå som tøjrede køer der vender mulen mod pælen, de er bundet ved. Sandelig, vindruens saft er det herligste, der endnu er opfundet; hvorvel jeg ikke foragter den ny slags økse, som Kresno blev fældet med. Jeg tror, jeg i nattens mørke vil gå hen og stjæle nogle af Sindartis druer og lave vin af dem. Hvorfor skal han alene ha ret til at samle dem?

Ja, kære nabo, det var jo Kresnos belønning til ham efter det tiende bæger, men måske Gôgal vil træffe en anden bestemmelse. Da vil også jeg tillave vindruesaft efter Sindartis eksempel. Dog, lad os imidlertid glæde os ved fløjtespillet, ti jeg tror, det er det, der får disse mænd til at løbe rundt i en kres; ser du ikke også, at Hallavali står i midten og spiller?

Jeg ser, kære nabo, at et bæger straks holdes til munden af Hallavali, hver gang han tar fløjten fra, hvilket han tit gør; jeg vilde gøre det endnu tiere, hvis det var mig, 88 der kunde fløjtespillets elskede kunst. Imidlertid sidder jeg her med tør mund, og jeg føler i min hals en ny slags tørst, som jeg forudser ikke kan slukkes med vand, hvilket jeg også nødig vilde, selv om jeg kunde.

— Men hvad er det for en skrålen, vi hører lidt fra os? Er det ikke den gamle tandløse kælling under figentræet, der hyler så forfærdeligt? Lad os kalde hende her hen og høre, hvad ondt det er, der plager hende i denne glade aften. Hej morlil, kom og fortæl os om grunden til din sorg?

— Hvad sae hun, nabo, — jeg hørte ikke tydeligt hendes ord.

— Hun græder over Kresno. Ja, bliv ikke vred på hende, men hør, hvorfor hun græder over Kresno. Hendes årsag er sørgelig nok. Hende alene, siger hun, har Kresno ikke set til i nåde, da hun var ung. Hendes naboerske, siger hun, har født Kresno syv sønner og ingen døtre, men hende selv har Kresno ikke vist den nåde at la hende føde blot en datter. Og nu er hun gammel og Kresno død, siger hun. Sandelig jeg har ondt af hende, for hendes sorg er stor og hendes hyl meget skingrende.

— Ja, kære nabo, hvis blot hun havde fået endnu et bæger vindruesaft, så vilde hendes sorg forsvinde; det føler jeg på mig selv; jeg glemte mine egne sorger, og at jeg nu husker dem dobbelt så godt kommer af, at jeg ikke fik det andet bæger. Men jeg vil gå til ro og se, om jeg kan sove. Ser du den lykkelige Hallavali —? Han fløjter ikke mere; fløjten er faldet ham af munden; han ligger i græsset og sover vist allerede. Lykkelige Hallavali. Gid jeg i det mindste havde del i hans drømme.

89

HELTEN BRAMANTAS

INDEN Gôgal døde, indsatte han sin søn Bramântas til folkets høvding. Men midt under det påfølgende gilde med vin og fløjtespil banede den gamle Jêkon sig gennem den brede ring af mænd, der omgav den ny høvding, og talte således til ham, mens larmen overdøvede hans ord for alle andre: Hvor længe skal vin og fløjtespil blive ved at strømme skummende gennem din sjæl uden tanke om, hvad der kan ske i morgen? Har du i sinde blot at være en tankeløs vildbæk, der kun har sans for skum og hvirvel? Du ser kun den jublende mandsring nærmest om dig, men ikke den anden, der står mørk og mumlende længere ude? Den tænker på at handle, mens du kun er optaget af at glemme. Bramantas, jeg er gammel og ingen ven af drik;

endnu mindre elsker jeg øksen, som du er så stolt af, men dersom tiden for vin og fløjter skal vare endnu i tre dage, så vil den tredie dag blive din sidste, og den vil blive efterfulgt af øksens tid. Du sidder vel i midten; du er lyshåret og glad; men ser du ikke, at yderst i kresen sidder den mørke Hæsuas, og husker du ikke mere fortællingen om hans fader og moder? Han drikker kun lidt vin; hans sind er fyldt af andre ting; han vender sit ansigt bort og hører ikke på musikken; men til hans øre når nu og da hvisken af hans venner, der sidder omkring ham. Han svarer ikke og taler ikke til nogen. Gennem hans sind løber en ond men såre forstandig bæk; dens vande er røde, og de skummer ikke hensigtsløst. Om lidt vil hans sjæl være fuld af en dristig plan; han vil rejse sig med sine mænd; hans tankes bæk vil føre ham til den bæk, du kender.

90

Bramantas satte bægeret fra sig og så på Hæsuas' mørke ansigt, og han huskede fortællingen om hans fødsel. Da Kresno var gammel, traf han en dag udenfor en hytte en kvinde med mørk hud og et barn på armen. Han fandt behag i hende og sae: Læg dit barn fra dig og kom med mig. Men kvinden mødte hans blik og svarede nej til bægge dele. Da blev Kresno vred, dræbte hendes barn og slog til hende med økseskaftet. Da kvindens mand kom ud og ikke skjulte sit mishag, dræbte Kresno også ham og slæbte kvinden med sig. Med hende avlede han under kamp en søn, Hæsuas, og så snart han formåede at lalle uden forstand, lærte hans moder ham at sige: Jeg hader Kresno og vil lære andre det samme; men da han blev ældre og fattede ordenes mening og forstod, hvilken mand hans fader var, nægtede han at gentage dem mere, og da hans moder slog ham, slog han hende igen og forlod hende. Han sluttede sig som dreng til de voksne mænd, fik drengeskole at bære, og da han med den havde dræbt en bjørn, fik han voksen økse. Kresno opdagede ham snart og gav ham mere end ett barsk blik, idet han overvejede, hvad der kunde være at frygte fra denne opvoksende kriger. Men Hæsuas var klog; han slog øjnene ned og sænkede øksen, da han havde set, hvordan det gik andre med åbne trodsige øjne, og da han, endnu ikke udvoksen, havde dræbt en mand, han kom i ordstrid med, besluttede han, at han vilde engang være folkets høvding, men da valget faldt på Gôgal, sluttede Hæsuas sig nær til ham, hyklede venskab under sænkede øjenlåg og udvirkede, at alle fik lov at bære jærnkøse, idet han forestillede Gôgal, at når alle var lige i våben, vilde strid lettere undgå, og denne tanke behagede Gôgal, der ikke var drabsmand. Nu var Gôgal død, og høvdingen blev ikke Hæsuas, men han dækkede skuffelsen med sine tykke øjenlåg og var blandt de første til at hylde Bramantas. Nu sad han yderst i kresen, omgivet af mænd, der kendte hans blik og vidste, hvad han tænkte. De hviskede til ham: Hvorfor vil du tåle denne Bramantas, hvis eneste bedrift har været at dræbe en gul mand? — Og en anden sae til ham: Hæsuas, har du glemmt, at 91 Bramantas' fader dræbte din fader, der ved sin død ellers vilde ha gjort dig til folkets høvding. Husker du det forfærdelige blik, hvormed Kresno så på dig? Han vidste, du var den stærkeste næst efter ham selv.

Hæsuas løftede et øjeblik det svulne dække, der skjulte hans tanker, men han sae ikke andet end: Om lidt står solen op. — Han vendte hodet og så hen mod det sted, hvor jærnkilden var; hans mænd forstod, og de samlede sig tættere om ham.

Da den første solstråle brød frem i øst, rejste Bramantas sig og gav tegn til, at festen var forbi, men da var Hæsuas allerede gået med sin lille flok mænd. Da Bramantas gik til ofring, stansede Jêkon ham og sae: I dag skal du ofre ved jærnkilden, og jo før du begynder des snarere blir du færdig. Tre dage sae jeg før, men nu siger jeg: Inden tre timer begynder øksetiden. Men hvis du går straks, vil Hæsuas måske vige for overmagten.

Men Bramantas gik til templet; dog sendte han tre mænd afsted; de kom snart tilbage med besked:

Vi fandt mænd med økser ved jærnkilden, og vi spurte dem, hvad de gjorde dær, og de svarede, at de bevogtede det hellige sted, hvorfra vi henter jærn til økser, sådan som Gôgal havde indstiftet det. — Vi svarede dem, at vi kom for at løse dem af. — De svarede os venligt, at lige stor vagt skal løse lige stor vagt af, og at vi kun var tre, men de var mange.

Bramantas spurte: Så I Hæsuas?

Vi så Hæsuas. Vi skælnede ham med besvær mellem mændenes økser.

Da befalede Bramantas dem at gå tilbage med tilstrækkelig mange og løse af. Men de kom snart igen og mældte, at de denne gang var blevet modtaget med de mindre venlige ord: Vagten er løst af; hvad vil I her. Kan vi ikke lige så godt holde vagt som I?

Bramantas spurte: Så I Hæsuas?

Vi så ham; han stod i række med de andre mænd, men han talte ikke og så ikke på os; hans økse så os, den talte sit skarpe sprog fra eggen.

92

Bramantas' øjne flammede i vrede, men han bragte sit offer til ende, og først derefter gik han til jærnkilden med mange mænd.

Grublerens træ var gået ud; hvor dets rødder havde været var nu indgangen til den grube, hvorfra jærnet blev hentet, kilden løb der forbi, og foran var en høj halvrund vold af opgravet jord og slagger. På denne vold, der havde en lang skråning ud efter, stod Hæsuas med en stor flok mænd.

Bramantas gik hen til volden og sae venligt: Hæsuas, vi kommer for at bringe jer afløsning.

Da lo Hæsuas og så med åbne spottende øjne på Bramantas og svarede: Afløsning er ikke en gave, du bringer med venlige ord; det er en pris, der vindes med øksen.

Da stormede Bramantas op ad volden med så mange mænd, der kunde komme til, og en hæftig kamp begyndte. Men de, der stod øverst, kunde gi tungere hug end de andre, og Bramantas måtte trække sig tilbage; han var såret, og adskillige af hans mænd var faldet. Men mens han holdt råd med sine mænd om, hvad der nu var at gøre, kom Jêkon hen til ham og sae: Nu er øjeblikket kommet, da den tanke skal udføres, der ligger i hornenes hellige tegn. Ser du ikke, at de sølvhvide spidser peger ud mod landet på den anden side muren? Mit folk måtte ikke vandre ud og kunde ikke leve i det land. Drag du ud, Bramantas; jorden er vel ringere, og frugterne mindre, slangerne og de vilde dyr mere talrige, men I har kraften, og mere kraft vil I få under det strængere arbejde. Men det er endda kun lidt; jer gud, hvem det så er, har gjort en sjælden gæning: han har skilt det gode fra de onde. Rejs derud, Bramantas, og bosæt jer; et herligt folk er I allerede, et stort folk vil I blive. De onde vil blive tilbage her, de vil ødelægge sig selv og landet, men for jer vil der være fremgang. Du udførte ingen stor bedrift ved at løbe op ad volden og dræbe mænd, men der ligger en større foran dig; skil dig ud fra dem, der har lyst til drab.

Men Bramantas vilde ikke følge Jêkons råd; han råbte: Skal jeg lide den skændsel at blive jaget ud af landet af en mand, der ikke tør vise sit blik, når han ikke har en 93 stor flok bevæbnede mænd omkring sig? Hellere end at flygte vil jeg angribe igen og falde med ære.

Bramantas gik alene uden for porten for at overveje, hvad der kunde gøres, da mødte han det kolde, jærnblå blik fra Mordraks datter, og han huskede, hvad Jêkon en gang havde fortalt ham. Han gik her foran Mordraks datter og råbte: Sig mig, hvad jeg skal gøre, Mordraks datter, for at jeg kan sejre over den lumske Hæsuas.

Mordraks datter svarede, så det genlød vidt om:

For flyvende jærn
falder flest mænd;
økser i luften
letter kamplegen.

Flyvende jærn? Bramantas og hans folk havde spyd, hans modstandere lige så, og de kunde smede sig ny, nu da jærngruben var i deres magt.

Bramantas sad foran porten og tænkte. Ved aften søgte han sammen med sine mænd for at spise; rådslå kunde han ikke, han var uenig med sig selv; stemmerne i hans sind sae hverandre imod ligesom hans mænd. Hallavâlis sønner satte sig hos ham og spillede for at klare de mørke tanker i hans sjæl, men deres toner fik ikke Bramantas til at løfte hodet fra sine hænder; den ene læe fløjten fra sig, den anden trommen; den tredie lod sin enstrængede harpe falde ned i græsset; de tænkte på, at de vel skulde dræbes næste dag. Bramantas tog tankeløst den enstrængede harpe og greb i dens stræng. Han sae: Det er altfor blid en tone for mænd, der skal kæmpe med udsigt til at falde, og denne lille pind, som du klimprer med, er legetøj for børn.

Han spændte strængen hårdt, men den sprang af hans hånd, og pinden fløj langt bort, fulgt af en høj, klingende tone.

Flyvende jærn, råbte Bramantas og sprang op; — skynd jer at tænde et stort bål; nu skal vi til at smede. Hører I lyden af de andres hamre?

De svarede ham: Vi har ikke hørt andet dagen igennem; de smeder sig ny økser. Hvad vil du stille op mod dem?

Han svarede: Bring ti gamle økser; de skal blive til 94 ti gange ti stykker jærn, der kan flyve gennem luften, og som snart vil bringe deres hamre til at tie.

Om morgenen den tredie dag så Hæsuas og hans folk en skare mænd nærme sig. Han gik selv frem for at håne dem og sae: Velkommen Bramantas' mænd til dræbning. Havde I ventet lidt længere, var vi kommet til jer.

Men da han så, at Bramantas og hans mænd bar et våben, han ikke kendte, kastede han sig hurtigt ned bag volden, og en af hans mænd faldt oven på ham med en kæp strittende ud af brystet. Hæsuas trak den

ud og så, at den havde en jærnspeids i enden. Da råbte Hæsuas til sine folk, at de skulde flygte. Men de fleste vilde ikke adlyde ham; de stormede frem, og de faldt for pilene, inden de kom nær nok til at kunne bruge spyd eller økse. Derved slap Hæsuas bort og nogle få af hans mænd; de flygtede ud i det vilde skovland, hvor ingen tænkte på at søge efter dem.

Bramantas havde slået sine fjender, men ti af Hæsuas' mænd var faldet levende i hans magt; de blev bevogtede af bevæbnede mænd.

Jêkon kom hen til ham og spurte: Hvad vil du gøre med dem?

Bramantas svarede: De er mine fjender; de skal dø. Du har selv kaldt dem onde, og du har sagt, at onde mennesker bør ikke findes iblandt os.

Men jêkon bad for de ti mænd: De er onde, fordi de har tjent en ond herre. Vær selv god, så vil dine mænd ligne dig.

Bramantas sae: Jêkon, du havde ret, da du sae, at guderne har delt os; de, der er igen af den onde flok, skal udryddes. Også Hæsuas' unge sønner vil jeg la dræbe, de skal ikke nå mands alder. Men de andres sønner skal leve; dog skal det ikke tillades dem at bære våben eller gå på jagt; de må ikke dræbe andre dyr end slanger og andet kryb, de kan knuse med en sten. De skal arbejde sammen med kvinderne. Desuden bestemmer jeg, at dette skal være den sidste drabsdag i landet; jeg vil sætte dødsstraf for den, der slår ihjæl, men har to mænd en trætte, 95 der ikke kan jævnes, skal de ha lov til at afgøre den ved ordnet kamp.

Jêkon gik bedrøvet bort, men trods hans hovedrysten syntes der nu at komme en ny og lykkelig tid, efter at Bramantas var blevet herre i landet. Vistnok var der ikke tilfredshed mellem de mænd, der måtte arbejde som kvinder og gå uden våben, og deres tal steg, eftersom de små drenge voksede op. Dog hvem brød sig om trællene, der led fædrenes fortjente straf? Desuden holdt de skjult, hvad de tænkte, de havde at bøjede hodet og tie og tjene en herre, som de ikke selv valgte. Men ellers var der almindelig tilfredshed, og mangen skøn kamp blev udkæmpet på en åben plads, hvor enhver, der fandt glæde ved sådan et syn, kunde komme og se til. Og stridigheder forefaldt jævnlig. Mænd, der kedede sig i den dybe fred, enedes om en strid, der ikke kunde bilægges, og forlystede deres sind ved en øsekamp, hvor det var en aftale, at den ene ikke skulde skåne den anden, men bægge holde ud, til en af dem faldt. Når en sådan trætte gjaldt et jordstykke eller et stort frugttræ, kunde den berøre så mange mænd, at der kom et helt slag ud af det, men altid med lige mange på hver side. Når en hel flok forebragte en tvist for Bramantas, kunde han vel, understøttet af den gamle Jêkon, gøre indvendinger; men for dette tilfælde havde skaren sikret sig en sindrig ordfører, der trådte frem og talte således på alles vegne: Ædle Bramantas og vise Jêkon, har I ikke selv givet den lov, at uforligelig trætte må afgøres ved kamp? Nu er vi otte mænd, der bor på hver side af floden Giddon, og midt i floden har dannet sig en lav og dejlig ø, hvor der vokser herligt græs til kvæget, men hvis kvæg skal fortære dette græs? Selv ikke Jêkons visdom kan afgøre det, da vi alle har lige ret. Ganske vist, er det sandsynligt, at mindst syv af os vil falde, men hvad har du at sige til os, når vi hellere vil det, så at i det mindste retten tilfalder en enkelt mand, mens den ellers vilde gå i arv til vore sønner, der er flere end otte. Du siger, vi kunde dele øen, men øen er lille og kan ikke deles, og vor uafgjorte trætte smærter os, den blander sig i al vor glæde. Ser du ikke, hvor 96 nedslåede vi blir ved dine indvendinger? Men når du siger ja, blir vi straks glade, som vi ikke har været i lang tid, blot fordi der er udsigt til, at vor lange trætte kan blive endt.

For en sådan tale måtte den gode Bramantas bøje sig, og sandt var det, hvad ordføreren havde sagt til sidst, ti så veltilfredse havde folk ikke i lang tid set disse otte mænd, som da de gik mod hinanden med hævede økser. Kun Bramantas, der havde at se uvirksom til under hævdelsen af loven, syntes ikke tilfreds, og når Jêkon da rejste sig og hviskede noget til ham, da faldt der som svar kun en mørkere skygge over hans ansigt, mens hans øjne fulgte øksernes skønne buer i luften og det bratte fald af en mand.

Men der var fred i landet under stadig og velordnet kamp; ingen mand behøvede at frygte en skjult fjende, og den, der ønskede at løfte øksen også med udsigt til selv at falde, kunde altid få sit ønske opfyldt.

Imidlertid døde de gule ganske ud; de visnede hen under stille klage og mindedes det smil, hvormed deres fædre gik bort; når tiden kom lae de sig krummet på siden og blev liggende sådan dagevis; de vidste i deres uformuenhed ingen anden måde at dø på, siden de ikke mere selv vandrede til underverdenen, men blev gravet ned i jorden. Hvad der så skete med dem, havde de med forfærdelse opdaget: der blev ikke andet igen end en lille dyngge grå knokler, og så en hæsleg stor kugle; tænderne deri var det eneste, de kendte igen af sig selv, men det andet måtte vel også høre dem til, de lange benpinde, de buede bånd og de mange små stumper, som der ikke var mening eller orden i; alt det havde de båret i sig, og det var det eneste jorden brød sig om at gemme, mens den fortærede det lange hår, de strålende øjne, den røde mund og de mange skønne buer og former. Jorden tog dem i favn med grusom kærlighed, og når de igen åbnede graven lyste imod dem det spottende smil fra knokkelhodet, der lå for oven og smilede ned ad sig selv: Menneske, se dig selv! Det var det eneste der var igen af de salige menneskers smil. Men var det bedre, om de havde gået den 97 anden vej for til sidst at sætte sig på jorden som frysende og pibende mus.

De gule døde grædende; venner, hvis de havde nogen, sad grædende hos dem. Børn havde mændene ikke, fordi kvinderne var dem uvillige, og de gule kvinder havde mørke børn, der tidlig forlod dem; de døde alene.

Ældst af de gule blev Jêkon. Da han mærkede, han skulde dø, kaldte han Bramantas til sig og talte sådan: Bramantas, jeg dør uden angst for mig selv, men ikke uden stor bekymring for dig. Du ved, hvor kær du altid har været mig; du er en dejlig have med en mur om, men du brød muren første gang, da du dræbte en værgeløs mand over Kresnos lig; du brød den anden gang, da du ikke hørte på et forstandigt råd, og tredje gang, da du besvarede myrderi med manddrab. Vil du selv rose det brud i din sjæls mur, ligesom det større brud i landets mur, hvorigennem en ny tid brød ind? Vil du rose det, der er kommet fra dig gennem brudet i din sjæls mur? O Bramantas, du er smuk og stærk, tapper og ikke uden klogskab. Du er rig på store dyder, og uden om ligger en herlig mur af vilje og forstand. Hvad er jeg? En gammel have med døende træer, og uden om en forfalden vold af løse sten. Over volden har tvivl vandret, og træerne inden for kan ikke vokse. Dog Bramantas, dør jeg rolig, grublerens træ står højt og grønt i min have, og mit livs lange tvivl er snart forbi, hvad enten den nu tier for bestandig, eller den får nye ord at tale med. Men efter min død vil min grublen leve videre hos andre, for der er enkelte, som jeg ikke forgæves har talt til, og fremtiden vil hos dem gi min grublen ny frodighed, og den vil hos dem få en vækst, jeg ikke selv kan forudse. Jeg tror ikke længere på min gud Ea. Jeg tvivler også på din gud Mordrak, skønt han synes stærkere; ingen af dem taler sådan, at vi med sikkerhed kender deres tanke og vilje. Vi har erfaret, at der er højere til himlen, end vi troede; der er endnu længere til guderne. Kloge og farlige magter har talt til os i de sidste tider, men har de ikke kærlighed og visdom, så er de ikke guder, og vil de ikke vise sig, så vi kan komme til at kende dem, kan vi heller ikke elske os dem. Så højt når grublerens træ; dær stanser dets vækst, Bramantas. For lidt siden viste jeg dig, hvordan vi to ser ud. Din tro på dig selv er så stærk, at du glemmer, at du endnu ikke er, hvad du allerede tror at være. Lad din gode vilje, hegnet om dine herlige dyder, ikke forfalde. Hold fremdeles fred i landet, lad grublerens blide træ altid få lov at vokse jævnsides med de andre træer; lad ikke dem, hvis ufattelige lyst er flækning af brødres pander, få overmagt. I er jo desuden så stærke, at I ikke har nødig at skamme jer over jer selv, fordi I er blide. Du er et sindbillede på landet og tillige dets bedste mand; bevarer du dig selv, vil du derved bevare hele dit land.

Dagen efter døde Jêkon den gamle. Bramantas lod ham under stor højtidelighed begrave ved siden af Herмосanti og hans sønner. Folket samledes ved begravelsen i betydelig tal og i stor ligegyldighed. Grædt blev der ved hele festen kun af syv mand, Jêkons disciple.

99

NTU VÆLU

BRAMANTAS lod bygge et skib. Det lå i strandkanten og var mange mænds daglige arbejde i tre måneder. Da det var næsten færdigt, kom en nat en båd luskende langt borte fra med stille åreslag og tavse mænd ombord. Onde øjne rettedes mod skibet, ildesindede hænder kom frem og følte på det, men da skibet ikke kunde tilføjes nogen skade, syntes de onde tanker at ta en anden retning, båden roede bort igen, og en mand, der havde ligget på den grønne skråning, gav næste morgen mælding til Bramantas. Der blev sat mænd med økser til at holde vagt, men båden kom ikke igen.

Da skibet var færdigt, lod Bramantas det lade med økser, buer og pile, med mad og vand og med så mange mænd, det kunde rumme. Skibet blev skudt ud på vandet og roet rask afsted. Bramantas sad i bagstavnen og styrede, han så med undren det, der skete, mens rorkarlene trak årerne. Skibet lå ligesom stille, men landet sejlede; landet bag ved kom i bevægelse; det rørte sig ikke og gled dog rask tilbage, mens der på skibet ikke var andet at se end mændenes rygge og årer og de små bølger langs skibets sider. Snart lå også det forladte land stille, det skred ikke mere, men faldede til en blålig streg mellem vand og himmel. Lidt efter var ikke andet at se end himmel, vand og så solen, der selv sejlede, men så langsomt. Ingenting angav længere fart. Sådan gik dagen, solskibet oven over sejlede den samme vej og sank, som det så ud til i havet. Bramantas viste sine mænd solen og forklarede dem, at der ude lå deres land; solen vilde vise dem vej, når de skulde tilbage. Imidlertid var hans egne tanker langt forude, og hvad der begyndte som en tanke, tog 100 skikkelse af en mørk stribe på vandet. Han viste sine mænd striben og sae: Vi vil være i land inden mørket! — Mændene undrede sig; for hvad de så, var et land som deres eget, med grøn skrænt, skov og bjærg; og de mest uforstandige fremsatte den mening, at de var hjemme igen, men det måtte de afstå fra, da de havde fået skibet ind i en vig og var gået i land med mad og alle deres våben, for det de hørte inde fra skovens mørke, var ikke menneskelig tale, men grynt og klynk som af store søvnige dyr, der knubbedes med hverandre om den bedste plads. Bramantas satte vagt ved skibet og lod de andre mænd lægge sig til at

sove. Til dem alle sae han kun de to ord: I morgen! — og dermed satte han sig i græsset, vågen og bevæbnet, og stirrede ind mod skoven, der med sine underlige lyde vilde fortælle ham en ny ting næste morgen. Her var ingen love om stadig fred, men åben mark for bedrift.

Solen stod op og Bramantas gik med en flok udvalgte mænd ind i landet for at spejde. De havde ikke gået langt, før de så en flok uhyre store mennesker sidde på væltede træstammer og spise. Spejderne dukkede sig og krøb videre gennem lave buske for at se dem på nærmere hold. De var større end almindelige mennesker og lådne; deres ansigter var som tapirers og vildsvins, og de havde meget lange tænder, der ragede dem ud af munden, selv når den var lukket. De åd noget, der lignede æbler, men så store som menneskehoder. Mens de spiste snakkede de ustanseligt, et højt, ildelydende sprog, som ingen kunde forstå. Men Bramantas havde blandt sine folk en mand ved navn Snêrgast, der var vant til at lokke for dyr og antoges at kunne tale deres sprog; han læe sig i lytteskjul foran de andre og kom noget efter tilbage med følgende beretning: Menneskene i dette land har kun to ord i deres sprog. Når de spiser, og ingenting foruroliger dem, siger de: ntu, ntu, hvilket er udtryk for velbefindende, men kommer de i sindsbevægelse, råber de: vælu, vælu, og det ord trækkes undertiden meget langt ud, men om det skal forstås som latter eller gråd, er ikke let at sige.

Derefter rejste Bramantas sig og gik med sine folk, og nu så jætterne dem; deres tyggende munde, der havde været 101 fulde af mad og gemytligt ntu ntu-tu, begyndte at vræle: Vælu, vælu; de vendte deres lodne maver og dyreansigter mod de kommende; de væbnede sig med lange stykker træ og store sten, som de gav sig til at kaste, men Bramantas beroligede sine mænd med få ord: Disse store mænd forstår ikke at sigte, og det er let for jer at undgå deres kast; lad dem komme nærmere, så vi kan nå dem med vore pile. — Og han havde ret; kastevåbnene ramte ingen, og jætterne kom dem efterhånden ind på livet under høje væluråb. Forrest iblandt dem var et ungt trynemenneske med tapiransigt, han lod til at være føreren. Bramantas spændte sin bue mod ham og ventede, hans mænd udsøgte sig andre af de forreste. Så blev tegnet givet, og pilene gik af. Tre jætter faldt og blev liggende på jorden som lave, lodne høje med nyplantede stiklinger, der strittede skævt op af dem, men trynejætten blev kun ramt i låret; han vendte om og løb og de andre med ham, alle skrigende vælu, vælu, væhæhælu! Det blev svagere gentaget af de tre lådne høje, der væltede sig som grå bølger i morgenvinden.

Bramantas og hans mænd så efter de flygtende og lo med umådelig latter, men holdt med det samme op med at le, da et sælsomt syn mødte deres øjne: I bagen på den anførende jætte sad en stor, mærkelig stjerne, der strålede og gnistrede stærkere end nogen stjerne på himlen. Han var også nu forrest, og alle jætteejne var rettede mod denne stjerne, og hver gang den gjorde en drejning, drejede alle jætter efter den. Først et godt stykke borte stansede de og vendte sig om uden træ eller sten i hænderne, men med høje vælu vælu væhæhælu.

Bramantas rykkede igen frem; han undersøgte de tre faldne jætter og deres mad, der var en slags hvidlige æbler med grøn top, åbenbart rykket op af jorden. Jætterne vilde flygte igen, men han gjorde venlige tegn til dem og bød sine mænd sænke deres buer og økser. Han lo og talte til dem, og de svarede vælu vælu, men ligesom mere forsonligt. Han vinkede den sårede jætte til sig og lod forstå, at han vilde trække pilen ud. Det varede dog længe, inden han kom så vidt; han gjorde tegn med hænderne: 102 kast af en sten og pileskud, for at jætten skulde forstå, at det var ham, der havde begyndt, og det syntes jætten at forstå. Bramantas trak pilen ud, læe urter på såret og bandt vidjer om; jætten mærkede, det havde hjulpet; han sae vælu vælu, men tilføjede straks ntu ntu; også hans kammerater gav deres bifald til kende ved at mumle ntu ntutu. Dermed var freden sluttet, og Bramantas bød ved tegn jætterne at sætte sig ned til underhandling. Men i det samme opstod der et forskrækkeligt spektakkel, det var jættekvinderne og ungerne, der kom til og så de nye mennesker; de hylede i vildt kor: vælu vælu væhæhælu, og det varede en time, inden de havde skreget sig så hæse, at mændene kunde komme til orde og forklare dem ved ntu ntutu, at der var ingen fare, men de mindst forstandige af væluerne, der ikke lod sig bringe til fornuft, måtte på et tegn af Bramantas slæbes bort af de stærkeste mandjætter; deres rædsomme vælu døde kun langsomt bort mellem træerne.

Så stod Bramantas op og holdt en tale til jætterne. Han pegede på skibet, der tydeligt kunde ses nede i den lille vig. Han forklarede, at de var kommet over havet på dette skib; han gjorde rotegn med armene og viste, hvordan de kom frem med sådan et skib. Han pegede på roret og på solen og forklarede, hvordan han styrede efter solen ved hjælp af et ror. Han gjorde lange streger i luften for at vise rejsens længde. Han strakte hånden mod havet og pegede: dær lå det land, han var kommet fra. Dær boede ingen jætter, men kun hårløse mænd; til gengæld var der mange af dem; han rakte sin åbne hånd mod sine mænd og ligesom strøede dem ud over landet; så mange var der. Han trak fra himlen en lang streg ned på sin pande: det var hans gud, der havde indgivet ham den tanke at sejle ud og finde nyt land. Han forklarede jætterne mange andre ting og satte sig så endelig ned som tegn til, at han var færdig og ønskede at høre deres mening. Men de fleste svarede ingenting; de forstandigste sae kun mismodigt: Vælu vælu, hvilket sikkert skulde sige så meget som: Vi forstår dig ikke.

frem og forsøge sig med jætterne. Den fik han, og han sendte straks et par mænd ned til skibet efter kød og vin. Så tog han kødet og skar i stykker og gav det til de fornæmste jætter, der lugtede til det og straks derefter gav sig til at spise og smaske med velbehag.

Mad, mad, mad, sae Snêrgast og viste på kødet.

Det forstod jætterne; de grinede og gentog: Mad mad. Ntu ntutu, mad.

Snêrgast tog en kande med vin, der var stærkt blandet med vand, og gik med den fra den ene til den anden. Det gav endnu bedre smask end kødet.

Snêrgast sae: Vin, vin, vin, og pegede på kanden.

Vin, vin, vin, hylede jætterne og grinede. — Ntu ntu, vin.

Kvinderne stormede til med deres børn og skreg: Vælu, vælu, men Snêrgast vinkede dem af, gennede dem tilbage med tegn og svarede: Vælu, Vælu! I skal ikke ha noget.

Det forstod mændene; de gentog: Vælu, vælu, og vinkede af med hænderne.

Snêrgast tænkte sig lidt om, og jætterne så spændt på ham, om der kom mere, de kunde forstå. Snêrgast gik nærmere til dem, gjorde et højt uanstændigt tegn og føjede et ord til.

Da gjaldede der et uhyre latterskrald fra alle mandjætter og kvindejætter; de tog ordet op og indhegnede det med henrykte ntu, ntutu! Låddenheden på deres ansigter strittede af grin og behag.

Snêrgast, den sindrige tolk, forfulgte sit held. Han viste på de tre dræbte jætter, gjorde tegn i luften til kast og skud, han lod sig falde livløs om i græsset, rejste sig så igen og sae: Drab, drab, drab.

Drab, drab drab, hylede alle mandjætterne, ntu, ntu, drab.

Ordet syntes at behage dem særdeles; det kom ud af deres munde som et højt, rått fugleskrig, og en stor grim jætte tog en sten op, rettede den mod sin sidemand og knuste 104 med et slag hans forskrækkede vælu i fødslen. — Drab, sae drabsmanden og grinede med låddent grin, — ntu, ntu, drab.

Så forstod Bramantas og hans folk, at jætterne også førte krig, og de fik mere agtelse for dem.

Men den kløgtige Snêrgast havde endnu ikke udtømt sine påfunds kilde. Han gjorde med hånden et sving ud over alle kvinderne og sae vælu; så strakte han bægge armene ud og samlede alle mændene i sin favn, idet han udtalte ordet ntu.

Også her blev Snêrgast forstået af alle jætter; kvinderne hylede, og mændene råbte hånlige over til dem: Vælu, vælu. Derefter nikkede de til hinanden og hilste hinanden med ntu, ntu. Med det samme råb hilste de Snêrgast, den herlige mand, der havde vist, at han også kunde tale deres sprog og tilmed havde forsynet det med ny rigdom.

Snêrgast satte sig og betydede dermed, at han havde talt og var villig til at ta imod hyldest. Jætterne stimlede sammen om ham, gentagende de ny ord, de havde lært; de kunde ha smadret ham som en flue, men de beundrede ham og vilde ham kun godt; de bragte ham jordæbler og deres skønneste kvinder. Snêrgast takkede med tegn og lod forstå, at han foretrak anden mad, men så faldt hans blik på jætten med stjærnen i bagen, og han befalede ved tegn, at jætten skulde gi ham sin bagpryd. Det vakte en vis bevægelse og vælu blandt jætterne, men Snêrgast så barsk på dem, viste ud over kvinderne og sae: Vælu, vælu. — Så fattede de sig og sae ntu i stedet for, men dog klagende.

Snêrgast forstod, at han her havde rørt ved stammens største klenodie, men han holdt på sit: Stenen her straks og med ntu ntutu og uden fortrydelse og vælu. Ejermanden af den kostelige sten gav sig da til at løbe ud og ind mellem træerne, de andre bag efter, for at Snêrgast skulde forstå, hvad betydning stenen havde, men Snêrgast var ubøjelig, han satte sin folkeyndest på spil og sejrede. Stenen lå i hans hånd.

Stenen var klar som vand og af størrelse som et dueæg; den havde mange små kanter og spidser, og hver kant 105 og spids strålede mod solen som en stjerne. Stenen syntes at ha drukket solens lys ind i sig og sendte det fra sig i mange små farvede knipper af lys; den lå i Snêrgasts hånd som en lille stjernehimmel, levende og nær, et skår af mælkevejen, der var faldet ned og havde givet sig i et menneskes besiddelse. Snêrgast vendte med forsigtig finger den vidunderlige sten på sin håndflade; den var på intet sted ens, den udsendte sole i store flader og lange striber, små spidse stjærner af mange forskellige størrelser, og jo længere han stirrede på den, des flere stjærner blev han vaer, ligesom på den virkelige himmel. Sådan tænkte da Snêrgast og mændene, der stod om ham og så med: Sikkert er denne sten et stykke af himlen, brudt løs af en gud og givet menneskene som et evigt sindbillede, men hvor var nu den vise Jêkon til at udlægge dem stenens hele betydning.

Snêrgast rakte stenen til Bramantas; ham tilkom den som stammens høvding, og Bramantas greb efter den med begærlig hånd, men kom i det samme til at tænke på sin lærer og rådgiver, Jêkon, hvis dom over det, der var strålende og forfængeligt altid havde været: nej, nej. Han trak sin hånd tilbage, rynkede brynene i selvbeherskelse og sae blot: Smukt legetøj. Tag den med hjem, at børnene kan ha den at lege med i sandet.

Snêrgast gemte stenen i sit kogger, men da han derefter kom til at se på jætternes måbende ansigter, lod han hente et bæger af skibets stærkeste vin, ikke mere end hvad der kunde fylde et jættegab, og han betydede jætterne, at de kom til at dele denne muldfuld imellem sig. Og jætterne forstod ham; anføreren fyldte sin mund med vinen og spyede den derefter i munden på sin nabo, og sådan gik den hele rækken af mandjætter igennem. Men dø den sidste havde siddet en stund med vinen i sin krop, rejste han sig med røde øjne og sten i hænderne og hylede: Drab, drab, drab, og han gik frem for at slå ihjæl. Hans kammerater bevæbnede sig, og mændene spændte under latter deres buer; en læmpelig sten traf ham i brystmanken og fik ham til at se stillingen: en dobbelt krans af jætter med sten og mænd med buer. Han vendte sig om 106 med et opgivende vælu; et andet vælu mødte ham fra kvindejætterne; det ene og det andet vælu fandt hinanden, og den ophidsede jætte fik sin svaling.

Bramantas gik med sine mænd tilbage til skibet: — Vi har her oplevet mærkelige ting, sae han, dog mere latterlige end mærkelige. Jeg havde tænkt at finde krigere, vi kunde måle os med. I morgen tidlig sejler vi hjem.

I løbet af dagen var der sammenstimlen af jætter, der betragtede skibet med velvillige svineøjne og så mændene bære frugt og vand ombord; de nikkede til hverandre: Ntu, ntu, det er et godt skib, men da det efterhånden dæmrede oppe i spidsen af deres tynde hovedpulde, at skibet vilde sejle bort, da blev de kedede af det og sae: Vælu, vælu, I må ikke rejse; de snakkede ivrigt med hverandre; nu skulde de altså miste de hvidhudede mænd, der var deres første forestilling om guder; men især skulde de af med den elskede Snêrgast, der kun manglede låddenhed og vækst for at være som en af deres egne. Mest utrøstelig var deres anfører; han græd; han kom hen til Snêrgast med dryppende tryne og gjorde et tegn, der på en gang hentydede til stjernestenens plads og til stenen selv, han fjøede dertil et andet tegn, hvormed han satte stenen i bagen på Snêrgast og således indsatte ham som fører i stedet for sig selv. Snêrgast smilede, og jættens ansigtsluv bølgede af et uset smil, men efter Snêrgast' smil kom hans afslag; han takkede for æren og trak en linje fra sit hjerte og til skibet, fra skibet ud over havet i den retning, hvor hans land lå. Disse tegn blev understreget af barsk hovedrysten, og jætten forstod; forøget trynedryp og lange vælu, vælu, vælhælu viste, hvor fuldkomment han forstod. Han blev siddende på stranden natten igennem og væluede uden at unde sig hvile. Mændene kunde ikke sove for ham, han tilintetgjorde som en rædsom nattehund ethvert forsøg på at få et øjebliks blund og mere end een bandende kriger forlangte lov til at sende ham en halv snes pile; dog Snêrgast holdt hånden over ham.

Men vælu-kvadet holdt op, da solen kom frem. Jætten kom nærmere hen til Snêrgast, trak en linje fra sit hjerte til skibet og fra skibet øst på, han vilde med. Nej, 107 Snêrgast løftede med en stor fagt hele skibet op af vandet og stillede det på enden ved siden af jætten, målte i luften og viste, at jættens længde beløb sig til de tre fjærdedele af skibets. Da tog jætten den største beslutning, der endnu havde rummedes i hans lådne hoveds kegle, han plaskede ud i vandet og erklærede, at han vilde gå bag efter skibet.

Hvorfor ikke? Bramantas gav sin tilladelse, skibet stødte fra, og jætten vadede bag efter, på befaling af Snêrgast i tre jættelængders afstand. Mellem jætterne på land blev der vel nogen ophidselse, da de så deres anfører gå bort med skibet, men han vinkede tilbage til dem og råbte: Ntu ntutu, jeg følger bare lidt på vej, jeg kommer lige straks igen, og dermed slog de sig til ro, indtil det var for sent, og deres fjærne vælu lige kunde høres, og deres stenkast ingen skade gøre.

Jætten gik nok så fornøjet bag efter skibet med tør tryne nu og ntu, ntu, men det blev jo til vælu, når han plumpede i et hul. Af mandskabet fik han navnet Ntu Vælu, og det navn bar han siden til sin død. Skibet havde taget en del jætteæbler ombord, og de blev efterhånden kastet i vandet til ham, så han selv kunde fiske dem op.

Ntu Vælu gik i vand til over knæene; to lårstumper, der endnu kunde ses, gav ham stadig en vis lighed med et menneske; den herlige sol skinnede på hans vissengrå pels og gjorde ham endnu mere farlig at se på. Det gik hurtigt fremad, solen steg på himlen, Ntu Vælu sank i vandet, og da han nu, uden ben, mere så ud som en lådden klippe end et menneske, blev han ligesom mere behagelig at se på. Bramantas så tankefuld på ham og sae: Snêrgasts ven, Ntu Vælu, blir kønnere, jo mindre man ser af ham; kønnest vil han være, hvis han om lidt drukner og blir borte. Min lærer, Jêkon, vilde ha forklaret mig, at de lådne jættehandlinger, vi har lyst til at udføre, bør sænkes ned og druknes i tankens hav.

Da svarede Snêrgast, den smilende og kløgtige: Vel talt Bramantas, men for hvor mange af os lykkes det, og hvordan vil det gå os, når vi kommer hjem?

Bramantas bøjede sig over roret og tav, men på hans sjæls hav flød et øjeblik tanken om drab, og det

holdt 108 sig der længe, mens han styrede sit sind og sit skib. Det gav et sæt i ham, da han lidt efter, bagved skibet, så en hæslig ting flyde på havet: Ntu Vælus hoved; det lignede i det dejlige solskin en ond tanke, der ikke kan holdes nede og alligevel håner en med ligesom at ville forsvinde. Bramantas ønskede at sende en pil imod det. Men til hvad nytte?

Ntu Vælu svømmede og måtte ha kød til sine æbler for at holde modet oppe, men da mørket faldt på, kunde han igen gå på bunden. Det var nat, da de gik i land, og de hørte ingenting; formodentlig sov alle, og mændene glædede sig til selv at sove. Men idet de gik op ad skrænten, hørte de lige med et raske fodtrin og råb og en høj stemme, der sae: De skal allesammen dræbes, ingen må slippe bort.

Det var Hæsuas, der altså havde gjort sig til herre i landet. Allerede fløj de første pile om Bramantas og hans mænd, og de måtte skynde sig tilbage til skibet for at væbne sig bedre. Men da de igen gik frem, så de, at de havde en stor overmagt imod sig, deriblandt alle trællene. Da sae Snêrgast: Vi må kalde Ntu Vælu til, han vil indjage vore fjender skræk og være os til stor gavn.

Bramantas svarede ikke straks, og mens han overvejede, satte der sig to pile i hans skjold og en i hans venstre arm. Da råbte han forbitret: Godt, lad Ntu Vælu gå frem og hjælpe os.

Snêrgast kom løbende til med Ntu Vælu: Drab, drab, drab, sae han og viste på mændene, der stormede ned af skrænten for at angribe.

Ntu Vælu gik hylende frem; han fik i mørket famlet sig til en halv snes mennesker, som han trampede ned eller kvasede mellem fingrene. Og da angriberne rigtigt havde fået øje på den kæmpe, der blev sendt imod dem, kastede de deres våben og løb.

Drab, drab, drab, sae Snêrgast til Ntu Vælu, der løb efter de flygtende, samlede ind i favnfulde af hylende mennesker, dræbte og løb videre.

Kald ham tilbage, sae Bramantas, — vi har sejret og behøver ikke at dræbe flere. Men Hæsuas skal dø.
109

Snêrgast svarede smilende: Ntu Vælu har sejret. Hvad Hæsuas angår, er han sikkert i god behold. Jeg har ikke hørt hans skrig blandt dem, der blev dræbt.

Bramantas knugede sit spyd, men svarede ikke. Snêrgast gik op til skoven, hvor han fandt Ntu Vælu sysselsat med en mægtig sten, der dog måtte være for stor for ham at bruge som kastevåben.

Vin, vin, vin, sae Snêrgast og viste på skibet. Da gik Ntu Vælu gærne med. Han fik vin og satte sig derefter ved stranden for at sove, indtil det blev morgen.

Ved første sollys gik Bramantas og hans mænd op fra kysten; de kom over skrænten og så det forfærdelige syn af dræbte fjender, ikke hæderligt fældede som mænd, men vredet over, rykket itu eller trådt ned i jorden som utøj og skarn. Bramantas græd, da han så det, og Snêrgast skjulte sit smil over, at sejren nu var sikker. Det viste sig også straks; et stykke inde i skoven kom oprørerne imod dem og bad om fred; de var våbenløse, og de havde valgt sig en ordfører, der bad om, at de måtte få øksen, dersom de skulde dræbes, og ikke jættens fingre og jærnnegle; de bøjede grædende deres hoved mod øksen og erklærede, at de havde fortjent den, så meget mere som de ikke kunde skaffe Hæsuas, anstifteren af det hele, udleveret. Bramantas måtte vende sit ansigt bort, da han gav dem fred; de bad ikke om fred på en måde, der sømmer sig for mænd; men han tilføjede, at fra nu af skulde al kamp være forbudt, også ordnet og åben kamp mellem mand og mand, han vilde med sine egne ord jævne alle mellemværender, og så vilde hans elskede lærer Jêkons ånd styre folket sammen med ham. Hvor var Jêkons syv disciple?

De var dræbt.

Men hvor var så deres disciple? For Jêkons visdom var et stort træ, der allerede forlængst var vokset ud over disse syv første grene.

De holdt sig skjult, for så vidt som de ikke også var dræbt. Der blev sendt folk ud for at søge, og inden aften blev der fundet tre; dog var de så ganske unge, at Bramantas ikke kunde ta dem til rådgivere; han gjorde dem til en slags disciple, lærte dem om Jêkon og hørte på, hvad de selv havde lært.

Men inden det skete, blev der fra udkanten af skoven hørt jættegrin og forfærdelige vræl af mennesker. Mænd blev sendt hen for at se; de fandt Ntu Vælu ved den store sten, som han havde skubbet lidt til side fra et hul, den havde dækket. I hullet lå sammenpresset et halvt hundrede mænd, som Ntu Vælu havde fanget om aftenen og gemt. Dem trak han nu frem en for en, og da der nu ikke var anledning til at skynde sig, gav han sig god tid til at plukke dem i stykker. Han pillede dem fra hinanden og tog indvoldene ud som en kvinde, der gør en sild i stand, og han grinede veltilfreds til dem, der sagtens kom for at rose hans arbejde, men da de forsøgte at ta en mand fra ham, som han netop halede frem, blev han vred, tog store sten op og

truede med. Det hjalp ikke, at Snêrgast blev hentet; Ntu Vælu holdt på, at arbejdet skulde gøres færdigt, og håret, der flettede sig på hans lave pande, viste, at den var rynket. Nej, Ntu Vælu holdt på sit: Drab, drab, drab, sae han; han lod forstå, at ordets betydning udstrakte sig til dem, der forstyrrede ham; han dukkede sig mod pileskud bag den store sten, hvor han lige så godt kunde sidde ned og arbejde. Han viste på sine mænd og gav til kende, at han ønskede flere, når de var brugt op, så meget behag fandt han i sit arbejde.

Da sendte Snêrgast bud til Bramantas, at her var en bedrift for ham at udføre, og Bramantas gik roligt løs på Ntu Vælu og sårede ham med en pil, men selv blev han ramt af en stor sten i højre skulder, så kraften gik af hans arm.

Da smilede Snêrgast og sae: Nu vil jeg være den vise Jêkon, og med Jêkon siger jeg: Kløgt skal vinde, hvor kraft svigter. — Med disse ord gik han ned til skibet efter en stor dunk stærk vin. Den viste han Ntu Vælu, idet han råbte: Vin, vin, vin, og Ntu Vælu lod stenen glide tilbage over de sidste mænd, for han var blevet tørstig. Han løftede dunken op for sit blodige bryst og drak. Da han havde tømt dunken, vilde han tilbage til sin sten, 111 men Snêrgast gjorde ivrigt tegn og råbte: Vin, vin, vin, — og Ntu Vælu vraltede efter ham for at få mere. Han faldt på skrænten og blev liggende. Mænd styrtede til med økser for at dræbe ham, men Snêrgast standsede dem: Jætteskallen er tyk og de første hug kommer ikke igennem, de vil måske bare vække ham. Hvis Bramantas tillader det, vil vi spidde ham fast på fire træstammer og derefter dræbe ham.

Bramantas nikkede og blev stående hos. Som folkets høvding var det hans pligt at overvære så vigtig en handling. Fire træstammer blev rullet hen til Ntu Vælu, hænder og fødder blev spigret fast til dem, og derefter blev han dræbt med økser.

Sådan endte Ntu Vælu; hans død var en lettelse, men ingen lyst. Bramantas' mænd fik søsyge af at slå ham ihjæl.

112

STJÆRNESTENEN

DER var fred i landet, børnene behøvede ikke at gemme sig grædende i hytterne for synet af mænd, der slog ihjæl, de kunde nu lege som før, og en dag tog Snêrgast en skinnende sten op af sit kogger og kastede den på strandbredden, hvor mange børn var samlede. De, som den faldt imellem, tog den op og så på den; nogle fandt den kønnere end de andre sten ved stranden; andre havde modsat mening. De, der holdt af stenen, lod legen samle sig om den; de købte og solgte den til hverandre, de spillede om den, vandt den og tabte den. En Ejermand byggede en sandvold om den, og så var stenen en hytte med gærde om; den blev vundet af en anden, der hentede græs og lae under den, og dermed var stenen en ko på marken. Sådan oplevede stenen mange uskyldige hændelser, og de børn, der brød sig om den, legede godt. Men hvem tilhørte stenen egentlig? Det tænkte ingen over, før der kom tre mødre til tre af børnene. De så samtidig stenen, og den, der var hurtigst i munden, spurte først: Hvem tilhører den? — Da det åbenbart var tvivlsomt, kunde stenen lige så godt tilhøre hendes barn som et andet, altså havde hun ret til stenen; hun tog den.

Men hurtighed er jo ikke noget bevis, gemsel i en god lomme siger ikke, at den altså er det eneste sted, hvor tingen hører hjemme, og de to andre kvinder fik da også snart så vidt mæle, at de kunde hævde, at stenen lige så godt tilhørte deres børn, hvem de straks spurte ud og fik bekræftelse af. Den første kvinde kunde dertil svare, at hun jo nu havde stenen i sin lomme, og at den altså var hendes. — Det var i den grad, hvad de to andre kvinder også vilde ha sagt, at de ikke kunde finde et 113 afkræftende svar; det må enhver kvinde blive forbitret over, og det blev de to andre. De kastede sig over den første for at ta stenen fra hende. Hun holdt på med munden, at stenen var hendes, men da hun indså at brug af mund gjorde hendes hænder mindre flinke til forsvar, tav hun stille med beviser og nøjedes med at skringe. De to vilde sagtens kunde ha sejret, men dær fik den angrebne uventet hjælp af den omstændighed, at når den ene kvinde var på vej ned i lommen med sin hånd, blev hun overfaldet af den anden, og så holdt pludselig de to andre sammen mod hende. På den måde kunde kampen ikke blive afgjort, og det hjalp jo ikke, at flere kvinder kom til og fik besked om det skammelige tyveri; det satte kun flere rifter og mere afrykket hår, at de blandede sig i slagsmålet; men kunde der være tale om, at nogen af disse uvedkommende skulde blive ejer af stenen? Aldrig i evighed; den tilhørte ene og alene hver især af de tre, der først havde set den.

Der skulde mandfolk til for at klare sagen. De kom også og nærmede sig med alt muligt forbehold den kæmpende klynge, der udad til kun bestod af negle, tænder og spark. Men alligevel, en næve er også god, kvindebundtet blev pillet fra hinanden; stenen blev efter en sidste vild kamp, der senere blev berømt, hentet op af den lomme, den først var kommet ned i, og dermed var den allerede så betydningsfulde sten i

hænderne på en mand, der for resten så den for første gang.

Manden stod med solen i sin hånd, en fødende sol, der gav liv til mangfoldige stjærner og atter til ny stjærner, hver gang den flyttede på sin frugtbare krop, et tusendtallig kuld af lyskloder, der søgte øjet og gik videre til hjertet, så det bragtes til at svulme. Dær stod manden, herre over en uendelighed af sole, og fyldtes af henrykkelse, som det vilde sømme sig herren over en stor sejr. Han havde til egen beskæmmelse kæmpet med kvinder; han havde sejret med liden ære og rodet efter sit bytte i en fedtet skindlomme, altsammen kun for at fjærne en utvivlsom foragtelig ting, der havde vakt kvinders tåbelige vildhed. Men glansen af byttet løftede ham til sin stammes fornæmste mand. Han stod målløs og stirrede på sin rigdom, 114 men inden hans hjærne kunde tænke klart, havde allerede hans krogede fingre lukket sig om stenen, så kun en ganske lille del blev synlig, men altid stor nok for verdens rigeste mand. Han tænkte: Denne sten er sikkert lige så mægtig, som den er skøn; den vil gøre mig til landets herre.

I det samme stod der tre mænd hos ham; de spurte til hans ret over stenen, som de havde set på afstand; de gjorde deres spørgsmål mere indtrængende ved tegn af økse og spyd. Dog vogtede de skinsygt på hinandens økser, at ingen skulde få altfor stort held ved første hug. De trættedes en kort tid, så gik de til Snêrgast, der viste sig at være i nærheden, og forelæe sagen for ham.

Snêrgast så smilende på sten og mænd; så afgav han følgende kendelse: Denne sten tilhører mig; den har siddet i en jættes Ntu Vælus røv, blev taget derfra af ham selv og givet mig; dog ønskede jeg ikke at beholde den, lige så lidt som Bramantas, men den er, efter sin oprindelse, en værdig genstand for kamp mellem kvinder, og den mand, der har vundet den i kamp med kvinder, er dens retmæssige og værdige herre. Han skal engang være vor fører, ligesom Ntu Vælu førte sit folk med stenen, siddende hvor sagt er.

Efter disse ord gik Snêrgast smilende sin vej, og straks derpå faldt de tre mænd over den ene og fældede ham. Den, der var nærmest ved at åbne hans venstre hånd, blev hugget ned af de to andre i forening, og lidt efter var der kun een mand tilbage. Ham tilfaldt det at vriste den døde hånd op. Han listede sig dybt ind i skoven og stillede sig bag et træ, betragtede stenen i den højeste forundring. Han blev henrykt så langt bort til himmel og stjærner, at han kun med halv bevidsthed mærkede, at en strikke blev slynget om hans hals; han blev snøret ind til træet med de bristende øjne endnu fulde af stjærner.

En dag igennem var stenen på vandring. En kvinde tog den fra en mand på lejet og stak ham for sikkerheds skyld i hans bug. Selv vandrede hun på himlen et kort saligt øjeblik. Så kom en mand over hende og stansede hendes vær med to tommelfingre, for at hun ikke skulde sladre. Denne mand vilde være klogere end de andre; han trak sin ny 115 himmel over med et tykt røre af ler, og lod kun den mindste stjerne være synlig; den strålede dog så langt hen, som en pil kan gå, og en pil kom snart og slukkede den stjerne for sin ejermand. Den næste mand dyppede stenen i blod, men derved fik den kun ny skønhed, der kostede blod igen.

Ved aften, da Bramantas kom hjem fra forgæves forfølgelse af Hæsuas, hørte han, hvad der var sket, og krævede stenen af dens øjeblikkelige ejer; han fik den også, men ikke uden drab. Så samlede han sine mænd, og da han havde hørt alt, udtalte han følgende dom over den forunderlige sten: Sikkert nok er dette den skønneste ting, noget menneske endnu har set. Jeg syntes selv i første øjeblik, at den overgik solen og stjærnerne i pragt. Jeg ønskede også at blive ejer af den, men jeg fattede i det samme mistanke til den og tog ikke imod den. Dens skønhed kan enhver se; det synes også utvivlsomt, at den, der ejer den føler en større glæde, end han hidtil har kendt. Dog vi har set, at stenen gør mennesker onde og får dem til at slå ihjæl. Hvordan er det muligt, at en ting kan gøre nogen glad og ond på samme tid? Det kan den kun, fordi den selv er ond. Den er tillige mægtig. Der bor altså i stenen en mægtig og ond ånd. Den gjorde ingen fortræd, så længe den havde sin rette plads hos jætterne, men dermed var stenens ånd ikke tilfreds; ved sin tryllemagt lokkede den os til sig, og den nåede sin hensigt at volde alt det onde, der ligger i dens sjæl. Men dens tid er forbi; den skal ikke kastes i havet eller graves ned, den skal dræbes, og dens magt skal for bestandig tilintetgøres.

Med disse ord løftede Bramantas sin økse og lod dens ryg falde ned på stenen, så den blev knust i mange stykker. Der lød suk og klage fra dem, der så på det, men Bramantas smilede og gik til sin hytte for at sove.

Hvor solen for lidt siden havde strålet og avlet ny sole med sin dattersten, kastede nu månen sit lys over de knuste rester, og rundt om på jorden kastede små mindre måner lyset tilbage med sikrere glans og større varme end den, der blev dem lånt, og mænd og kvinder styrtede sig over dem og samlede dem op. De skændtes og knubbedes, 116 men ingen slog hårdt på sin sidemand; der var jo nok til alle; de fik deres lange negle fulde af jord og enkelte splinter, som de indsatte i ler, der senere blev brændt for at holde bedre fast. De længste negle og de hårdeste albuer gav det største udbytte, og selv om de misundelige, der ingen ting fik, alligevel beholdt overtallet, blev der så mange at rette misundelsen imod, at der ikke kunde komme drab af det. Desuden fandt de større ejere af stjernestenenene snart på at slutte sig sammen til fælles forsvar. Derimod viste flere indehavere sig tilbøjelige til at sælge, og der opstod en livlig handel i den lyse nat; stene gik fra mand til mand udvekslet for våben, kvinder, køer eller andre værdifulde ting. Og kvinderne handlede;

den ene solgte sig til en bedre mand for en fundet stensplint; en anden forlod sin mand, der ikke havde været heldig, og gav sig til ejeren af en særlig smuk sten, for derved at blive medejer af den og undertiden at kunne pynte sig med den. En der ikke kunde komme til at handle, udtænkte den finere kunst at stjæle, og da tyveriets kunst engang var opfundet, vandt det blandt folket hurtigt en lignende yndest som i sin tid musik og dans.

Sådan gik natten. Få havde tanke for søvn. Mænd og kvinder gik under den stigende fuldmåne med en lerk lump om halsen, hvori en lille sten sad og strålede; deres glæde var stor; månen skinnede på deres sten og gav den glans; andres misundelse faldt på den med sit stærke lys og forøgede glansen.

Selv de gamle mænd og kvinder blev længe siddende i græsset og snakkede og kunde ikke komme til ro. Sådan talte da den ene, idet han hældede hodet hen mod sin sidemand: Hør nabo, jeg synes, ved Mordrak, det er en meget tåbelig sten, der er kommet ind i landet, og da vor høvding, Bramantas, slog den i stykker, har han delt een stor tåbelighed i mange små. Jeg synes ikke, der kan være noget godt at sige om en sten, der har siddet i røven på den onde Ntu Vælu, og læg mærke til, hvor folk nu handler om den. For lidt siden så jeg endogså i skyggen af et træ, en mand, jeg ikke kunde skælnе, stjæle den fra en anden. 117 Når på den måde enhver kan være ejer af en lille sten, så blir de til sidst tossede allesammen. Det er min mening, nabo; jeg sidder og ærgrer mig over det i den grad, at jeg ikke kan gå hen og lægge mig, skønt jeg er træt og søvning. Har jeg så ikke ret i, hvad jeg siger? Sandelig, denne sten fortjener navn af alle tåbelighedens sten.

Jo, nabo, det kan være du har ret, men du har større uret end ret, for har du nogen sinde set så skøn en glans, som den, der kommer af disse stene; den overgår langt månen, og selv solen kan ikke måle sig med den. Tænk på, hvor fattig vor ungdom var, da vi ikke havde så smukke ting at pynte os med. Og hvilken sjælden magt er der ikke i disse stene. To kvinder har jeg set gå fra deres mænd; den ene fik sig en ny mand ved sin sten, den anden fik en sten med sin ny mand, og ser jeg nu ikke også den skønne Jêva og den tapre Kûrkis kaste kærlige blikke til hinanden? De har hver en stor, strålende sten hængende på deres hals, og de føler pludselig, at de passer for hinanden. Ja se, de nærmer sig hinanden med afgjort mine, de ser hinanden ind i stenene, derefter ind i øjnene. Kære nabo, jeg blir selv ung igen ved dette syn. Må det ikke være en gudernes sten, der sådan på et øjeblik tilintetgør et gammelt dorsk ægteskab og med sine flammer skaber en ny luende elskov? Er det ikke en elskovssten, nabo, en ungdomssten, ja er det ikke rent ud sagt en — — —

Nabo, nabo, det er en aldeles uterlig snak, du dær fører, og den viser til fulde, hvor stor tåbelighed der er gemt i en så lille sten, siden selv du, der hverken har ungdom eller sten, således kan la din mund rende. Gid Mordrak vilde straffe dig ved at la en særlig stor sten komme i dit eje; du vilde da straks, skinnende af tåbelighed, løbe hen og tilhøkre dig den yngste blandt kvinderne, så at vi kunde få dig at se i morgen rystende af ynkelighed efter din nat, ikke som en skinnende sten, men som en skidden jordklump, der blir liggende efter en okse klov. Men hvad går der af den gamle kælling, der tuder så jammerligt ved siden af os? Sikkert nok sørger hun over den fordærvelse, der nu er kommet frem mellem folk og gør dem 118 anderledes, end de var i hendes ungdom. Hej, mutter, vend dig lidt her henad og lad os høre om grunden til din klage, der går os så meget til hjærtet. —

Å ja, kære nabo, det er så sørgeligt at tænke på, at jeg er så gammel, jeg er for svag, til at jeg kunde knubbes med dem, der før lå og søgte, og jeg har ingen skønhed, så jeg kunde sælge den for bare en lille splint. Men hvis jeg måtte ha et ønske, som jeg dog ved ikke kan blive opfyldt, så skulde det være dette, at jeg i det mindste, når jeg nu snart skal dø, kunde blive begravet med sådan en lille sten i en lerk lump om halsen. Bare jeg fik den et øjeblik før jeg døde, hvor vilde det være meget skønnere at dø, mens jeg så på den og tænkte, at den bag efter, når jeg lå i graven, skulde — —

Naboerske, dit forbandede gamle hors, dær har du et par på kassen, som du ærligt har fortjent, og du nabo var heller ikke bedre værd.

KVINDEN OG DØDEN

BRAMANTAS var stadig sin stammes stærkeste og tapreste mand, men han havde trods sin ungdom fået nok af kamp, og han var kommet i dyb tvivl om dens værd. Derfor bød han, at der skulde herske almindelig fred, og for at freden ikke skulde blive brudt, dannede han en vagt på hundrede udvalgte mænd, halvdelen tog han blandt tilhængerne af Jêkons fredelige lære, og da de endnu kun var få, og deres lære ikke meget anset

tog han selv fat på at undervise folket. Han talte mange ord til forsvar for de gule, hvis minde var i foragt, og han udviklede for folket meningen med den gule tanke, sådan som den var overleveret fra deres bedste mand Jêkon. Blandt dem, der lod sig undervise, sås altid Snêrgast; han stod i udkanten af kresen og hørte til, opmærksom og smilende. Da skete det, at Bramântas uvilligt spurte: Hvorfor smiler Snêrgast? — Men Snêrgast svarede under behold af sit smil: Ædle Bramantas, mit smil er gult om dine ord; Jêkons ånd færdes utvivlsomt blandt os i dette øjeblik. — En anden gang føjede Snêrgast til: Skade, at den gode Jêkon ikke tog kvinde, den gang han stod på højden af sin visdom; hans sønner vilde ha arvet den i fuldt mål. Men du, Bramantas, der heller ikke har taget kvinde, du vil gøre din skyldighed, og dine sønner vil føre den gule fred videre.

Da vinkede Bramantas, at undervisningen var forbi, og folket skiltes under ivrig spørgen og snak. Men det, som Snêrgasts ord hentydede til, var følgende:

En dag Bramantas stod og så ud over havet, blev han opmærksom på en kvinde, der betragtede ham fra siden, halvt skjult af et træ. Hun var ganske ung, havde lige nået modenhed og bar kvindernes sædvanlige sømmelige 120 korte skørt og et dyreskind over skuldrene. Bramantas slap straks havet af sine tanker og gik hen til kvinden, og det eneste, han i så stor nærhed kunde finde på at sige, var et spørgsmål om hendes navn. Hun svarede smilende, at hun hed Mysa og trak sit skind til rette, hvad enten det nu var meningen, at det skulde dække mer af hendes bryst, eller hensigten var den modsatte; i alt fald afdækkede hun en part, idet hun skjulte en anden. Hun lænede sig til træet, vistnok ikke fordi hun trængte til støtte, men som et kærtegn. Da han nu syntes at ha fået alle spørgsmål klarede ved at kende hendes navn, og ikke kunde finde på et til, spurte hun endelig: Hvad så du efter i så lang tid?

Han spurte, om hun da havde set på ham i så lang tid, og hun svarede nej. — Det svar bragte ham i undren ved sin ufattelighed, men han huskede, at han havde et spørgsmål at besvare og sae: Jeg så på havet, som jeg aldrig mere skal befare; det har ikke bragt mig noget godt, og jeg mistror havet. Men herligt var dog selve det at sejle.

Mysa så alvorligt på ham, fuld af agtelse for en mands tale, men hun rystede på hodet som tegn til, at hun ikke forstod. — Og du så på mig? spurte Bramantas, efter at han havde ventet så længe, at hendes alvor blev afløst af et smil.

Nej, svarede hun, — jeg så også på havet.

Og hvad tænkte du, Mysa, i al den tid?

Hun svarede: Ingenting.

Bramântas, der på forhånd kunde beregne retningen af en truende økse, forstod ikke en kvindes forstillede tale, og da han altså havde tabt den lille ordkamp med Mysa, tænkte han på at gå. Hun havde aldeles ikke set på ham, og derfor spottede hun ham, der var kommet ukaldt. Men hun hed altså Mysa. Ja så kunde han lige så gærne gå.

Hun så med tiltagende smil skyggen, der voksede over hans ansigt, og hun sae: Jeg vilde gærne sejle, men ikke ret langt.

Da spurte Bramântas, om nogen mand havde taget hende, og hun svarede nej.

Ved Stranden lå en fiskerbåd; den tog Bramântas og roede ud med Mysa. Hun gav udråb, når båden vippede og 121 fik en åben forskrækket mund, når den efter hendes kvindemening kom for langt ud. Bramântas lod sig ganske lede af hendes udråb og forskrækkelser; det blev en sejlads, der for ham var to gange mærkelig. Det var en leg, som da han var dreng, men legen indeholdt for første gang en kvinde. Han roede langs stranden, og hun syntes det var morsomt; han tog årene ind og lod båden ligge stille. Det var dejligt, sae Mysa.

Sådan gik der lang tid. Med et råbte Mysa forskrækket: Var det en mand?

Bramântas rejste sig og stirrede på det sted, hun viste ham, langt uden for muren: Det er stammen af et træ, der er gået ud.

Hun lukkede sin forskrækkede mund og gav ham ligesom ret. Han tog om hendes arm, for at hun skulde blive helt fri for sin frygt, og det blev hun. De talte ikke mere om det, men et langt stykke tid gik hurtigt og rigt på indhold.

Men da de hen på eftermiddagen kom op på land, gik hun til hans undren fra ham, dog smilende. Næste dag vilde hun igen være ved træet, dersom han kom ned til stranden.

Men Bramântas gik fra forsamlingen lige ned til træet, hvor han fandt Mysa; han tog hendes hånd og

spurte med bestemthed, om hun vilde være hans. Mysa, der havde smilet, siden hun så ham, opgav al ordleg og smil og svarede ja.

Fra den dag boede Mysa i hytten hos Bramântas. Den var af træ og ganske vist større og smukkere end de andres; alligevel, det Mysa faldt i forundring over, da hun første gang trådte derinde, var ikke dens skønhed, tvært imod. Hendes øjne løb frem og tilbage, op og ned, og hendes hænder rørte sig i luften med mange tegn på, hvor meget der var at gøre for hende. Eftermiddagen havde de tilbragt sammen i skoven med lyst og latter, og latteren sad endnu i Mysa, mens hun så sig om, men efter at hun havde undret sig en kort tid med sin stemme i meget højt leje, strøg hun alt smil af sig og skred til kvindes arbejde, samlede tørt græs til gulvet, pillede ting, der ikke behagede hende, ned fra væggene, hængte skind og andet op i stedet for. Mysa arbejdede med let sammentrukne bryn og tilknebne 122 øjne, bød sin mand holde sig dær, mens hun ordnede dær, og inden lyset var af himlen, gik de til lejet i et pynteligt hus, som det sømmer sig for mand og kvinde, der har behag i hinanden og ønsker at alt andet skal stemme med deres behag. Bramântas følte sig vel til mode under blid styrelse og så smilende sit hus præget af kvindes ynde.

Dagen efter gik han på jagt, lige så næste dag, og han kom sent hjem, men dette behagede ham mindre end før, mens Mysa tavs fandt det i sin orden.

Men næste morgen roede de ud sammen; han var i sin uforstand på kvindes væsen forberedt på mange små forskrækkelser, når de kom langt ud, hvor fisken gik, men Mysa var blevet en anden. Der kom ingen yndige pigehvin fra hende, når båden gyngede; hun fiskede ikke med halvåben hånd små solglimt op, der gyngede på vandet som sølvskællede fisk. Mysa tog årene, lod sig belære om deres brug og trak dem, mens han dels styrede dels fiskede. De sejlede frem og tilbage og fangede; modvind blæste Mysas hår tilbage og gjorde hendes ansigt stort og barnligt med runde kinder og fri pande. Han styrede modsat vej, og blæsten kastede hende håret tykt ned i pande og ansigt. Hårets dække gjorde hende ligesom ældre, men også halvt skjult og mere yndig. Hendes hænder holdt om årerne og havde ikke tid til at ordne hår. Midt i sin alvor smilede Mysa, når hun forstod på hans blik, at han savnede det, men hun passede med bestemt lukket mund hvad, hun var sat til. En enkelt gang slap hun åren og strøg håret bort, ikke for hans skyld; hun sae: Der står en mand langt borte ved stranden og ser på os.

Bramântas gad knap se efter manden.

Han tog den ledige hånd og roste den. Der var ingenting ved Mysa, han vidste så meget at sige om som hendes hånd, den kunde springe ilsomt mellem tingene i hans hus og på et øjeblik gi dem et nyt væsen; den kunde kærtegne og ligge sorgløst i hans hånd, hvilende sig fra sine utallige små vandringer dagen igennem, og den kunde ligge fast om en åre; den fulgte Mysas øjne, hvis bud den syntes at lystre. Der var ikke noget så rørligt som Mysas hånd og øje; det skulde da være hendes hår, men til hvad gavn det 123 fløj frem og tilbage om hendes hoved var ikke så lige at forstå; dog han vidste det nok. Mysas hår, hendes største besvær, var til for hans lyst; det var en stadig foranderlig sky, som hendes ansigt var klædt i; hun var hans stjerne i en sky.

Mysa lod ham venligt tale færdig; så sae hun: Det er den onde Hæsuas, der lurer på dig; andre mænd end du har talt til mig om ham; han er din fjende; du bør opsøge ham og slå ham ihjæl.

Bramântas mødte Mysas øjne, der var befriede for det mørke hår. Hun var ikke længere en ung jomfru, der stod og lænede sig kælen mod et træ først, siden mod en mand. Hendes blik var koldt, idet hun æggede ham til drab.

Bramântas svarede: I morgen vil jeg gå ud og finde Hæsuas og dræbe ham.

Mysa tog med fast blik hans løfte; dog sae hun: I dag var bedre end i morgen, — og dermed tog hun igen til årerne.

Om aftenen kunde Bramântas ikke komme til ro; han var altfor glad og fuld af mange ord. Han læe sig vel en kort tid, men stod snart op igen, han måtte ud, og han bad Mysa gå med. Natten var mørk, men med stjærner. Bramântas var munter og talende; Mysa var igen blevet ham til ny forundring, og han kunde ikke komme til ende med alt, hvad han havde at sige hende.

Hvorfor skal vi uden for porten? spurte Mysa; hun lo ikke, og hendes hånd fandt ikke hvile i hans.

Men de kom uden for porten; de så Mordraks datter ligge og stirre med usynligt blik mod den stjernefyldte synsrand. Bramântas talte om andre ting. Han fandt et træ der mindede ham om det træ, Mysa havde lænet sig imod; han læe hånden på dets stamme og talte om Mysa.

Hun sae: Glemmer du ikke din fjende for min skyld?

Men han lo og blev ved at tale. Pludselig råbte Mysa højt: Vogt dig, — og vilde rive ham bort fra træet, men det var for sent. Bramântas fik tid at skimte en mørk skygge; i det samme blev et spyd drevet gennem

hans højre hånd dybt ind i træet; han stod spigret til det og kunde ikke rive sin hånd løs.

124

Han hørte Hæsuas' stemme, der talte til ham med latter: Nu er du bundet, som du bandt jætten, og bedre end ham skal det ikke gå dig.

Han løftede sin økse mod Mysa, der var sprunget ind mellem dem, men hun undveg ham, flygtede ud i landet og skjulte sig.

Hæsuas' mænd kom frem og samlede sig om ham; han førte dem hen imod porten, idet han spottende sae: Bramântas vil vi la stå ved sit træ; han ynder at tænke over alting, og det vil vi unde ham tid til.

Hæsuas og hans mænd faldt over vagten og dræbte så mange af dem, de kunde overkomme. Da solen stod op, var han herre i landet, og mange sluttede sig straks til ham, men Snêrgast, der ikke var blandt de dræbte, lod han hente for også at slå ham ihjæl, som Bramântas ven.

Snêrgast tog til orde og talte sådan, kun tre skridt fra døden: O tapre Hæsuas; der er to stemmer i dig, der taler, en skriger højt, og en anden hvisker og blir ikke hørt af dig selv. Den første er dit had; det er en brølende tyr, der vil se sine horn rive i indvolde og dryppe af blod; den anden stemme er din klogskab; den er i øjeblikket en drukken mand, der laller af vin. Men når den blir ædru, vil den spørge dig: Til hvad gavn dræbte du Snêrgast? Det vil du ikke kunne svare på, når du er færdig med at rase som en vild tyr. Jeg er ikke Bramântas' ven, men hele folkets; jeg kender folket og kan råde dig; du kender intet undtagen dit raseri, der er et rødt pladder uden mening. Jeg taler frit foran døden; måske skælver mit hjærte, men jeg ser mere klart end du. Tag mit hoved, Hæsuas, til hvad brug du ønsker, til at knuses med en økse eller bruges i dit råd. Vælger du det første, vil jeg endda gå smilende i døden, for jeg ved, du vil snart følge efter. En altfor sindig mand har styret os i ikke lang tid; en uvan tyr vil herske endnu kortere.

Overfor denne tiltale bed Hæsuas sig i sine læber, men så lo han og sae til sine mænd: Skær hans hår kort; han skal være min træl og forlyste mig med sine indfald.

Uden for porten stod Bramântas spiddet til sit træ; han kunde ikke nå jorden, så han kunde sidde eller ligge, men 125 Mysa var vendt tilbage, sa snart han blev alene. Hun sae: Jeg vilde gjerne ha ladet mig dræbe, hvis det kunde gavne dig, men det er mit håb, at jeg skal føde en søn, der kan hævne dig og indta din plads.

Men da hun så, at Bramântas skælvede af feber, krøb hun sammen under ham og bød ham sidde på hendes skuldre og hvile sig. Hun støttede hans hoved mod sit, for at han kunde sove, men forinden hentede hun vand, badede den spiddede hånd og lae urter på.

Op på dagen kom Hæsuas for at se på Bramântas. Mysa gik frem og bad for ham, og Hæsuas så på hende, fandt behag i hende og sae: Det var godt, jeg ikke dræbte dig i går. Du tilhører mig og skal ingenlunde dø.

Mysa svarede: Det første tvungne favntag skal blive din død.

Hvordan? sae Hæsuas leende, en våbenløs kvinde?

Mysa viste i et tavst smil sine tænder, og Hæsuas vendte sig fra hende, tvivlende om Mysa var en kvinde at ta eller at dræbe. Han stødte til Bramântas med skaftet af sit spyd og viste på lig af mange mænd, der var hængt op i træene om templet; han sae: Ser du dine venner, Bramântas?

Bramântas svarede: Jeg ser, hvad hjælp jeg nu har af mine venner såvel som den skæbne, der venter mig selv. Men hvorfor mangler så mange af dem en arm eller et ben? Hvorfor har I skændet deres lig?

Hæsuas svarede leende: Mændene fandt behag i at skille dine venner ad, ligesom din ven, jætten, gjorde ved mine.

Til det svar tav Bramântas, og han svarede heller ikke på de forhånelser, Hæsuas derefter lod ham høre. Til sidst vinkede Hæsuas ad Snêrgast, og Snêrgast kom frem, korthåret og våbenløs som en træl.

Du kløgtige Snêrgast, sae Hæsuas og pegede med spidsen af sit spyd, — hvad skal vi gøre ved ham, der engang var jer høvding?

Snêrgast svarede: O Hæsuas, Bramântas er nu en død mand, siden hans højre hånd er lammet. Han kan efter min mening gives fri, men vil du høre et mere kløgtigt svar end mit, så spør Mordraks datter, for hvis øjne alt dette er gået for sig.

126

Hæsuas vendte sit hoved og mødte det kolde blik fra Mordraks datter, hans mørke ansigt blev gråt, og hans mænd så ham skælve, men han slog et latterskrål ud af sin opsvulmede hals og råbte: Spå mig,

Mordraks datter; fortæl mig om fremtiden.

Da råbte Mordraks datter, så det skingrede hen over landet og manges knæ slog sammen af skræk:

Mordraks datter mænds kamp
elsker, men mod mere.
Skuffet møder hendes øje
skulen af en skurk.
Den blide gud Ea
bløde skabte mennesker;
under smil og smalle skuldre
smuldrede kraft bort.
Mod, og ikke ussel meen,
Mordrak vilde læne folket,
men nu tykner i tunge hjærner
kun ond tåbelighed.
I svaghed ædle Bramantas'
heltekraft svajed;
til snarligt fald Hæsuas
henstyrter hans hævndåd.
Tændtes ved Mordraks tanke
så slet en ny tid,
brænder i lummer luerøg
kun lumsk bedrift,
da er folket vandret
fra Mordraks veje;
i ynglende angst,
det går mod en uvis fremtid.

Hæsuas svarede med frådende mund: Min spådom ligger i pilespiden, — og med de ord spændte han buen mod Mordraks datter, men strængen brast og han vinkede til den vildeste af sine mænd, en mand ved navn Issôrkrak, at han skulde skyde i stedet for. Issôrkrak gjorde som befalet og sigtede mod brystet af Mordraks datter; strængen sang, og Issôrkrak styrtede død om, ramt i hjertet af den tilbagevendende pil.

127

Men Mordraks datter rejste sig fra sin plads, og alle mændene styrtede til jorden. Kun Bramântas så hende gå bort gennem den lille lund og snart efter forsvinde i den store vildskov bag ved.

Da mændene var kommet til sig selv igen, vovede nogle af dem sig hen til lunden; de fandt den tom; og da de kom tilbage, fortalte de, at de havde set de friske blomster visne, og bladene falde af træerne. Da blev der stor jammer, selv blandt Hæsuas' hårde mænd, og de råbte; Hæsuas, Hæsuas, nu har guderne forladt os!

Hæsuas gik tavs og alene ind gennem porten; ingen af hans mænd bød sig til at følge med.

Da sae Mysa til Bramântas: Jeg vil file jærnet over, så din hånd kan blive fri. Du skal igen være folkets høvding.

Men han svarede: Fil kun jærnet over, men høvding skal jeg ikke være mer. Hørte du ikke den dom, Mordraks datter fældede over mig.

Mysa filede, mens det var dag, men jærnet var tykt, og det gik langsomt. Da natten kom, krøb hun sammen under Bramântas, for at han kunde sove.

Bramântas drømte, at han for anden gang var ude på en lang rejse; han var bevæbnet, men alene. Han vilde nedlægge en stor og vild jætte, der hed Meen, og boede på en ensom ø langt ude i havet. Jætten Meen havde ingen krigere, kun en flok ravne, der om dagen sad på hans skuldre og tilhviskede ham, hvad de havde set ude i verden; de fik derefter befalinger af ham og fløj bort om natten for at udføre dem. Jætten Meen var ophav til al ondskab. Bramântas fandt jættens ø, og på et træ ved stranden så han en ravn, som han lokkede til sig ved korn og spurte ud om jætten Meens bolig. Efter ravnens anvisning gik han en lang tid og traf så en anden, som han fik besked af; så gik han igen en tid. Han vidste ikke længere, om han var på jorden eller under den, men mørket blev tættere, jo mere han fordybede sig i de stier, ravnene viste ham. Det var som en skov, han gik i, men grenene bøjede sig for hans hænder, selv om de sinkede ham; træernes stammer flyttede sig for ham villigt tilsyneladende, og dog var de en stor hindring. Skoven, hvis det 128 var en skov, var vildsom og uhyggelig; den var uden lys, og alligevel syntes han, at han så skovens himmel, dersom der var nogen himmel over den; den syntes ham fuld af stjærner, men var det stjærner, så sad de ikke fast, men ligesom dansede for hans øjne. Han tænkte: Jætten Meen har en forfærdelig bolig; han selv

må være endnu værre, end jeg havde tænkt mig. — Stjærnerne lyste ikke, så han kunde se træerne; dem selv kunde han heller ikke se tydeligt; de undveg hans blik, men blev aldrig helt borte. De viste ham hverken sig selv eller nogen anden ting, men de gav ham mange ting at tænke på. Han mindedes den gule mand, han i hidsighed havde dræbt; Hæsuas, som han havde ladet undslippe; jætten Ntu Vælu og mennesker, der var revet itu. Han blev ved at huske, så hans sind blev mørkt, men sjærnerne syntes glade; de dansede jo længere des mere muntert. Træerne ramte ham uafadeligt; de var klamme og døde, skønt de kunde bevæge sig. Endelig følte han i mørket pustet fra en ravns vingeslag, han spurte den, om han snart var ved jættens Meens bolig. Ravnene satte sig straks på hans skulder og svarede: Du er allerede hos jætten Meen. — Men jeg ser ham ikke, svarede Bramântas. — Ravnene svarede: Så se bedre til, Bramântas. — Han stirrede længe, og nu så han virkelig et tåget lys, der ikke flakkede for hans blik. Langt om længe dannede lyset sig ligesom til en skikkelse. Bramântas spurte tøvende: Hvem er du? — Skikkelsen svarede: Hvem er jeg? — Han spurte igen: Er du jætten Meen — og den svarede: Jeg er jætten Meen. — Bramântas sae: Tag dine våben, for en af os skal dø. — Han fik til svar: Slå, Bramântas. — Han løftede sit spyd og kastede det mod skikkelsen, den rørte sig ikke, men spurte: Blev du såret, Bramântas? — Han svarede: Mens jeg gik gennem din skov, blev jeg hele tiden såret. — Da var det, ligesom skikkelsen lo, den syntes at komme nærmere, og den lignede et menneske, en ung bevæbnet kriger, men ansigtet kunde ikke skælnes. — Bramântas veg tilbage; hans sind blev forvirret, han spurte: Hvad vil du mig? — Skikkelsen svarede: Vi søger efter hinanden; om du dræber mig, eller jeg dræber dig, det kommer ud på et. — Da spurte Bramântas: Er du Hæsuas? — Skikkelsen lo: Kald mig Hæsuas, om du vil; kald mig noget andet; jeg lyder mange navne.

Bramântas vågnede; Mysa rejste sig op og tog sin fil, og da solen stod op, var hun færdig med sit arbejde. Bramântas stod som fri mand, men med en død hånd hængende ved sin højre hofte.

Nu skal du hævn dig, sae Mysa; — der er mænd nok, som vil hjælpe dig.

Men Bramântas stod rådvild; vel flammede hans hjærte imod Hæsuas, dog syntes det ham bedre at drage bort med Mysa og ta ophold på et fremmed sted, fjærnt fra andre mennesker. Mens han endnu overvejede, kom Hæsuas frem fra lunden, fuldt bevæbnet. Da han så Bramântas fri, løb han ind på ham og råbte: Nu skal du dø.

Bramântas så på sin døde hånd og på Mysa, der stod med sammenbidte tænder som en, der ikke har i sinde at se ørkesløs til. Han mindedes det smil som af en ulv i angreb, hvormed Mysa dagen før havde givet Hæsuas svar; han styrtede ind på Hæsuas og bed sig fast i hans hals. Hæsuas skreg højt og tabte sine våben af rædsel, mens Mysa så hoverende til; hun behøvede ikke at blande sig i en kamp, der allerede syntes vundet. Hun så Hæsuas falde med Bramântas over sig og blodet strømmende af halsen. For sikkerheds skyld tog hun dog Hæsuas' økse og stod med den for at hjælpe, hvis det blev nødvendigt, men pludselig følte hun sig grebet bag fra. En flok af Hæsuas' mænd var kommet til. Mens to af dem holdt Mysa, dræbte de andre Bramântas og skilte hans hoved fra kroppen. Men da skete der et under: Det døde hoved vilde ikke slippe sit bid, og mændene veg tilbage fra Hæsuas, og de flygtede for ham, da han med frådende mund skreg om at blive befriet. Hæsuas stod op i en stor ring af mænd med det hævnende hoved ved sin hals.

Endnu en mand kom til; han havde trællenes kortklippede hår, det var Snêrgast. Hæsuas råbte til ham om at hjælpe; han bønfuldt med smiger og store løfter. Snêrgast gik tæt hen til ham, tog nøje syn af ham og nikkede som en, der har fundet et råd.

130

O tapre Hæsuas, sae han så med sit uovervindelige smil; — sandelig, jeg vil gerne hjælpe dig, dog, jeg bær endnu trællens mærke, og som fri mand kan du ikke modta hjælp af mig i den tvekamp, du endnu fører med en død mand, der foreløbig har sejren i sin mund. Du må altså tålmodig vente, til mit hår igen har nået fri mands længde. Indtil da forbliver din tvekamp gående, men har du endnu ikke vundet på den dag, så skal al fornøden hjælp fra min hånd visselig blive dig til del.

Ved denne tale lød en skraldende latter fra Hæsuas' mænd og fra andre, der imidlertid var kommet til. Hæsuas styrtede hylende ud mod vildskoven, men han kom ikke så langt, han faldt og blev liggende med vræl og spark.

Snêrgast vendte foragtelig ryggen til og sae til Mysa: Hvad synes du her er at gøre? For din hånd vil Bramântas' hoved sikkert løsne sit bid, og der findes vel en mand, der vil forrette den hundetjeneste at slå livet ud af den hylende køter derhenne.

Hun svarede: Nej, kampen skal udkæmpes mellem de to alene, men hvis du vil tilstå mig en bøn, så forlanger jeg de mænds liv, der dræbte Bramântas, fejtt og bagfra.

Snêrgast svarede undvigende: Jeg har ikke magt over nogen mands liv.

Men da råbte de fleste mænd, der stod omkring, at Snêrgast skulde være folkets høvding.

Snêrgast tog imod valget, men tilføjede, at hvis Mysa fødte en søn efter Bramântas, skulde han være

høvding; indtil den tid vilde Snêrgast styre for ham. Endvidere sae han: Jeg tror ikke, det er klogt at slå ihjæl, men at være altfor mild, bringer heller ikke gavn. Meget har vi oplevet, og mange mærkelige ting er sket, men kun lidt af det altsammen har haft klogskab til oprindelse. Mange ting har vi prøvet, kun ikke klogskab; jeg vil nu se, hvad der kan udrettes ved dens hjælp. Bramântas' mordere er otte i alt; de gjorde alle det samme, de stak bagfra. Deres mod kan ikke prises, måske deres trofasthed mod Hæsuas, måske var det kun frygt. Mysa hader dem, jeg ikke. Jeg ved endnu ikke, om de fortjener min foragt; jeg har set meget, der heller ikke er min agtelse værd af bedre mænd 131 end de otte, der måske alle er køtere som den niende, om hvem der ingen tvivl kan være. Bedre mænd end de otte har vakt min undren. Dræbe dem, når der er tvivl om drabets gavn? Gøre dem til slaver, for at de skal blive mere onde? Straf, siger I, straf; vel, jeg bøjer mig for jert ønske. Lad deres højre hånd blive gennemboret af et spyd, så gør de ikke noget ondt med den, og måske kan det bringe nogle af dem til eftertanke om det gavnlige ved ikke at gøre ondt.

Da Snêrgasts dom var udført, blev Bramântas' lig båret ind til foden af tårnet, og der blev gjort forberedelser til en stor fest.

Om aftenen blev Hæsuas fundet død ude på marken; hans modstanders hoved havde sluppet sit bid og lå ved siden af; det blev bragt ind for at begraves sammen med kroppen under tårnet, men Hæsuas blev gravet ned, hvor han lå, af otte mænd, der måtte arbejde med venstre hånd.

132

SNÊRGAST, LOVGIVEREN

SNÊRGAST byggede landet. Han bød: Bryd murene ned, og bred jer over det omliggende land. Eas sønner og Mordraks datter er gået, de har taget hensigten med murene med sig.

Han delte landet ud og gav hvermand sit med bestemte grænser. Landet uden for gav han til rådhed for alle; dog måtte to mænd ikke ta land ved siden af hinanden uden bestemt skel imellem. Skelstenene blev taget fra de nedbrudte mure, og når de engang var sat, skulde de ikke mere flyttes. Der var dødsstraf for den, der forsøgte det.

Kvinderne var mange i landet; det var mest dem, der dyrkede jorden, men Snêrgast læe det hværv på dem som det vigtigste; at føde børn. Han sae: Landet er stort, men vi er kun få. Kommer en dag et stort folk over os, vil det udrydde os. Ingen kvinde må gå sin frugtbarheds tid hen med tomt moderliv; derfor skal en mand ha flere kvinder. — Han gav en lov om kvinders pynt: Ingen ufrugtbar kvinde må klæde sig i andet end rå skind, for at enhver kan se hendes skam, og ædle stene må kun den kvinde bære, der har født mindst fire sønner. Umodne jomfruer er ingen slags pynt tilladt, ikke fjer, brogede skind eller ædle stene.

Fejde blev ikke forbudt; derom hed det i loven: Mænd må ha kamp, kvinder og kød, men efter ethvert drab skal årsagen til trætten undersøges og unødig trættekærlighed, der har ført drab med sig, skal straffes med tab af land og forvisning til at ta jord i udmarken, hvor kampen med sten og tisler skal minde den forviste om trættesyges frugter.

For lumske, omend mindre forbrydelser som baghold og tyveri var der dødsstraf. Snêrgast lærte: Mennesket 133 synes af naturen ond, men viser mange træk af godhed; de står dog ikke på en fast grund og kan ikke beregnes, så de kan udgøre grundlaget for en lov. Godt og ondt findes i usikker blanding, og ingen, der griber i et menneskes sjæl, ved med vished hvilken af delene, han får fat i. Svaghed er det eneste, man med sikkerhed kan gøre regning på at finde overalt. En mere sikker grund at bygge på finder vi i menneskets kløgt, især for så vidt den gælder det, der er til nytte for ham selv. På hensynet til alles største nytte må loven bygges.

Snêrgast gav sine love smilende, som om det kunde være det samme, om de blev holdt; dog var han en stræng herre, hvis vrede var sjælden, men hvis blotte ord var frygtet.

Blandt dem, der kaldte sig Jêkons disciple, var der et parti, der klagede over, at guderne havde forladt menneskene, og at store ulykker sikkert vilde komme over dem som følge deraf. Disse folk var meget hæftige og højroastede, når de havde samlet tilhørere om sig; de gjorde mange mænd alvorlige og fik kvinderne til at græde. Snêrgast kaldte dem en dag for sig og talte sådan til dem i folkets påhør: Hvem har I det fra, som I fremfører på gudernes vegne? Fra ingen uden jer selv. Hvem er I selv? Vi kender jere fædre og brødre, men det synes, som om I selv et øjeblik har glemt, hvem I er. Altså føjer jeg nu et nyt bud til loven, at I fra i dag holder op med jer tale om gudernes straf.

Men Snêrgast bestemte, at gudsdyrkelsen skulde blive ved, og at Ea fra nu af skulde dyrkes ved siden af Mordrak, og han viste på hornenes hellige tegn over templet og sae, at ligesom der var to horn, var der to guder, og der skulde også være to altre. Han lod straks to altre bygge; han fandt stenhuggere og bygmænd, desuden endnu en mand med en ubrugelig højre hånd, men meget forstandig, til at lede arbejdet.

Men Snêrgast smilede, da han havde sat mændene i gang; han tænkte ved sig selv: Ea er rejst sin vej; Mordrak lar ikke mere høre fra sig; så er den ene da lige så nær til offer som den anden, og folket vil glæde sig ved tanken om, at ingen af deres guder blir forsømt.

134

Der var et andet parti blandt Jêkons disciple, der begyndte at tale til folket om sjælen. Dette ord, der længe havde været meget brugt, gav de en ny betydning, som vel ingen ret kunde forstå, men som gjorde dybt indtryk på mange. Sjælen syntes efter deres forklaring at være et usynligt menneske, der viste sig i åndedrættet, så længe livet varede, men ved døden vandrede ud gennem munden og derefter blev ved at leve endnu en tid, måske ikke længe, men der syntes efter visse læreres mening at være en mulighed for, at de efterlevende kunde holde liv i sjælene, sagtens ved offer, men ingen kunde sige det bestemt. Den gamle fortælling om, at de døde engang gik ned i underverdenen og sad i frysende flokke som skimlede mus, troede ingen mere på; de havde jo set, at menneskets legeme blir til ingenting i jorden ligesom dyrenes, men sjæl i den ny betydning gav meget at tænke på.

En dag skete der noget, der mægtigt forøgede det vaklende tilhæng til sjæleetroen. Der stod en mand, ved navn Bjêlusin, op og forklarede sjælens væsen for en lille flok, hvoraf de fleste var kvinder. Han var en uanselig mand, og hans ord var uden kraft, han gentog kun, hvad de andre af hans parti plejede at sige, og han gjorde det dårligt og stammende som en, der fortæller lærdom, der er ham selv fremmed og uforståelig. Nogle gik deres vej, andre spottede og sae: Fortæl os hellere, hvad vi ikke har hørt før. Bjêlusin gik aldeles i stå, han gispede og skælvede, han var et underligt syn. De, der havde vendt sig bort, måtte se på ham en gang til. Da fik Bjêlusin pludselig mælet igen; hans blege ansigt flammede, og han råbte højt: Nu skal jeg fortælle jer om sjælen: I nat, da jeg lå og sov sammen med min kvinde, stod min sjæl op fra lejet og gik ud; selv blev jeg liggende, sådan som mine to sønner har fortalt mig. Men min sjæl gik ud af hytten; den lignede mig selv, for jeg så den; men den var utydelig og tynd som et vindpust; den løb let som en hare, den fløj i luften som en fugl, den svømmede over en flod uden at blive våd, den vandrede upåklædt i den kolde nat uden at fryse. Min sjæl gik på jagt langt borte; den færdedes vejkendt i et land, jeg aldrig har set før; den jagede en bjørn, som jeg 135 selv ikke vilde vove at angribe; bjørnen knugede min sjæl i favn og bed den med sine frygtelige tænder; min sjæl tog ingen skade, den nedlæe bjørnen, vendte sig mod øst og så, dagen var ved at komme; den ønskede sig hjemme i hytten, og et øjeblik efter gik den ind ad døren og forenede sig med mig, der lå og sov. Sådan er sjælen, den er let og flygtig som vinden; den er usårlig; den går hver nat sine egne veje, men det er ikke altid, den ved sin hjemkomst fortæller os, hvad den har oplevet, men hvad vi ikke får at vide, det gemmer sjælen og husker. Den ved mere end vi, og når vi dør, vil vi få del i al vor sjæls visdom.

Der havde samlet sig en stor flok om Bjêlusin; de råbte: Fortæl det igen, fortæl det igen. — Og han fortalte det samme to gange, tre gange og føjede hver gang mere til, og da han var færdig, råbte mængden: Mordrak har talt gennem sin discipel. Mordrak har talt.

Inden aften havde alle hørt fortællingen om den drømmende sjæl, også Snêrgast selv; han jublede ikke, men sae smilende til Bjêlusin: I morgen skal du vise os det sted, hvor din sjæl fældede bjørnen, for at vi kan bringe den hjem, og alt folket kan få stadfæstelse for troen på den nattevandrende sjæl.

Da var det, som Mordraks ånd forlod sjælens forkynder, men en anden af partiet stod frem og sae: Alt, hvad vi har hørt, er utvivlsomt sandhed, men du glemmer, kløgtige Snêrgast, at det var bjørnens sjæl, kampen stod med, ti hvorfor skulde bjørnen ikke ha en sjæl lige så vel som vi, da den fødes, lever og dør som vi?

Overfor det bifald, der nu fulgte, kunde Snêrgast ikke komme til orde; han gik tavs sin vej, grundende over, hvad der vel kunde komme ud af dette, og hvorvidt han skulde udgi en lov mod drømmeprofeter og sjælelærere. Dog slog han det foreløbig hen; han havde selv i drømme udført større bedrifter end at dræbe en bjørn, og han havde ikke følt sig stolt af det dagen efter, end mindre tænkt på at rose sig af det til andre. Han vilde ikke tro, at en drømmeprofet kunde være til nogen skade.

Imidlertid fortsatte han sit værk: at dyrke landet op og lære folket at arbejde. Han satte straf for at la anvist jord 136 ligge udyrket, men navnet på den, der opfandt noget nyt til at gøre arbejdet lettere og bedre, blev af Snêrgast nævnt i forsamlingen; han blev rost og kaldt høvdingens ven.

Snêrgast bød, at der skulde bygges skibe, og mænd fare ud på havet for at se fremmede lande og måske bringe ny ting med hjem, der kunde være landet til gavn. Skippere kom da også tilbage med fremmede dyr og frugter, men en gang medbragte de et nyt gult metal, der var smæltet ud af det sand, hvor de havde haft bål. Dette ny metal var meget blankt og smukt, det viste sig at være uangribeligt af rust, og blev snart

meget anvendt til pynt foruden i handel. Stedet, hvor det var fundet, blev ikke glemt, og siden sejlede flere skipper ud for at smelte endnu mere ud af sandet.

Imidlertid satte sjæleetroen sig mere og mere fast hos folket, og landet vimlede af drømmefortællere og udlæggere. Der kom, til forundring for Snêrgast, en tid, da drømme blev folket kærere end guld og ædle stene. Kvinder gav deres smykker for at få tydet en drøm, der viste, at de havde en sjæl, og mange mænd efterlignede dem. Drømmetyderne kunde blive rige mænd, dersom de selv ønskede det, og Bjêlusin, hvem Mordraks ånd en kort tid havde taget ophold i, blev snart rig på stene og guld, skønt han hurtig havde genvundet den uanselighed, der var hans egenlige natur. Dog, det, han en kort tid havde været, holdt sig længere i folkets opfattelse end i virkeligheden, og han blev en søgt drømmemester.

Trangen til at drømme blev så stor, at folk læ sig til at sove om dagen, hvad der var noget helt nyt, og da søvn ikke altid vilde komme, blev det nødvendigt at drikke vin for at opnå søvn og dermed drøm. Det sidste kom heller ikke altid, og skønt det udtrykkeligt blev forklaret, at sjælen havde haft sin drømmevandring, men blot ikke fortalt det bag efter, så var det ingen trøst; hvad skulde der gøres for at få sjælen til at fortælle?

Værst havde de mennesker det, der aldrig drømte, for det kunde jo tyde paa, da de ingen sjæl havde. For at få lange søvne og større mulighed for drøm, blev disse ulykkelige 137 mennesker store vindrikkere; de forsømte deres arbejde og blev straffet, uden at det hjalp. Og de var ingenlunde de eneste, hvem drømmesygen gjorde uvirksomme. Snêrgast så uvæsenet brede sig; hans store kløgt indgav ham vel et råd, men hans endnu større tvivl sae ham, at det måske var uden virkning. Han kaldte en dag forsamlingen sammen og holdt følgende tale:

Der er iblandt os en del ulykkelige mennesker, der ikke har nogen sjæl; de er tillige unyttige, da de ikke vil arbejde. Hvis disse mennesker pludselig skulde dø, vilde det ikke være noget tab for vort land og jo heller ikke for sjælens land. I det hele vil vi altså gøre dette land en tjeneste og sjælens land ingen fortræd ved at la dem dø. Jeg fastsætter altså som lov: Alle mennesker, der mangler sjæl, skal dræbes. At de mangler den har vi dels deres eget ord for, dels stærk vindrik. Dog gir jeg dem en frist på tre dage til om muligt at finde deres sjæl. De som derefter fremviser de to sikre tegn på, at de stadig ingen sjæl har, skal straks dræbes.

Den lov vakte røre blandt folket, men Snêrgast havde sin tro livvagt, som han omhyggeligt havde rensset for drømmere og drømmepartiet måtte bøje sig for den ny lov.

Snêrgast blev ikke helt skuffet. Da der var gået tre dage, blev det nødvendigt at henrette en halv snes mennesker, men langt flere havde dog fundet deres sjæl og vist det ved flittigt arbejde og mådeholden vindrik.

Straks efter lod Snêrgast drømmemesteren Bjêlusin lænke og anklage for at ha voldt uro og misfornøjelse; han var til største skade for folket og havde langt mere fortjent at dø end de stakler, han selv havde vildledt. Men denne strænghed førte til den første borgerkrig under Snêrgasts styre. Drømmepartiet dannede en så stor hær, at Snêrgasts tilhængere blev bange og upålidelige, men han vidste at berolige dem. Han sae: Hvis det var deres sjæle, I skulde slås med, så havde I grund til at være bange, for en enkelt af dem kan udføre flere bedrifter end I alle tilsammen. Men har I ikke lagt mærke til, at deres tapre sjæle på en underlig måde har taget kraften af deres kroppe, de er ganske uduelige til jagt 138 og agerdyrkning. Når de nu synes så overmodige, så er det igen deres sjæle, der er skyld i det; dem stoler de på og glemmer, at de i alt fald for øjeblikket sidder i en krop, som nok skal vise sig ikke at være usårlig.

Snêrgast fik ret. Modstanderne blev slået uden vanskelighed, og da sejren var vundet, viste Snêrgast mildhed som sædvanligt, men han benyttede rigtignok lejligheden til at få alle drømmeprofeterne slået ihjæl..

Der stod en ung mand med barsk blik og sammenbidt mund og så på, at drømmemestrene blev dræbt; han hed Frænosvek; han var den søn, Mysa havde født efter Bramântas død. Da han havde set det hele til ende, trådte han hen til Snêrgast og spurte med ærbødige ord, men med uforandret barskhed i sine øjne, om han kunde blive optaget i hundredmandsvagten. Snêrgast så alvorligt på ham og svarede, at han ikke vilde nægte folkets kommende høvding at opfylde hans bøn. Samme dag forelæe Snêrgast på tingforsamlingen det spørgsmål, hvor gammel en mand skulde være, inden han kunde indta stillingen som folkets høvding, og ved den følgende afstemning blev alderen fem og tyve år slået fast. Snêrgast spurte Frænosvek, hvordan folkets afgørelse huede ham, og han svarede: godt, men med et koldt ansigt, der syntes at modsige hans svar. Han var den gang kun atten år.

Frænosvek havde jord og passede den godt, men vågede også med nidkærhed over, at ingen mand forsømte sin lod, og hvor han fandt grund til klage, berettede han det til Snêrgast, og skete det, at svaret viste en vis eftergivenhed, trængte han hårdt på, at straffen straks skulde følge på forseelsen. Han gik klædt i uprydet fåreskind og var en hader af al slags overdåd; han foreslog strænge love imod det, og Snêrgast gjorde for hans skyld, hvad han ikke vilde ha gjort af egen tilskyndelse. Frænosvek gjorde sig uelsket af

folket. I stridigheder om sjælen og guderne tog han ingen del og meddelte ikke til nogen, hvad han selv troede.

Landet udvidedes mægtigt under Snêrgasts styre; folket formerede sig stærkt og spredte sig langt ud over sine første grænser. Det var en god tid, og mænd, der huskede de gamle blodige fejder, gav Snêrgast tilnavnet den lykkelige. 139 Han tog imod det med et smil og sae, at lykkelig var det tilnavn, folket kunde gi sig selv, men han vilde bære det på hele folkets vegne.

Alligevel blev drømme ved at blomstre, skønt der blev talt mindre om dem. Folk havde syner om natten, og efterhånden viste de sig også om dagen. Mænd, som arbejdede på deres marker, så store, lyse mennesker komme ned fra himlen og gøre tegn, som om de vilde tale, men de forsvandt, når der blev gjort spørgsmål til dem. Jægere kom hjem og berettede om store dyr, de havde mødt, med to hoder og flere ben, end selv et stort dyr har brug for. Skippere så slanger rejse ryggen under bølgernes kamme, først på længde med en træstamme, siden så lange, at det måtte antages, de spændte over det halve af jorden. De slog undertiden skibene om og slugte de mænd, der faldt i vandet, ganske hele, og inden de var døde. En skibbruden mand, der hed Dyskres, drev ind på en planke. Han mente, han havde været slugt af sådan en slange og fortalte det nølende og ligesom tvivlende til et par kammerater; de troede ham straks og styrkede ham i hans vaklende tro. De spurte ham ud om hans oplevelser i slangens bug; han begyndte virkelig at huske et og andet; hans troende tilhørere hjalp ham med hans beretning og klarede for ham, hvad der ikke havde været helt klart for ham selv. Siden gik fortællingen, men kun hvisket, hele landet igennem om Dyskres, der havde ligget tre dage i søslangens bug og derefter var blevet spyet op på stranden. Der var ingen tvivl om, at Dyskres stod under store dyreånders beskyttelse, og at han var bestemt til noget mere end almindelig sømand; det mente han også selv, men han dyede sig for at træde frem og højlydt hævde sin betydning, da han frygtede for Snêrgast. Derimod hørte den strænge Frænosvek beretningen, men hvad han tænkte, kunde ikke ses på ham.

Også jorden selv husede fabelagtige dyr. De skød op som muldvarpe og skræmmede kvinderne fra deres arbejde, så de kom hylende ind til templet, hvor de satte sig under høj anråbelse til Mordrak og Ea. De blev ikke angivet af Frænosvek som værdige til straf, men Snêrgast lod et par stykker hænge, om det så ikke kunde hjælpe på de andre. I alt 140 fald tog mændene det mere fornuftigt og forklarede deres kvinder, at disse dyreånder var ganske fredelige, da man jo aldrig havde hørt om noget ondt fra deres side.

Snêrgast tog det hele med venlig muntherhed; han havde bygget sig en stor hal, og dær lod han sig foredrage et udvalg af de mærkeligste fortællinger i overværelse af så mange, som havde lyst til at høre med. Også Dyskres med søslangen kom for, og når da Snêrgast havde moret sig hjærteligt over sådanne beretninger, kunde han selv ta til orde og tale som følger: Siden den onde, men guddommelige Kresno førte løgngen ind i landet, har den i mange år ligget hen som en udyrket ager, og det glæder mig, at løgn nu endelig har fået så fortræffelige dyrkere, som vi her har eksempler på. Løgn er en skøn og morsom kunst, den har forlystet mit hjærte, som nok kan trænges til for en mand, der har mange alvorlige ting at tænke på. Løgn er en lystig ting, som jeg ikke vil gi lov imod, dens dyrkere kan gå frit omkring, men de skal passe deres arbejde, da jo ingen kan leve af at lyve. Dog mærk jer dette: ligesom der falder straf på den mand, hvem vin gør rasende, sådan vil jeg sætte straf for den, som på grund af en vel fortalt løgn falder hen i hyl og kramper og derved kan blive skadelig for landets vel. I stedet for at le over løgn bliver han grebet af en farlig sygdom, og han skal slås ihjæl som en gal hund; det samme skal ske med den, som ikke ser folk an, men fortæller dem løgne, som gør dem syge. Det gælder især kvinderne, der vel smiler og ler meget, men som trods deres åbenbare kærlighed til løgn ikke kan tåle den, men blir ophidsede af den, i stedet for muntre.

Umådelig latter fulgte på Snêrgasts ord, men nederst ved døren stod den unge Frænosvek, han lo ikke.

Snêrgast mærkede med ærgrelse, at de forunderlige beretninger tog til, men han overholdt den sidste lov, og folk, der blev fundet i krampe eller vildelse, blev dræbt på stedet; det blev ikke undersøgt, om de havde det fra sig selv eller fra andre.

Der var endnu nogle enkelte tilbage, der forkyndte Jêkons rene lære; de havde selv enkelte disciple, men aldrig mange tilhængere. Snêrgast, der før havde vist dem en vis 141 ligegyldighed, tog sig nu af dem, fordi de var flittige og ikke led af drømmesyge, og lod dem ofte ta ordet i hallen, når mange mænd var forsamlede. Den mest veltalende gav Snêrgast fri for alt arbejde; han måtte gå omkring og tale til folk, der havde stunder at høre. Høvdingens åbenbare gunst skaffede dog ikke denne mand så mange tilhængere, som det kunde ha været ventet. Blandt hans tilhørere sås undertiden Frænosvek; hans ansigt udtrykte aldrig bifald, men sin mening skjulte han.

Et år skete der det, at nogle skippere, ved at sejle langs med kysten, kom til et land, hvor der boede andre mennesker. Snêrgast kaldte skipperne for sig og lod dem vide, at de vilde blive hængt, hvis deres beretninger stred mod hinanden eller indeholdt drømmedyr og ånder; hans sind stod her ikke til løgne og latter, men til belæring. Det viste sig da af sømændenes fortælling, at der syv dages sørejse borte boede en stamme af meget stærke og vilde mænd, men da de ikke havde andet våben end store stenkøller, var de

lette at overvinde og siden komme i samkvem med. De levede af jagt og dyrkede ikke jorden; de kendte ikke til brød, men fortærede alle slags dyr fra kronhjort til mus, snegle og orme. Men de kunde blive et stort krigerfolk, dersom de havde bedre våben.

Snêrgast nikkede, da beretningen var færdig og tav. Han overvejede ved sig selv den tanke, om han skulde la hente hundrede af disse stærke mænd og gi dem flere kvinder, tre hver, for at styrke dette folk, der syntes ham at svækkes af drømme og ånder. Dog opgav han igen sin tanke, eftersom den tid nærmede sig, da Frænosvek fyldte fem og tyve år.

142

ØKSETID

SNERGAST bød, at folkets udsendte skulde samles på tempelpladsen, for folket var nu blevet så stort, at ikke alle kunde møde. Men til de udsendte holdt Snêrgast følgende tale:

Jeg er nu en gammel mand, og I har sikkert alle mærket, at jeg ikke længere hersker over jer med den kløgt og kraft, som jeg tidligere har ejet. Når der alligevel ikke hidtil har været nogen større tilbagegang at se, så skyldes det jer selv og mine love, som I har lært at rette jer efter. Men jeg trænger til at befries for en høvdings mangelhænde besvær, og her ser I da den mand, der skal ta magten efter mig. Frænosvek, Bramantas' søn. I kender alle hans klogskab og gode vilje, I har tillid til ham, ligesom jeg selv, for han har i de sidste år taget mere og mere af mit arbejde på sig. I ved lige så vel som jeg, at Frænosvek besidder kløgt og snildhed; I elsker ham. Jeg glæder mig som I selv over, at landet ejer en så herlig mand til at være min efterfølger. Jeg vender nu tilbage til det hus, hvor jeg engang boede, for igen at dyrke jorden, men inden jeg går, vil det glæde mit hjerte at høre mit folk tiljuble sin ny og værdige høvding.

Sådan talte Snêrgast; hans smil vidnede om den glæde, han følte, og han satte sig beskedent midt mellem folket, som det sømmer sig den menige mand.

Der fulgte en lang tavshed på Snêrgasts ord. Frænosvek trådte frem, som for at ta imod hyldest og tale, men alles øjne undveg ham, og han tav.

Endelig stod en gammel mand op og talte: O Snêrgast; tavsheden har talt og tydeligt sagt alles mening; tavshed er den hyldest, vi bringer Frænosvek. Hvorfor, Snêrgast, vil du forlade os? Vi har ikke mærket, at din kløgt eller kraft 143 har taget af; vi elsker ikke Frænosvek og har ingen tillid til ham. Vi forstod dig ikke, før vi bag efter kom til at huske på, at du er en mester i kunstig tale. Men du har villet prøve vore hjerter, og her er vort svar: Snêrgast, og ingen anden, så længe han lever.

Ved disse ord udbrød høje hyldestråb; Snêrgast rejste sig smilende og sae: Frænosvek er sikkert ikke mindre forbavset, end jeg; dog, folkets vilje bør i dette tilfælde være lov.

Da råbte han, der havde talt før: Da vil vi selv vælge vor høvding, når du er død, og udelukke hvem vi ikke ønsker; du har selv givet loven.

Da Frænosvek hørte det bifald, der nu fulgte på, gik han sin vej, og en søn af Snêrgast, Hyskænas ved navn, råbte: Lad os sætte efter ham og slå ham ihjæl; ellers blir han en anden Hæsuas.

Men Snêrgast svarede: Lad ham gå i fred. Måske vilde det være klogt at dræbe ham, men i de sidste år er jeg kommet til at tro på det ord af Jêkon, der siger: Mildhed synes nu de fleste enfoldig, men er dog tit den højeste klogskab.

Snêrgast gav derefter tilladelse til, at der blev holdt en fest, som det hørte sig til ved valg af en høvding, og resten af dagen gik muntert med kød og vin, musik og dans.

Men en af dem, der sad på gammelmandspladsen uden for festens midte, talte således, idet han rakte hodet hen mod sin sidemand: Kære nabo, den mand Frænosvek gik bort i vrede. Hvad ondt tror du vel, der kan komme af det? —

Sandelig, nabo, svarede den anden med sin tandløse mund fuld af bævrende flæsk, — jeg ved det ikke, og synes du ikke, at vi i den korte tid, vi har igen, skulde fæste vort sind ved det, der er glædeligt, hellere end ved det modsatte?

— Ingenlunde, nabo, svarede den første, idet han betænksomt drak en lille slurk af den tiltrakke vin, — eftersom vi er de ældste, er vi også de klogeste, men det klogeste er netop at forudse det onde, der kan ske.

— Da mener jeg, kære nabo, at man hellere skal bruge sin alderdom til at være glad og mindes det søde, man har oplevet, end det sure, man har udsigt til, ti ligesom denne vin er sødere end et umodent æble, sådan har 144 alderdommen sin sødme forud for den grønne ungdom. Dog, nabo, det er bedre at drikke end at snakke. —

Du taler som en gammel tåbe, hvad sødme er der vel i lændegigt, besværlig mave og tandløse gummer? Og hvad mindets sødme angår, som du så naragtigt snakker om, da har jeg haft tre koner, og vil du ikke indrømme, at det at skændes med tre kvinder, er tre gange så slemt som kun at skændes med een?

Jo nabo, du regner ganske rigtigt, men ser du: kvinden er en sød vin; dog, hældes hun i en sur kande, blir hun selv sur; at jeg med kanden mener manden, begriber du vist ganske let. Jeg har også haft tre koner, og de var alle tre aldeles søde at eje. Hvorfor, nabo, det behøver jeg ikke at forklare for dig, der lige har hentydet til din kløgt?

— Jeg forstår dig nok nabo, jeg har i mit lange liv gjort den erfaring, at jo større nar en mand er, des mer elsket er han af kvinder.

— Ja, ja, nabo, hellere en sød nar, end en sur vismand. Men ser du den gamle kvinde, der sidder lidt fra os og smiler så lykkelig. Lad os tale til hende for at høre om årsagen til hendes lykkelighed: Hej, gamle mutter, hvad er det, du sidder og smiler så lykkeligt over?

— Jo, nabo, jeg drømte i nat, at min sjæl gik langt ud i den store skov, og der mødte den en ung karl, og jeg blev favnet af ham, som om jeg var ung endnu og ikke otte og halvfjerds.

— Kære naboerske, dine ord glæder mig, du er af mine folk. Hvor det er skade, at jeg ikke kendte dit sindelag for fyrretyve år siden; du skulde ha været min fjerde kone.

Der gik endnu ti år under Snêrgasts høvdingskab. Da han mærkede, at han skulde dø, samlede han nogle af de udvalgte mænd og talte med dem om den ny høvding. De erklærede, at de vilde vælge en af hans sønner, og Snêrgast pålae dem, at de måtte ikke vælge Hyskænas. — Jeg frygter, sae han, — at han vil bringe ulykke over landet, hvis han blir høvding.

Men med Hyskænas' oprindelse hang det sådan sammen, 145 På en jagt langt borte i udmarken var Snêrgast ved aftenstid kommet til en ensom hytte, hvor der boede en mand, han selv havde forvist, sammen med sin eneste datter. Snêrgast traf hende uden for hytten, hun var ung, og han talte venligt til hende, men hun svarede med at slå ham i ansigtet. Snêrgast blev forundret, men gengældte smilende hendes slag med et så kraftigt, at hun blev slået til jorden. Derefter tog han hendes hånd og foreslog fred og bad om noget at spise. Pigen blev noget mere ydmyg, og Snêrgast forstod af hendes tale, at hun aldrig havde kendt andre mænd end sin fader, der altid havde slået hende, indtil hun nu endelig var den stærkeste og kunde true ham til fred. Snêrgast talte med faderen, der var meget gammel, gav ham foræringer og blev i hytten den nat. Da han tog bort, gav han fader og datter tilladelse til at komme tilbage, og til hende sae han, at hvis hun fødte ham en søn, skulde hun komme og bo hos ham. Dette skete også ni måneder efter, men pigen var stadig meget vild og vanskelig, og da sønnen Hyskænas voksede op, viste det sig, at han havde samme sind som sin moder. Han gik tidligt til tvekamp og dræbte altid; han var stærk og modig og en stor jæger. Han var fåmælt og uvenlig, modsat Snêrgast, han havde sin faders smil, men mere spottende, aldrig mildnet af muntre ord.

Men i de dage, da døden lae tåge om Snêrgasts ånd, forberedte Hyskænas sig til at ta magten. Han samlede sine tilhængere og skaffede sig ny ved løfter, og midt under festen for den døde høvding angreb han med sine folk Snêrgasts andre sønner og huggede dem ned foruden adskillige af hans venner, mens de var glade af vin og ikke anede ondt. Ved trusler og ved økser gjorde han sig til folkets høvding, og han fejrede sit høvdingskab, ikke ved fest og jubel, men ved en stor dræbning, der varede flere dage, indtil al fare for modstand var slået ned.

Hyskænas var en elsker af drab, som landet endnu aldrig havde set mage til. Han fremmede strid med omhu, for at folket kunde holdes splidagtigt og svagt, men da der på den måde var gået tre år, og han så, at megen jord kom til at ligge udyrket, måtte han i stilhed sande sin faders ord, at landet behøvede mænd. Han gav da sin grusomhed en anden 146 form, sådan at den kostede landet færre mænd og samtidig skaffede ham selv den tilfredsstillelse, hans sind havde trang til. Han rettede sin forfølgelse mod drømmere og sjæledyrkere, lod dem gribe og langsomt pine til døde en for en, men endnu vildere forfulgte han tilhængere af Jêkons lære, der i de senere år var blevet mere talrige. Han var en hader af mildhed, og de, der vovede at prise den, måtte på deres krop gøre prøve på dens modsætning; han udtænkte og ledede selv deres pinsler, men havde den skuffelse, at mange af Jêkonslærens martyrer nægtede at forlyste hans sind med jammer og bøn om skånsel; tværtimod var der flere af de pinte, der med bloddryppende legeme erklærede Hyskænas for mere ulykkelig end de selv og beviste ham med kraft og veltalenhed, at den onde er den mest ulykkelige

af alle mennesker, at hans ondskab ikke bær de ventede frugter på dem, den piner, men en dag vil vende sig mod ham selv. Og da først en af de ældste Jêkondisciple havde givet dette eksempel, blev det taget op af andre, der måtte følge efter.

Den mest bekendte af disse martyrer var Jêkon den yngre, der blev spiddet fast til et træ på tempelpladsen. Det var kommet Hyskænas for øre, at Jêkon den yngre var meget elsket af folket og aldrig havde haft en trætte med nogen mand, og det var nok til, at Hyskænas besluttede at fange og dræbe ham. Mens han hang på træet, og hans blod dryppede ned på jorden, talte han disse ord, der blev hørt af mange og siden aldrig glemt: O Hyskænas, du ser verden ond, fordi du selv er ond; jeg tror verden er god, skønt det for øjeblikket kunde se anderledes ud. Men ondskab, Hyskænas, kan ikke vedblive at leve, fordi den ikke har andet at nære sig af end sig selv, og af dens skød kommer idel ufrugtbarhed. Jo flere veltænkende mennesker du dræber, des mere synes din ondskab at trives, men jo nærmere er den ved at tilintetgøre sig selv. For dig ser det ud, som om din ondskab har trivsel og breder sig over hele landet, men den er kun en pest, der en tid synes at vinde overhånd. Kunde vi tro, at pest er bestemt til at herske, måtte vi hellere alle, også de sunde iblandt os, lægge os til at dø, men pest tilintetgør sig selv tilsidst, og godhed skal vokse på den 147 plads, som ondskab har hærget så længe, at dens rødder visner i sit eget fordærvede muld. Jeg ser den tid komme, da ondskabs frø falder ufrugtbare til jorden, og den tid fremmer du, Hyskænas, mens du tror at fremme, hvad der er dit eget. Se mit blod drypper ned på jorden; det vil bære større frugt end din ondskab og dine mænds økser.

Den bifaldsmumlen, der fulgte på Jêkon den yngres ord, bragte Hyskænas' raseri til at skumme over; han styrtede frem med sin økse og huggede løs på den talende, til han ikke rørte sig mere, og mange blandt de omstående sae højt: Jêkon havde ret; se på Hyskænas, selvførtæren.

Hyskænas havde sin livvagt hos sig; han stirrede om sig med blodskudte øjne, og det så ud til, at der nu skulde komme en stor dræbning, men i stedet for vendte Hyskænas sig til siden, pegede og råbte stirrende: Dræb dem, lad dem ikke komme nærmere.

Men det var en tom plads, Hyskænas pegede på; der sås intet sted noget, der kunde dræbes. Da der var gået en stund, begyndte også andre at råbe om ulve, slanger eller andre vilde dyr. Det måtte da vel være dyreånder, Hyskænas havde set, og som nogle af drømmerne havde set efter ham, men der blev ikke enighed om, hvilke det havde været. Men både for de troende, der havde set et jærtegn, og for Jêkonmændene, der anså Hyskænas for at være blevet gal, lå der i det forefaldne en bekræftelse af Jêkon den yngres ord.

Hyskænas havde ikke ved sin forfølgelse af drømmerne udrettet, hvad han havde ønsket. Ånderne viste sig nu tiere end før, de kom op af jorden og ned fra himlen i endnu større mængde. Og ånderne havde forandret natur, siden de var blevet mange; de var ikke fredelige som før, men anfaldt folk og lod dem ligge på jorden i fråde og krampe. Værst var de afdødes ånder; skønt de ikke var bevæbnede, kunde de slå en mand til jorden ved at berøre hans skulder; de behøvede blot at pege, hvor hjertet sad, så blev det straks sygt; de lae en finger på en mands bryst, og blodet sprang ham ud af munden. Mest frygtet var ånder, der krøb ind gennem munden på dem, de mødte, og blev boende i dem. Den, der husede sådan en ånd, blev ganske vild og rasende; Hyskænas lod dem dræbe, men der blev 148 kun flere af dem. Da ånderne havde begyndt at ta magten, skete det, at en uheldig mand, der mødte en af dem, spurte hvorfor de plagede menneskene så meget. Den første, der gjorde det, fortalte senere, at han havde ikke fået svar, men det varede ikke længe, før andre var mere heldige. Jo, ånderne havde svaret dem, men det var bedre, om de ikke havde gjort det, for deres ord var endnu værre end deres handlinger. De døde led ilde og misundte de levende; de var vredagtige og trættekære, og deres største fornøjelse syntes at være den at hævne sig på de levende, fordi de ikke selv levede. Men når en af de uheldige døde havde slået en stakkels levende til jorden, blev han så selv mere lykkelig for det? Nej, de døde klagede sig altid, både før de gjorde fortræd og bag efter. — I æder og drikker, råbte de, — I tænder ild, og I klær jer i varmt skind; I ler ad os døde og gotter jer over livet, som I har forud for os, men vent til I blir, som vi, da skal jer ild blive til kold aske; jere skind skal ligge over jere lemmer som kold dug; jert brød skal blive som stenen ved stranden; livet skal tages fra jer, og I skal ikke mere hovne af overmod.

Sådan talte de døde til de levende; sådan misundte de dem det stakkels liv, der var fuldt af plage og usikkerhed, men hvad trøst var der så længere i den tanke, at en så lidet ønskelig ting som livet endte i døden, når døden ikke gav den fred, som menneskene sukkede efter hele livet igennem?

Hvem skulde folket se hen til i deres nød? Ingen profeter talte mere, og Hyskænas hylede efter blod; han føjede frygt til trøstesløshed, og de, der ikke havde samkvem med de døde, Jêkonlærens få og forfulgte tilhængere, kunde ikke være til trøst; de regnedes kun for vantro, og deres lære for gold og ufattelig.

Men da skete der noget mærkeligt, der hos drømmerne vakte håb om bedre tider: Hyskænas sluttede sig til deres parti og tog deres profeter til sine rådgivere. Siden han ved lys dag havde set et syn, som han ikke vilde tale om, kom der andre syner til ham om natten. De mænd, han havde ladet dræbe, kom i rækker frem for ham og fyldte hans nætter med bebrejdelser og jammer. Hyskænas stod længe imod de døde og forsøgte

at fri sit betyngede hjærte ved drab og 149 vin, men en nat viste Jêkon den yngre sig for ham; hans tale var som de andres klagende, men tillige fuld af trusler; tre nætter i træk viste han sig for Hyskænas, men Hyskænas stod imod indtil den tredje nat, da han fik et slag på halsen og vågnede med munden fuld af blod. Da overgav han sig for jærtegnen og kaldte drømmeprofeter til for at få hjælp, og han fortalte dem, hvad der var sket.

Den yngre Jêkons ord var da nu gået i opfyldelse: Hyskænas' ondskab havde ramt ham selv og gjort ham til en fredløs mand med rystende hænder og flakkende øjne. Han syntes at være en from mand, idet han genoptog den forsømte dyrkelse af guderne; han fandt også på at formilde de døde ved at ofre til dem, men det viste sig snart, at hans ondskab var som før; kun søgte han nu sine ofre blandt de vantro Jêkonmænd.

Blandt disse kunde utrygheden ikke blive større, end den allerede var, men det vakte uhyre harme iblandt dem, da det kom ud, hvad Hyskænas havde fortalt om Jêkon den yngre, hvis ånd skulde ha teet sig så uværdigt med jammer, skænden og til sidst slag. En nat, da alle andre sov, samlede hans venner sig på et afsides sted, og deres bedste mand, den unge Kasingo, tog ordet og talte sådan: Brødre, det er nu åbenbart, at hvad Hyskænas har fortalt om vor elskede lærer, enten er løgn eller en naturlig frugt af hans onde samvittighed. Hvis jeg ikke havde set hans øjne og blodet om hans mund, vilde jeg ha troet, det hele var en ondskabsfuld løgn, sådan som mange af jer har sagt. Men det er sandt, at dommen er over Hyskænas, selv om rædslen har ladet ham se, hvad der ikke var. Hvad er her for os at gøre? Vor lære siger fred og atter fred, men det er nu kommet dertil, at vi må værge vor fred med øksen. Vi må bryde lærens bud, der ikke har forudset en så stor ondskab som den, der nu er imod os. For hvordan vil det gå folket, hvis vi lar vor lære udryddes af drømmere og blodmænd. Det er vor pligt at gribe til øksen og sætte den imod uretten, der truer os.

Denne tale vakte meget bifald, men også nogen modsigelse; mange foreslog åbenlys kamp for læren, og at slå voldsherskeren ihjæl, men andre holdt på fred, så længe det var muligt.

150

En anden nat, da Jêkonmændene var forsamlede, kom Hyskænas selv til dem, fulgt af sin bevæbnede vagt. De andre løftede deres økser og beredte sig til kamp, men Hyskænas forklarede dem, at han kom med fred. Han kunde ikke få ro for den myrdede Jêkon, der nu kom hver nat, viste sine dræbte venner, truede og til sidst slog, så blodet sprang. Hans egen drømmemester kunde ikke hjælpe ham, og nu kom han til Jêkons venner for at de skulde tale med hans sjæl og bede om fred for Hyskænas.

Da råbte mange af mændene: Vi taler ikke med døde; heller ikke vil vi forhandle med Hyskænas, så længe han er omgivet af bevæbnede mænd, men da traadte Kasingo frem, han var snild i ord, og det blev senere sagt om ham, at han var en søn af Snêrgast. Kasingo talte således.

Det er rigtigt Hyskænas, hvad disse mænd siger, at du må sende dine mænd bort, før vi kan underhandle med dig, men skulde det mod forventning ske, at de døde ønskede at meddele os noget, da vil vi opmærksomt høre på dem.

Da sendte Hyskænas sine mænd bort og sae med indsmigrende lader: Jêkons mænd; jeg betror mit liv i jere hænder, for jeg ved I elsker fred og ikke misbruger den tillid, der vises jer.

Kasingo besvarede Hyskænas' ord med et smil og sae: Det er sandt, at vi elsker fred, og kommer du med fred til os, så elsker vi også dig for så vidt. Vanskeligere synes det at få Jêkon til at elske dig. Du vil sige, at der fra ham kun er kommet gengæld; jeg vil hellere sige opfyldelse, for aldrig er nogen profets ord blevet opfyldt, sådan som vi ser det på dig. Du lider af en slem sygdom, du ikke i tide har forsøgt at helbrede. Vi kalder den ondskab; du kalder den sikkert noget andet, men at det er en sygdom, indser du nu også selv. Den har gjort dig svag og skælvende, du er ganske i dens vold som i din værste fjendes. Måske er det den, der har påtaget sig Jêkons skikkelse og slået dig. Genkender du ikke i slagene på din krop de slag, du har ladet tilføje andre? Sådan er din sygdom, den rammer først andre, og du glæder dig over dens kraft; så vender den sig mod dig selv, og du forfærdes over, hvor stærk den er. Men du mener altså, at det er Jêkon selv, der har slået dig. Så vil jeg 151 nu spørge Jêkon, om du har fået gengæld nok. Jêkon hvis du vil, så vis dig for Hyskænas og sig ham, om han nu har fred, eller hvor længe, gengæld endnu skal vare.

Mændene hørte med undren disse ord af Kasingo, der ikke var drømmer, men straks efter forstod de ham, for Hyskænas' øjne og skummende mund fortalte dem, at han så en skikkelse, som han antog for Jêkon, hvis gøglebillede Kasingo altså havde kaldt frem. Hyskænas begyndte at skriges forfærdeligt og gribe efter sine våben, så de tænkte på at binde ham, så styrtede han kraftløs om på jorden som ramt af et slag, og han blev liggende i krampe.

Mændene så på ham et øjeblik, så vendte de sig som fra et syn, det ikke sømmede sig for mennesker at se på. De gik bort, og om aftenen fandt de Hyskænas på samme sted, død og uden noget sår.

152

PROFETEN FRÆNOSVEK

GLÆDEN over at være befriet fra den blodige Hyskænas var stor og samlede en tid hele folket, men forskellig tro delte det igen, ti det ene parti så i Hyskænas' død et nyt bevis på sjælenes magt, der gjorde dem mere sikre i deres tro, men også i højere grad fyldte dem med frygt, for hvor mange sjæle var så forstandige, at de slog netop den, der mest fortjente det? De fleste var blot onde uden al rimelig skælden. Men lige så bestyrkede i deres opfattelse følte de såkaldte vantro sig; der var kun sket det, som den levende Jêkon havde forudsagt, og som den døde ikke havde nogen del i: ondskab havde dræbt sig selv. Men med den stærke tro hos det første parti fulgte også vrede mod de andre, der viste en uforsvarlig ligegyldighed både over for sjæle og guder. Mange så til deres økser og tænkte, at de bedst kunde udjævne trætten, men mindet om en drabsmand var frisk hos dem, og de betænkte sig på at slå til.

Det blev Kasingo, der en dag samlede folkets sendemænd på tinge og talte til dem således: Brødre, ingen begivenhed har i mange år fyldt os med så stor glæde som Hyskænas' død. Tanken derom løber gennem vort sind som en kilde med læskende vand, men ved siden af den løber en anden med rødt og giftigt vand, det er mindet om Hyskænas' liv. Men hør nu, hvad vi kan lære af denne mand, dette uhyre, vil mange sige, dette menneske siger jeg med sorg og beskæmmelse. Når en stor ondskab bryder ud hos en mand, i hvem der er noget af en høvding, så er der mange, der går med ham. Nogle gør det af frygt, det er menneskeligt; andre af lyst til rov, det er også menneskeligt, men andre af en tredie grund, der fylder mig 153 med uro som den farligste: den at det voldsomme udbrud af ondskab virker på dem som en kraft, der løser en anden kraft, der hidtil lå sovende i deres sjæl. Disse mænd er stærke, men ikke onde; de ser kun på kraften hos den, de følger, og spør ikke om ondt eller godt. Tilmed synes kraften altid større hos den mand, der gør mest fortræd. At udfolde kraft i ødelæggelse gir en rus, som mange mænd ikke kan stå imod. Hyskænas selv var en stærk mand i sine første dage; han sank hurtigt og hans følgesvende, der var bedre end han, sank også efterhånden. Mange af dem lever endnu iblandt os, men hvordan vilde det gå, dersom disse mænd fik magten? Da vilde hele folket som Hyskænas komme til at ligge på jorden, sparkende af krampe, og vi kunde ikke vende os bort som fra Hyskænas, men måtte nyde synet af os selv til det sidste rædsomme øjeblik. Men jeg tror ikke, nogen ønsker mere blod. Vi er gået igennem en rus af overvættets kraft og kan vel nu holde fred i nogen tid. Varig fred venter jeg mig ikke af menneskene, de skal engang imellem rase som ilden og orkanen. Dog er der enkelte blandt os, i hvem raseriets kilde ikke flyder, lad os beholde vor lille plads i fred, og bliv ikke vrede, fordi kraftens vilde rus ikke kommer over os. At dens brusende vand til sidst står stille, blir rødt og giftigt, det har I set eksempler nok på. Brødre, lad der da nu være fred iblandt os, jeg vil ikke umenneskeligt sige: altid, men dog så længe som fred er tålelig.

En mand i forsamlingen råbte op til Kasingo: Men I Jêkonmænd foragter vor tro og spotter over de dodes sjæle, der dog denne gang har gjort jer en større gavn end os.

Kasingo svarede: Brødre, ingen skal spotte den andens tro. I tror, at Jêkons sjæl har dræbt Hyskænas for hans onskabs skyld; vi tror, at hans ondskab har dræbt ham. Forskellen synes mig ikke nær så vigtig som det, vi kan enes om, at ondskab dræber. Lad den forblive fremmed for os alle, og lad enhver beholde sin tro for sig selv og i fred. Lad os lægge øksen ned og i stedet for lægge hånden på den fredelige plov, så tør jeg love jer, der har en anden tro, at sjælene også efterhånden vil gi fred, som de gjorde i Snêrgasts dage, ikke jamre eller slå.

154

Disse ord vakte bifald hos mange, dog var der nogle, der knurrede, da det blev foreslået at vælge Kasingo til høvding; de vilde ikke styres af en mand med en vrang tro. Men der fandtes ingen mand, der ret kunde tale deres sag, og Kasingo blev valgt.

Om de ti år, Kasingo styrede landet, er kun lidt at fortælle; der skete ingen store eller mærkelige ting. Folket udvidede sig længere ind i landet, ryddede skov og dyrkede jord. Drab blev sjældnere, men jorden blev bedre dyrket, folket trivedes og var tilfreds. Kasingo bragte offer, som før ham Snêrgast, både til Mordrak og til Ea, men dyrkelse af sjæle erklærede han for enkeltmands sag. De blev i begyndelsen af hans tid dyrket ivrigt, men da Kasingos ord gik i opfyldelse, og de døde virkelig blev mere godsindede, i det højeste klagede, men næsten aldrig slog, så faldt mange af den grund fra og gik over til Jêkonmændenes parti. Misfornøjede var sjæledyrkerne dog stadig, og da nu ingen forulempede dem, plejede de deres misfornøjelse og deres tro på ånder og spøgelse, som de efterhånden rensede for al uren iblanding og erklærede for den eneste sande tro. De led ikke de altid velvillige og vist ganske lykkelige Jêkoniter, men de hadede af varmt hjerte, deres tidligere meningsfæller, der enten var faldet fra troen eller dog var blevet lunkne. Selv var de ilde lidt og følte det som en yderligere styrkelse af deres tro. De kaldte sig de Rene.

Men i Kasingos tiende regeringsår kom en skipper hjem fra en rejse langs kysten og fortalte, at et stort

folk var på vandring mod landet; en del havde han set fra kysten, men store støvskyer inden for viste ham, at der var mange flere, han ikke kunde se.

Denne efterretning vakte røre i landet. De Rene erklærede, at nu kom straffen over folket for dets vantro og lunkenhed, men ingen havde tid til at høre på dem; Kasingo påbød almindelig væbning og øvelse i våbenbrug, og syv dage efter sås en stor hær komme frem i synsranden; støv og høje skrig var det første den tilkendegav sig med. Udbyggerne flygtede fra deres jorder og samlede sig 155 med det forrige folk indenfor de rester af muren, der var igen. Kasingo ordnede sin hær, og inden dagen var til ende, stod fjenderne et pileskud fra muren. De fremmede krigere syntes stærke og vilde, dog plyndrede de ikke eller myrdede blandt de tilbageblevne, men de istemte et højt skrig, der efterhånden blev forståeligt; det lød: Mordrak er gud, Mordrak er gud.

Da Kasingo havde set en kort tid på den fremrykkende hær sae han: Disse krigere styres åbenbart af en klog og mægtig høvding, siden de ikke raser, sådan som man kunde vente; jeg vil gå frem og tale til ham.

Kasingo gik frem fulgt af tyve bevæbnede mænd, og straks skilte der sig ud fra de fremmedes hær en mand ligeledes med bevæbnede mænd om sig. Kasingo mødte føreren midtvejs; han var langt ude over sin ungdom, men en kæmpe at se til; hans blik var flammende som hos en profet, men tillige koldt og bydende; Kasingo så, at han stod over for en høvding. Han spurgte: Hvem er du, og i hvilket ærende kommer du til mit land?

Den anden svarede: Jeg er Frænosvek, hvem dit folk har drevet ud af mit eget land. Som en hjælpelos tigerkilling måtte jeg flygte herfra, men som en udvoksen tiger kommer jeg tilbage, ti Mordrak min gud er med mig. På Mordraks bud vender jeg tilbage, og ve over et folk, der ikke vil bøje sig for Mordrak.

Kasingo svarede sagtmodig: Mordrak kender jeg; dog ser jeg ham ikke ganske tydeligt i dit følge; dine mænds økser skjuler hans skikkelse for mig. Byd derfor dine mænd at lægge økserne bort, at jeg bedre kan se jer gud. Hvis du derefter har nyt at fortælle os om vor fælles gud Mordrak, da vil vi gerne høre på dig. Ingen gud, der er god er uvelkommen i mit land.

Da skreg Frænosvek, hans blå øjne lyste som en nylig udhamret økse: Hvad kommer du til mig med lumsk og venlig tale. Tror du, at dine listige ord kan forplumre Mordraks klare vilje, som jeg kommer for at bringe til udførelse? Hvad taler du om en gud, der er god? Der er ingen gud uden Mordrak; ham tilhører al magt, og han vil knuse 156 alle, der sætter sig op imod ham; som en storm vil han feje jer bort; som en stor ild vil han fortære jer. Fald ned og tilbed Mordrak, hvis I ikke vil dø.

Kasingo gav et tegn, og hans hær begyndte at rykke frem; så sae han: Din mund siger Mordrak, men dine øjne siger drab. Kommer I med en gud, vil vi ta imod jer; kommer I med økser, vil vi stå jer imod, men truer I på en gang med gud og økse, da hører vi af de to ting kun den sidste, og vil ta den mulighed, som øksen byder os.

Da frådede Frænosvek om sin mund og vendte sig mod sine mænd, men inden han fik givet befaling til angreb, råbte Kasingo: Betænk dig, Frænosvek! Kommer du som en ny tyran, der bruger Mordraks navn til at ryste vort mod, og sejrer du ved drab, da vil du i folkets øjne aldrig blive andet end en tyran; du vil dø hadet, og din gud vil aldrig blive elsket.

Frænosvek svarede med vild foragt: Du taler om Mordrak, som om han var en ung mand, hvis attrå er at blive elsket. Mordrak er ild; hans vrede er en skovbrand, der strækker sig milevidt; den stanser ikke ved det første træ og føler sig mættet. I skal fortæres af Mordraks ild.

Efter disse ord gav han tegnet, og kampen begyndte. Men de to førere blev i samme øjeblik dækket af så mange af deres mænd, at de ikke kunde komme til at skifte hug. Kasingo opmuntrede sine mænd og gjorde dem opmærksomme på, at selv om fjenderne hver især var stærkere, så var deres våben svagere. Kampen var hård og blodig, men sejren uvis, og da den havde varet en stund, syntes Frænosveks mænd mindre villige. Kasingo lod da blæse til stansning, og lidt efter stod de to hære som før med en strimmel land imellem, men nu blodig og fuld af døde.

Da gik Kasingo for anden gang til møde med Frænosvek og talte sådan: Du er en stor høvding og en tapper mand. Du vilde ha fortjent den sejr, du ikke vandt, dersom du ikke havde vist, at din hu står til blod. Du vilde også ha vundet sejr, dersom din gud havde været lige så duelig smed som vore egne smedde.

Med de ord hævede han sin økse og slog så voldsomt til den, Frænosvek havde i hånden, at den sprang, Kasingo 157 tog uden ord øksen op og viste Frænosvek med forklarende finger dårlig smedning. Men på begge sider opstod stor undren over, at han ikke dræbte Frænosvek. Dog Frænosvek selv stod ubøjet og uden frygt.

Kasingo tog igen ordet: Dele mit land med dig, vil jeg ikke, for det vil bringe forstyrrelse, hvor før var orden; men vil du med dine mænd nedsætte dig her uden for som venlig nabo, da vil vi holde fred med jer.

Frænosvek svarede: Mordrak slutter ikke med fred, men fortsætter sin krig, indtil den er vundet. Dog forstår jeg i øjeblikket ikke min guds mening, og jeg nødes til at ta imod dit tilbud.

Kasingo sae smilende: Da du selv altså synes uden vilje, og din forstand heller ikke forekommer mig særdeles klar, vil jeg minde dig om, hvad du sikkert kan fatte; at jærngruben ligger i mit land. Om vore smeddes duelighed ved du allerede besked.

Kasingo lod nu de fremmede vise den grænse, de ikke måtte overskride, de hentede deres børn og kvinder, der var længere bag ude og begyndte at indrette sig. De dyrkede korn og kunde også andet, som de vel havde lært af Frænosvek, men de var i det hele fattige og meget nøjsomme.

Kasingo tog en dag Frænosvek og nogle af hans mænd med sig; han viste ham havets bred og sae: Ser du disse mange små sten, der ligger på bredden. Bølgerne skyller dem et stykke op og trækker dem siden lidt tilbage igen, men de kommer aldrig ret langt. De er våde og blanke at se til; de tørrer i solen og bliver matte; de forandres stadig lidt, skønt der ikke sker meget med dem. Ser du, de er runde og glatte? De er uden kanter og kan trille mellem hverandre uden at gøre fortræd. Stenene det er menneskene; deres liv er som stenenes, men en hård hånd kan slå dem i stykker og gøre dem skarpe og hårde mod hverandre.

Ser du denne hvedeager? Stråene er svage; de vokser op mod solen, deres frugt tynger dem ikke meget; de bær den med en lille krumning af strået; deres liv, når det er kommet til modenhed, har givet dem deres byrde, men afpasset byrden efter strået. Men her er en haglbyge gået hen over en del af ageren. Stråene er knækkede, eller dog bøjede, 158 deres livs byrde kan de ikke mere bære oppe. Hvem var herre for haglbygen? Vilde han ageren noget godt? Den hvede, der ikke kom under haglene, priser livet, ikke haglbygen. Vi kender ikke haglenes tider og veje, men lad ikke os mennesker, der selv er som hvedestråene, kalde på haglbygen.

Ser du den hare, der for et øjeblik siden sprang frit omkring, legede og åd af markens urter? Nu sidder den i gabet på en ræv, der uanet kom over den. Sådan er menneskets skæbne: pludselig sidder han blodig mellem tænderne på et vildt dyr, men ser han nærmere til, opdager han, at det vilde dyr er en broder.

Frænosvek svarede vredt: Jeg ledes ved din vamle og tåbelig tale. Mordrak hader disse runde, velvillige mennesker, der ruller hjælpeløst hid og did. Mordrak ved alt og er herre over alt, hvad der sker. Ingen hånd kan knække et hvedestrå, uden Mordraks hånd fører den.

Da sae Kasingo: Da jeg kunde ha hugget dig ned med min økse, var det altså Mordrak, der holdt min hånd. Nu vel, det er godt for dig, at jeg ikke er så opfyldt af Mordraks vilje som du, for da havde jeg sikkert forstået den sådan, at jeg burde slå dig ihjæl. Dette ikke udførte drab er stadig genstand for min tvivl, men jeg er ingen blodmand, og det er min tro, at du kan holdes ufarlig.

Frænosveks folk fældede træer og byggede sig huse, men foran dem og nær ved landets grænse lod Frænosvek bygge et tempel, og når Kasingo ofrede ved sit tempel, så han Frænosvek samle sine troende om det andet. Der stod ikke megen røg af hans offer, des stærkere lød ordene derfra, og profetens mægtige røst rungede ind over den gamle tempelplads; ordene kunde ikke skælnes, men tonen var så vældig, at mange vendte sig fra deres eget offer for at lytte til klangen af den ny stemme der ovre fra.

Men ingen var så ivrige efter at høre om den ny lære som de Rene, blandt hvem mange havde deres jord liggende nær ved grænsen. Da de nogle dage i afstand havde hørt 159 Frænosveks forkyndelse, gik de hen til ham og sae: Giv os et bevis på Mordraks magt.

Frænosvek svarede: Hvad kommer I til mig og forlanger et bevis, I, der selv har stået ved siden af og set det? Jeg var i min bitreste fjendes magt. Mordrak havde nægtet mig sejr, han tillod, at min økse blev splintret af en mand, der hadede og frygtede mig. Og dog løftede min dødsfjende ikke sin økse for at dræbe mig. Behøver I andet bevis på Mordrak min guds almagt. Han forvirrede min fjendes tanke, så han ikke kunde følge den attrå, hans hjærte indgav ham. Mordrak lammede min fjendes mod, der er som løvens; Mordrak lod hans hånd falde død ned; han reddede mig ud af dødens gab, da jeg selv anså mig for død. Sådan beskytter Mordrak dem, der tror på ham, og en dag vil han gi min fjende i min vold, og da vil Mordrak ikke skåne den mand, der også er hans egen fjende.

Da de Rene havde hørt disse ord, blev de grebet af frygt, og de sae: Sandelig, Mordrak er gud, og de kom hver dag i stadig større tal for at høre på Frænosvek; dog holdt de sig endnu inden for deres eget lands grænse, og tog ikke åbenlys del i Frænosveks gudsyndelse. Men da Frænosvek så dem stå der ved grænsestenene ludende for over, for at ingen af hans ord skulde gå tabt, da rettede han en del af sin tale til dem, befalede dem at gå over grænsen, samle sig ved templet og tilbede Mordrak; den straf, der engang vilde komme over deres folk, skulde ikke ramme dem. Han hånede deres lære og forbandede den Jêkon, som andre i deres land kaldte en profet. — Jêkon, sae Frænosvek, — dyrkede fra først af Ea, der er en afgud, hvis navn skal være forbandet. Men senere kom der tvivl i Jêkons sind, han så, at Ea var en afgud, men kom aldrig længere end til tvivl, og han lærte folket at tvivle. Hermostanti, min stamfader, forkyndte Mordraks sande lære, og Jêkon vendte sig halvt mod Mordrak, men blev stående ved sin egen tvivl, også dette kun

halvt. Jêkon var gul, og hans tvivl flyder endnu som en skidden gul strøm i dette folks hjærte, en flod af dynd, men Mordrak skal udtørre den i sin ild og sprede dens støv til alle sider, så ingen nogen sinde skal samle det op igen og sige: Se, det er Jêkons tanke! Der er en anden Jêkon, som jeg 160 har hørt tale om; jeg kender ham ikke, men jeg ved, hvordan han var; Mordrak har sagt mig det. Denne Jêkon var en visnen gren af det grublerens træ, som den gamle Jêkon sad under, og som visnede under hans tvivl lige som han selv. Og hele dette gule folk er vissent; det skal fældes og brændes, men endnu en kort tid er der frelse for dem, der vil ta ved troen på Mordrak.

De ord af Frænosvek fremkaldte larmende jubel fra hans mørke mænd, men de andre blev stående som før, bøjede og ludende.

En dag sendte de Rene nogle mænd over til Frænosvek for at spørge, hvad han mente om sjælene, og de fremstillede for ham, hvad de selv troede.

Profeten svarede fnysende, at han ikke vilde høre deres snak om onde ånder. Han befalede dem at skynde sig bort, han vilde ikke ha åndedyrkere i sin nærhed.

Mændene blev forskrækkede over den tiltale, men gik alligevel ikke. De forklarede, at de troede ikke på ånder, men de ærede deres afdøde og vilde gjerne vide, om der var nogen synd i at dyrke dem.

Frænosvek svarede: Har jeg ikke sagt jer, at I skal ingen dyrke uden Mordrak. Alt andet, i det øjeblik det dyrkes, er ikke bedre end en djævel.

Men de udsendte gjorde endnu flere forestillinger og kom endelig frem med deres egenlige hensigt: De blev forfulgte for deres tro; de var hadede af deres landsmænd og elskede dem ikke til gengæld. Nu kom de til Frænosvek, villige til at anta hans tro; dog vilde de ikke opgi retten til at ære deres afdøde. De tilføjede, at de var mange i tal, men de andre var få og spredt på forskellige steder i landet.

Frænosvek holdt det hæftige svar tilbage, som han allerede havde på munden; han var høvding, og han overvejede betydningen af at så stor en del af hans fjender gik over på hans side. Han sae: Det forbydes ingen at ære de døde, men offer og bøn er ikke tilladt. Heller ikke må I tillægge sjælene magt; den har kun een, vor gud Mordrak. — Men den tale tilfredsstillede ikke de Rene; de gik tvivlrådige bort, og det forbund, de havde tænkt sig, kom ikke i stand. Dog gik en del af deres parti så vel som andre af landets folk, over til 161 Mordraklæren. Færrest tilhængere fik Mordrak blandt Jêkonmændene; de antog Frænosveks øgenavn og kaldte sig de Gule.

Kasíngo så sit folk formindskes; han talte mere ivrigt end før, oplyste og beroligede, men ved siden deraf forøgede han smeddenes tal. Frænosvek hørte derovre fra deres hamren, og hans taler lød voldsomere end før, og de, der kunde høre ham, fortalte, at han opflammede sine folk til kamp for Mordrak. Kasíngo havde hele tiden været ved godt mod, men han blev bedrøvet, da hans rådgivere en dag sae til ham, at han måtte angribe Frænosvek for ikke selv at blive slået, for også derovre begyndte de nu at hente jærn langvejs fra og smedde våben. Kasíngo lovede også at begynde kampen, når de ny økser var færdige, og han øvede sine mænd, så Frænosvek kunde se det fra sit land.

Kasíngos kone hed Djâni; hun var meget smuk og endnu ung; hun havde et mere muntert sind, end almindeligt var hos gifte kvinder, men tillige var hun stolt og hæftig. Kasíngo boede i høvdingens hal ikke langt fra templet, men før han blev høvding, havde han haft jord nær ved grænsen. Jorden havde han så afstået; kun havde han for Djânis skyld beholdt et lille stykke, hvor hun havde en del blomstrende buske, som hun selv plejede og ikke gjerne vilde ha flyttet. Djâni gik jævnlig ud for at se til sine blomster, og sådan hændte det, at hun kom til at høre Frænosveks forkyndelse, og hendes bevægelige sind, der gjerne tog mod alt nyt og sælsomt, blev grebet af den ny lære, og hun kom nu daglig i sin have, mere for at høre Frænosvek end for blomsternes skyld. Dette så en af Frænosveks mænd, han kom til Djâni med en lille busk, som hans kvinder havde haft med fra deres land, og gav hende den med mange smigrende ord, at den sikkert under hendes hænder vilde blive endnu skønnere, end før var set. Djâni takkede for gaven, straks glad over den ny vækst, der endnu ikke havde blomst; hun plejede den med omhu; en dag stod den i knop, snart efter sprang den ud. Efter samråd med Frænosvek kom den samme mand til Djâni, roste hendes omhu, der havde bragt så skøn en blomst 162 til udfoldelse, og så sae: Kære, sig dog til Kasíngo, at han skal komme og se din blomst. Hvad glæde har en kvinde af en smuk ting, når ikke hun kan dele den med sin mand?

Dette var straks indlysende for Djâni; hun gik hjem til sin mand og sae: Kære, kom dog til min have og se en blomst, der lige er sprunget ud. Hvad glæde har jeg af dens skønhed, når du ikke vil komme og se den.

Disse ord glædede Kasíngo; han var selv en elsker af blomster, og han lovede at gå med Djâni næste dag. Det blev aften, inden han fik lejlighed; blomsten stod smuk og rank i al sin friskhed, med den første aftendug på sine blade. Kasíngo betragtede blomsten og sae smilende: O Djâni, dersom menneskene kunde styres ved ord, der er milde og skønne som denne blomst, hvis deres hjerte altid kunde være fuldt af kærligheds vellugt, som denne blomst er fuld af duft, så vilde menneskene falde i forundring over livets skønhed, og de vilde spørge sig selv: Hvorfor har vi engang været så kære efter trætte og strid, når der op af

alt det kun vokser nælder og stinkende giftplanter?

Som han havde talt de ord, brød en flok mænd frem, der havde ligget skjult bag hegnet; de trampede i deres fremstormen blomsten ned og huggede ind på Kasíngo med deres økser. Kasíngo forsvarede sig, men blev overmandet og blødende og bundet ført frem for Frænosvek. Djâni løb skrigende efter, og med Kasíngos økse forsøgte hun at komme ind på livet af profeten, men hun blev holdt fast af hans mænd. Til Kasíngo råbte hun, at hun havde ikke vist om bagholdet, og at hun vilde hævne hans død. Frænosvek så ikke på hende, men mændene af bagholdet bød han, at de skulde føre hende bort; hun tilfaldt en af dem; de måtte selv enes om hvem. Så vendte han sig mod Kasíngo og talte sådan: Så er det altså sket, hvad jeg har ventet, at Mordrak har givet dig i min vold. Hvis han vil, kan han redde dig; han kan gøre den økse til et magtesløst græsblad, der skal hugge dig ned, men hvorfor skulde han ville det? Du er hans fjende; du har voldt, at nogle af hans troende er faldet, også mit liv har du truet. Se dette folk! Jeg har bragt dem til at tro på Mordrak, så der findes ingen vantro iblandt dem. Dit 163 folk er stivsindet og fordærvet af afguder, men nu har Mordrak givet mig det, og det skal bringes til at anta den eneste sande tro. Men til dig siger jeg: Tilbed Mordrak, inden du dør, så vil han tilgi dig og la dig leve efter døden.

Kasíngo svarede: Lumsk og ond må din gud være, hvis det kan tænkes, at der også uden for menneskene findes så megen slethed; at den findes i menneskene, det er du et bevis for. Du er stærkere end jeg, Frænosvek; du er et mægtigt bjærg dannet af sten, jeg er kun en jordhøj sammenlignet med dig. Med dine forfærdelige kæber knuser du troens sten til skærver og gir dem til dem, der troer på dig. Gør jeg dig uret? Vokser der også grønt græs på din sjæls bjærgside? Men der er en skjult trussel om fald, der lurar på alt, hvad der vokser på stejle steder. Hvad der er brat og uden viist mådehold og jævnenende eftertanke, skal styrte ned; faldet skal med sin egen ubevidste kraft bringe fornuft i det, der trodser naturens lov. Den sejr, du venter, vil du sikkert vinde, og du vil nå at bygge et bjærg, men længe vil det ikke blive stående efter dig. Efter din egen hårdheds stejle rejsning vil du bygge din lære op, men blidere sind skal komme efter og lidt efter lidt, smilende og med en blomst i hånden, rive det ned, der var altfor umenneskeligt stejlt. Da skal folkets hjerter løftes til toppen af et andet bjærg, ikke mindre højt end dit, kun med blidere og mere menneskelig skråning. Du selv skal stå i sagnet længe husket og lidet elsket.

Det var Kasíngos sidste ord; på et vink af Frænosvek blev han dræbt, og hans lig gravet ned på stedet, ikke langt fra templet, som et offer til Mordrak.

Endnu samme aften gjorde Frænosvek angreb på det høvdingløse folk og vandt sejr efter en blodig kamp, der varede det meste af natten. Næste morgen lod Frænosvek det gamle tempels hellige horn rive ned, og templet blev brændt. Hvor det havde stået, blev et andet opført, og den sædvanlige samlingsplads blev også siden benyttet.

Så snart Frænosvek var blevet høvding, tog han fat på forfølgelse mod alle dem, der ikke vilde anta Mordraklæren. Særlig rasede han mod de Gule, af hvem enkelte tog ved troen; de andre blev dræbt, og snart syntes den gule lære udryddet af landet. Glemmes kunde den dog ikke; mange 164 ivrige Mordrakdyrkere kunde endnu huske uden ad, hvad de så tit havde hørt, og fortalte det igen, men med spot og foragt som eksempel på en afskyelig vantro. Kun på den måde blev der endnu holdt et slags liv i den gule lære, sådan så det i det mindste ud, og da Frænosvek mente, at hans værk var bragt til ende, lod han forfølgelserne holde op. Dog beholdt han altid åbent øre for angivere, som især de Renes nu undertrykte parti var rigt på.

Når Frænosvek, efter at han havde hersket i tre år, så ud over sit land, da var han som et bjærg, der skuer ned på en dal: alting var jævnt; beskedne bakker og lave tuer løftede sig forsigtigt op af det flade land, og ingen dristede sig til at ville måle sig med det overragende bjærg. Frænosvek løftede folkets sjæl ved sin vældige forkyndelse, men han så med mistro på enhver, der hævdede sig som til mandjævning ved siden af ham, og han slog hårdt ned på det, han mistroede, men efter tre års forløb syntes alting ham såre godt. Frænosvek så ikke tingene, som de var, men som hans eget øje farvede dem. Var hans øje rødt af vildskab, så han blod, men når hans sind var i ro, og hans øje var rent og blå, så han himlen alle vegne. Han betragtede menneskene gennem troens øje, de havde samme tro og var alle ens. Vistnok blev der jævnligt opdaget tilfælde af vantro, men hans vrede gik hen derover som et bjærgskred, og hvor kunde det da være anderledes, end at vantro formindskedes dag for dag; målet, han styrede imod, stod fast; på tre år syntes det nået.

Men der var en forskel på det ny og det gamle folk, som et snildere blik end Frænosveks vilde ha set. Hos det første syntes ensheden fuldkommen. Disse mænd med de mørke ansigter og det slukte blik, der flammede op i kamp eller under deres profets ord, så op til ham som en gud, Mordraks søn. Hos landets egne børn var tænkning og tvivl den grund, som alting i deres sjæl groede på; de frygtede Frænosvek og bøjede sig, men under frygten voksede alt, hvad de selv tænkte, og som de ikke meddelte til nogen, for venskab fandtes ikke mere, og tillid blandt mennesker havde Frænosvek udryddet; han havde lært dem ringeagt for mennesker som usle og svage; tillid fortjente kun een, Mordrak, 165 kraften var hans alene. Så var da heller ikke livet godt; det skulde leves, fordi Mordrak havde bestemt det sådan, men noget værd i sig selv havde livet ikke. Til gengæld skænkede Frænosvek sit folk troen på udødeligheden, og den blev siden

aldrig opgivet.

I Frænosveks øje var verdens orden indsat som i et lille billede, og dette billede mødte ham igen forstørret alle steder fra. Hvad der var anderledes, behøvede blot at ryddes bort, så var verdens sande orden genoprettet, og syntes det endda ikke ganske sådan, da var det kun et falsk blændværk, som Mordrak endnu tålte en kort tid. Men under Frænosveks blændende verdensbillede lå en anden forfærdelig verden, som han ikke så. Natten var mere end nogensinde fyldt af vandrede sjæle; om det var dyr eller menneskers, gjorde snart ingen forskel; det var uhyrer; jammer og fortræd bragte de med sig, og hvad kunde det gavne nogen, at Frænosvek kaldte dem djævle? Det var kun et nyt navn, og de blev kun værre, efter at de havde navn. Folk lå på deres leje og vændede sig, mens deres sjæle gik ud i de øde marker og traf sammen med de dødes sjæle, i skrækkelige dyrs skikkelse. Det var som om de døde opfyldte hele landet og knap overlod de levende plads; de trak i horder gennem verdens tre egne, som fugle i luften, som stimer i havet og galopperede hen over jorden som tætte flokke af vilde dyr. Hvad kunde det nytte de levende, at de om natterne holdt sig i deres hytter? De døde kaldte uden for og drev de sovende sjæle frem fra lejets mest sikre skjul og tvang dem til at færdes ude; forlig med sjælene var ikke til at få; Frænosvek forbød offer, der kunde ha forsonet dem; hans hånd lå som en lav, sort sky tæt nede over hele folket, rede til at slå ned med lyn på enhver, der rejste sig for at fremme sin egen vilje. Mordrak var gud, og magten hans, men hvorfor brugte han ikke sin magt til at ave de ildesindede sjæle, der indtog landet hver nat. Sov da Mordrak om natten, eller vilde han ved sjælens hjælp straffe menneskene, fordi de ikke havde tilstrækkelig stærk tro? Angst og tvivl fyldte folket; kun Mordraks egne mørke mænd syntes ikke berørt deraf, de sov vistnok godt om natten med deres sjæl velbeholden i deres legeme; de bøjede sig stumt over 166 deres arbejde om dagen og uden at gøre sig tanker om noget andet. De var flittige og lydige disse mørke mænd, men de var uglade at være sammen med og havde ingenting at fortælle; det var nævemennesker med bøjet ryg og fattigt sind; de følte ingen lyst til at søge omgang med de andre, der af naturen var muntre, og som elskede ordet. Men de havde lært vin at kende; de drak sig berusede om aftenen, når de havde slidt stumt i alle solens timer; de fik mæle i rusen og fyldte luften med skrig uden mening, men til Mordraks ære. Dog Frænosvek forbød dem rus, og der fandtes ikke en mand iblandt dem, der kunde stå op og forklare profeten, at uden vinen kunde deres jubel til Mordraks ære ikke få den rette høje tone; de adlød, så vidt det var muligt, og de sad ædru om aftenen foran deres hytter, valgte sig med øjnene et sted på jorden eller i luften, som deres stirren fyldte med tomhed, og sådan blev de siddende umælende indtil lejets tid. Men det skete undertiden, at de unge fra de to folk fandt behag i hinanden, og sådan begyndte der efterhånden at fremkomme en blanding, der gav de lyse anledning til at overveje, om de ny børn ikke fra den mørke side vilde arve fred og forlig med sjælene.

Kvinden Djâni havde hele tiden hørt til Frænosveks tilhørere. Da han for fem og tyve år siden begyndte at præke blandt de Mørke, havde hans første tilhængere været kvinder; de havde banet vejen for ham, og han havde derved lært, hvad kvinden her kunde betyde. Han så da med tilfredshed, hvor opmærksomt Djâni lyttede til hans ord, og en dag spurte han hende: Djâni, hvor er din mand?

Hun svarede: Jeg har ingen. Jeg har tilhørt en høvding, og jeg vil ikke ta mod nogen anden mand.

Frænosvek blev vred over dette svar, der rejste sig så dristigt imod ham; han truede hende, men hun sae: Her står jeg; du kan ta mit liv, men jeg har ikke noget andet ønske end at høre på dig.

Så lod Frænosvek hende være i fred. Men en anden dag sae han: Djâni, du truede engang med at hævne Kasingos død.

Hun sae: Det var før jeg rigtigt kendte din lære; du ser jo, jeg står her og glæder mig ved din tale; hvordan kan jeg så tænke på hævn?

167

Der gik igen en tid; så sae Frænosvek: Djâni, dit ansigt er mørkt og alvorligt; du går med mørke tanker.

Hun svarede: Profet, dit ansigt er også mørkt og alvorligt; jeg ved, du lider ikke smil, du væmmes ved latter.

Djâni, sae Frænosvek, — jeg vil se dig le og smile; ellers tror jeg, du sørger over Kasingo og går med planer om hævn.

Fra den dag forandrede Djâni sit væsen; hun blev munter og talende som før, og folk, der så det, sae: Se Djâni, hun har glemt Kasingo, der elskede hende så højt; hun har taget ved troen på Mordrak, og den har gjort hende endnu mere glad, end hun var før. Vi har den samme tro som Djâni, men den får ikke os til at smile.

En dag sae Frænosvek: Djâni, hvor er din have og dine blomster, som du plejede med så megen omhu?

Hun svarede: Du foragter blomster; jeg har ladet dem visne, og jeg går ikke mere hen og vander min have.

Han sae: Plej dine blomster som før, og smyk dig med dem; ellers tror jeg, du bær nag til mig for Kasíngos død.

Djâni adlød, og folk sae: Se Djâni, hun går med blomster i håret. Hun er et smil og en blomst; gid hun vilde tale til os og gi os sådan en smilende tro på den forfærdelige gud Mordrak.

Djâni kom selv frem for profeten og sae til ham: Jeg førte fræk tale imod dig, da jeg nægtede at ta en anden mand. Sig mig, hvem du har bestemt mig for.

Han svarede: Din tale var fræk, men jeg har tilgivet dig, Jeg skal også finde en mand til dig, når tid er.

Der gik tre år. Djâni var landets smil; hun var den eneste kvinde, der turde smykke sig med blomster. Hun føjede dertil guld og ædelstene, uden at det forargede den strænge Frænosvek. Hun havde glemt alting: Kasíngo og de to små sønner, som også var blevet dræbt. Mange forstod hende ikke, men de roste hende for hendes tro, og alle elskede hende. Frænosvek så på hende med velbehag, men gjorde ikke sit ansigt mildere for en kvindes skyld; han betænkte sig i tre år. Han havde længe været uden kvinde, og han havde ikke en søn til at ta magten efter hans død.

Frænosvek kaldte Djâni for sig: Djâni, du skal igen 168 tilhøre en høvding. Se på mig, skulde du ikke fortjene den tillid, jeg viser dig?

Djâni mødte smilende det blik, som alle andre frygtede: Har du fundet nogen falskhed hos mig i disse tre år?

Frænosvek syntes, han så igennem hende: et svagt kar fyldt med tro og dog med plads til overs for smil og blomster, et væsen, der er nødvendigt og dog på en måde uden betydning, et gennemsigtigt kar, omkranset med ynde; manden, der ejer det, fylder det efter sit behag. Hævn og had rummede det engang; Frænosvek havde i stedet for fyldt det med lydighed og tro.

Djâni stod foran Frænosvek, et svagt siv, et yndigt blomstersiv, bøjelig, uden egen vilje, uden anden mening end den, en mand vilde lægge i hende.

En aften tog profeten Djâni med ind i sin høvdingbolig. Tidligt om morgenen blev folk vækkede, ved at Djâni kom løbende ud med vildt jubelskrig og med en blodig kniv i hånden.

Jeg har dræbt Frænosvek, råbte Djâni, og bevæbnede mænd strømmede til, både mørke og lyse; de første vilde ha slået Djâni ihjæl, men de andre slog kres om hende og sae: Rør hende ikke; Djâni er vor; se I til jer profet.

Frænosvek lå døende og skrigende på sit leje. For sidste gang så han verden rød af blod. Han råbte på drab, men uden for hørte han jubel. Da vendte han sin sjæl mod Mordrak og forbandede den verden, han skulde forlade; han anbefalede sig i sin guds vold og bad ham straffe en verden, der ikke var nåde værd. Så tav hans tunge, mens hans blod blev ved at løbe, og gennem det slør, der lae sig over hans øjne, så han verden grå og forfærdelig. Han fik kraft til en forudsigelse af undergang, der blev hørt og husket. Kort efter døde Frænosvek. Hans sjæl gik bort med sine forbandelsers mørke, men fulgt på vej af lyse glædesråb.

Frænosveks mørke mænd stod lammede af forfærdelse, rede med deres økser som ventende på en befaling, men der fandtes ingen høvding iblandt dem, og befaling blev ikke givet. De så med stumme munde parate økser vente på den anden side. Da tog de deres profets lig med sig, begravede det og vendte tilbage til deres marker.

169

Blandt de lyse varede jubelen ikke længe. Hvem skulde føre dem, da deres bedste mænd var dræbte? og hvem kunde de ha tillid til, da alle hjerter var lukket til under Frænosveks hånd, og ingen kendte sin bedste vens tanker. Hvem skulde de tro på? Var den forfærdelige Mordrak den eneste gud, eller kunde en mildere tro tænkes at være den rette?

Hvem skulde i så tilfælde forkynde den, efter at den var blevet så grundigt udryddet? Hvem kendte nu længere den gule lære, som Frænosvek havde forbandet endnu mere, end det han kaldte for djævletroen?

Mændene vendte sig mod Djâni, der stod målløs, uden smil eller blomst. Hun havde gået iblandt dem som den sidste forkynder af den glemte lære, skønt med Mordraks navn på sine læber, og så havde hendes smil været forstillelse, hendes blomst en strålende, men listig løgn.

O Djâni, sae en af mændene, — det smil, hvormed du fik Frænosvek i din magt, var det blot forstillelse? Var det ikke også vendt mod os som en trøst, som en hjælper til at holde ud? Var det ikke et svar på vor kærlighed til dig?

Djâni svarede: Jeg har hævnnet mig. Det var hævn mit hjærte higede efter.

En anden af mændene tog ordet: O Djâni, kommer dit smil ikke tilbage? Vil du ikke dyrke det i dit ansigts dejlige have, så vi kan komme og hente smilets blomst hos dig? Det er for længe siden visnet for alle os andre?

Hun svarede: Mit smil var et blændværk, som profeten skulde tro på. Jeg holdt det i live over min kraft; nu er det dødt som jeg selv.

Ingen kunde i nogen tid finde svar, så sae en gammel mand: Sig ikke Djâni, at det, vi elskede hos dig, var et blændværk. Det var vor eneste glæde, og hvad vilde livet være, om vi ikke turde tro på de få ting ved det, der bringer os glæde. Livet har Frænosvek gjort til en forbandelse, ved økse og ord; lad ham ikke få ret.

Djâni græd og svarede: Hvorfor spør du mig? Jeg skal snart dø.

Men mændene råbte: Du skal ikke dø, Djâni. Du skal føde en søn, der skal være vor høvding; og du skal 170 undervise ham. Du delte vor elskede Kasingos tanker; du er den eneste, der endnu kender, hvad vi andre har glemt eller spottet over. Vi er ikke værdige til at tale om det, vi har hånet for Mordraks tempel.

Djâni råbte vildt: Jeg skal føde en ulv, der vil sønderrive jer.

Men en af Mændene svarede: Djâni, du tænker som kvinde kun på din egen smærte. Tænk på folket, der nu vender sig til dig om hjælp. Du skal føde en søn. Du skal gi ham dit smil og din lære, og under din søn skal folket rejse sig igen.

Da gav Djâni efter. Hun boede siden i hallen og havde livvagt om sig som sømmeligt for en høvdingemoder.

171

SJÆLENE TALER

DE Gule havde altså sat en ny endnu ufødt hersker til styret. De vidste, at der blandt dem ikke fandtes en mand med herskertanken og med ævne til at udfolde den i handling. De satte nu al deres lid til den høvding, der skulde fødes; han vilde blive søn af den skønneste og klogeste kvinde af deres egen slægt, og de håbede, at han vilde komme til at ligne sin moder og vandre langt borte fra sin faders veje. Men de frygtede den modstand, som deres valg vilde møde, og de klogeste af dem spredte sig mellem Frænosveks mørke mænd for at overbevise dem. De kom derud om aftenen, når mændene sad foran deres hytter med deres ledige tanker fulde af uformede planer om kamp. De Mørke viste sig efter forventning uvillige og vendte kun med overvindelse deres træge stumme ansigter mod de gule udsendinge.

Mordrak er gud, sådan begyndte de udsendte mænd deres tale, han har kaldt sin profet Frænosvek hjem til sig.

Så kunde den mest veltalende af de Mørke sige: I har myrdet Frænosvek.

Mordrak er gud, svarede da den udsendte — han har al magten; han gir liv og tar det igen. Hvem kan ta et liv, som Mordrak ønsker at bevare? Og at det er Mordrak, der har hentet Frænosvek, sin profet, hjem til sig, det ser I bedst deraf, at han har benyttet en svag ubetydelig kvinde som sit redskab. Men havde vi, hundrede i tal, angrebet Frænosvek og slået ham ned, da kunde I måske med et svagt skin af ret sige: I har myrdet Frænosvek. Men hvad er en kvinde? Hun er ingenting, og dog er hun alt, når Mordrak gør hende til sit redskab. Ser I ikke det?

De Mørke tav; de mumlede og skulede; de vendte det 172 hvide og det sorte ud af deres øjne, men de svarede ikke. Måske var de overbevist.

Frænosvek er død, blev den talende ved, — men han lever i den søn, der skal fødes. I har jer høvding igen; det er Mordraks vilje; Mordrak er gud.

Da kunde man se de Mørke begynde at rokke frem og tilbage, ikke i ophidselse, men fordi overbevisningen virkelig tog til at gro i dem. Da tog sendemanden fat forfra: Mordrak er gud, han har taget Frænosvek, sin profet, hjem til sig, — og de Mørke hørte efter, uden uvilje; ordene rokkede dem ud af deres stivnen, og da de havde hørt det samme syv gange, begyndte nogle af dem at sige det efter. De havde vistnok forstået Mordraks vilje.

Sådan blev de Mørke bearbejdet dag efter dag, og da der var gået en måned, stod der ved høvdingemoderens hus en vagt, halvt af Gule, halvt af Mørke; forsoningen var fuldstændig; og foruden de ny bånd blev der knyttet et til: da det jo ikke måtte ske, at Mordraksdyrkelsen gik i stå, hjalp de gule deres forbundsfæller med at finde en, der egnede sig til at lede tjenesten. Ingen gul mand vilde overtage den, men de var villige til at overhøre dem blandt Frænosveks nærmeste, der måtte antages at kunne det hele uden ad. Manden blev fundet; han vidste omtrent det hele om ildens antændelse, slagtning og syning af indvolde; han kunde også stykker af Frænosveks taler uden ad; de Gule støttede ham med deres bedre hukommelse, lærte ham, hørte ham og gjorde ham til præst. Denne mand hed Sêndak. Han var stor og stærk og havde en vældig røst, der var hans eneste lighed med den store profet; han dyrkede ligheden med iver og skreg sig efterhånden op til at blive en stor mand.

Nu tog de Gule også del i gudstjenesten, men de stod yderst i ringen, af ydmyghed, mente de Mørke, men grunden var ringeagt. De Gule smilede til hverandre, når Sêndak sprættede op og skreg, men de talte ikke til hverandre om årsagen til deres smil; tiden var ikke til åben tale, men til klog bøjning under tidens tryk. De Mørke kunde ikke blive pålidelige forbundsfæller, så vist som dumhed aldrig er til at stole på, og desuden havde de Gule en endnu mere farlig fjende i de Rene. De var engang Ivrige sjæledyrkere, men 173 de var efterhånden blevet drevet ind under Mordraktroen af Frænosveks sværd, der havde hængt over dem, blodigt af drab i sin spids og blankt af rædsel lige til hæftet. De Rene kaldte de sig endnu, men de hadede de Gule med et had, der var bygget på et dybt kendskab til deres stræben efter at befri sig fra enhver gud, og de Gule vidste, at her kunde ord ikke nytte, så stor en profet havde de ikke imellem sig; det måtte blive til kamp. De Rene forberedte sig til opgøret; de Gule gjorde det samme, men nødigt. Men da skete der noget, der fik de Rene til at lægge øksen ned.

En morgen, inden solen endnu var over synsranden, kom en af de Renes førere, en mand ved navn Kåstal, en ivrig Mordrakdyrker og en stor øksehelt i den rette tro, ud af sin hytte, skrigende som en kvinde i barnsnød og med blodige øjne. Hans skrig lød så forfærdeligt, at mange kvinder besvarede det halvt i søvne, og mændene vågnede og løb ud for at se, hvad der var på færde. De slog en mandsring om Kåstal, men med stor vidde, passende for en, der muligvis har mistet sin forstand. Men da de så, at han ikke var gal og farlig, kom de nærmere, talte venligt til ham og sae: Hold op med dine forfærdelige skrig, Kåstal, og sig os hvad der er hændt dig. Måske vi kan hjælpe dig. Vi er dine gode venner og naboer; lad os dele din ulykke, selv om den virkelig er så stor, som vi må tro efter dine klageråb.

Da satte Kåstal sig på jorden og græd som et barn, og de andre mænd satte sig hos ham og talte venligt til ham. Kvinderne, der havde skreget i søvne, kom også til, og da de så en mand græde, fik de straks vand i øjnene, snøftede og græd; de skød mændene til side og satte sig nærmest ved Kåstal, der var en helt, stærk og ung, de klappede ham med varsomme hænder uden hensyn til deres mænd, der godt kunde tænkes at ta dem sådanne kærtegn ilde op. De kom godlidende med kød og vin, som de holdt til hans mund; hans tårer dryppede på kødet og løb ned i vinen, men han viste det fra sig. En kvinde lae en arm om hans skulder og tørrede med den anden hånd hans tårer af; han fandt sig i det. Endelig kunde han begynde at tale.

Venner og naboer, sae Kåstal — i nat, mens jeg lå og sov, gik min sjæl på vandring. Den kom langt uden for landet 174 og nåede ind på en vildmark, hvor der voksede højt, godt græs. På dette sted blev min sjæl stående og så med sit tågede blik en mængde hestemøg, formodentlig af vildheste, som havde græsset dær om dagen. I møget vrимlede der med store, sorte skarnbasser, blanke af fed olje. Straks efter kom en skikkelse gennem det høje græs, og det viste sig at være en ung løve. Min sjæl blev vistnok bange ved synet af det glubende dyr, dog blev den stående på sit sted, måske lammet af frygt. Hestemøget var midt mellem sjælen og løven, og den så løven gå frem til det og med poten forsigtigt og betænksomt skrabe skarnbasserne ind på græsset for så at æde dem op, uden at den behøvede at få noget skarn i munden. Da min sjæl havde set et øjeblik på det, forsvandt al dens frygt, og den brast i høj latter og talte sådan til den unge løve: O løve, hvordan går det til, at et vildt dyr som du står her og piller skarnbasser ud af hestemøg for at æde dem? Jeg vilde dog mene, at de heste, som har lagt deres skarn her, var et mere sømmeligt vildt end det ækle kryb, som du i mag og uden fare og tilsyneladende med god appetit tar til dig af?

Da løven hørte disse ord af min sjæl, forskrækkedes den hæftigt, og efter at have stirret nogle øjeblikke i den retning, stemmen kom fra, sae den: Hvem er du, der står her og belurer mig og blotter min skam?

Da kom det over min sjæl, at den pustede sig op i storhed og bulnede af hovmod; den svarede: Jeg er sjælen af Kåstal, en stor høvding og en støtte for den rene tro.

Men den unge løve blev mod forventning fri for al frygt, den vadede tværs over hestemøget, mellem de kravlende skarnbasser, og kom ganske nær; den slog en brølende latter op og sae: Så er du altså kun et menneske; jeg troede, du var en af mine lige og var nær ved at flygte af frygt og skam. Men da du er et væsen, jeg foragter, så vil jeg sønderrive dig for din frækhed, og jeg vil gøre det langsomt og med eftertanke. Først vil jeg bryde dine ben, der har ført dig ud på din luregang; derefter vil jeg flænge din krop på langs, så at al dit hovmod på en gang skal blæse ud af dig, og til sidst vil jeg rive din grinende mund op til bægge dine 175 øren, så den aldrig mere skal blive et leje for dit spottende smil. Så vil jeg slænge dig på hestemøget, og skarnbasserne skal æde dig og det sammen.

Med disse ord slog løven en klo i min sjæls ene ben, men i det samme hørtes en hvislen i græsset, og løven faldt ned som ramt af en dødbringende pil, og den hviskede bønfoldende nede fra jorden: Forråd mig ikke; jeg skal føre dig i god behold tilbage til din hytte.

Min sjæl blev stående oprejst og stirrede frem for sig; da så den en slange komme bugtende sig ud af græsset; den gled frem til hestemøget, slog med sit hoved skarnbasserne ud i græsset og slugte dem, en for en.

Da min sjæl et øjeblik havde betragtet dette underlige syn, brød den ud i latter og sae: O slange; du, som er så klog og modig og har din stærke gift; hvordan går det til, at du tar til takke med sådan en skarnkost? Du, som fortryller markens fugle med dit forfærdelige og kloge blik, finder du det sømmeligt at bruge dit skønne hoved til at vælte dette stinkende kravl ud af hestemøg for at æde det med et velbehag, som om det var lærkeunger?

Slangen rettede sig op og spurte med en skælvende hvislen: Hvem er du, som er gået ud for at overrumple mig i min skændsel?

Min sjæl svarede belært fra før: Jeg er sjælen af den vilde tyr Rânu; jeg er kommet her hen efter græs, men jeg finder kun skarn og dyr, der æder skarn.

Slangen løb over bunken af råddent og levende og stirrede på mig med sit hornblik: Jeg kender dig ikke; så vidt jeg kan se, ligner du ikke sjælen af den store tyr Rânu, men dine ord er kloge og stærke, som man kunde vente af dette herlige dyr. Men jeg beder dig, fortæl ikke til nogen hvad du har set af slangen Sisanêsu. Engang var jeg berømt for gift og kløgt; mange dyr frygter mig endnu, for de ved ikke, at Sisanêsu ikke mere er, hvad han har været. Jeg må liste mig her hen om natten for at stille min sult, mens mørket skjuler min skam.

I det samme rejste løven sig af græsset og sae: Har du mistet din gift, Sisanêsu? Og her har du holdt mig i 176 trældoms frygt og tvunget mig bort fra en løves vej. Men nu er din magt forbi, og jeg kan vende tilbage til den jagt, der sømmer sig for en løve.

Da rejste slangen sig af græsset og hvislede en lang latter ind i ansigtet på den unge løve, og min sjæl så løven blinke og gå et skridt tilbage, mens det havde været at vente, at den havde løftet sin klo og knust slangens hoved.

Har du glemt Rimbûnga vor fælles herre? Han har givet dig i min magt, og min træl må du blive, så længe han ønsker det. Slå kun mit hoved i stykker med din pote; du får en anden herre over dig, og se så, om han blir dig mere kær. Rimbûnga har svoret, at enhver, der er stolt, skal æde skarn; enhver, der har gift og kløgt, skal æde skarn. Slå kun til, du løve uden navn, og se dig så om efter vindingen; den vil stå lige bag ved dig i samme øjeblik.

Da sænkede den unge løve sit hoved, der burde ha været stolt løftet, og min sjæl spurte ængstelig: Hvem er da dette mægtige dyr, Rimbûnga, der overgår løven i styrke og slangen i snildhed?

Men ingen af de to svarede, og min sjæl råbte højt i sin angst: Jeg vil ikke længere være ude i denne onde nat; jeg vil ikke se og høre mere; jeg vil hjem til mit leje, hjem til min sunde søvn i mit stærke legeme, der nu ligger tomt og venter på mig.

Dog kunde min sjæl ikke flytte en fod, skønt nattevinden blæste dens hoved og overkrop frem og tilbage, som et tyndt rør, og slangen sae hånligt: Så står altså også den vilde tyr Rânu under Rimbûngas herredømme. Du skal ikke mere prale af dit navn, men skamfuldt skjule det ligesom min træl, løven.

I det samme hørtes en afskyelig kvækken i græsset; dyrene faldt ned og skjulte sig, men min sjæl lod sit tynde hoved blæse for over af den tågede vind, og den så en stor tudse komme kravlende frem mod de travle skarnbasser i hestemøget. Det var en æddertudse så stor som en gås, hvidlig på bugen, men rød oven på som stærknet blod, og med horn på hoved og ryg. Den væltede frem til skarnet, satte sig mageligt til rette og åd de ædende.

Men min sjæl, der før havde set æddertudser, omend 177 knap så store, følte sin ængstelse svinde og sae leende: En urimelig ting har jeg set i nat: det stolte mod, der bøjer sig til jorden for at samle skarnbasser op; en besynderlig ting har jeg oplevet: snildheden, der søger sin mættelse i hestes skarn, og hvis denne urimelige og besynderlige nat var blevet ved at være sig selv lig, da skulde jeg vist ha været vidne til, at en tudse fælder en vild okse og æder dens hjerte, men nu står jeg og betragter et meget selvfølgelig syn, der kun ved modsætning til det foregående synes latterligt. Jeg takker dig, o tudse, fordi du bragte fornuft ind i den forvirrede nat; jeg kan nu roligt gå hjem til mit leje og sige til mig selv, at alt det jeg først så, kun var en drøm.

Næppe havde min sjæl udtalt disse uforsigtige ord, før den rødhvide horntudse hoppede over alt skarnet

i tre tunge klask; den rejste sig på sin svampede bug og stirrede på min sjæl; dens øjne var gift, dens bug lignede døden.

Hvem er du, skreg den, — der vover at forstyrre Rimbûnga i hans måltid.

Da svarede min sjæl i sin nød: Jeg er sjælen til høvdingefrøen Rîbrak, kender du mig ikke?

Da lo tudsen, så det dampede giftigt af dens gab: Er du sjælen af Rîbrak, og du bær dit hoved i en højde, der er tre gange min? — Med de ord spyttede den mig i mit højre øje og føjede til: Hvis du ikke straks siger mig, hvem du er, blinder jeg også dit venstre øje.

O mægtige Rimbûnga, svarede min sjæl skælvende, — jeg er kun et menneske, Kâstal er navnet på det tomme legeme, der nu ligger i min hytte og sover.

Da lo tudsen og svarede: Siden du kun er et menneske, vil jeg ikke tilføje dig nogen fortræd. Du kan frit gå hjem, men først vil jeg straffe de to, der har ædt af min mad; de kan nøjes med skarn.

Med disse ord spyttede Rimbûnga på løven og slangen. Den ene fik et skabet sted på sin lænd; på den anden så min sjæl en hæs ligfarvet plet midt i det sortspættede. Min sjæl tænkte: Hvis jeg ikke havde været Kâstals skælvende sjæl men Kâstal selv, da skulde mit spyd besvare Rimbûngas spyt.

178

Men Rimbûnga læste vel min sjæls tanke; han så på den med et grin, der dryppede af spyt, og han talte disse ord: Sjæl af Kâstal, hvorfor har du ventet så længe med at besøge mig? Og nu da du endelig har fundet vejen til mit rige, hvorfor står du og ser på mig med onde tanker? Du er et menneske, siger du. Vel, så kender du mig. Jeg har flere gange besøgt menneskene; min sjæl går på vandring som du, men den kommer ikke frygtsom og fuld af ydmyge ord som du, men bydende og altid vel modtaget. Jeg har mange venner blandt menneskene; de er ikke som løven og slangen, hvem jeg med magt har gjort til mine tjenere. De kommer godvilligt til mig; du er jo også kommet af dig selv. Gå så hjem, sjæl af Kâstal. fortæl alt, hvad du her har set og hørt. Hils mine venner; sig dem, at tudsen Rimbûnga venter. Før har mine fjender blandt jer drevet mig bort igen, men sig at Rimbûnga venter på den tid, da han skal herske over menneskene, som han elsker.

Min sjæl kunde ikke holde ud at se Rimbûngas smil; den vendte sine tågede øjne andet sted hen i den skimlede nat, og den hørte tudsens tale til den navnløse løve: Følg denne sjæl hjem, og indskærp ham nøje, hvad jeg har sagt.

Løven fulgte min sjæl gennem vildmarken og gentog, hvad Rimbûnga havde sagt, indtil min sjæl var vis på, at den ikke kunde glemme det. Da vi så havde gået et langt stykke i tavshed, vendte min sjæl sig til sin ledsager og spurte:

O løve, hvorfor kalder du dig den navnløse:

Løven svarede: Forstår du ikke, det er bedst for mig, at jeg er navnløs? Så vil efter min død min skam ikke være knyttet til noget navn, hvorved den jo vilde blive husket længere. Men skulde du komme under Rimbûngas herredømme, vilde du også ønske, at du var uden navn.

Vi var kommet til min hytte. Min sjæl gik ind i mit legeme, der lå sovende på lejet, og kort efter vågnede jeg.

Da Kâstal havde endt sin fortælling, opstod rundt om stor forfærdelse og eftertanke, men ingen vidste noget at sige. Endelig tog Kâstal selv ordet og sae: Kære venner og naboer, hvad er meningen med alt dette? Hvad er der sket med meneskets ulykkelige sjæl siden Bjêlusins dage, da 179 den var stærk og modig, og da den våbenløs var i stand til at nedlægge en bjørn? Og hvad betyder Rimbûngas ord om de venner, han har iblandt os? og skal vi tro, at Rimbûnga en dag kommer og tar herredømme over os?

Ingen svarede på Kâstals spørgsmål, men der samlede sig endnu flere om ham; også mange af de Gule kom til, og han gentog sin beretning og sit spørgsmål. Da sae en af de ældste blandt de Gule: Hvor er nu den vise Jêkon, den kloge Snêrgast og den ædle Kasingo? Hvor er deres ånd? Lad den mand træde frem, der endnu har den i sig. Ser I: der kommer ingen. Alle, der havde ånden, er dræbt, alle, der havde magt over ordet. Ingen kan besvare Kâstals spørgsmål. Vi må vente, til vi igen har en profet iblandt os. Jeg ser stor bedrøvelse mellem jer, størst mellem dem, der har været med til på Frænosveks bud at dræbe. Er det de dræbte, der går ude om natten i dyreskikkelse, eller er det ikke snarere de døde drabsmænd? Men lad ingen huse onde tanker; så vil sjælene måske tabe deres magt.

Djani var kommet til og havde hørt denne tale. Hun stod lænet mod et træ, tung af den høvding, hun bar i sig. Hun så alvorligt på de tavse nedtrykte mænd.

O Djani, sæe han, der havde talt, — smil til os, glem ikke at dyrke din mildheds rose, så den kan blomstre med dig og endnu længe glæde os. Giv os en høvding, der har mildhed og kløgt og igen kan bringe liv i det nu forstummede ord.

Djani, sæe en af de Rene, — skænk os en høvding, der kan forsone sjælene; vi vil lyde ham uden knurren.

Men de Mørke af Djanis livvagt skreg i et samlet råb: Mordrak er Gud! Giv os en høvding, der holder fast ved troen på Mordrak.

Kâstal blev af sine venner ført tilbage til sin hytte. De troede, han skulde dø, men han døde ikke. Det syntes, at tudsen Rimbûnga holdt ord; der skete ikke andet med ham, end tab af syn på det højre øje. Han havde heller ikke siden flere drømme at fortælle, hvorvel han tit skreg om natten, men han kom ikke til at se Rimbûnga igen; dog varede det ikke længe, før andre kom og berettede om et forfærdeligt møde med Rimbûnga, og hvad de fortalte fandt 180 vel tiltro, men ingens fortælling var som Kâstals, og de blev snart glemt igen.

De Gule holdt sig gerne borte fra disse fortællere; de smilede bag hånden og tænkte: Det er bedragere, lad os ikke høre på dem. — Men de betroede ikke deres tanke til nogen, for ingen mand kendte tiden og vidste, hvordan næste dag vilde te sig. Vel havde de Gule sejret i valg af høvding, skønt de var få, og sejren syntes stor, men den var som en rund sten på en skrånning; et lille skub kan rulle den til stort fald. Desuden var mange af de Gule svage selv i deres tvivl om Mordrak og sjælene; de stærke var slået ned, ligesom de strå knækkes først i en storm, der har de tungeste aks. Men det skete en morgen, at også de Gule samlede sig om en mand, der kom ud af sin hytte, nøgen til bæltet og med blodige striber på bryst og ryg. Han hed Bêsorn og var en stor dyrker af Mordrak; sjælene, der engang havde været hans guder, havde Frænosvek lært ham at forbande; han var en god hånd i Frænosveks tjeneste og havde udryddet megen vantro. De Gule, der nu så ham komme med blødende piskespor som en træl, tog hånden fra ansigtet og bad ham alvorlig om at fortælle.

Bêsorn fortalte da følgende: Jeg lå og sov i min hytte. Mit legeme var træt, men min sjæl var urolig. En tre dage gammel måne skinnede ind i hytten, og med min sjæls øje så jeg en skikkelse ved månens hule side som en skytte ved sin bue, men buen nåede skikkelsen fra hoved til fod. Skikkelsen vandrede; den havde sin højre hånd i månens hulhed, dens nederste ende slæbte på jorden; buen var tung, og måneskytten kom kun langsomt afsted. Længe gik han på den måde, ret imod døren til min hytte, og til sidst fyldte han døråbningen med sig selv og sin bue. Han trådte hen til mit leje, greb min sjæls hånd og sæe: Følg mig.

Hvem er du? spurte min sjæl, — og hvad er din jagt, du skytte med den mærkeligste bue, nogen mand endnu har haft i sin hånd.

Han svarede: Jeg er Skîrmet; du er selv en stor jæger; jeg vil lære dig en ny jagt.

Min sjæl gled ud af sit legeme med et suk, ikke fordi 181 den følte mistillid til skytten Skîrmet, for hans stemme lød alvorlig, og der var god klang i selve navnet, men vandring om natten kan være en sjæl ukær, navnlig når den i sin ungdom har været forfulgt af så mange onde ånder som min.

Efter en kort vandring vendte måneskytten sig mod min sjæl og stillede med alvor følgende spørgsmål: Nu vel, min ven, hvorledes finder du menneskenes lod?

Hvordan kunde min sjæl ved dette værdige og dybsindige spørgsmål tro andet, end at dens ledsager var en sjælden vismand, måske en udsending fra Mordrak selv? Den gav med et dybt suk dette svar: O ædle Skîrmet, menneskenes lod er som et tæppe, flettet af fine skind og bløde strænge af slyngplanten Ajat, men en ukyndig hånd har haft sin del i flætningen; rådne strimler af skind er kommet imellem, og skøre strænge; store huller, der gir kulde for legemet og hæsighed for synet, blir senere følgen deraf. Dog Mordrak er stor; han vil bøde på de mangler, han selv har tilladt.

Min ledsager svarede: Jeg har glemt min bue ved døren til din hytte. Gå tilbage og hent den.

Min sjæl gjorde som befalet; den fandt ved døren en krum ting, der lyste gult, men der var ingen stræng på. Dog tog min sjæl tingen og bragte den, men føjede med det samme til: Din bue har ingen stræng.

Så behold den selv.

Min sjæl tog tingen i sin hånd og undersøgte den nærmere; det var en krum stang af rent guld. Min sjæl takkede og lae den over sin skulder.

Da blev min sjæl hæftigt opskræmt af en gjaldende latter fra guldets giver, og ledsageren, der hidtil havde været utydelig, trådte frem i klart lys fra halvmånen; det var en gul abe med lange kæber, der åbnede sig som en lådden skål, krogende af grin.

Min sjæl brast ud i et klageråb og sae: Er du en af de onde ånder fra min ungdom, der nu har fundet mig igen? Har Mordrak ikke som en vældig jæger jaget alle ånder og nedlagt dem og forbandet mindet om dem? Lad mig være i fred.

182

Men han svarede med såre forstandig klang i sin stemme: Du er en syg, stakkels sjæl, og det kogler fra månen. Har du glemt, at månen på Eas bud er lastet med onde syner, der kommer, som en straf over menneskene? Jeg har skudt månens pil på dig, sådan er det mig pålagt. Se, du bær jo dens billede over din nakke.

Min sjæl tav og vendte blikket mod sin byrde og så, hvor besynderlig gusten dens rødgyldne glans var, men guld var det, og min sjæl kunde ikke kaste det bort.

For anden gang kom det samme spørgsmål: Sig mig, stakkels sjæl, hvad du synes om menneskenes kår?

Ilde synes jeg stakkels sjæl om menneskenes kår, endskønt livet er overstrøet med lykkelige øjeblikke, men de ligger spredt som store sten i en vidtstrakt sump; kun med møje og til sidst på trætte og brudte ben springer vi fra den ene sten til den anden. Så sker det, at vi gør et stort spring efter en lykkelig stund, vi når den ikke og blir i sumpen.

Måneskytten, der ikke mere syntes en abe, svarede med en stemme fuld af venlig trøst: Jeg har ikke fået min bue igen; gå tilbage til din hytte og hent mig den.

Min sjæl vendte tilbage og så allerede på lang afstand noget, der lignede en bue af gult træ, der lyste i halvmørket. Men da den kom nærmere, var det en kvinde; hun var ganske nøgen, hun stod foroverbøjet ligesom spejdende og ventede. Min sjæl tog kvinden, hvis det var en kvinde, og skyndte sig afsted. Hun var let og bøjelig i min sjæls arm.

O Skîrmet, sae min sjæl, — din bue, hvis det er en bue, er uden stræng.

Så behold den selv.

Ved disse ord blev tingen en utvivlsom kvinde; jeg tog hende som min egen. Min sjæl sae til sig selv: I denne nat, der er fuld af gøgl og skiften som ting, der belyses af en tåget halvmåne, er denne kvindes kærlighed som hytteildens rolige lue; hendes favn er velkendt og dog ny, som brændeknuderne, der gribes af flammen og forvandles til en del af bålet. Hun skal hedde min Lyst og Glæde og være den første blandt mine kvinder.

Min sjæl blev vakt af nattens første glade tanker ved et forfærdeligt grin fra den, der kaldte sig Skîrmet. Sådan 183 var det grin, som intet menneske endnu har hørt, at enhver tvivl om Skîrmet måtte forsvinde; han viste sig da også igen som en abe, mere hæslig end dem man ser om dagen. Men aben blev ved at gaa, og dens overmagt tvang min sjæl til at gå med, indtil den blev stanset ved dette tilråb: Du glemte dit guld og din kvinde. Lad det ikke ligge på jorden til en anden.

Min sjæl gik tilbage; den fandt i græsset en stor, gul og rådden banan; ved siden af lå et gult vissent kadaver, min sjæl gav sig ikke tid til at undersøge, hvilket dyr det lignede, men skyndte sig frem til Skîrmet.

Han sae: Stakkels sjæl, du føler dig skuffet. Du ved ikke af, at denne nat er en stor del af dit liv, næsten lige så meget, som der er igen. Forstod du det, vilde du undre dig mindre over din rådne banan og kvinden, som du ikke kan kende igen.

Min sjæl skælvede ved at høre aben Skîrmets latter, og dog lød den mere menneskelig end før, og så stærk var den nats kogleri, at min sjæl troede at høre en gammel vismand da Skîrmet for tredje gang gentog sit spørgsmål:

Nå, stakkels, skuffede sjæl; nu da du snart skal dø, sig mig da ganske oprigtigt din mening om det liv, du stadig skuffet, og dog lige hengivent har klynget dig så inderligt til.

Min sjæl svarede: O Skîrmet! livet er et haglvær af skuffelser. Skønt de første hagl rammer os i solskin, blir skyen tykkere, jo længere vi kommer frem under den. Dog, lykkelig er den, der tror på Mordrak.

Skîrmet svarede: Men det er sandt, hvad du glemte at føje til, skønt du tænkte det: Denne tro er en svær og strid lykke, det er hagl i modvind, og jeg vilde ønske, der var en lettere overkommelig tro.

Min sjæl sukkede og gav ikke noget svar.

Skîrmet sae alvorlig: Jeg har prøvet dig i gøgl og set dit sindelag. Nu skal du lære alvor at kende. Gå hen til din hytte og hent min bue. Og tag ikke mere fejl af mig; jeg er aben Skîrmet.

Min Sjæl hørte latter bag ved, mens den løb. Den fandt ved hytten en ting, der lignede en bue, og forunderligt nok var der en stræng på.

184

Aben Skîrmet fik tingen i sin hånd og svang den i luften; da var det en lang pisk med skaft af gult træ.

I usle mennesker, skreg aben Skîrmet med latter, — som tror, at I kan overvinde vor magt med en forbandelse og gøre os glemte. Vi skal gøre os husket. Pisk skal komme over jer, pisk for alt det, I attrår med stive øjne og griber efter med krogede fingerkløer; intet skal I beholde, kun pischen skal blive hos jer som den sidste frugt, og den skal I ikke blive narret for, pisk over matte lænder, pisk over kroget ryg, pisk over tåbeligt hoved, pisk til fald og pisk til død.

Min sjæl svarede, skælvende under piskens slag: O Skîrmet, hvem er I, der plager os sådan? Er I vore døde, der selv lider ondt, og kan vi hjælpe jer? Skal vi ofre til jer og måske på den måde forsone jer? Sig mig det; hvad skal vi usle mennesker gøre for at lindre vort livs hårde vilkår?

Men Skîrmet svarede ikke med andet end slag. Til sidst gav han pischen i min hånd og lod mig gå hjem til min hytte. Her er pischen, og her er jeg selv.

Mængden stirrede på Bêsorn med forfærdelse. De Gule bøjede deres hoder og tænkte over, hvad de havde hørt. De kendte Bêsorn; han var en af sit partis mægtigste mænd, fuld af stærk tro og stor hårdhed. Han var også en rig mand og kær efter kvinder. Men nu var Bêsorn ydmyget og knækket. Og hvad enten det, han havde set, virkelig var til, eller det var et foster af hans eget sind, lige hundsk var det i bægge tilfælde, at en sådan oplevelse skulde hænde et menneske, og at han skulde besmitte andre øren ved sin bekendelse deraf. Sandelig, den foragt, som også her var vist mennesket, var ikke ufortjent, og på hvem lå skammen for, at den var bleven fortjent?

Men de Gule talte ikke. Ingen iblandt dem kunde gi svar. Derfor gik de straks bort og så ikke, hvad siden hændte, men de fik at vide, at Bêsorn døde inden aften; men det værste hørte de først næste dag, at blandt de Rene brød en ny forfærdelig plage løs, piskeplagen. De begyndte fra nu af at piske sig selv og hverandre; det var fra først kun en enkelt, så smittede det dem, der så på det, og efterhånden bredte galskaben sig til hele store flokke. Der var 185 ingen høvding med myndighed til at stanse uvæsenet, og hvad formåede Djani med sit smil og sine blomster, og med sin nyfødte søn, som hun tog på armen og gik ud med, for at de rasende mennesker skulde se deres lille smilende høvding og lære mildhed af ham. Mænd, så vel som kvinder i stort tal piskede sig til døde og samtidig tog synerne til i mængde og vildhed. Der blev for grådige øren berettet uterlige ting, som ikke kan stå på denne krønikes blade; heller ikke ønskede mange tilhørere at fortælle dem igen, men de fik dog siden et langt liv som skumle huskerester i mange menneskers hjærte.

Men alt dette svækkede kraften hos de Rene, den forberedte kamp kom ikke, og sådan gik det til, at de Gule beholdt magten, skønt de var langt det mindste parti i landet. De var ikke smittet af piskeplagen, ligesom den heller aldrig fik rigtig magt blandt de Mørke, og ved deres hjælp fik de Gule sat den lov igennem, at der ingen selvpisker måtte findes i den lille høvdings hundredmandsvagt, for at han ikke selv, når han voksede til, skulde blive smittet.

186

ORDET

EN mand stod på den gamle tempelplads og talte med en lille klynge om sig. Han havde ikke fråde om munden eller fægtende lemmer og var altså ikke nogen sjæleseer. Hans blå øjne var kloge og levende; de så med venlighed på tilhørerne, men vendte sig i hurtige opmærksomme glimt mod de mange andre mennesker, der færdedes rundt om. Men da de Gule havde bemærket den lille flok og set, hvem der stod midt i, begyndte de rask at samle sig for at høre, og en af dem råbte højt: O Ferâti, tal højere, så vi alle kan glædes ved dine ord.

Da smilede Ferâti bedrøvet og svarede med løftet stemme: Brødre, hvis I kommer for at lære af mig, så vil I blive skuffede; jeg har ikke ordet; dets lys er slukket i mig som i jer; vi håber alle, at det en dag skal blive tændt igen, men dagen er endnu ikke kommet. Dog har jeg en ting at sige jer, hvis I vil høre på mig. — Ferâti så med opmærksomhed på tilhørernes voksende mængde og blev så ved: Den eneste sande tro er nu indført i landet til glæde og trøst for os alle. I den sidste tid har også sjælene begyndt at tale til mange iblandt os. Vi Gule forstår ikke disse åbenbaringer, om hvis store betydning vi ikke føler nogen tvivl; måske

skal de engang udgøre et vigtigt tillæg til vor tro — — —

Ferâti blev afbrudt af et samlet råb fra nogle mørke mænd blandt tilhørerne: Mordrak er gud; der er ingen anden.

Ferâti gentog råbet med sænkede øjne og fortsatte: Mordrak tåler, at sjælene taler til os; de siger altså ikke noget, der mishager ham; ellers vilde han bringe dem til 187 tavshed. Men når nu de mest dybsindige og lærerige af disse beretninger huskes og gentages i vore forsamlinger, uden at Mordrak vredes over det, så bør vi Gule samle og opbevare de gamle ord, som vore forfædre har efterladt os og som en tid har været nær ved at forsvinde i ringeagt og glemsel. De er milde og enfoldige og kan ikke forarge nogen. Brødre; i aftes efter at solen var gået ned, så jeg Djani lege med sin lille søn. Han havde grædt og kunde ikke sove, og hans moder tog ham op for ved leg at få ham glad igen. Drengen beklagede sig over det skind, hans hoved havde ligget på; Djani tog det og kastede det højt op, så det blev hængende i et træ, og hun sae: Se dit skind er blevet til en blomst. — Og virkelig så vi en stor blomst oppe i træet. Drengen havde grædt over sit legetøj, en sten, han havde taget med, da han skulde sove, men den havde revet hul på hans hais. Djani tog stenen og kastede den højt op i luften og sae: Se, din sten blev til en stjerne. — Og da drengen havde set blomsten og stjærnen, forlangte han skindet og stenen igen, og Djani sendte en ung mand op efter skindet; hun tog stenen op fra jorden, og barnet fik bægge dele igen og gik trøstet ind til sit leje og faldt straks i søvn. Se sådan er mange af vore gamle ord, uskyldige som en moders leg med sit barn, men de har den magt i sig, at de kan forvandle vore sorger til blomster og stjærner, og selv om de kommer tilbage til os igen som det, de var, så glemmer vi ikke, hvad de et øjeblik har været løftet til. Vi har jo nu frihed til at tale med sjælene om natten, — det var engang forbudt, men da var troen på Mordrak ikke befæstet; vi har lov til at piske vore legemer på sjælenes befaling, jeg agter højt dem, der gør det, deres selvtugt vil sikkert snart gøre dem til udmærkede mennesker, men nar sjæletale og pisk har sin ret, skulde ordet da ikke også ha sin? Det er dødt iblandt os, vi har i stedet for fået noget bedre: troen på Mordrak, men de gamle ord lever i manges hjerte; de gør intet menneske noget ondt, lad os da sørge for, at de ikke helt glemmes.

Talen vakte stor glæde blandt de Gule, og mens de Rene efterhånden havde forladt forsamlingen for at være med i 188 en storstilet massepiskning lidt derfra, vedtog de Gule sammen med de Mørke, der vistnok ikke forstod meget af det hele, den nødvendige lov. Ferâti blev valgt til at lede indsamlingen. Han var trods sin forsigtighed en ung mand og kendte selv kun få af de gamle ord, men de havde fyldt ham med stor glæde. Dog glædeligt syntes det hværv ikke at være, han havde påtaget sig. Han begyndte med de ældste, der havde kendt den sidste af ordets mænd, Kasingo, men næsten ingen af dem kunde længere stykker uforfalsket; de havde vel kunnet dem engang, men Frænosvek havde gjort alt for at udslette og fordreje dem. Ferâti fandt skønne ord, der med forbavsende sindrighed og endnu større tåbelighed var sammenflettet med trosstykker om Mordrak, men det var tit svært at se, hvor det ene holdt op og det andet begyndte. Ferâti tog det, der lød renest og simplest, lærte det uden ad og forsøgte den næste. Det var ikke altid, ordene var som en banan, der kun er fordærvet i den ene ende, så det friske kan skæres fra. Undertiden var ordene helt igennem drejet om til at gælde Mordrak, mens Ferâti nok kunde skønne, at de oprindeligt havde ment noget helt andet; men den slags ord turde han ikke rense og ta med i sin samling for ikke at støde de troende. Ferâti så, at det var ikke altid ringe mænd, der havde indflettet gudtroens luftspind i den snor, der var lagt af menneskelig visdom; de havde tit vist ævne til at gi det luftige spind en forbavsende sejhed, og de havde udtænkt knuder derpå, der på en gang var ufattelige, og dog på en egen selvfølkelig måde gik ind i menneskelig opfattelse. Hvis nogen mand i Ferâtis lønkammer havde tilhvisket ham det spørgsmål: Tror du på Mordrak? — da vilde han sikkert ha hvasket: Måske, — til svar! skønt han af oprindelse var Gul og tvivler. Sådan kan det gå tvivleren, når en stærk mand som Frænosvek længe nok har trommet på hans pandeskal; til sidst forstummer al anden lyd, og den overtrummede pandeskal siger af sig selv: bum, bum, og ved ikke af nogen anden lyd. Men Ferâtis undersøgelser forandrede hans sind; han havde altid været en tænsom mand, nu blev han sit lands første forsker, og han så klart, at hvad der er af ren menneskelig oprindelse 189 har mere varme og grøde i sig, end hvad der påstår sig selv at være af guddommelig indgivelse, men bag denne indsigt rejste sig en tvivl: Er det sikkert, at det menneskelige alligevel har stærkere magt over mennesket end det overmenneskelige? Er det ikke menneskets natur at fly fra sin natur og gå oven ud af den for at komme til at stå på et sted, hvor han kun tror at ha fodfæste?

Ferâti fandt på sin samlervej gamle visdomsord flettet ind i tåbelige remser eller uterlige mundhed, og efter at han een gang havde truffet det sidste tilfælde og uden at vise forargelse havde takket for bidraget, blev mange tilbageholdende villige til at gi ham flere. Her var det jo lettere at sigte det rene fra, men Ferâtis syn på menneskene blev betydelig mørkere ved at opdage, hvor dybt uterlige tanker sidder i dem, men han holdt ud i sit arbejde; han fik oprettet en skole, hvor disciplene skulde lære den gamle visdom; selv bitter og tvivlende gav han andre trøst og rejsning.

Ti år gik hen, og Ferâti mente, han var færdig med sit værk, men så skete der noget mærkeligt. Han gik en dag til Djani for også at spørge hende ud; hun vidste dog ikke så meget, som han havde ventet, men hun foreslog ham at ta landets gamle koner med i undersøgelsen. Ferâti gjorde det, med tvivl og modvilje, for hvem regner vel gamle koners snak; den er en kværn, der løber med mad og tøj og børn og mand, og børn og tøj og mand og mad, med sladder og børn, med tøj og sladder, med sladder og mad; det er en kværnsang

uden ende og begyndelse. Men fra den første gamle kone, Ferâti spurte ud, begyndte en ny tid. Hun diskede straks op med taler så lange som kællingesnævver mellem to hytter; herlige fyndord raslede af hende som modne nødder i en efterårsstorm. Havde hun ikke de snese af gange som lille tøs hørt, hvad hendes fader talte med andre mænd om, eller som ung kone hørt på manden, mens hun endnu selv var så ubefæstet, at hun ikke turde ta ordet fra ham og snakke selv. Det gjorde hun jo rigtignok senere, men da sad alt det andet fast, og når hun var i nød for noget at fortælle sine små børn, eller når de ikke vilde sove om aftenen, så havde hun alle de gamle ord. 190 Skulde hun ikke kunne huske dem, når hun havde gentaget dem saa mange gange, både som moder og som bedstemoder? Og ingenting var her forvansket med tilblending af trosartikler; for hvem tog sig af kvindens tro? Den var jo givet, eftersom den måtte være den samme som mandens, så når bare han havde den rette tro, faldt det ikke selv den skrappeste omvender ind at foreta sig noget med hans kvinde.

De var jo ikke altid søde til at begynde med, de gamle koner; de var tit gnavne og skulde først jamre et godt stykke tid om værk og hoste og dårlig mave, men når Ferâti fik dem ind på de gamle ting, så blev de snaksomme og glade og ligesom unge igen. Ferâti kom til at elske disse gamle mennesker med den trofaste hukommelse, som de selv havde glæde af at lukke op for. Det var ikke altid, de forstod ret meget af det, men det uforståede stod lige så fast som det andet i deres herlige gamle hoder. De rystede lommerne ud for Ferâti og gav ham deres venindeskab i købet. Ferâti blev selv elsket af de gamle koner, og han undgik ikke spot, men han bar den med let hjærte; hans tro på menneskene fik de fem år, den sidste undersøgelse varede, en ny rejstning.

De gamle ord, der siden altid gik under betegnelsen: Talesamlingen efter Ferâti, udøvede betydelig virkning på den lyse del af folket. Den gule skole uddannede efterhånden dygtige fremsigere, og i den første tid hørte folket dem hver dag, men altid længe efter gudstjenesten, undertiden i hviletimerne om middagen, men især om aftenen når legemet var mæt af arbejde, mens sindet, der havde måttet undvære hele dagen, krævede at få sin trang stillet. De Gule, der havde mistet meget af deres kraft ved drab og trostvang, kom til kræfter igen, og mange, der havde bekendt troen på Mordrak, sluttede sig til; de havde i deres sind, ligesom en mark, der ikke kan gøre modstand, een eneste vækst i en uhyre mængde gentagelser, så at der ikke var plads til andet, og de mente i deres ubevidsthed, at de heller ikke egnede sig til andet, men ved atter og atter at høre stykker af talesamlingen, kom de selv til at tænke, og uden at nogen anede det, rykkede de med forsigtig hånd i en 191 af troens vækster, og den gik let op, næsten uden rod i muldet, men når den ene urt ikke havde slået bedre rod, måtte det samme være tilfælde med de andre, der så lige sådan ud, og det viste sig at være rigtigt; snart groede da den gule tanke med mange forskellige slags blomster i den rensede jordbund.

Men ikke alle ord kom frem; ingen fremsigemand lod folket høre Jêkons tvivlende tale om guderne, og lige sådan sørgede Ferâti for, at spotteord om sjæleetroen blev undertrykt; alligevel var forbitrelsen stor blandt de Rene; de havde forstand nok til at ane den gudfrihed, som den gule lære lig en halvt udfoldet blomst endnu delvis lukkede sig over som den frugt, den skulde bringe til modning. De Rene ønskede igen at sætte en udryddelseskrig i gang, men de var selv svækkede af indre plager og af dårlig samvittighed, fordi mange af dem var begyndt at falde tilbage i sjæledyrkelsen, som de drev i dybe jordhuler eller om natten, når den var mørk nok. Endelig gik det ikke an at lægge sig ud med de Mørke, der billigede ordet, sagtens fordi de ikke forstod det. Havde der iblandt dem været en Frænosvek, der kunde bringe død over ordets tilhængere, da havde sagen været simpel nok, men hvor var manden, og hvad kunde de Rene vente af den ny høvding, der allerede fra sit syvende år måtte høre på fremsigemændene, og nu som voksen ung mand syntes at finde behag i det. De Mørke havde en egenskab, der gjorde venskab med dem til en såre vigtig ting; de formerede sig så overvældende. De kvindede sig, og de mandede sig i god tid, til dels med de lyse folk og deres tal blev efterhånden til et flertal.

En aften, da folk havde lejret sig i græsset efter dagens besvær, stod fremsigemanden op, som sædvanligt var, for at påkalde opmærksomhed. Han var en meget duelig mand og havde fundet på at ledsage sine ord med slag på en svær, enstrenget harpe, han holdt i hånden. Han begyndte med tre stærke slag, dong, dong, dong, og indledede, som det var sædvanligt, sin fremsigelse med følgende ord: Brødre, vil I høre på ordet og gi det plads i jere hjærter, thi uden det er ordet som en fugl, der har forvildet sig ind i en øde 192 egn; den synger, glad over solen og luften, og fordi den for en tid har glemt jorden, der er den uvenlig, men længe inden dagen er forbi, må fuglen dø. Sådan har ordet en kort flugt, når det ikke har anden grund under sig end øde hjærter. Lad derfor jert sind være ordets tilflugt; lad ordet få næring af en lang husken. Dong, dong.

Fremsigemanden foretog derpå forskellige gamle ord og endte med Jêkon den ældres taler til spillemanden Hallavâli, som ved den lejlighed fik deres første fremsigelse. De blev ledsagede af særlig kunstfærdige harpeslag, idet fremsigemanden greb om strængen med venstre hånd, mens han slog den an med højre; derved blev klangen mere dæmpet, men samtidig gav strængen flere forskellige toner fra sig. Den velkendte stræng, der hidtil kun havde sagt dong, dong, fik fler tunger at tale med, hæse ganske vist, men de åbnede et uransageligt dyb under sig, en brønd af toner, som der var svimmelhed ved at se ned i.

Folk jublede, og en ung mand, der hed Dârkyss, sprang op og råbte til fremsigemanden, ligesom på alles

vegne, at det vilde de høre engang til. Da det var sket, styrtede den unge Dårkys ud af forsamlingen og løb bort til udkoven; i tre dage forsømte han sit arbejde og den unge kvinde, han havde taget; men den tredje dag om aftenen kom han tilbage med en ny harpe i hånden og en ny sang i sit hjerte. Da aftenens fremsigemand var færdig, rejste Dårkys sig og bad om lov til at sige frem af sit eget, og han fik i et øjeblik flere ja, end en almindelig mand har brug for i hele sin levetid.

Den harpe, Dårkys ledsagede sine ord med, var en ganske flad bue, så at strængen flere steder kunde trykkes ind til buestangen; derved fik også den harpe flere toner, men de var allesammen klare og rene og vrimlede med ufattelig lethed frem under hans hænder. Dårkys gjorde et langt forspil, og for at stemme folk velvillige mod sin sang, begyndte han med et kvad om den folkekære helt Bramântas og hans kvinde Mysa.

Da kvadet var forbi, var der vel enkelte, der knurrede over det usømmelige i, at en mand sådan blev nævnt sammen med sin kvinde, men de blev overdøvede af manges 193 jubel, og med godt mod tog Dårkys da fat på et kvad, der havde henblik på ham selv.

Jeg vil synge nu om buer;
mit navn er Dårkys den unge.
Mange buer Dårkys kender,
skinnende og strængbespændte.
Først blandt buer ser jeg månen;
ny og blank som sølv den stråler;
stræng har månebuen tresnoet,
sølvgrå nat og drømmen broget,
tredje snor, som ind sig slynger,
elskov hedder, stærk og yndig.
Større er dog kystens bue,
strængen havet er, der bruser,
hør, den stærkeste af harper
evigt spil mod landet kaster.
Greb i havets stræng tar stormen,
muntert klimp og mægtig torden,
glatte stenes sagte rullen,
brådsøer, der om skibe buldrer.
Ha, nu løfter sangen Dårkys højt fra jorden,
og hans hoved blir i himmelhvælvets borte;
Dårkys digterbuen er den lange;
og som stræng på buen klinger kvadet.
O ild og løftelse, o hellig brand!
Højt Dårkys bæres bort fra jordens dal.
Fra mindets bue, hørt af sene slægter,
skal Dårkyskvadet klinge stærkt og prægtigt.

Buen faldt ud af Dårkys hænder, som om han ikke mere formåede at holde den fast; han stod og stirrede opad, ubevægelig og ude af sig selv som en, der ser sin sjæl flyve bort. Tilhørerne, der havde været betaget af sangen, sad målløse og stirrede på dette syn, men der var dog snart en del, især blandt de Rene, der kom til besindelse igen; de gav sig til at tale ganske højt, og de sae spottende: Mon den gode Dårkys har mistet sin forstand? Det var bedre for ham at gå hjem til sit leje, end at stå her og te sig som en gal.

Men Dårkys havde allerede fattet sig; han tog sin harpe op igen, uberørt af de spottende ord, som han næppe havde hørt, og fortsatte sit kvad:

194

Bue ved jeg, stum og større,
blå, mod jordens runding støttet.
Himlens kyst mod jorden skyller
ned med lys og skyers bølger.
Øst- og vestsol som en tvestræng
er på denne bue udspændt.
Uden tone solstræng dirrer
og ved aften lydløst brister;
men om nat vel tusind fingre
ses i himlens bue gribe;
skøn, uhørt musik fremvælder
under nattens stjernehænder.
Klangen høres kun af guder,
jorden ligger døv derunder.
Bue har jeg, skøn og mindre;

sødt jeg ofte på den klimpred;
Aja, jeg min bue nævner,
grebet tit af Dårkys hænder
Selv, af Dårkys hånd ugrebet
lyder denne bues strænge;
når jeg fjærnt på jagten færdes,
spiller for mig Ajas længsel.
Men om aftenen i min hytte
sødere den tone lyder
dobbelstrængen fra os bægge;
Ajas latter, Dårkys glæde.
Mindste bue dog af alle
af min Ajas læber dannes,
frisk og sød som sol i øster
sød og varm som sol i vester;
og som hvide skyers striber
strænges den når Aja smiler.
Stum og mindre smilets himmel
af usagte løfter tindrer.
Stjærner to derover stråler,
mer de dog end tusend taler.
Se hvor mange buer Dårkys
ejer, alle skønne stærke.
Kyst og måne, himlens runding,
Aja med sit smil om munden.
Dong, dong, digterbuen taler,
ende hermed er på kvadet.

Dårkys lod buen synke og stod et øjeblik tavs og smilende, som om han glædede sig ved det bifald, der lød imod ham, men han hørte det ikke til ende; han gik lige med et ud af kresen, og der kom Aja ham i møde; hun slog 195 armene om hans hals, og til mændenes forundring tog han hende i sin favn og kysse hende i stedet for at støde hende fra sig. Det regnedes ikke for sømmeligt, at en mand i påsyn af andre viste, at en kvindes kærtegn var ham til behag; der var også mange, der fandt, at prisen til kvinden var en plet i Dårkys' kvad, som ellers var smukt; en mand kunde dog ikke sådan i en forsamling stå op og røbe, at han nogen sinde følte længsel efter en kvinde eller havde glæde af at se hende smile; det var umandigt, og desuden: kvinderne ler og griner jo altid, helst, når de ser en mand, så hvad? Men frasen denne alvorlige fejl var det er godt og smukt kvad, Dårkys havde gjort, og måske kunde det håbes, at ordet, der så længe havde været dødt, nu var født på ny. Sindene var beredt til at høre Dårky's næste kvad. Enkelte var dog stemt for at gi Dårkys påbud om at udelade pris til kvinden i sit næste kvad, men en af de forstandigste svarede dertil: Jêkon den gamle vilde aldrig sige til en mand, der ejede ordet: Sådan skal du sige det, og sådan ikke; dette skal du sige, og det skal du udelade. Nej, han vilde sige: Tal ordet, som dit hjærte indgir dig; eftertiden vil la det dø eller gro, som det er den mest tjenligt.

Den tale gav kvinderne deres hjærteeligste tilslutning, i al stilhed; de syntes, kvadet var dejligt, især det, der handlede om kvinden, og kvadet havde allerede slået sig ned i trofaste kvindehoder og kom tilbage, fremmumlet i stumper herfra og derfra, til det blev samlet.

Sådan gik aftenen med samtale og fornyet fremsigelse af kvadet fra kvinderne, og hvad der første gang havde været stødende, forekom ved anden høring mere udholdeligt, og mængen ung mand vendte øjnene hen mod sin kvinde og mødte hendes smil. I grunden var det vel ikke så forkert; Dårkys havde blot sagt højt om kvinden, hvad mængen mand tænkte, mens han var i den første hede, og det underlige lå vist kun deri, at nogen kunde stå frem og med alles øjne på sig nævne kvindens navn ved siden af sit eget. Når Dårkys ikke undså sig, som enhver anden vilde gøre, så måtte det vistnok forklæres på den måde, at en digter er forskellig fra andre mennesker. Men ingen kunde jo ønske at 196 ligne sådan en, selv om de i hjærtet gav ham deres bifald.

Dårkys var forlængst i sin hytte med Aja; han hørte ikke drøftelserne og heller ikke de vrantne indvendinger, som de Renes parti kom frem med. Dårkys var lykkelig og snart i dyb søvn, men blandt de ældste mænd og kvinder fra gamlehytterne på sydsiden af skoven, gik snakken så livligt som noget sted.

Hm, hm, sae en eftertænsksom gul olding til sin naboerske, — jeg gad vide, hvis det nu efter denne Dårkys blev skik i landet, at mænd roste deres kvinder for smil og skønhed, og hvorfor ikke for favntag, jeg gad vide, siger jeg, hvordan nogen kvinder vi så vil få? Jeg husker nok, hvordan min egen gamle forlangte, jeg skulde rose det kød, hun havde stegt til mig, og det varme brød. Det gjorde jeg også sommetider, ikke for tit jo, men jeg mener bare: hvis nu den gamle, nå det skulde naturligvis være, mens hun var ung, hvis nu hun var kommet til mig med sådan noget som: kan du se, hvor køn jeg er, og har du lagt mærke til mit smil i dag, og hvad synes du om min favn? Du har ikke sagt et eneste rosende ord om alt det hele dagen? Og så

videre, jeg siger bare: kan vi så være for vore kvinder, når det blir skik blandt bare nogle enkelte mænd, at rose kvinderne for den slags ting?

Ja, kære nabo, jeg synes Dårkys er en dejlig mand, og jeg kan godt lide, han taler så kønt om sin kvinde. Jeg har selv været køn engang, jo jeg har; det vidste jeg såmænd ikke af, men det var en veninde, der sae det til mig. Tror du manden nogen sinde skulde lukke sin mund op og sige, jeg var køn? Men tror du ikke, jeg vilde ha været meget mere glad, hvis han havde sagt det? Og skulde det ikke ha noget at sige for mændene, om vi er glade eller arrige, som de altid kan huske at sige, at vi er?

Ja, naboerske, det kan gærne være, du har ret. At en arrig kvinde er en plage, det ved vi mænd jo nok, og kunde man lige fra begyndelsen få hende mere glad ved at sige pæne ting til hende, jo det er ikke umuligt, det vilde ha sin betydning; jeg har aldrig tænkt over det før, det kan såmænd godt være, når jeg får tænkt det mere grundigt 197 igennem, at jeg vil synes, du har ret. Hm, hm, i så tilfælde skulde man jo ha tænkt over det noget før, men jeg hører for resten ikke til dem, der påstår, der er ingen glæde ved efterklogskab. Men hvad synes du ellers om de gode ord fra gamle dage, som vi har hørt i aften?

Det må du ikke spørge mig om, nabo, det går over min forstand; jeg forstod ikke andet end det med smil og kys og skønhed.

Nej, jeg kan jo nok forstå, naboerske, at det eneste, der er kommet ind i din hjærne, som du på kvinders vis bær i venstre side, er det om smil og favn og skønhed. Men deraf ser man, tilføjede han, idet han eftertænksomt strøg ned ad sin lange, gamle næse og endte ved dråben på spidsen, — at bålet er aldrig så udbrændt, det dufter dog altid af den fordums ild. — Han vendte sig derpå til en flok mørke mænd, der sad ved hans venstre side: Hvad mener I, venner, om de ord, vi i aften har hørt? Var det ikke smukt, hvad Jêkon den yngre sae om sjælen: Tre skønne verdener ser jeg: blomsternes og græssets for nedden, solens verden foroven, og mellem dem luftens verden, hvor fuglene flyver; den nedre verden står stille som en tavs og broget drøm; solen står over drømmens verden som et lyst og tænksomt øje, der både ser og gir farve til hvad det ser. Midtvejs mellem de to stille verdener bevæger sig blæsten og fuglene som selve livet, der hæftigt bevæger sig hid og did mellem tanken og drømmen. Men hvor er i dag min sjæl henne i denne treverden? Fløj den ikke i går som en fugl gennem livets verden, munter som fuglene, usynlig og stærk som blæsten? Men hvor er min sjæl henne i dag? Den har ikke taget plads ved siden af det tænksomme blik, der fra oven ser, hvordan verden går; den er faldet ned, men den har ikke sat sig i græsset mellem de drømmende blomster. Ak nej, min sjæl drømmer ikke i dag; den er død. Den er ikke en blomst, men en grå jordknold; solen skinner på den, men det hjælper ikke; min sjæl kan ikke blive til en blomst, den kan ikke få vinger og flyve som en fugl; den er død. Og dog lever jeg selv i dag som i går; kun i mit hjærte føler jeg tyngden af min døde sjæl, der før var så let og så stærk, at den 198 syntes at bære også mig i sin flugt. Et dybt mismod nedtrykker mig; jeg synes at være sund, og dog er der ikke et sted på mit legeme, der ikke er sygt. Hvornår vil min sjæl igen hæve sig og gøre mig rask? — Hvad mener I, spurte den gamle, da han var færdig med sin fremsigelse — om disse ord af Jêkon den yngre?

Det varede lidt, inden der kom svar; så sae den mest forstandige iblandt de mørke: Vi synes, at han er grumme kedsommelig, men vi forstår ham for resten ikke.

Men en anden gammel gul mand, der havde hørt det hele, rejste sig, lae hånden på den førstes skulder og sae: Kære broder! gule ord forekommer mørke mænd lige så tåbelige, som mørke ord vilde forekomme os gule; jeg troede ikke, jeg behøvede at belære en gammel kender af ordet om en så ligefrem sandhed. — Derefter vendte han sig mod de mørke og talte smilende til dem på følgende måde: I har ret, mine venner. Jêkon den yngre er kedelig, men nu skal I høre et ord fra en af jere egne vismænd, ham som har det svære navn Remi Sjenki, men som i vort sprog kaldes Fåremule; jeg har ligesom en anden Ferati opsporet en tale af ham hos en af jere gamle koner, og her er den: Der tales nu så meget om måne og stjærner og tankens høje himmelspræt, som ingen er i stand til at følge, og som kun gør folk svimle. Der føres nu mere snak om sjælens flugt, som ingen har set, end om de beskedne små ting, som vi alle daglig sysselsætter os med. De folk, fra hvem al den storhed udgår, mener åbenbart, at de er på et højere stade end andre mennesker, ligesom fuglen tilsyneladende er højere end det træ, den flyver hen over, men når fuglen falder ned, hvad er så højest? Træet blir jo stående alligevel. Disse menneskefugle overser ganske de andre menneskers bramfri og ydmyge færd og regner den for ingenting. Men findes den sande tilfredshed ikke hos disse beskedne, tavse mennesker, der trofast holder ved de små ting, og se en gang på dem: de når vel ikke så højt som de andre synes at gøre; deres ryg er ydmygt bøjet over deres arbejde, der synes at ligge så lavt, men er det ikke hos dem, at det fine og ædle hjærtelag findes? De har altid held til at opnå netop det, de stræber 199 efter, og ser man ikke frugten af deres stræben strøet ud på den gyldne middelvej, som deres liv altid har bevæget sig hen ad? Min ros, — sådan siger den store Fåremule, — skal gælde de små, der sætter sig et beskedent mål, og som inden aften føler lykken over at være ved målet. Men jeg vil ikke rose dem, der sætter sig et fjærnt mål, hvis sted de ikke engang selv kender; jeg forstår dem ikke, men jeg føler, at jeg har heller ikke brug for at forstå dem.

Taleren så på de mørke ansigter, der var vendt imod ham: Nå, hvad synes I så om jer vismand Fåremule?

Godt, godt, svarede de i kor, og de mere opvakte føjede til: En herlig og ædel ånd. Har du ikke flere ord af ham?

Jo, min ven; de kan skaffes; men jeg ser på jere ansigter, at I trænger ikke til mere løftelse for i aften. Fåremule var også i sine krav om løftelse en beskeden mand, og hans eksempel vil I efterfølge.

Derefter vendte han sig til sin kammerat på den anden side, og denne sae smilende til ham:

Broder, jeg ser, at jeg i dig har truffet en sindrig og kløgtig mand. Det er skade, du er så gammel; du kunde ellers ha opnået at blive en stor profet blandt dette folk.

Det er sandt, broder, men jeg er ikke ærgærrig.

Også det må jeg beklage. Jeg skulde ikke ha forsømt nogen lejlighed til at høre dine skønne og opbyggelige taler. Jeg har altid været en beundrer af ædel dobbelthed i ord.

De to gamle vekslede et smil og kastede et blik på de mørke, der allerede var faldet tilbage til deres sædvanlige dødhed.

For resten, vedblev den sindrige olding, — vil dette folk, når det engang får mæle, ud af sig selv frembringe en profet som den, jeg har givet dig et lille billede af.

Den anden gamle lo, gjorde en stor håndbevægelse og sae: Fåremule skal herefter altid være det navn, hvormed vort folk kalder det mørke folks profeter. Ja, sådan skal det være; jeg vil fortælle dine ord til mine søstersønner; de vil glæde sig over din sindrige tale og bevare den.

Jeg takker dig, kære broder, for den tvetydige berømmelse, du dermed skænker mig.

Ja broder, jeg tror, du må hellere sige trefaldige. Hvis 200 disse dine ord blir bevarede, så vil eftertiden sige om dig: Hvilket gammelt vrøvl var faderen til disse ord. Den vil sige: Hvilken ædel og beskeden ånd var han, og endelig: Hvilken sindrig mand må han ikke ha været, der kunde skabe ord med to ansigter.

De to gamle rejste sig leende fra græsset, der nu begyndte at blive gennemvådt af dug, og gik med hinanden broderligt under armen tilbage til det gamlehus, hvor de hørte hjemme.

201

FORTÆLLEKAMPEN

DEN ny høvding fyldte tredive år og tog efter loven styre over landet. Lige fra sin fødsel havde han gået under navnet Djanis søn, og et andet navn, som hans moder gav ham, gik i glemme som et ord, der vel kan være brugeligt, men ikke vinder folkets hu. Derfor blev Hissârdjan eller Djanis søn det navn, hvorunder den ny høvding blev kaldt.

Om den dag, da Hissârdjan tog høvdingeværdigheden, er kun lidt at berette. Han ledede ofringen til Mordrak og holdt derefter en tale til det forsamlede folk. Han begyndte med at nævne Jêkon den yngres velkendte ord: Intet levende væsen på jorden har en så vanskelig stilling som mennesket: hans legeme er svagere end mange dyrs, hans forstand er større, men med sin svaghed og forstand er han forfærdeligere end noget dyr, når han slipper sin vildskab løs. Der er intet dyr, som mennesket ikke kunde lære af: trofasthed af hunden, flid af bien, ædelmodighed af løven og besindighed af elefanten; dog er der ikke en af disse egenskaber, mennesket ikke har, kun er de blandede med fejl, der kan opveje dem alle. Mennesket har løftet sit hoved højere mod himlen end noget dyr, men i den højde, hvor mennesket bær sit hoved, findes både meget godt og meget ondt i stærk og farlig blanding. Mennesket har løftet sine hænder fra jorden sammen med sit hoved, han udretter flere store ting end dyret, ligesom han gør større fortræd. Hvad er tyrens horn og slangens gifttand mod et menneskes onde hånd? Hvert dyr har fået sit som gave fra naturens hånd: kløgt eller mod, frygt eller lumskhed, det er altsammen en gave, ligesom det er en tvang. Mennesket har fået alt fra det bedste til det værste, men dertil endnu en gave: det farlige, fri valg. Hvor lang tid behøver mennesket til at lære at vælge det bedste.

202

Da Hissârdjan havde fremført disse ord, føjede han beskedent til, at han fandt dem vel hårde, men at menneskene på Jêkon den yngres tid vel også var mere vilde og grusomme end nu. Det viste altså, at

menneskene kunde blive bedre, og det vilde han også selv arbejde for, idet han lovede at forfølge og straffe al ondskab, så at den fred, der endelig var kommet, yderligere kunde styrkes og blive ved at vare altid.

Talen vandt bifald, da den kom fra den elskede Djanis søn, men to Gule, der stod langt tilbage i forsamlingen, hviskede til hinanden bag hånden: Hissârdjan er en god mand, men han har ikke ordet, dog, er hans hånd lige så besindig som hans ord og helst lidt mere kraftig, da kan denne tid, der er god for os, endnu længe blive fortsat. Men hvad der her er talt må blive mellem os.

— Hissârdjan holdt ord; han straffede ugærninger strængt, så landets fred og orden blev ikke alvorligt brudt, og på den måde gik tyve år, hvor der ikke er noget at fortælle om høvdingen selv, derimod begyndte en bestemt deling af folket i tre stammer nu at gå for sig. Det var de Gule, der satte det i gang. De havde før, især under Frænosvek, blandet sig stærkt med de Mørke, men nødtvungent og ugerne, så vel som med deres nære frænder, Sjæledyrkerne. Men nu da de havde Ferâtis talesamling, følte de sig mer end nogen sinde som et folk for sig; de holdt sig borte fra omgang med de Mørke og undgik forbindelser med deres frænder, hvis sjæletro de ikke delte. De blev boende ved havet og bredte sig syd på. De dyrkede Mordrak efter landets skik, men de elskede de gamle ord og kunde dem uden ad, og mellem de ældste af dem gik fra slægt til slægt de ord af Jêkon den gamle, hvor han udtaler sin tvivl om guderne, men ordene kom aldrig frem i en forsamling og måtte ikke kendes af kvinder og unge mænd. De Gule, som de blev ved at kalde sig, var fredelige og flittige folk; de elskede munterhed og agtede selvbeherskelse; de hadede trætter og vænnede sig af med at slå deres kvinder, som ansås for at være mere stolte end andre; de havde også større skønhed, da de ikke blev sat til så meget hårdt arbejde. De var meget attråede af mænd 203 fra de to andre stammer, men dels var sådan en forbindelse ikke vel set blandt de Gule, dels syntes mangen en bejler ikke om, at den kvinde, han ønskede at erhverve sig, satte som betingelse, at han ikke måtte slå hende. Når hun tilmed fremsatte den fordring med et blik og en holdning, som om hun kunde få i sinde at slå igen, kan man forstå, at en bejler foretrak de mere veltugtede kvinder i sin egen stamme.

Mens de Gule bosatte sig nord på, langs med havet, gik deres frænder mod syd. De kaldte sig sydfolket. Skønt selvpiskere var blevet sjældnere blandt dem, havde de dog i almindelighed et ustyrligt sind; trætte og blodsudgydelse var ikke sjældent. De var store vindrikkere og elskere af musik, men tungsindighed var en almindelig sygdom. De slog deres kvinder, men havde dog svært ved at styre dem. De elskede vrede og hengav sig til den som til stærk vin, men besindighed foragtede de og regnede for svaghed, der er en mand uværdig.

De Mørke udbredte sig øst på ind i vildmarken, som de opdyrkede med flid og krum ryg. De var enkeltvis fredelige, skønt umilde, men blev farlige, når de samledes i flok under førerskab af en mand, der kunde skriges højt og gøre fagter med arme og ben, ti at tale med ord havde ingen mand iblandt dem ævne til. De havde en tid blandet sig med de Gule på Frænosveks bud, og af dem lærte de bedre brug af jorden og opdræt af kvæg, men i øvrigt syntes den gule udsæd blandt dem ikke at efterlade sig spor. De holdt deres kvinder underdanige som ludende æsler og bankede dem unødigt, som det var vilde heste, der trængte til tæmning. De kaldtes efter deres lands beliggenhed østlændinge.

Men alle tre lande stødte op til pladsen foran templet, sådan at enhver uden at gå over fremmed land kunde overvære ofringerne, fremsætte sine begæringer og gøre klage over tilføjet uret samt ta del i de årlige fester. Om en sådan fest skal nu fortælles.

Der var blandt sydfolket en mand ved navn Tvêlkovatl. Han var søn af den Besorn, der døde på tempelpladsen under sin egen pisk, hvorvel mange mente, at det var hans 204 raseri, der dræbte ham. Denne Tvêlkovatl var en høj og styg mand, frygtet og meget anset blandt sine egne. Det hed sig, at hans faler havde avlet ham, endnu mens mærkerne af pisk sad blodige på hans lænder, det skulde være årsagen til de blodrøde striber, der lå over sønnens ansigt. Tvêlkovatl havde forlængst lagt piskken bort, men han havde hele sin ungdom igennem næret sin sjæl med drømme, han var selv drømmer, men af en ny slags, hans sjæl vandrede ikke ude om natten mellem dyrene; men han så midt om dagen de skjulte ting, der ligger i mørke, og som selv solen ikke kan nå med sit lys. Sydfolket anså ham for en profet, større end Frænosvek og oplyst af Mordrak selv.

På tempelpladsen, hvor en stor mængde var forsamlet, havde digteren Dârkys fremsagt et nyt kvad og derpå, efter begæring af mange sit kendte kvad om buen, der i tidens løb var blevet meget folkekært. Da bifaldet var stilnet af, sae Tvêlkovatl, idet et spottende smil fik de røde flammer til at bevæge sig på hans ellers stive ansigt:

Nu nok af kælen sang om favn, Dârkys. Hvorfor skal vi dvæle så længe ved det, som den foragtelige krop fordrer af os. Er der en mands sjæl i dig, så lad os også se et lille glimt af den.

Dârkys svarede smilende, idet han med andre mindedes den tid, da Tvêlkovatl havde bejlet til Aja og faaet nej: Gå du foran, Tvêlkovatl, så skal jeg komme efter. — Han løftede sin harpe højt og råbte: Hør, o folk, hvad Tvêlkovatl har at sige. Vær stille og lyt til hans ord. Dong, dong, dong.

Da tog Tvêlkovatl ordet og talte sådan: Ser I månen, der står op, rund, styg og rød? Jeg ser mange af jer vende øjnene mod månen; jere øjne står fulde af blod. Ved I, hvor månen har været i dag, mens solen stod på himlen? Maanen har vandret gennem dødsriget. Den er gået fra død til død som en sjakal og har vendt dem med sin snude. Månen har mættet sig med gammelt blod, og nu træder den fra dødens land op på himlen. Kan I forstå, at himlen ikke ryster sit blå skind, til den har befriet sig for denne blodige sjakal? Himlen er skøn; hvordan er jorden? Synes I ikke i hvert fald, at månen vilde passe godt hernede blandt os? 205 Så vilde vi se den krybe op over jordens kant, fuld og drukken, men den vilde, når den en gang blev rystet af, ikke mere være i stand til at stige op på himlen; den vilde blive nødt til at kravle hen ad jorden, indtil den ved jordens anden ende kunde la sig falde sulten ned i dødsriget igen. Vi vilde se den komme krybende gennem græsset, dukke op bag en stor sten, falde i et hul og møjsommeligt komme op igen. Månen vilde komme forbi døren til vor hytte og stirre os fulde af onde drømme; den vilde arbejde sig over en sovende mand i græsset og få ham til at vågne med et vræl; den vilde se sig om efter ham, mens han døde skrigende med blod om munden. Modige mænd vilde forsøge at dræbe månen, indtil andre, der tit nok havde set udfaldet, blev klogere. Sådan er månen, se frit på den; kommer den ikke om lidt krybende over marken? Mordrak ser den under sine fødder, når han går over himlen; han træder med uvilje til side for den, men han siger til himlen: Vær tålmodig og lad min måne vandre over dig endnu en tid. Jeg har skabt den til belæring for menneskene. Den skal gå gennem dødsriget, og den skal gå samme vej over himlen som jeg selv og lyse død over menneskene, for at de ikke skal glemme, hvad de er. Meget kunde månen fortælle om vore døde, hvis den kom ned til os, men det skal ikke ske, før på den dag, Mordrak har bestemt til enden på alle ting. Da skal vi se månen vælte sig over jordens rand, rød og fuld af skæbne, og den skal tale til os, men da skal vi alle dø, for viden om døden er døden selv.

Da Tvêlkovatl tav, hørtes der en tid ikke andet end suk og mumlen fra det forsamlede folk. Men Dårkys rejste sig, ene mand stående, med tomme hænder, for buen lå ved hans fødder, han sae: Vistnok har du talt sindrigt, Tvêlkovatl, men dit hjærte er sort, og du knuger folkets hjærter med mørke tanker. Hvorfor skal vi hente gru ned fra himlen og plante den midt imellem os, som om den ikke blomstrede frodigt nok i forvejen?

Og fra østlændingene kom råbet: Lad ingen adspørge månen; Mordrak er gud.

Men fra den anden side lød stemmer, der sae: Dårkys, fortæl også du om månen. Tvêlkovatls ord skinner på vore 206 hjærter som hans egen gustne måne. Vær du som en sol for os.

Dårkys tog smilende sin bue og greb i den:

Dong, dong, dong. En kvinde er månen; nymånen er en ung jomfru. Hun står op midt om natten; hendes ansigt er meget blegt, og hendes kind er hul, som rimeligt hos en jomfru, der venter på sin bejler. Hun står på himlen og stirrer mod syd, hun stirrer mod vest, men den, hun venter, kommer østfra. Han kommer frem på himlen, men han ser hende ikke, hans eget lys gør hende usynlig for ham, og hun vender også ryggen mod ham og flygter for ham. En tåbelig ung jomfru er den elskovsfulde måne, hvis ansigt er blegt af længsel. Hvorfor vender hun sig ikke om og går sin bejler i møde og siger: Kære, må jeg komme til dig? Månen er ganske forvirret af sin store ungdom og sin store elskov; hun vil, og hun vil ikke, hun er et ja og et nej, slynget sammen i en knude, hun kan ikke løse knuden. Hun går ene til sit leje; hendes nat og dag er ikke hans, og de kan aldrig mødes. Hun flygter for ham med bortvendt ansigt, og hun går bag efter ham seende den anden vej, hun er ganske forstyrret og ved ikke af sig selv. En gang imellem vender hun sit ansigt mod os, men da er han borte, som hun søger, hun lyser over hele himlen efter ham, men finder ham ikke. Hvilken tosset jomfru er ikke månen, og hun blir aldrig klogere. Hun ser til den ene side og til den anden side, hvor han ikke er, hun spilder sin nattesøvn, og hun søger lejet om dagen. Hendes store kærlighed og hendes frygt for lejet samtidig har bragt hende fra forstanden. Derfor skifter hun uafsladelig sind og ansigt, derfor er hun så ganske lunefuld både med sig selv og med sine tider. Hvis det var muligt, at jeg kunde få hende i tale, da vilde jeg sige til hende: Kære jomfru måne, gør dog en ende på dine luner, og se at bringe dit knortede sind i ro. Hvad kan det nytte, at du har dit leje i øst, når han på samme tid søger sit i vest? Hvorfor, hvad enten du flygter for ham eller du forfølger ham, ser du netop den modsatte vej? Det kan en ung jomfru gøre tre dage og med held, men den fjerde dag går bejleren fra hende; det ved enhver jomfru, derfor udstrækker hun ikke sine luner 207 til den fjerde dag, men du holder aldrig op; kom ned til vore jomfruer, der er yngre end du, og lad dig undervise af dem. Og hvorfor skifter du stadig væsen, så din bejler har nød med at kende dig igen? Han kan ikke sige: Se sådan er månen, min elskede, — for han ved ikke, hvordan du er i morgen. Sandt nok, også vore unge jomfruer har deres skifte, hvormed de forvirrer mændene, og forvirring, der kommer fra en jomfru, er sød i tre dage; siden gør den sur, først ham, derefter hende. For sådan er kvinden: hun er en måne med skiftende ansigter og lunefulde veje; vi stirrer efter hende og ser, at hun går på himlen. Men hendes månetid er kun kort; så deler hun dag og nat med sin bejler; hans veje er hendes, så vidt det står til en kvinde, hun ser den vej, hvor han er, og ikke i øst og vest. Hun er det lille lys i hans hytte, og hun føder ham børn; hun sidder i hans dør, når han kommer hjem, smilende som en fuldmåne, men du sidder på himlen med dit gale forbillede, som om vore kvinder skulde lære af dig, mens det er dig, der trænger til at lære af dem. Derfor ler vore kvinder af dig og regner dig ikke; de er unge og kloge, og du kan blive ung endnu, hvis du vil være klog nok til at ta lære af dem. — Sådan vilde jeg tale, og det er alt, hvad jeg har at fortælle jer om den evig gamle jomfru måne. Dong, dong.

Da folkets munterhed havde lagt sig, smilede også Tvêlkovatl med et stort vræng om sin mund, og han sae: Siden folket har så megen lyst til at le, vel, så vil jeg også fortælle en munter historie, den skal handle om kvinden, dog ikke om hende på månen, men om kvinden på jorden. Den lyder sådan: Langt syd på, i sydfolkets land, levede en gang en mand ved navn Tjin, Dong, Dang, det vil sige den, der elsker vin, blomster og kvinder. Han var dog ikke så rig, som hans navn skulde la os formode, og han fik derfor ikke sine tre ønsker opfyldt i den grad, som hans hjærte begærede. Således fik han megen tid til eftertanke over alle de begæringer, der som en bred strøm vandrede gennem hans hjærte, og hvoraf nogle blev overfyldt og gik ind i hans erindring, skinnende som røde aftenskyer, mens andre uopfyldte blev hængende over ham som tungt 208 ladte skyer, der gør sindet tungt og uroligt, og Tjin Dong Dang tænkte over det al sammen og samlede sig visdom. Ved dennes hjælp lykkedes det ham, da han allerede var langt ude over sin ungdom at besværges ånden Ming Ling, hvilket navn betyder: den, der færdes vidt omkring. Men det skete kun på den betingelse, at Tjin Dong Dang altid skulde skaffe ånden Ming Ling nok at bestille, og skulde den dag komme, da han ikke længere var i stand til at udtænke en sysselsættelse til ånden Ming Ling, da havde denne ret at flyve bort med ham til sit rige, om Ming Ling var høvding over alle onde ånder.

Giv mig noget at bestille, var Ming Lings første ord.

Byg mig et hus ved floden, svarede Tjin Dong Dang, og han beskrev nærmere, hvordan han ønskede det.

Inden skyggen af en trætop havde vandret længden af en krigers lanse, kom ånden tilbage og sae: Huset er færdigt; giv mig noget at bestille.

Tjin Dong Dang svarede, idet han kastede et blik på huset: Det falder mig ind, at da mit hus kun er af træ, kan det blive ødelagt af ildsvåde. Byg mig et andet af hugne kampsten.

Solen var endnu ikke af himlen, da Ming Ling kom tilbage og mældte: Herre, dit stenhus er færdigt; giv mig noget at bestille.

Tjin Dong Dang svarede uden betænkning, der jo heller ikke var tilladt: Skaf mig landets skønneste kvinde, for at hun kan bo hos mig i mit stenhus.

Ånden fløj bort. Ved solopgang stod han igen hos Tjin Dong Dang med en kvinde så smuk, som han aldrig før havde set nogen. Hun hed Sing Ho Hej, hvilket er et navn med tredobbelt betydning: munterhed, tvivl og tvist.

Ming Ling satte altså kvinden ned ved siden af sin herre og sae: Her er den kvinde, du ønsker dig; giv mig noget at bestille.

Tjin Dong Dang svarede, uden at han turde gi sig tid til at se nærmere på kvinden: Byg hende et hus ved siden af mit, men af helt hvide sten uden plet eller åre.

Ånden forsvandt, og endnu mens Tjin Dong Dang var langsom på vej til sit hus med kvinden ved hånden, stod ånden 209 hos ham og sae: Huset af hvide sten er færdigt; giv mig noget at bestille.

Da blev Tjin Dong Dang heftigt forskrækket, og han begyndte at se faren ved sin dårskab, da han havde skaffet sig magt over en så mægtig ånd. Men uden for hans lille hus ved floden stod et gammelt æsel, som han mangan gang havde belæsset med blomster, vindunke eller en smuk kvinde. Dette æsel var meget gammelt, og det skete undertiden, at han i eftertankens tid havde holdt æslets hale i sin hånd og forsøgt at udglatte de stride krøller, som dannede dusken på dens hale. Dog, så snart han slap dem, krøllede de sig igen stive og genstridige, og de blev for ham et sindbillede på mange svære ting, en vismand kan komme til at gruble over. Nu tog Tjin Dong Dang sin kniv, skar haledusken af og rakte den til Ming Ling:

Glat mig denne haledusk ud, så den blir blød og eftergivende som silke.

Ånden forsvandt med haledusken, og Tjin Dong Dang gik smilende til sit ny hus med kvinden ved sin hånd.

Tre år levede Tjin Dong Dang med kvinden Sing Ho Hej, og de tre betydninger af hendes navn kom efterhånden frem. Det første år var lykkeligt; i det andet år kom tvivlen, i det tredie tvisten, og Tjin Dong Dangs lykkelige tid var forbi.

Da de tre år var gået, kom Ming Ling tilbage med æselshalen, den var glat og eftergivende som silke. Han sae: Her er din æselshale, sådan som du ønskede den; giv mig noget at bestille. — Og ånden gjorde i det samme en bevægelse som for at gribe Tjin Dong Dang og flyve bort med ham.

Men Tjin Dong Dang svarede hurtigt og uden frygt: Tag denne kvinde, som du før tog æselshalen. Hendes sind er stridt som denne hale en gang var. Når jeg prøver at rette det, krøller det sig genstridigt tilbage til, hvad det var før. Når jeg vil lære hende en ny sandhed, krummer hun den i sit fordrejede sind til

en usandhed. Tag hende med dig, og gør hendes sind mygt og eftergivende som silke.

Ming Ling tog kvinden og forsvandt med hende, og Tjin Dong Dang gik smilende tilbage til den hytte ved floden, 210 hvor han engang havde boet. Resten af sit liv henlevede han som en fattig mand, der skaffede andre mennesker trøst og hjælp ved sin visdom, men sit store stenhus lod han stå hen til hvem, der kunde ønske at bo i det. Han havde fået nok af livets lyst, og han forandrede sit navn og kaldte sig Tjin Puh Ha, det vil sige: den, der har smagt stor lyst og fundet den besk. Han døde i en meget høj alderdom, elsket og savnet af alle, uden nogen sinde at høre mere til ånden Ming Ling.

Tvêlkovatl tav og så frem for sig med et spottende smil, som om han ikke rørtes af det bifald, der lød til ham fra hans eget folk. Også de Gule klappede og sendte smilende sideblik til deres kvinder.

Men Dårkys rejste sig og slog på sin bue: Dong, dong. Jeg gik ud af min hytte, det var sidst på natten. Månen stod på himlen smal og fin som en ung jomfru. Det var en anden jomfru, jeg søgte, men hun var ikke til at se; jeg vilde finde hendes spor i græsset. Jeg kunde ikke skælné det på stien, hvor jeg gik, og dog fortalte mange ting, at hun havde gået, hvor jeg gik; en sort snegl var lagt fra stien op i græsset, hvor den ikke selv kunde være krøbet hen; hun havde flyttet den. En gren, der var sunket ned over stien, havde hun bøjet ind i en tveje, hvor den kunde sidde og gro videre; mig vilde den i mit raske løb ha slået i ansigtet, og jeg vilde ha vredet den af; sneglen vilde jeg blindt ha trådt ihjæl. Jeg tydede hendes tegn som venlige bud til mig, og jeg skyndte mig fremad. Om lidt vilde jeg indhente hende. Hun havde klædt sig i gråt skind og vilde ikke være til at se i halvmørket, men hendes fødder vilde være som to lys, jeg kunde kende hende på. Hendes lyse ankler, der skifter rask i skørtets læg, er som to par ens rim i et kvad. Hendes fodsåler, der hele tiden sænkes mod græsset og hæver sig, er som et kvad, der lægges med lethed og lykkes over al forventning. Hele hendes gang er et kvad; det har ingen ende, og hvem kan nu sige begyndelsen på det? Ingen kan lægge et kvad så dejligt som hendes gang, hver linje deri ligner den anden; og ingen mand blir træt af at følge det. Se, vers vandrede med parrede ens rim gennem mit hoved, lette som hendes gang, lyse 211 som hendes ankler, og jeg sae til mig selv: Stakkels, fattige Dårkys, du søger en elsket ung jomfru, og du finder kun begyndelsen til et kvad om hende i dit hoved. Jeg måtte vende om uden at nå hende; jeg satte mig i min hytte, bedrøvet og lykkelig og gjorde mit kvad færdigt.

Jeg gik ud igen, da solen var oppe; Der stod et skråt lys ind over verden, og hver ting havde sit rigelige mål af skygge; min sjæl var fuld af lange skygger fra nattens venten og skuffelse. En af skyggerne var mit kvad, men jeg bandede det og sae: Du skal bleges og glemmes, — men det svarede mig igen med de ord: Husk mig. Du blir engang gammel; da går du ikke mere på en sti efter en ung jomfru; dine glæder blir færre og kortere. Glem ikke dit kvad. Måske kan der endnu være liv i det, når du selv er få skridt fra døden. — Jeg gik syngende ad min sti, men hende, jeg søgte, kunde jeg ikke komme nær. Hun kom med en stor drift af småt kvæg og kræ foran sig. I hånden havde hun en grøn kæp med en lille bladdusk. Hun styrede sin flok med kæppen og med muntre tilråb. Mig så hun ikke; det gik vel ikke an, at hun tog øjnene fra alt sit småkvæg, for hvor let kunde ikke et af dem løbe af til siden og måske blive borte? Så vilde hendes fader skænde. Nej, hun så ikke på mig; men jeg ved ikke, om jeg var i en krog af hendes øjne, for kvindens øjne er meget rørlige. Jeg stod til siden for hendes vej, for ikke at skræmme hendes flok. Hun talte meget venligt til dem, da hun var nærmest ved mig og længe endnu; havde hun gennem øjenkrogen målt afstanden til mig, og tænkte hun også på mig, mens alle hendes ord syntes at gælde hendes drift af småt kræ? Jeg så kun lidt af hendes ansigt, mest hendes højre hånd, der med sin grønne kæp hang udstrakt over flokken. Hånd og kæp vandrede over dem i luften, hid og did og passede dem alle. Hun blev borte for mig; grøn dusk og broget flok af dyr forsvandt, højt løftet hånd og lavt krybende småkræ kom ud af mit syn. Men jeg så for mig hendes hånd; Ajas to hænder er hendes lille sjæl. Hendes øjne smiler, hendes mund ler, men hendes hænder udtaler alle hendes tanker. De udretter alt hendes tænksomme og flittige arbejde, de viser som to synlige 212 tvillingsjæle alt, hvad hun har at tænke på dagen igennem. De går dagen lang hen over tusende ting, rolige, men aldrig i hvile. De løfter sig midt i arbejdet, tomme, men fortæller med det samme, at hendes sind er fuldt af glæde; de springer til værs i forundring og pludselig uro. De ligger vel også en dag på mine skuldre; de er hendes sjæls to udsendinge; deres mange små rejser udgør een lang dagsrejse. Jeg kan ikke med sikkerhed tyde blinket i hendes øjne, smilet om hendes mund, men ud fra hendes hænder går en lang fortælling, et rimløst kvad. Manden sidder om aftenen uden for sin hytte med hænderne stumme på sine lår, men Ajas kan ikke tie, så længe det er dag, først om natten ligger de og sover med hende, halvt lukkede; sjælen er gået fra dem. Hvor er den? Den er ikke langt borte. Går den på tåbelige natterejser som en drømmende mands vildsjæl? Nej, for ingen ser dem knytte sig eller fægte i søvne; de er færdige til at vågne ved den første solstråle. Jeg gik tilbage til min hytte og prøvede på at lægge et kvad om Ajas hænder. Fik jeg mon liv i det? Er mit kvad halvt så levende som Ajas hænder?

Solen var nede, jeg gik ud for at søge efter Aja, hun kom mig selv i møde. Hendes gang var et fuldt færdigt kvad; hendes hænder var slutningen på en lang fortælling. Hun havde blomster i den ene hånd, det var hendes hænders sidste vers. Hendes hænder spillede for mig. Når hun greb i luften, kom der musik fra den. Når den sidste solstråle faldt på hendes hånd, da blev strålen til en harpestræng. Jeg så hendes kvad; dets indhold var Ajas arme om min hals og hende selv i min favn. Men jeg blev stum, og jeg lae min harpe for hendes fødder. Der er gået mange år siden solen spændte en gylden harpestræng mellem sig selv og Ajas hånd. Den er aldrig bristet, og den vil blive udspændt i aften som dengang, når jeg går til min hytte

med Ajas arm på min skulder.

Da Dårkys var færdig, jublede mange over ham, men Djani, Hissårdjans moder sad bøjet over, og ingen forstod betydningen af den trækning, der var på hendes mund, men da Dårkys mødte hendes blik, gik han nær til hende 213 og sae: O Djani, vor høvdings moder, hvad synes du om min fortælling?

Djani tøvede. Hun mindedes Kasíngos kærlighed og Frænosveks forfærdelige favntag; en dejlig have og en hæsliig tomt efter et bål. Dårkys' fortælling kaldte hendes tanker tilbage til haven, men de kunde ikke komme over den sorte tomt. Hun kæmpede med sig selv, nær ved at gi efter for sin smærte, men så betænkte hun sig og svarede smilende: Dårkys, hvad du har givet os er uden tvivl smukt; dog, jeg er en gammel kvinde, og min mening er uden betydning. Jeg glæder mig ved at se glade ansigter blandt de unge.

Dårkys rejste sig for at ta Aja ved hånden og gå, men Tvêlkovatl stansede ham med disse ord: Bliv endnu et øjeblik og hør, hvad jeg har at sige. Det har vel ikke så stor hast med at komme afsted med din kvinde. — Jeg har givet mit legeme hen til kvinden og til vinen. Hvad glæde har jeg haft deraf? Ingen, Hvad lærdom har jeg hentet? Medynk for dem, der bilder sig ind, at de har fundet glæde ved det. Tåber er de fleste mennesker; størst blandt dem er de, der tror på glæde. Jeg har søgt min glæde i bedrift. Bedriftens tid er ganske vist længere, end det foragtelige øjeblik, der kan tilbringes i en kvindes favn, men dog altfor kort. Dersom bedriften gir død, synes den at være fuldkommenhed, men også det er gøgl. Efter de få øjeblikke, vi lever, kommer den lange og langsomme død, en kamp mod usynlige fjender. Tre hundrede og fem og tres er tallet på menneskets fjender. Den ene kniber dig i din bug, den anden griber med kold hånd om dit hjærte, den tredie puster en død blæst ind i dit øre. Dag for dag rykker en hel hær frem og angriber dig, og fra det næste, nye år rykker en ny hær frem og angriber dig med våben, der er både tungere og skarpere. Selv står du som en ynkelig afvæbnet kriger; du vender dig håbløst fra den ene side til den anden; fjenden finder altid det sted, hvor han skal slå til. Den sidste af dem nedlægger dig med et spark. Det er fortællingen om dit legeme, der først plager dig med rasende begæring og siden plages selv tidobbelt. Da vendte jeg 214 mig fra det usle legeme og satte min hu til sjælen. Ved I, hvor sjælen går hen, når den har forladt legemet? Jeg ved det; Mordrak har undt mig den viden. Jeg lå på mit leje og sov; da kaldte en stemme på min sjæl; den vikledede sig let ud af mit legemes træge hylster og gik ud. Ved døren til min hytte stod sjæleføreren Hørnest. Han spurte: Hvad er dit ønske, du sjæl af Tvêlkovatl?

Min sjæl svarede: Jeg er Tvêlkovatl selv. Hvad der ligger derinde, er kun en dyngje jord på jorden; om kort tid vil det være jord i jorden. Jeg er Tvêlkovatl, et menneske. Vis mig et andet menneske som mig selv.

Hørnest svarede: Du er hovmodig, Tvêlkovatl; du har megen ydmyghed at lære, kom med mig.

Sjæleføreren Hørnest tog mig ved min tynde hånd og førte mig. Da vi havde gået et stykke, stansede min ledsager en slange, der gled i græsset, og sae til den: Du bolig for Kôsruds sjæl; stans et øjeblik og tal med os.

Slangen stansede og sae: Hvad ønsker I at vide af mig?

Da tog jeg ordet i min uforstand og sae: O slange, jeg ønsker at tale med Kôsrud, hvis sjæl bor i dig.

Men slangen lo og svarede: Du tossede sjæl, hvem du så er, hvordan vil du tale med Kôsrud, der er uden mæle? Vil du spørge, så tal med mig.

Jeg spurte i min forvirring: Hvordan er Kôsruds sjæl kommet til at bo i dig, og hvad kan du lære ham?

Slangen svarede: Da Kôsrud døde, befalede Mordrak mig: Nærm dig Kôsrud og tag imod hans sjæl; lad den bo i dig så lang tid, jeg bestemmer, men husk, at du er en slange og skal blive ved med at være en slange. — Sådan talte Mordrak. Hvad Kôsrud lærer af mig? Er jeg måske Mordrak? Jeg er kun en slange. Ydmyghed lærer Kôsrud måske; han var en hovmodig mand, mens han levede. List kan han lære af mig, skønt han havde sin lille menneskelist, mens han levede. Lammende skræk og pludseligt overfald kan jeg undervise Kôsrud i, men hvordan kan jeg vide, om han også næmmer det?

Jeg spurte fuld af angst: Kan du sige mig, om Kôsruds sjæl er lykkelig ved at ha ophold i dig?
215

Da lo slangen og svarede: Jeg kan ikke udspørge Kôsruds sjæl, men da Mordrak for mange år siden bød mig at huse den, var der intet i hans ansigt, der tydede paa, at han ønskede, Kôsruds sjæl skulde blive lykkelig ved sit ny herberge.

Efter dette svar lod vi slangen løbe videre i græsset, men Hørnest vendte sig imod mig og spurte: Er du tilfreds nu, du Tvêlkovatl?

Jeg svarede skælvende: Kan det være muligt, at sjælens kår er endnu strængere end dem, vi mennesker kender. Men vis mig en sjæl til.

Hørnest førte mig da et langt stykke videre, og i en stinkende jordhule fandt vi en sjakal, der vilde flygte, da den så os, men Hørnest vinkede ad den og sae: Vi vil dig ikke noget ondt; bliv og tal med os. Du vært for sjælen af Kêrsin.

Jeg vendte mig mod sjakalen, der stod med ludende hoved og slikkede sig om sin ildelugtende flab, og spurte: Hvordan en mand var Kêrsin, som Mordrak har befalet dig at huse sjælen af?

Sjakalen svarede: Kêrsin var en god mand, han har givet mig mange ådsler af mennesker. Han dræbte dem på afsides steder og dækkede dem med løv, så jeg let kunde finde dem. Han var forsigtig, som jeg selv; han var min ven, og når jeg sniger mig afsted i halvmørket, tænker jeg med stolthed på, at jeg går med hans sjæl i mig.

Jeg spurte: Tror du, Kêrsins sjæl er lykkelig ved sin bolig i dig?

Da smilede sjakalen med sine gule dryppende tænder og svarede: Meget ynkelig var den piben Kêrsins sjæl gav fra sig, da den foer i mig, men Mordrak er en stræng herre, der må lystres. Jeg tror, det var en straf; dog forstår jeg ikke, hvad Kêrsin skulde straffes for.

Jeg spurte: Men sig mig, er du ikke blevet mere modig af at huse en mands sjæl?

Sjakalen svarede: Mit mod, sådan som det er, har Mordrak givet mig, og han har ikke siden føjet mere til. Men Kêrsins sjæl er undertiden urolig i mig og volder mig besvær. Dog, jeg tilgir ham gærne, han var min ven. Og jeg 216 er kun en lille sjakal med kort forstand, jeg forstår ikke, hvad Kêrsins sjæl mumler og sukker bag ved mit hjærte.

Efter det svar lod vi sjakalen gemme sig i sin hule, og sjæleføreren Hørnest sae til mig: Er du tilfreds nu, du Tvêlkovatl?

Jeg svarede: Mordraks vrede mod menneskene over deres slethed er forfærdelig: den er som en uværssky på himlen, men hvor lang er denne uværssky, hvis begyndelse hænger over os? Hvem kender himlens grænser, for vi har på lange rejser set, at himlen strækker sig tusende gange længere, end vi havde troet. Men hvilken nok så lang rejse under livets sky vil lære os enden på Mordraks vrede? Sjælernes vandring gennem dyrene er en straf fra Mordrak; vor viden derom er en anden straf. Kan den lange dyrevandring gøre sjælene bedre, og kan vor viden derom forbedre os? O Hørnest, livets kår er strænge, er de ikke strængere, end at et menneske kan bære dem, når dette sidste vilkår føjes til? Hvorfor er livet blevet til, og hvorfor er ikke døden dets sidste ende? Men vis mig en tredie sjæl, for at jeg kan se, om ikke også elendigheden har sin grænse.

Da førte Hørnest mig et langt stykke ud på en skovslette. Der blev jeg en tyr vaer, og da den så os, gik den frem med sænkede horn for at rive os op, men Hørnest slog op med sin blege hånd og sae: Du bolig for den vise Hîstek, du kan ingen fortræd gøre os, men stans og tal med os.

Jeg gjorde tyren mine sædvanlige spørgsmål, og efter at den havde svaret på dem, sae den: Tal med sjælen af Hîstek; den klager sig undertiden for mig, men jeg forstår ikke dens hvisken.

Da spurte jeg: O sjæl af Hîstek, du som ved saa meget, ved du ikke, hvorfor du skal bo i en tyrs legeme?

Hîstek svarede med utydelig hviskende stemme: Jeg var en viis mand, mens jeg levede, jeg tænkte på mange ting, men vistnok var det sådan, at jeg ikke tænkte på andre end mig selv. Jeg så andres ulykke, jeg tænkte meget over den og blev visere, men ikke bedre; mine tanker vandrede blandt megen, ulykke, men jeg løftede ikke min hånd for 217 at lindre den. Nu lider jeg straffen; alle mine tanker regner Mordrak mig ikke til gode. Jeg har boet i en krokodille, i en ravn og nu bor jeg i denne tyr. Der synes ikke at være nogen ende på straffen eller nogen grænse for, hvad en menneskesjæl kan tåle af lidelse?

Jeg vilde spørge om mere, men tyren udstødte et højt brøl og råbte leende: Ti stille du usle rummel i min mave. Du var engang et menneske, du krøb i græsset som en slange, du var frygtssom; din lumskhed var dine horn, men jeg var bange for din sjæl, som jeg troede at se i dine listige øjne og hurtige hænder, der udsendte ting der var farlige for selv en tyr. Men nu ser jeg, at din sjæl er endnu ringere end dit legeme. Ti derfor stille, du sjæl af et menneske; intet dyr begriber, hvorfor du er til; din klagen og mumlen viser mig, at du ikke engang fatter det selv.

Med disse ord vendte tyren sig fra os og gik bort med sine stolte horn højt løftede.

Hørnest så på mig med skyggegrå øjne og spurte: Er du tilfreds nu, du Tvêlkovatl?

Jeg svarede: Findes der ikke en eneste sjæl, der kan gå lige fra døden til sjælernes bestemmelsessted? Eller er alle mennesker slette?

Da begyndte Hørnest at gå med mig, en lang vandring, der varede det meste af natten, men da det tog

til at gry ad dag, så jeg i det høje græs en lille sjæl, der langsomt kom imod os. Da den så os, vilde den vige til side, ikke af frygt, men af ydmyghed, syntes det, men sjæleføreren Hørnest råbte til den: Du sjæl af Mênú, stans og tal med os.

Sjælen stansede, den stod bøjet for over som silkegræs i svag blæst, og da vi kom nær nok til at tale sammen i mag, spurte jeg: O Mênú, hvad godt har du gjort, der frier dig for den skrækkelige dyrevandring?

Sjælen af Mênú svarede: Intet, herre. Jeg har vistnok med al min svage vilje skyet det onde. Af godt har jeg ingenting udrettet.

Da smilede Hørnest og svarede på hans vegne: Mênú har skyet vin, han har aldrig favnet en kvinde; han har 218 givet, hvad han havde, til de fattige og ikke tænkt ondt om nogen.

Jeg tog ordet og sae: Gid jeg var som du, Mênú. Du er lykkelig.

Mênú gentog spørgende mine ord: Er jeg lykkelig?

Jeg spurte igen: Hvor går du hen Mênú?

Han hviskede som til sig selv: Hvor går jeg hen?

Da blev jeg ganske forfærdet over, at vished ikke gives selv for den, der aldrig har gjort ondt. Hvorfor er mennesket sat i denne skrækkelige dobbelthed af liv og død. Livet er utryghed, og døden er uvished. Gives der foruden liv og død et tredie? Men hvad skulde det være andet end et intet, og hvad trøst kan det være for os, hvis det er til? Hvor længe skal vi vente på svar?

Jeg vendte mig mod sjæleføreren Hørnest og bad ud af min sjæls nød: Tag Mênú ved hånden og før ham til sit sted, men lad det undes mig at se, hvor du går hen med ham.

Sjælen af Mênú så ligesom jeg bedende på Hørnest, men han tav, og uden svar måtte min sjæl gå tilbage til mit legeme, der lå tomt i min hytte og ventede.

Da Tvêlkovatl havde endt sin lange fortælling, lød der ingen bifald mod ham, kun mumlen, og der var mange, der græd og vred deres hænder. Enkelte kaldte på Dârkys for at der kunde komme trøst fra ham. Dârkys rejste sig da også, men sent og ugærne. Han var bleg og havde ikke sin harpe i hånden; han talte med svagere stemme end før: Hvad kan jeg sige? Jeg elsker mit legeme, selv orn det volder mig en enkelt plage. Solen skinner på det, blæsten stryger om det; kærligheden bor i det. Er det ikke tre skønne ting? Jeg elsker min sjæl; jeg tror, den er skønnere end legemet; jeg tror ikke, sorg og smærte bor i sjælen så lidt som slette tanker. Jeg tror den er uden ondskab og skal leve længere end mit legeme.

Mange øjne var rettede på Dârkys; de var venlige, men uden jubel. Han tav pludselig og satte sig. Men Djani, høvdingens moder, vinkede ad den gamle Lênnabor, en af de forstandigste blandt de Gule, og da han kom nær nok, 219 spurte hun: Lênnabor, hvad skal vi tro om Tvêlkovatls fortælling?

Lênnabor så til høvdingen Híssardjan, men han stirrede frem for sig med rynket pande som en, der ikke vil spørges, og Lênnabor svarede: O Djani, hvad Tvêlkovatl har sagt, er mørkt og bittert; det kan nedslå manges sind og derved gøre skade. Og dog er ordets kraft deri, og du ved, Djani, at vi Gule elsker ordet, selv om det er ondt, når blot det har kraft, for vi tror, at det stærke ord har et langt liv ligesom sjælen selv, og om det end ligesom ilden, kan volde fortræd i det øjeblik, det bryder frem, så vil selve menneskesjælen, som er den, der skal ta imod ordet, i tiden rense det skadelige fra og bevare den evige kraft, der er i ethvert stærkt ord. —

Djani takkede med mildhed Lênnabor for hans tale, men Hissârdjans pande var uforandret rynket og hans ansigt mørkt.

Men da Lênnabor gik tilbage mod sin plads, blev han stanset af Dârkys, der med ophidsede ord tiltalte ham sådan: Lênnabor, du er altfor lemfældig. Hvorfor vil du altid møjsommelig lede efter den yderste lille sandhed i alting? Det kan være, du har ret, men Tvêlkovatls ord vil få tilhængere og gøre fortræd, og mange vil sige: Tvêlkovatl har ret: den gamle forstandige Lênnabor har sagt det. Nej, Lênnabor, du skulde ha svaret Djani: Tvêlkovatls ord er onde og kan altså ikke være andet end løgn. — Så kunde der ha været håb om at afbøde lidt af den fortræd, Tvêlkovatl i aften har gjort.

Dârkys var borte, inden Lênnabor kunde svare. Mængden spredtes langsomt og mumlende.

DET STORE DYR

ORDET er veget fra Dårkys, han er blevet bleg foruden tavs. Også hans sjæl er bleg; den lyser nu kun som en falmet, ufrydelig måne, der helt skal slukkes, når solen om lidt er fremme. Solen er Tvêlkovatl. Han skinner som en sol med et hårdt, sviende lys. Der kommer ingen sky for den; der falder ingen regn under den, ingen forfriskende dug. Hans ord falder som brand og tørre på dem, der hører, og det er mange. Ingen glæder sig, og alligevel blir tallet på de lyttende stadig større. Hvad for et uforklarligt dyr er dog mennesket? Hans legemes attrå driver ham til en kilde eller friske bær, når han er tørstig, men sin sjæl kvæger han med ord, der brænder den hård og sort.

Til Dårkys sae den klogeste af hans venner: Vistnok var du den svageste i kampen med Tvêlkovatl, men du vil alligevel sejre engang. Tror du, at en mand, der har valget mellem en kilde og en rygende tomt efter et bål, vil bøje sig over tomten og drikke den bitre røg fra den glødende aske? — Men Dårkys finder ingen trøst i vennernes ord; han ser allerede nu et helt folk stå over båltoften og drikke den blå røg i sig, hostende og med rindende øjne.

En aften, da Tvêlkovatl havde talt på tempelpladsen, kom en fremmed mand ind i forsamlingen. Han kaldte sig Kiâsyn, men ingen kendte ham. Han kom vel fra en af landets grænser, hvor han sagtens ikke havde søgt andre menneskers omgang. På ryggen havde han et kobberhorn; det var krumt som hornet af en okse, men meget længere. Han bad om tilladelse til at blæse, og da den var givet ham, stødte han et tredobbelt brølende O—o—o ud over forsamlingen. Det lød ikke af vrede eller fare, og mange, der 221 havde siddet med bøjet hoved efter Tvêlkovatls tale, rettede sig og fik ny glans i deres udtørrede blik. En ung mand sprang op og råbte med strålende ansigt: Sådan brølede den gamle ko, vore fædre fortæller om, da den første gang trådte op på jorden, et trefoldigt bud om, at ny ting skulde ta deres begyndelse. Det var livets første sang, inden livet endnu havde begyndt. Sikkert har de tre brøl af den store ko flakket om uhørt under himlen, indtil Kiâsyn har fanget dem ind i sit horn.

Mange lo, og en pludselig munterhed bredte sig over folket; en gammel mand rejste sig og sae smilende: Hør du unge Sânduæt, kan du nu smukt holde mund, til Kiâsyn er færdig. Siden kan du glæde os ved de skønne tanker, som hans hornblæst vækker til live i dig.

Sânduæt satte sig, rødmende, men glad, og Kiâsyn satte igen sit horn for munden. Han rettede det lige fremad og blæste en række korte toner ud, et lyst og muntert hornkvidder, der fik folk til at rette sig; og enkelte til at le. Da først nogle lo, lo mange, også blandt dem, der gerne hørte på Tvêlkovatl. Dær var latter en sjælden ting, skæmt var ilde hørt, for skæmtende ord er farligt gøgl, der kan føre til letfærdighed. Dog her kunde ingen stå op og sige: Denne tone er letfærdigt talt; dette ord af hornet burde ha været utalt, fordi det kan blive husket og senere ved udbredelse lokke til løst levned. Hornet var ingen frister, det talte om glæde, men uden ord, og det kunde da ikke være nogen forment at høre på det; huske det kunde jo ingen, men glæden blev tilbage som en skjult kilde under bakken. Man stanser i et ledigt øjeblik, hører på den og bevæges. Folk gav sig hen i glæde, og under hornets latter hørtes menneskenes munterhed som en lys mumlen. Toner over og toner under; musikken er over menneskene, og de løfter deres hjærte imod den. Sjælen står opret og føler, at tonerne altid er højere end den. Kærlighed har sin løftelse, men også sin forening, hvorefter den for en tid synker som gløderne i et bål; tonerne synes at flygte, de kan aldrig nåes, og en besynderlig glad smærte blander sig i munterheden, idet tonerne løfter sig op i deres egen utilnærmelige oververden: O, du lykkelige horn, bliv hos os altid med din 222 munterhed, fordi du er uden ord, der kan krænke selv den strænge Tvêlkovatl.

Kiâsyns horn tav pludselig, men nu løftede han det mod himlen og blæste lange, høje toner lige op ad. Mange stirrede den vej og syntes, de så tonerne stå fra himmel til jord. Wilde og skingrende toner blæste Kiâsyns horn, som af en tyr, der brøler udfordrende mod himlen, når den ikke kan finde en værdig modstander. Sikkert vilde Tvêlkovatl begære en mand dræbt for bespottelse, der på den måde råbte et eneste ord mod himlen, men hornet talte jo ikke; ingen kunde komme og sige: Du har råbt mod himlen, du er en bespotter og skal dø. Hornet var uskyldigt, det kunde høres uden dårlig samvittighed. Folk lo ikke mere, men mange kunde ikke holde ud at sidde; de rejste sig og løftede deres strålende øjne og deres hænder. De stirrede mod himlen, som om tonerne om lidt vilde åbne den. Folket begyndte at råbe, men ingens råb kunde nå så højt som de høje, lodrette tonesøjler fra Kiâsyns vidunderlige horn.

Kiâsyn tog hornet fra munden, og råbene brusede hen i pludselig tavshed. Så rettede han sit horn lige nedad og blæste så dybe toner, som ingen vilde ha tænkt sig, dybe, sagte toner, der syntes at ryste. Hvem talte nu Kiâsyns horn med? Var det med jorden eller med Kiâsyns egen sjæl? Tonerne mumlede, sådan som vandrende sjæle mumler, når de fri for legemets byrde går ude om natten. Hvad fortalte Kiâsyns sjæletoner om. Vistnok ikke forfærdelige dyr eller sjælevandring. De var vel ikke muntre, men dog blide, og der lød ingen angst fra dem. De var ganske ydmyge og inderlige. De fortalte vistnok om døden og om sjælen, en lykkelig beretning, men som ingen kunde forstå. Fortællingen var lang; hornet vidste altså meget at fortælle,

og dog blev ingen visere af at høre på det. O du vidunderlige horn, tag menneskeligt mæle og sig et trøstende ord om den forfærdelige død og om vor ulykkelige sjæl. Hornet blev ved med at tale, på sit mål, det havde altså ikke andet. Tonerne kom som fra under jorden, de løftede menneskene i en smertelig spændthed og glæde. De syntes at sige: Lykke vil vi gi jer, ikke tanker; ikke større viden, I tåbelige mennesker, men større glæde.

223

Kiåsyn tog hornet fra munden og satte sig. Folk lo og græd, og mange af kvinderne sang ganske stille, hvad de kunde huske. Enkelte kaldte på Sânduat, måske ordet var over ham, så han kunde udlægge, men Sânduat rystede på hodet og sae: Altfør mange ord har vi hørt i den sidste tid. Lad os nøjes med at glæde os over denne ny tale, som der vist ikke er hørt mage til siden Sindårtis dage. Tonernes ordløse sprog er yndigere end et lille barns lallen og siger mere til vort hjærte end kloge og stærke ord. Nu vokser der igen blomster i vore sjæle; der falder dug på dem, de har altfor længe været hentørret af ordets glødende sol. Før troede jeg, tonerne vilde gi mig mange ord; nu ser jeg, at tavshed er bedre. Kiåsyn, bli hos os.

Fra hele forsamlingen lød det i mangfoldigt kor: Kiåsyn, Kiåsyn, bli hos os. Tal til os med dit horns uskyldige toner.

Men nu rejste Tvêlkovatl sig med rødsprængte øjne og fordrejet ansigt og råbte: Nu nok om toners usle vellyst, hvoraf der kun kommer slaphed. Jeg foragter alt, hvad der blæses ud af et hult rør eller klimpres på en udspændt streng. Mine øren er døde for hornblæst og klimper, de er kun opladt for den stemme, der taler i mig, og nu er også mine øjne blevet åbne. Vend jert blik ud mod den østre himmelrand. Ser I ingenting. I blinde tåber? Jeg ser.

Enkelte stemmer svarede ham: Hvad ser du, Tvêlkovatl?

Jeg ser dyret. Det sidder ved kanten af verden og stirrer på mig med runde, stive øjne. Hele mit liv har dyret stirret på mig og søgt mit blik; først nu er jeg blevet seende. Det er min hersker, min skæbne er det underlagt; jeg har længe anet det, nu ser jeg det. Min skæbnes vej går mod dyret i en stiv, ret linje, der ikke kan bøjes. Dyret har i god tid udset sig mig. Dyret nøder mig til at gå efter sit blik, hvis retning er stiv som min skæbne. Når jeg til sidst kommer frem for dyret, vil jeg få alting at vide.

Da råbte mange: Mordrak er gud. Tvêlkovatl, vil du gøre dit dyr til gud?

Tvêlkovatl råbte imod dem: Dyret gør ikke noget af sig selv, det bestemmer ikke, hvad der skal ske, Mordrak har fastsat dyrets bestemmelse; jeg kender den ikke endnu. Mig holder dyret ved sit blik fast ved det, der er min 224 bestemmelse. Endnu får andre mennesker lov til at passe deres krumme og brudte livslinjer, men engang vil dyret se på dem og nøde dem til at rette deres liv efter sit blik. Deres vej skal til sidst ende foran dyrets blik. Dyret skal ikke straffe menneskene, det skal påse, at det, der skal ske, sker. Men lige frem mod dyret skal I allesammen. Hvad nytter det, I gør jer stridige? I kommer frem, hvor der ikke er vej; I kommer igennem, hvor der er lukket. Hvordan I ser ud, når I kommer frem for dyret, kan jeg ikke sige; I kan være hele eller sprængte, alt efter jer genstridighed, men I slipper ikke uden om nogen ting.

Igen løftede der sig et råb: Du bespotter Mordrak; han alene råder for menneskenes skæbne.

Dyret sidder foran Mordrak, dets skygge falder paa hans halve ansigt. Han ser jer kun med det ene øje; det halve af jer skæbne har han givet i dyrets vold, for jer genstridigheds skyld. Han vil, at I skal alle gå frem for dyret og lære forfærdelse og ydmyghed. Han vil hellere la dyret ødelægge jer alle, end at I ikke skulde bøjes efter hans vilje. Dette er lidt af sandheden om dyret. Mange andre sandheder vil det senere lære mig. Og hvad kan det nytte, I kalder det en tåbelighed, når den angst, der skjuler sig under hjærtet i jer, hemmeligt gir mig ret? Ser I ikke dyret? Ser I ikke luerne, der udgår fra dets stirrende øjne?

Stemmer mumlede: Vi ser det, Tvêlkovatl. Fortæl os mere.

Da rejste høvdingen Hissârdjan sig og råbte højlydt, skønt hans stemme ellers var svag: Denne lære er ikke god og vil ikke gøre menneskene bedre. Jeg erklærer den for falsk, og der skal ikke gives den fremgang.

Tvêlkovatl stod trodsigt som en, der tænker på kamp, men ingen havde våben med sig paa det fredhellige sted; han gik, fulgt af mange, der gjorde ham spørgsmål.

Over dem, der blev igen, var der stor forvirring og ingen munterhed. Den gamle Linnabor nærmede sig Hissârdjan og sae: Det er en farlig mand, dær går. Hvorfor behandlede du ham ikke efter den lov, der siger: Den, der på tempelpladsen ter sig som forstyrret og farlig, skal bindes og indtil videre holdes i forvaring?

225

Hissârdjan svarede: Du har jo selv engang rost ham for hans tale. Desuden ved du, jeg vil ikke gøre ondt mod noget menneske.

Lênnabor udstrakte sin hånd mod Tvêlkovatl og den bortgående mængde: Dær går nu et fordrejet, måske ondt menneske og udsår sin sæd. Du kan få en større høst at afmeje, end dit gode hjærte kan bære.

Hissârdjan sae tvivlrådig: Skal vi sætte efter ham og få ham bundet? Nej, hvad han har fortalt er en historie, der engang kun vil blive brugt til at skræmme børn med. Vi vil ikke tænke mere på det.

Du er herre over vore legemer, Hissârdjan, men hersker du også over folkets tanker? Forsøg at læse dem i de nedslåede ansigter, du ser om dig, skønt disse ikke gik med Tvêlkovatl.

Da Lênnabor gik tilbage gennem mængden, stansede mange ham og spurte: Hvor er Kiâsyn? Kald på ham, så at han igen kan spille for os.

Men Kiâsyn var gået bort, vistnok af sorg over at hans toner ikke havde beholdt magten over folkets hjærte, og han kom aldrig mere tilbage.

Dyrets tid var kommet. Det havde ramt tiden på et sted, hvor den var svag; dyret satte sig ind på det svage sted og syntes at gøre det stærkere. Dyret udbredte sin magt. Da først et menneske havde staldet det ind i sit hjærte, øgedes ligesom dyrets viden. Menneskene sukkede og blev grebet af raseri, men bad stadig om mere viden. Dyret ynglede og tog bolig i mange mænds hjærte.

Fra sydfolket kom beretninger om sære og skrækelige ugærninger, først en enkelt, siden mange; dyret havde sin tid, som de modne æbler har deres tid; falder først et modent æble fra sit træ, falder snart mange. Og til hver beretning blev der føjet de ord: Det er dyrets gerninger; se dyrets magt. — Sydfolkets vilde sind forlystede sig i voldsomme handlinger. De tålte vel ikke fred længere; deres hjærter var matte og nedslåede af den alt for længevarende mildhed, tiden havde ligesom lidt under. Nu fik de deres sunkne hjærter løftede i grum ubeherskelse, de kendte sig selv 226 igen. De havde været svage; tiden havde haft et sygt sted, men dyret var kommet med lægedom og kraft.

Men Hissârdjan, som mange kaldte den gode, så roligt på alt dette væsen, og til sine rådgivere, især Dârkys, der råbte på magt, svarede han med disse ord af Jêkon den yngre: Sygdom har sin tid. Længe flakker den hjemløs om i luften; den ser på menneskene og tænker sukkende: O hvor finder jeg en bolig, der kan huse mig, gi mig varme og trivsel? En dag møder den et skikket menneske, og ud fra ham tar den med større lethed andre i besiddelse. Så raser sygdommen, til den har fortæret sig selv; en dag fordriver døden den fra sit sidste sted, og den må blive ved sin omflakken som før. — Sådan, lae Hissârdjan til, — ser jeg her en stor sygdom; den vokser, men snart vil den sygne hen og dø.

Hissârdjans milde ord viste sig at være mindre kloge. En dag rykkede en hær frem mod tempelpladsen for at besætte den og siden undertvinge de Gules land og østlandet. Tvêlkovatl havde givet sin hær feltråbet: Mordrak er gud! — men mange af disse selvrådige karle med de brusende hjærter lystrede ikke og råbte, da de rykkede frem: Dyret og Tvêlkovatl! — Det lod modstanderne se faren og gjorde dem mere kamplystne. Kampen var lang og hård. Den unge Sânduat var en af førerne for de Gule, han var også en af de første, der faldt, dræbt uden vanskelighed som det syntes, af Tvêlkovatl selv. Mod aften, da udfaldet endnu var uvist, besluttede Dârkys med hundrede mand at ofre sig for sejren. De gik frem i en spids kile og fældede sig en blodig vej gennem fjendernes rækker frem mod Tvêlkovatl og dræbte ham efter hård kamp. Ingen af dem slap bort, men Sydfolket trak sig tilbage og erkendte sig for overvundet. Men mandefaldet havde været stort, og mange mindedes Kasíngos ord, der siger: Døden er altid midt iblandt os, den går ved hvert menneskes højre side og ser på ham; den går over til den anden side og tar ham nøje i øjesyn, længselsfuldt ventende på sin tid. Den træder ham i hælene og går foran og føler på ham efter et sted til angreb. Menneskene frygter døden, men af og til blir de grebet af et massevanvid; de veksler håndslag med døden og går frem 227 for at slå ihjæl: Tag vore fjender! råber de. — Døden tar til sig af deres fjender, og af dem selv, og glæden synes ens blandt dem, der dræber og dem, der blir dræbt. Hvad der til daglig er en rædsel, er i øjeblikket en fest. Så tredobbelt besynderligt et dyr er mennesket: Han er bange for at dø; han er kun lidet tilfreds med at leve, men han er fuld af jubel ved dødens gilde.

Hissârdjan viste mildhed med de overvundne, men næste morgen gik en forfærdelig tidende gennem landet: Tolv af Tvêlkovatls mænd havde overrumplet Aja i hendes hytte og havde slæbt hende med sig. Hvorhen vidste ingen. Tolv mand og en kvinde; det var vel deres hævn mod den døde Dârkys. Sådan en udåd var aldrig hørt før, den fyldte alle med gru, og Hissârdjan den gode blev fra den dag helt forandret. Han sae: Siden det onde ikke kan dø af sig selv, vil jeg udrydde det med magt. — Det var de første høvdingeord, han havde sagt, og han handlede efter dem. Han lod de tolv mænds børn slå ihjæl, for at denne ondskabens sæd dermed skulde være udryddet. Han lod drab følge på enhver ond handling. Et ondt ord medførte død, sådan også tøjlesløst levned, utåleligt hovmod og undertrykkelse. Men de, der skulende vogtede på deres mund og færd, lod han daglig udspejle. Hissârdjan hørte på angivere og dræbte efter deres ord. Siden opdagede han angivernes ondskab og forsøgte ved drab også at udrydde dem. Men forgæves, ti i stedet for opstod der et nyt parti, der blev Hissârdjans venner, de kaldte sig de Gode, og de gav ham mange gode råd, som de selv kaldte dem. Men de måtte være meget forsigtige med deres øjne og klangen i deres ord, ellers faldt de for Hissârdjans dom. De Godes parti kom derfor efterhånden til at bestå af meget kloge mænd. Det

fortælles, at der var flere Gule blandt dem, men det kan være bagvaskelse, for de Gule, som det gik mindst ud over, blev en tid beskyldt for øjentjeneste. De Gode roste Hissârdjan meget og sae, der havde aldrig været en høvding som han. Han havde fået den tanke, der måtte være kommet fra Mordrak selv, at udrydde ondskab af jorden, og når han engang døde, så vilde det onde i alt fald være så vidt udryddet, at det aldrig mere kunde få magt.

228

Sådan gik ti år. En dag da Hissârdjan gik alene i skoven, fik han øje på den gamle Lønnabor, der stod udenfor sin hytte. Hissârdjan gik hen til ham, bebrejdede ham venligt, at han ikke mere vilde være blandt hans rådgivere. Så udtalte han sin glæde over, hvor godt det gik i landet, og spurte Lønnabor om hans mening. Lønnabor svarede ikke, men så på ham med forunderligt stirrende øjne, så Hissârdjan blev urolig og spurte stammende: Hvad ser du, Lønnabor?

Lønnabor svarede uden at ta sine øjne fra Hissârdjan: Jeg ser dyret og alle dets gærninger.

Hissârdjan gik med møje tilbage til sit hus. Han faldt i stor sygdom og sjælsvildskab. Tre dage efter døde han.

Dermed holdt forfølgelsen op, men navnet de Gode kom for had og gik snart af brug.

229

RÆSUVAN, DEN GALE PROFET

DA Hissârdjan var død, tog de tre folk, efter råd fra den gamle Lønnabor, hver sin høvding. For, sae han, — når hvert folk har sin høvding og sin tro, vil to anledninger til ufred være fjernede, og det kan behøves, for ildesind og mistænksomhed er kommet i ny grøde ved det, der sidst er sket, og vi må tro, at fornuft og menneskevenlighed er en bedre lægedom derimod end vold. Glipper også dette middel, må vi sige: Vi er kun mennesker, vi har forsøgt den bedste lægedom, der er os givet. Den, der vil gøre sig selv til overmenneske, blir kun som en stormvind og en ildsvåde. For jorden er ingenting så tjenligt som en varm sol og mild regn, og for menneskets hjerte gælder det samme. Lad os dele os og blive tre broderfolk.

De stolte sydfolk hørte dette råd med et foragteligt smil, dog rettede de sig efter det. De takkede spottende for godt råd og smuk tale og gik støjende hjem for at vælge høvding.

De mørke, alvorlige østlændinge, der ved blodblanding og naboskab havde lært en vis eftertanke, indså vel det sandsynlige i, at de Gule åbenlyst vilde falde fra troen på Mordrak, men gløden var gået af deres hjærte, de var nu nået dertil, at de med rolig kulde kunde se ned på de vantro, fra hvem de vidste ingen smitte nogen sinde vilde nå til dem. De gik tavse hjem fra rådet og tog sig en høvding blandt deres egne.

Men broderskab blev det ikke til. Sydfolket hånede de Gule i al omtale, og deres digtere, som der efterhånden opstod mange af, fyldte offentlige forsamlinger med fortællinger om landsmænds mod og kraft modsat gul slaphed. Østlændingene viste de Gule en stum, men eftertrykkelig foragt, og de gule tænkere gjorde små ordsprog om de to andre 230 folk, der gik fra mund til mund og ikke lod sig holde tilbage ved grænsen. Det morede uforstandige unge at gentagte sentenser, der gjorde nabofolkene til latter, og de bidske små ord lod sig ikke stanse af nogen hård straf, tværtimod; straffen gjorde sandheden endnu mere indlysende. De gule fik rigelig hævn for, hvad de selv måtte tåle. Mange af dem misbillige dog dette, men forgæves, og de måtte indrømme at man i al denne ufordragelighed så høsten efter den sæd, Hissârdjan i sine sidste år havde sået.

Templet blev nu mest brugt af Østlændingene, men omkring det opstod der i tidens løb en by med blandet befolkning: dristige skipperne af Sydfolket, gule lærde, der gav sig af med undervisning af ungdommen, og desuden haandværkere. Dertil kom så en stor mængde østlændiske købmænd, der købte varer af skipperne og igen handlede med dem; de havde lært at benytte guldstykker i deres handel, og de var i det hele rige folk; de var tavse og vanskelige at rokke, når de havde sat en pris; med deres sammenknebne øjne havde de det mest hårfine syn på, hvad der kunde skaffe fordel. De var ikke vel lidt, men ellers til megen nytte; der kunde lånes guldstykker hos dem, når man havde skibe eller et godt stykke jord. De foragtede på deres side de tåbelige sydskipperne, der solgte billigt og drak de fleste af pengene op i tempelbyens kroer, men endnu mere så de ned på de gule vismænd, der underviste ungdommen og ingenting bestilte og oftest gik med hullede kapper. Heller ikke skipperne regnede dem for så meget som en død sild, og det vilde være ganske morsomt at smide torskeindmad i hodet på dem, dersom ikke deres

forbandede tunge hævnede sig bag efter.

Bag templet og byen, helt inde på de Gules område, lå nu forsamlingspladsen, hvor enhver havde adgang, når han ikke var bevæbnet eller beruset, og her var det, at Ræsuvan, der længe havde gået under tilnavnet den gale, en aften holdt sin store tale til det forsamlede folk.

Ingen kendte Ræsuvan, da han første gang trådte frem på forsamlingspladsen. Han måtte vel komme fra en grænseegn og havde sagtens ikke dyrket megen omgang med andre mennesker. Han fandt folk fra alle tre lande og begyndte 231 at tale til dem om fred og fordragelighed. Han sae: Ingen af jer er mine venner, men heller ingen af jer er mine fjender. Hvem er jeg? Jeg er et menneske. Hvem er I? Intet andet end en flok onskabsfulde dyr. Men hvis I vil høre på mig — — —

Da tog en mand af Sydfolket en sten op og råbte: Fordi du er ikke nogens ven, vil vi alle være dine fjender, og derfor skal denne sten ramme dig.

Stenen ramte Ræsuvan; han tog den stiltiende op og stak den til sig.

Men en af de Gule sae: Stenkast på dette sted er imod loven, men du har sat dig selv uden for loven, idet den skjulte mening med dine ord jo må være den, at du er mere end et menneske. Se på os, vi er mennesker. Vi er kun mennesker og intet mere. Men du har begyndt som en nar. Hvordan vil du ende? Min erfaring siger mig, at en nar er uforanderlig. Som han lever, sådan dør han, den samme nar.

Ræsuvan svarede ikke på denne tiltale, men gik hen til en busk, plukkede en nød af og stak den til sig. Men da dette ene spottende ord var sagt, blev der kastet flere sten; Ræsuvan samlede dem alle op. Men under stenkastene talte han med blødende ansigt om ondskab og om fred. Snart blev han dog drevet bort.

Men fra den dag gik Ræsuvan omkring i de tre lande og talte til folket. Han opsporede uret, der var tilføjet, vold og spottende ord; han gik til ophavsmanden og foreholdt ham det: Dette har du gjort mod din næste, — og han vendte sig til mængden og talte videre derom. Men efter den første aften i forsamlingen havde han altid en stor kurv på ryggen. I den samlede han de sten, der blev kastet på ham, rådne fisk og skarn; han tog det nøje med altsammen, og hans kurv fyldtes hurtigt. Men han havde den endnu mere besynderlige vane at plukke en nød af og komme i kurven hver gang han blev ramt af et spottende ord fra de Gule. Efter syv dages forløb var hans kurv fuld, men næste dag så folk ham komme med kurven tom på sin ryg. Indholdet havde han vel tømt af i sin hytte, og der gik mange spottende fortællinger om al den rigdom, han samlede. Det var 232 denne færd, der skaffede ham tilnavnet den gale. Mens hans skarnkurv talte for sig, syntes selve hans ord at være uden kraft. Han sae altid det samme: Vær mennesker, og ikke dyr. Hold fred; elsk hverandre. — De Gule spottede ham og sae: Hans ord er en banan, der har hængt for længe og fået kulde. Rører man ved den, falder den til jorden som brunt dynd.

De eneste, der vilde høre på Ræsuvan, var kvinderne. De samlede sig gjerne i skarer, når han talte, men afbøde spot og kast kunde de ikke. Sådan gik tre år.

En aften da meget folk var samlet på den store plads, så de et mærkeligt optog. Forrest gik den gale profet, med en uhyre kurv på ryggen, efter ham kom en hel række kvinder, hver med en kurv. Der var gamle, bøjede koner og helt unge piger. De kom tungt afsted, og det var tydeligt at se, at enhver havde belæst sig til sin yderste ævne. Stor latter og råben mødte optoget, men da Ræsuvan læssede sin kurv af midt på pladsen, blev han tiltalt med vrede ord, og enkelte søgte efter sten. Men Ræsuvan sae: Her er nok at kaste med, og der kommer mere; nu skal enten jeg dræbes og begraves under min egen dyngge, eller I skal høre på mig. — Kvinderne kom frem en for en og læssede deres kurve af, så det blev en dyngge så stor som et hus, og da den sidste kurv var tom, og den sidste af kvinderne havde sat sig ned hos sin tomme kurv, stillede Ræsuvan sig ved enden af dyngen og talte sådan:

Se, i tre år har jeg gået iblandt jer; jeg har udsået fordragelighed, og min indhøst har været sten; jeg har villet så fred, og afgrøden er blevet skarn. Se hvad en mand har udrettet imellem jer: dær ligger tre års arbejde. Hvorfor er jeg ikke blevet ved i ti år? Fordi pladsen da ikke vilde være stor nok. Stå op og tag min skat i øjesyn; se hvor rig en mand I har gjort mig til. Gå hen og fyld jere lommer med min rigdom; I har selv del i den. Jeg har villet tale jer til hjærte; I har svaret mig med det, der bor i jere hjærter. Hvorfor har I ikke slået mig ihjæl? Var I bange for den arv, jeg vilde efterlade jer? Slå nu og del imellem jer. Gå hen og bøj jere hoder over jer arv; lad dens duft stige op 233

i jere næsebor. Det er jert svar til mig, det er jert offer til Mordrak. Han har allerede set det i sin himmel, han spør: Hvad er det for et offer, mit folk bringer mig i dag? Skal jeg træde frem for ham og bede ham modta det? Brødre, vort broderskab ligger midt imellem os; gå rundt om det og mål længden og bredden af det. Stig op på det, og skøn hvor højt det er. Og dog er det kun lidt. Blir I ved, som I har begyndt, vil jer ondskab og ufordragelighed vokse til et bjærg, der opfylder jorden. Den dyngge er i længden og bredden og højden et billede på jer selv. Men nu vender jeg mig til jer, I vise, gule mænd, blandt hvem det er skik at kalde hver mand en broder. Se, hen over hele dyngen ligger spredt jeres visdoms hårde nødder; jeg har ikke åbnet en eneste af dem, jeg tror ikke, kærnen i dem er sød; jeg gir jer dem uknækkede tilbage. Jer visdom er blevet

hård og kold; hvad nytter det så, at I glæder jer ved at ha givet den en smuk runding? Den er ikke næring for en sjæl, men en forhærdelse af sjælen. Prøv at tælle jer visdoms frugter, både dem, I har drysset over mig, og dem I har kastet efter jere brødre. Hvis alle disse jere ord blev stablet op på sten og skarn, da vilde de række til himlen som et tårn, mod hvilket tårnet af skarn og sten er for ingenting at regne. I siger, at I hader drab, men med flid og forstand dræber I sjæl. Sjælen er som den navnløse løve i den gamle fortælling; den er i foragt og lever i frygt; den kan ikke mætte sig ved sin naturlige næring, men må æde skarn. Den lever i stadig frygt for den hvislende slange Sisanêsu. Slangen er jer, I Gule, med jer hvislende forstand, men med en død sjæl. I lever selv i frygt for den store tudse Rimbûnga, der fræk og overmodig vælter sig frem og truer med sit giftige spyt. Hvorfor kan slangen ikke stikke tudsen, og tudsen spy ædder på slangen, så de bægge to kan dø? Da vilde sjælen blive befriet for sin frygt og rejse sig i sin stolthed. For sjælen er født god; den er ikke af naturen ond eller ulykkelig. I har gjort den til bægge dele. Der var en tid, fortæller de gamle, da menneskene vel var onde som nu, men bedrøvede, idet de følte den plage, de led under. Nu er de værre end nogen sinde, men de er glade. Aldrig har jeg 234 set så glade mennesker som dem, der kastede sten på mig; ingen sinde en sådan tilfredshed som den, hvormed en kløgtig mand kunde sige et ondt, stikkende ord. Den, der uden begreb gik iblandt jer, måtte sige: Disse mennesker er lykkelige. Der er ingen tvivl om, at de har indset, hvad der er menneskets bestemmelse, og at de er på vej til at opfylde den. Vel, måske har denne mand uden begreb også ret. Jeg gir ham ret. I har opfyldt jer bestemmelse, og I er for så vidt nået til enden på alle menneskelige ting. Dog siger jeg jer: enden blir ikke netop så herlig, som I tænker jer. Se her, hvad der bor i jer. Tror I, at det smukke og glade ydre kan bestå, når det ser sådan ud inden til?

Ræsuvan tav. Ingen tog efter sten til at kaste, det skulde da være de helt unge, hvis hånd sidder løs, mens hoved og hjærte er lukket; men de vilde skippere og fiskere af Sydfolket græd, så sildeskællene under deres øjne kom i drift og dryppede i store tårer ned ad næsen på dem, og da de unge så dette i og for sig tåbelige eksempel snøftede de med, selskabeligt og hæftigt som i deres endnu yngre år for moderlige klaps i enden. De Gule bøjede hodet, beskæmmede og eftertænkssomme, og da talen var forbi, rejste efter en stunds forløb den gamle Stêrkovesti sig og talte: O Ræsuvan, du har rystet os, du har knuget vore sjæle; du har talt så sandt; men er du den profet, vi venter, så lad trøst følge på straffetale. Vi er kun mennesker: „kun“ er den sandeste begrænsning, der kan føjes til ordet menneske. Et dyr er et dyr, stærkt eller svagt, nyttigt eller skadeligt, ikke ondt og ikke godt. Det er fuldkomment, som det er: et dyr. Men vi mennesker står så højt over dyrene, at vi også har kunnet udvikle vor ufuldkommenhed. Havde vi en tid glemt det, så ser vi det nu igen. Vi indser vort „kun“ med beskedenhed. Et dyr er som den udskudte pil: det følger sin drift, hvad enten den fører det frem til dristigt angreb eller tilbage i ængstelig flugt; det følger den drift, der skyder det afsted kun en tid og falder så til jorden. Men vi mennesker har mange modsatte drifter og mange retninger for vort liv, vi lever i frygt for, hvor drifterne vil føre os hen, vi er altid i tvivl, og vi har kun vor lille forstand og vort usikre hjærte at forlade os på. Oplys vor forstand; lær os den rette 235 vej for vort hjærtes drift. Du har pisket os med nælder efter fortjeneste. Undervis os med kærlighed om den vej, vi skal følge.

Profeten Ræsuvan stod længe tavs; så sae han endelig: Om tre dage kommer jeg igen og taler til jer.

Dermed gik han. Lang tid forløb, og Ræsuvan kom ikke igen. En dag da Stêrkovesti gik ved havet på grænsen af de Gules land, så han en mand komme i pjaltede klæder og med sænket hoved. Stêrkovesti gik hen til ham og sae: Er du en ulykkelig broder, så tal til mig; måske kan jeg hjælpe dig.

Manden stansede og så op, Stêrkovesti genkendte ham med møje; det var profeten Ræsuvan.

Stêrkovesti sae: Flygter du nu af landet. Ræsuvan, i stedet for at hjælpe os?

Ræsuvan svarede: Mit hverv er endt; jeg må gå.

Men hvorfor, Ræsuvan, er din kappe pjaltet og dit ansigt hærgnet af sorg? Før var det fuldt af sjælens kraft. Dine øjne skinnede som sole med en svidende ild. Er dit lys nu slukket?

Ræsuvan betænkte sig på svaret: Alt mit lys er slukket; jeg har fastet i dagevis, men det ord, jeg ventede på, kom ikke. Er det ikke Mordrak, der har sendt mig? Hvorfor ydmyger han mig så ved at ta sit ord fra mig? Har han ikke udset mig som sit redskab? Hvorfor kaster han mig fra sig som en ubrugelig ting, mens jeg tror at ha hele min kraft udtømt i mig? Jeg forstår ikke Mordrak, men jeg ved, at nu må jeg dø. Dog, efter mig skal komme en anden.

Stêrkovesti gik grublende tilbage til sine venner; han samlede de forstandigste om sig og fortalte dem, hvad han havde set og hørt. Dertil føjede han disse ord: Vi Gule har altid elsket ordet; vi har følt dets kraft, inden vi endnu anede dets væsen. De mennesker, der har talt ordet vel, har vi anset for større end andre, selv om deres tale var mørk og hård; vi har fundet kraften deri og skilt den ud. Men vi har også lært at forstå, at mennesket er et, ordet et andet. Ordet tar bolig i et menneske og løfter ham højere end andre. Det kommer, når det vil; det forlader ham, når dets tid er gået, men det lar sig ikke gribe. Tusende rækker 236 efter det; ikke een når det, hvis ordet ikke selv vil. Det er oven over os alle; det er skabt før os, og det styrer verden. Solen løfter den spirende byg, den skal op over jorden. Solen hæver træets krone højere for hvert år imod himlen. Ordet, der kommer til os ved et menneske, løfter vore sjæle til den højde, som er deres natur;

højest løfter ordet det menneske, som det bor i, op over ethvert strå eller træ, men han skal ikke hovmode sig, fordi ordet løfter ham i dag; måske lar det ham falde ned i morgen, og er han hovmodig, da blir hans fald stort. Hvorfor, spør det hovmodige menneske, — har ordet forladt mig? — Et tåbeligt spørgsmål? Er han ordets herre? Dets ydmyge tjener skal han være, det er bedst for ham selv. Men se: der er en tåbelighed, der er større end denne; det er at kalde ordet gud, og gi det plads i himlen. Hvad kan denne tro nytte et tåbeligt menneske. Tror han sig svigtet af den såkaldte gud, der synes at hæve ham til himlen, så opnår han kun at blive styrtet så meget dybere i sit fald. Ræsuvan er styrtet i et indbildt, men hårdt fald, fordi han kaldte ordet for Mordrak, fordi han ikke kendte ordets væsen og ikke vilde være dets beskedne tjener. Brødre, at ordet styrer verden, vil mange kalde en mørk tale, for det gør jo guderne. Vel, vi har set mange guder, men lad være, at Mordrak er den eneste sande; hvad skal vi tænke om ham? Han er en herlig gud, hvad magt angår. Mindre herligt ser det ud med hans visdom, og hvad angår hans godhed, vel, ond er han måske ikke, men uberegnelig; han er som løven, der højmodigt går forbi et barn, men så, af en uforklarlig grund, sønderriver det næste den møder. Mordrak gør alt for det bedste; han er som et ildsprudende bjærg, der kærligt skåner landsbyen Somâlek, mens den ødelægger med mennesker dyr og alt, landsbyen Endok, der ligger ved siden af. Menneskene finder deres trøst i, at vulkanen selv ved, hvorfor den gør dette. Sådan er Mordrak. Men ordet gør ingen ondt, under dets stråler gror vor sjæl, hvis den ikke er en død jordklump. Ordet vil ikke hævne eller ødelægge; det er uden nogen guddommelig nidkærhed, ja det finder sig med sagtomdighed i, at det blir gjort til Mordrak, sådan at han låner af dets kraft, hvad der ikke tilkommer ham. Men vi 237 tror ikke på nogen Mordrak, vi kender ham ikke. Ordet kender vi, det åbenbarer sig utvetydigt for alle, der vil høre.

Men, sluttede Stêrkovesti sin tale, — hvad jeg her har sagt, skal ikke ud til alt folket; tiden er ikke til det endnu. Heller ikke skal I fortælle alle om Ræsuvals tvivl og fald. Det kunde bringe nogle til tvivl om ordet, mens andre vilde råbe op med forherligelse af Mordrak.

238

BERETNINGEN OM DE TOLV STEN

SKIPPERE og fiskere fortalte som før deres krøniker på samlingspladsen, og folk hørte gerne til. Der var saltvand i det vid, hvormed de gengav uhyre skændsmål med andre sømænd; der var bølgeskvulp i deres hændselsers op og ned; der stod stormvær af deres fortællinger om kampe med fremmede folk, torden af deres forvovne indhug og knivenes lynild. At høre på dem var at gå i en herlig have, plantet fuld af næver, der stod i et flor af knivstik og hjærtetød. Mest ivrige til at indfinde sig på skipperaftenerne var Østlændingene; de morede sig ikke støjende, men deres munde rørte sig, når ordet gik højt om øjne og tænder, der blev slået ind, om stød i mellemgulvet, der foldede en modstander sammen som en knækket kålstok. Østmændene gispede af medfølgen, og de satte fortællerne i glød ved deres stumme opmærksomhed, så at to tænder blev til otte, og antallet på modstandere yngede til det dobbelte. De var gode tilhørere, der ikke så så nøje på tal, men tog det hele ind, beherskede og dog glubske efter mere. Skippernes egne folk grinte ustyrligt, men delte under deres latter altfor høje tal med tre og fire; de viste en for sømænd sårende vantro, og mere end een tvivler blev gjort til en knækket kålstok, for at hans overbevisning kunde blive bedre befæstet. Det var sandt, hvad den gamle Grenosêti bemærkede ved en sådan lejlighed, at den dag skipperne blev profeter, vilde det blive en farlig sag at ha sin egen tro. — Men så blev den for troen nidkære skipper sat ud og fik et forbud på sig for syv dage, og mange råbte på musik, men når den kom, gik de fleste af Østfolkene. Horn og harper, og hvad der var, begyndte at spille, helst det, de havde lært af Kiasyn, men det viste de sig halvvejs at ha glemt; de 239 spillede noget andet, der var smukt, men himlen kom ikke frem for den musik. Undertiden blev den gamle Grenosêti opfordret til at tale, da det syntes, at Ræsuval ikke vilde komme igen, men han rystede smilende på hodet: Jeg har ikke ordet i mig. Jeg føler vel glæden ved at kende de gamle ord, men ingen glæde ved at gå om og gentage dem, og at udlægge dem for jer, som mange har for skik, det er jo som når vore kvinder lægger salt fisk i blød for at gøre den spiselig: saltet går af ordet, vand kommer i stedet for, kun store præketosser tror, at det udvandede ords fisk er blevet mere levende, fordi det unægtelig smager forsk. Lad fremsigemanden forrette sin bestilling, jeg vil høre på ham, men jeg flygter, når jeg ser udlæggeren.

Intet ord i lange tider, kun udlægning af ordet! Udlæggerne gik under navnet Remi Sjenki, det vil sige: Fåremule, under hentydning til en gammel fortælling, der blev lært i de Gules skoler. De led ikke navnet, men slap dog ikke for det. Profeten Fåremule herskede over folkets forsamlinger, når det ikke var skipperne med deres nævehistorier, hvorom den gamle Grenosêti sae disse ord: Jeg elsker dem ikke, men jeg tror, sjælen tar mindre skade af næve end af udlægning, i hvis døde vande sjælen dør under stadig snak om sjæl.

Menneskene levede i forventning om ordet og stadig skuffet håb. De blev grebet af en ventesyge, der slog ind i tungsind eller sprængte dem i vildskab og trang til krig. Usømmelige ting skete. En profet Fåremule stod op og vilde trøste folket. Ordet var jo kommet, det var godt og gammelt og kun til dels udlagt; de skulde slå sig til tåls og ikke forlange ny ord. — Mange vilde da stene ham bort, men Østlændingene beskyttede ham og lod ham tale. Ingen beretning mælder om, hvor længe Fåremule talte eller om hvad. En anden Fåremule stod en aften frem og forkyndte med brændende øjne, at nu kom ordet; han talte forvirret som ud af en høj indgivelse. Han skreg, som om han var en virkelig profet, og mange troede på ham. Men da en af de Gule venligt havde bedt ham om at forklare sig på almindelig Remi Sjenki-vis, knækkede hans stemme i et hyl, hans glødende øjne slukkede til grå aske. Hans ævne til bedrag 240 strakte ikke længere, og han blev jaget bort fra pladsen uden beskyttelse fra nogen.

Men skipperne fandt på nyt. Til deres fortællinger knyttede de rigtige forestillinger, der i handling skulde gentage, hvad de havde fortalt; først slagsmål, siden kamp med havuhyrer og skibbrud. Det var mod loven, men folkets røst gjorde det til lov, og siden blev disse skipperlege en af forsamlingens faste indretninger. Det gav tummel og lystighed, og sandt var det, som en af de Gules lærere sae: Dersom sjælen bor på mellemgulvet, så er den nu i fare for at blive rystet ud af kroppen på mange mennesker, eller måske finder den virkelig behag i at danse en hel aften igennem på sit hoppende gulv. Dog, når jeg går ud om morgenen, ser jeg ingen så nedslåede som dem, der kommer fra den store latter aftenen i forvejen. Alligevel tror disse mennesker, at latterbrøl er lægedom for sjælens sygdom.

Menneskene levede i forventning. Man så det, når en mand af Sydfolket stod op og talte om en ny gud. De burde dyrke Hermostanti, han var sikkert Mordraks søn. En anden foreslog Frænosvek. Mordraks største profet. Han kunde så være en gud af ringere art, mægle mellem de højere guder og menneskene. Uhyre tilslutning fik den mand, der foreslog dyrkelse af Mordraks datter. Der viste sig at være stor trang til en gudinde, og hun fik snart mange templer hos Sydfolket. Megen ny tro fik indpas, men den fremkaldte kun stigende trang til mere tro og ingen tilfredshed. Højlydt bulder var der i landet, mest hos Sydfolket, men lykke fandtes ingen steder.

På den tid udtalte den ældste lærer ved skolen i tempelbyen, Minôtes hed han, denne tanke: Når ordet tier, forkommer menneskene. De blir måske nok alligevel både mere kloge og dygtige, men med deres sjæl går det tilbage. Vistnok kan menneskene med tiden og ved udvikling drive det ret vidt i den indbildning, at det med deres sjæl er en ligegyldig ting, men det synes mig, at der her endnu er et langt stykke igen. Jeg er ikke engang sikker på vore østlige naboer. Men mærk jer dette, unge mennesker: ordet tier, og vi er ikke lykkelige. Har menneskene da ikke guderne? Jo. Nu vel, mange af dem er vel falske, men lad os anta, 241 at Mordrak er den eneste sande Gud, og der er mange, der tror på ham. Han opholder deres verden, han elsker dem, der elsker ham. Er dette ikke den fuldkomne tilværelse? Er disse mennesker ikke heldigere stillede end vi? De er undertiden mere tilfredse, dog ikke altid, for også de har tit deres tvivl. Er deres sjæls trang højere end vor? Ja, de tror de engang skal bo hos deres gud i himlen, men har denne tro hævet deres sjæl i den daglige tilværelse? Gå selv ud og se ad. Mordrak kan alt og gør alt andet overflødigt. Og, mine unge venner, alligevel, når ordet tier, forkommer menneskene.

En aften kom en mand frem i forsamlingen med højre hånd løftet som tegn på, at han vilde tale. Ved det blotte syn af ham opstod der bevægelse og stor mumlen, og enkelte råbte: Har du ordet, som vi venter skal komme igen? Og hvad er dit navn?

Han svarede smilende. Kald mig Menarkis.

En gammel mand af Sydfolket, der var blind, men havde ladet sig den fremmedes udseende beskrive, sae: Hvis du har ordet, da tal det, så det kan forløse vore ulykkelige sjæle. Mens vi lever, er sjælen fanget i en bolig, den ikke elsker, men vi ved ikke, hvilket værre hus den skal flytte ind i engang; heller ikke, hvordan den skal blive udfriet derfra.

Menarkis svarede: Jeg vil tale til jer, men glem ikke, at himlens lys deler magten halvt med mørket; ingen lysets sejr kan tænkes at fortrænge mørket. Den samme lov er sjælen truet af, skønt ikke ganske undergivet. Ved kamp kan mennesket håbe at bringe det dertil, at lyset blir det overvejende; for den, der ikke kæmper, blir det modsatte følgen. Den samme kamp består mellem trøst og håbløshed; en hel trøst har jeg aldrig set et menneske eje, i øjeblikket synes derimod eneherredømmet at være givet til håbløsheden; dog er det kun et skin. Men jeg vil nu fortælle jer om de tolv sten. I ved fra de gamles beretning, at tolv mænd slæbte bort med Aja, Dårkys' hustru. Ingen bevæbnet magt var der, som kunde hindre det, og hvad forslog Ajas bønfolden? Tolv mørke sjæle førte de tolv mænd, 242 og har der skinnet et lys i nogen af dem, så har det været som solens ved aftenstid; ingen bøn får solen til at vende om og bringe det svigtende dagslys tilbage. Aja måtte dø, de tolv mænd døde også engang. På en øde bjærgslette ligger tolv sten; de er furede og gaber med store rævnere, som om de lige var sprængt ud af fjældet; tolv forfærdelige ansigter med mange vilde åbninger, øjenhuller, blinde at se til, men stirrende; opspilede næsebor, der synes at snøfte efter den kolde tågede blæst; munde, der står åbne, stumme, forstenede i et råb. De tolv mænds sjæle er bundet til de tolv sten. Tror I, solen skinner på dem? Ben nægter dem sit lys; heller ikke himlen over dem lyser, den er grå som tågen omkring dem. Hvordan går det til? Der står et tårn af gråt mørke over de tolv

sten; det når til himlen. Vinden, som blæser gennem det, blir iskold og grå af tåge. Flyver en fugl ind i det, så falder den død ned på bunden af det mørke tårn. Hvis de tolv med deres stenøjne kan se op til himlen, så viser der sig for dem et uhyre rundt hul, gråt, dødt at se til, og hvem kender toppen af det tårn, der synes at række ind i himlen? Hvortil et så uhyre tårn over tolv fordømte sjæle? Jo, alle onde menneskers sjæle bor der i. De flagrer om som grå fugle, usynlige i det grå mørke, men de kommer ikke ud af deres fængsel; væggene af mørke holder dem igen som en fast mur. Tårnet strækker sig også ned gennem jorden; det står fast gennem hele verden som en akse af straf og lidelse. Ser I tårnets kolde akse? Den, der er ond eller selvkær, men dog har tider, da han gyser i sin egen sjæls kulde, han nærmer sig tårnet, han ser det, men den, der er værre endnu og ikke føler det selv, hans sjæl bor der allerede.

En dag kom en spillemand vandrende hen mod tårnet; han stillede sig lige over for det, løftede sit horn og blæste tre lange, kaldende toner for at vække sjælene, der var bundet ved de tolv sten. De vågnede ved hornets toner og begyndte at mumle:

Mumm mumm
mulm og kulde
sjumm sjumm
knuger sjælene.
243 Frumm frumm
fremmede toner
rumm rumm
i rummet runger.
Umm umm
iset tåge
summ summ
synes tættere.
Summ summ
smærtens tårn
kumm kumm
hult genlyder.
Lumm lumm
lindring aldrig?
fumm fumm
fjærn dig spillemand!

Da satte spillemanden sig på en stor sten over for tårnet og blæste, de samme toner, der før havde lydt på forsamlingspladsen derhjemme. Han blæste for de tolv sjæle deres muntre barndom, deres tungsindige vilde ungdom og deres manddom, alt, hvad der engang havde glædet dem, genkaldte han for dem i musik, men der kom fra hans horn ingen tone, der kunde genkalde mindet om vrede eller fortræd. Men kun om vrede og fortræd svarede de tolv sjæle, idet de skreg:

Skæk og skak.
hornet skurrer;
gæk og gak
gamle toner.
Dæk og dak
fordømtes hjerter
Hæk og hak
minder hader.
Bræk og brak
bryd ham, knus ham
kræk og krak
krop og hornet.
Sjæk og sjak
Sjæle i tårnet
244 vræk og vrak
vrede kender kun.
Stæk og stak
styrt fra stenen
spæk og spak,
hadet spillemand.

Spillemanden stirrede ind i tårnets mørke og syntes at se den yderste af de tolv sten gøre et hop mod klippevæggen, der skilte den fra skrænten uden for. Et helt fjældskred gik ned, men sjæles ondskab har ingen magt over de levende; spillemanden rejste sig uskadet og gik bedrøvet sin vej. Mens han endnu ikke var langt borte, hørte han stemmerne lyde fra de tolv sten, hoverende over at ha dræbt ham, som de troede:

Hoje hyja huu
hastigt, dræbende fald
roja ryja ruu.
ramte den ubudne.
Froje fryja fruu
fremmed mod sten knust
roja ryja ruu
rejser sig ikke mer.
Oja yja uu
ond er endeløs ve;
soja syja suu
sød smager dog hævn.

Brødre, spillemandens beretning om, hvad han havde hørt, vakte forfærdelse blandt alle; for hvem ved, om det gode eller det onde har overtaget i hans sjæl? Ingen kender den fremtid, der ligger hinsides døden; den er lige så tvivlsom, som livet selv er vanskeligt og i sig selv mer end nok fuldt af tvivl. Menneskets afmagt er sikker, men hvor lang er gudernes vrede, og hvor langt strækker sig deres magt og deres vilje til at udøve den straf, deres vrede kræver? Men som mændene var slået af skræk, og enhver opfyldt af tanken om sin egen uvisse skæbne, var kvinderne grebet af medynk og kunde ikke tænke på andet end de tolv ulykkelige sjæle.

245

Det var en kvinde, der anden gang gik vejen til lidelsens tårn; hun var gammel og moder til mange sønner. Hun havde blandt sine egne oplevet meget, der havde fyldt hende med glæde og forfærdelse; hun havde set flere af sine sønner dø med uvis skæbne, og dog var hendes hjærte endnu stort nok, til at det kunde være fuldt af medlidenhed med de tolv. Hun stod over for tårnet, hvor hun saa de tolv sten, gabende som altid med deres vilde rævner; hun løftede sin stemme og talte til dem:

I lidelsens skyggetårn,
tågesvøbt ser jeg
tolv stene stå
på stivnet isgrund.
Mand farer vild
meen volder tit megen.
Hævnglade guder
over ham hober straf.
Mænd af tolv mødre,
en moders hjærte bløder.
Kommer fra himlen kun straf,
på jorden er kærlighed.
Mens guder nidkært
over nag våger,
forsonende stemme
fra moderhjærtet stiger,
Har guder al magten,
og øver helst strængthed,
vid at mægtigere
er menneskers mildhed.
Skal synd og straf
endeløst slynges sammen?
hårdhed til større
hårdhed hærdes?
Straf skal fortære
sin egen stræben,
guders vrede blæses
af stærkere blidhed bort.
Brødens mørke her
aldrig endeløst breder sig,
men den høje himmel
af guders hævn er fyldt.
246 Langt så strækker sig
guders straf;
måler sig dog ikke
med moders mildhed.
På synd i det dybe
svarer straf fra det høje;

i midten står mæglende
menneskets kærlighed.
Dobbelt verdensmørke
af død skal rammes;
ett lys skal ligge
over al jordens led.
Gudernes magt
frygter vel mennesker.
Livet dog ledes
af højere lov.
Ned falder stenknuden,
knuser mangt levende;
spaltes dog selv
af spæde græsstrå.
Sønner af tolv mødre,
en moder kysser jer.
Lad i dødens tårn
håbet få tilflugt.

Derefter trådte moderen ind i tårnet, hvis mørke veg til side, så ingen skade kunde tilføjes hende; hun gik, beskyttet af sit eget lys, hen til de tolv sten og kyssede enhver af dem. Det var ikke vrede, der denne gang gav svar, men suk og stille klage; og da moderen uden for tårnet vendte sig og så tilbage, forekom det hende, at der var sket en forandring med de tolv sten; der var ikke mere noget skrækindjagende ved deres rævner og huller.

Da Menarkis tav, faldt der en lang stilhed over forsamlingen, indtil den gamle Jårnoslet rejste sig og spurte: Menarkis, har du ikke mere at fortælle?

Menarkis bøjede sit hoved og svarede: Der er kommet skæl for mine øjne, jeg synes at se, men jeg ved ikke, hvad jeg ser.

Fortæl os, Menarkis, hvad du tror at se.

247

Han svarede langsomt og stirrende som ud af en drøm: Jeg ser tårnet, det går som en akse gennem verden; det står i midten af alt, hvad der er skabt. Dets fod er i afgrunden. Henter det derfra sit mørke som en brønd sit vand? Jorden er lagt på mørket; vi vandrer på det, det står som grundvand halvt op i vor sjæl; en ikke dyb boring, så er vi ved det. Tårnet går gennem vor verden, hvor lykke ikke findes, men længsel derefter og savn. Tårnet går gennem gudernes himmel. De ser det og siger: Se, dette tårn kommer nede fra menneskene, det er deres ondskabs tårn. — Guderne raser over tårnet og vil rive det ned, og da de ikke kan, fylder de det med straf over menneskene; de fastsætter, at straffen skal være uden grænse som tårnet selv. Det er forgæves, hvad guderne gør; selv deres egen vrede er de ikke i stand til at mætte. Strækker tårnet sig ikke ud over gudernes himmel, ind i en stærkere, måske blidere skæbne, der hersker også over dem? Mildnes ikke et sted tårnets døde kulde for de sjæle, som det huser? De fordømte sjæle stiger op gennem tårnets rør. Kommer de til gudernes himmel, siger disse til sjælene: I har selv bygget tårnet, selv skal I blive i jert eget hus. Vi har ingen del deri. — Menneskene forstår ikke guderne, for heller ikke de har nogen del i mørkets tårn. De finder det vel igen i deres egen sjæl, men de ved ikke, hvor det er kommet fra, alle fralægger sig skyld, mennesker og guder, og mørket blir større. — Mørkets tårn er den ene gren på sjælens verdenstræ; den anden er lys. Et menneske fødes; han nærer sig af det som hans øjne viser ham, og som hans hænder kan nå. Hans sjæl plukker samtidig af træets to grene; hvor pålidelige er sjælens øjne, hvor sikre dens hænder? Den plukker af bægge grene, og en dag står mennesket foran døden. Han vender sig om, ser tilbage og siger: Jeg har plukket i blinde, men det har været af den onde gren; frugten er ond. Eller han siger: Jeg så mig vel for; jeg skælnede og valgte så klogt jeg kunde; alligevel er frugten, der nu er blevet moden i mig, ikke god. Nu vil guderne straffe mig, de har fået den letteste del. Med tusende besvær og ikke nær så mange glæder er jeg gået gennem livet. Med en tvivl, der er mange gange større, ser jeg tilbage. Men guderne kan smile; det 248 er ikke deres sag at skænke mig et klarere øje, en mere sikker hånd; besvær og tvivl er de også fri for, de har en anden slags tilværelse end jeg. De skal blot måle straffen og sjældnere belønningen. De har let spil med et ulykkeligt menneske, der troede, han var klavret op på den friske gren, og nu opdager, det er den mørke og rådne, han er faldet ned fra. — Jeg ser verdens tvivlsomme dobbelttræ. Mennesket står ene over for det; guderne kan ikke hjælpe. Hvorfra har de taget ret til at straffe for det, som de enten ikke vil eller kan ændre? Brødre, ønsk for mig at denne tanke må slukkes i min sjæl; dens lys er stærkere, end at jeg kan tåle det.

Menarkis tav pludselig og sank sammen på jorden med et ansigt, der flammede. Hans hoved gled for over, og hans arme faldt ned langs hans krop, som de overbrændte grene i et halvt fortæret bål. Menarkis lå på jorden som en rygende askebob. Kvinderne ilede til med frisk vand og frugter. De løftede hans hoved op, talte venligt til ham og læskede ham.

Da Menarkis kunde sidde op, støttet af to kvinder, tog den gamle Jårnuslet ordet og bad ham blive imellem dem og ikke igen gå bort til ensomheden. Han sae desuden: Vel bør intet menneske blindt tro et andet, selv når han taler af en højere indgivelse, men alligevel, den mand, i hvem ordet har magt, han løfter vore sjæle, og denne magt bekender vi os til, hvorvel ikke alt, hvad der ligger i et mægtigt ord, kan være ubetinget sandhed.

Da råbte en ung mand ved navn Kêrosan, han var af Sydfolket: O du gamle Jårnoslet, du ser ikke selv, hvordan alting ligger i forvirring, og hvor selve dine sidste ord øger forvirringen. Vi hører stadig om sjæl, men hvad vi skal tro, er der ingen, der ved. Tåbelighed og forvirring er det eneste, jeg ser komme ud af det alt sammen.

Jårnoslet svarede venligt: O Kêrosan. Sjælens land er et vanskeligt land at udforske. Vi glæder os, når ordet åbenbarer sin magt gennem sjælen. Vi forfærdes over det onde, der kommer fra sjælen, men vi lærer altid noget deraf. Løftelse kræver vor sjæl, også viden om sig selv. Jeg kunde tale til dig om sjælen langt ud på natten; i min tale vilde der komme megen tvivl til orde, måske ikke een sandhed. Men det er ikke dette, du ønsker, o Kêrosan, men en bestemt tro; du kalder det vel endda en sandhed. Vel, dersom ordets magt var i min sjæl, så kunde jeg måske skænke dig en tro. Jeg vilde da, tænker jeg mig, vise dig en stjerne og sige: Se Kêrosan, ved denne stjerne bor din gud, nu skal jeg fortælle dig om hans magt, thi han har al magten; jeg skal nøje oplyse dig om hans mening og hensigt med dit liv, om din sjæl, og hvor den går hen engang. Hvis jeg ejede ordets trosmagt, så vilde jeg bringe dig til at tro mig; jeg vilde ha givet dig en gud. Se, i min sjæl, o Kêrosan, var altså ordets magt, men hvordan vilde det gå med din sjæl? Nå ja, du vilde nøjagtig vide, hvor den går hen, og hvordan dens liv blir efter dit legemes død; men hvordan vilde den se ud i øjeblikket? Du vilde stirre på din stjerne: Dær bor min gud; jeg tror det, jeg ved det. Du vilde stirre så længe på stjernen, at du så din gud; du vilde lytte, indtil du mente, nej indtil du hørte ham. Din sjæl vilde du stirre ud af dig, stivnet vilde den være i dit stive øje. Men den vilde ikke tale i dig; heller ikke vilde den høre ordet, om en anden talte det til dig. Den vilde sidde i dig og mumle: Dær ser jeg min gud; dær hører jeg min gud tale; den vilde høre sin egen mumlen og mene, den kom fra gud. Men den vilde være døv for alt andet. Vilde du være glad for sådan en sjæl, Kêrosan? Nå ja, du havde din trosvished for, hvordan den skal leve efter døden. Betænk dig alligevel, Kêrosan. Måske stivner ikke enhver, der har den tro, du søger, dog, faren er overhængende.

Den unge Kêrosan kunde ikke finde noget at svare ham; han løb ud af forsamlingen og blev senere set gå om på markerne højt råbende. Han var ramt af et vanvid, hvori han talte ord, der synes forvirrede, hvorvel mange vides at ha taget sig dem til hjærte. Da dette vanvid havde varet tre år, døde Kêrosan.

Men Menarkis tog jord i de Gules land. Han var efter den her omtalte aften olding at se til, meget tavs og bøjjet. Han trådte aldrig mere frem i forsamlingen, men talte ellers venligt til alle, der søgte ham og gjorde sig meget elsket. Dog kom ordet aldrig mere fra hans mund. 250 Mange mente med den gamle Jårnoslet, at ordets kraft havde fortæret ham, som det også vides at være sket med andre profeter, hvoraf dog mange ikke har undset sig ved at strø deres egne avner, hvor de før har udsået ordets sæd, så det kan antages, at tab af ordets gave medfører et vist tab af selverkendelse.

PROFETEN URUSEK

BLANDT Sydfolket levede en mand, der hed Irokâni. Han var en stor købmand og havde rejst meget; han var også anset for at være en meget klog mand, skønt ingen vidste noget bestemt derom, for den, der kom til Irokâni for at søge et godt råd i handel, gik altid forgæves, og kom nogen til ham i anledning af en trætte, fik han snarere onde ord end gode råd, og selv om de onde ord ikke var mange, var de dog af den slags, der huskedes længe, for Irokâni var lige så barsk og uvenlig, som han var fåmælt, og efterhånden som hans sønner blev voksne, bosatte de sig så langt fra ham som muligt. Kun een var tilbage i hjemmet, den yngste, Urusek ved navn. Da Irokâni blev syg og mærkede, han skulde dø, kaldte han sin søn Urusek til sit leje og talte sådan til ham: Min søn, Urusek, jeg efterlader dig en dobbelt arvelod, for det første min rigdom, som du kender; med den kan du gøre, som du vil, dernæst mine tanker, som du ikke kender, og med dem må du gøre som jeg vil, for der er en sjælden kraft i dig, og du kan udrette det, som jeg aldrig har nået at bringe længere end til eftertanke; hos dig skal eftertankens blomst, der altid har stået halvt udfoldet i mig, åbne sig med handlingens frø, der kan spredes ud over jorden. Da jeg var ung, så jeg en mand mishandle en, der var svagere end han; jeg blev vred over hans ondskab og slog ham ihjæl med en stor sten, og da jeg bag efter vilde hjælpe den anden, var også han død. Det var første gang i mit liv, at jeg så et ondt menneske; husk på, at min moder var af de Gule, og hun var god; om min fader ved jeg næsten ingenting. Jeg var forfærdet ved

at se, hvor stor et menneskes ondskab kan være, og da jeg senere måtte leve ti år på grænsen af Sydlandet blandt folk, 252

der kom mig grinende i møde som en af deres, måtte jeg daglig se det, som jeg i min tåbelige ungdom havde tænkt, jeg kun skulde få at se een gang. Og dog var det ikke det værste; i min egen sjæl var der kommet en strid som mellem to, der hader hinanden, en der er god, og en, der er ond, og jeg syntes, at den onde havde overmagten. Hvordan skal jeg forstå det? Glem aldrig dette spørgsmål, Urusek, for du skal jo løse, hvad der har været bundet for mig. Se, jeg havde jo udryddet et ondt menneske; jeg mener ikke, det bringer ubetinget glæde, da det altid er ondt at komme ud for, hvad ondt er, men hvorfor skulde det gøre mig ulykkelig? Imidlertid, sådan var det. Jeg har aldrig siden slået noget ondt menneske ned, skønt jeg har set mange, hvis ondskab var klar nok. Jeg vendte tilbage til mine egne; jeg blev en rig mand, og jeg fik sønner og døtre. Jeg blev gammel og syntes i folks øjne en klog mand, men det var ikke sådan. Hvad jeg engang mente, at jeg klart havde indset, lå nu hen i tåge. Hvad var godt og hvad var ondt? Og selv om det meste var ondt, hvori bestod da det godes sikre kendetegn? Folk kom til mig om råd, men hvad vilde de bruge et godt råd til? Jeg kunde ikke se det og gav ingen råd. Hvor er sikkerheden for, at der af godt kommer noget godt? Uklarheden, der havde lagt sig over mit blik, tog til. Den faldt også på mine egne sønner, undtagen på dig, Urusek; dig ser jeg klart, som du er. Denne trøst har jeg, men hvordan ser jeg mig selv? Folk vil sige: Irokâni var en klog mand, men ingen god mand. — Det er sandt. En enkelt vil måske mene: Irokâni var en ulykkelig mand; — også det er sandt. Jeg følte forfærdelse, da jeg først så menneskenes ondskab; jeg følte frygt på deres vegne; hvordan skal det gå dem. Dermed kom tvivl om det gode, og efterhånden bredte tvivlen sig til mig selv. Ellers er alting let at forstaa; den gode regn og den onde tørre; den venlige sol og den giftige måne; den lumske slange og det fromme får, men hvordan står mennesket midt i alt det? Alting findes i ham, men hvilket af det vil sejre til sidst? Hvordan er jeg selv? Jeg har ført et trøstesløst liv, jeg må en dag dø på samme måde som den onde dør. Det er, hvad jeg ved om mig selv. Og ikke nok med det: jeg dør i skræk 253 over det værste, jeg kender: mennesket. Men du, Urusek, skal nærme dig menneskene uden frygt og med et klart blik; du skal sondre dem, du skal lære dem selv at sondre. De gode må ikke dø ud; de onde må ikke mishandle dem, de må ikke engang smitte dem med deres farlige berøring. Skil menneskene med fast hånd; lad de gode lære de onde at kende, så de kan vogte sig for dem og ikke selv forgå med dem.

Efter at Irokâni havde talt disse ord, døde han. Men den unge Urusek så al den rigdom, der lå igen til ham, og han turde ikke tilegne sig noget deraf, da ingen kan se på rigdom endnu mindre end på et menneske, om det er godt eller ondt, som bor deri. Han rejste bort til et ensomt sted og blev eneboer i sin store ungdom. Han talte sjældent med mennesker; hans faders ord var den enetale, der dag og nat lød i hans sjæl. Men hvor var den kraft, hans fader havde tillagt ham?

En nat havde Urusek et syn. Han så en dejlig have fuld af blomster, der lige var sprunget ud, hvide, blå og røde, alle med rene uskyldige farver, og solen skinnede på dem og skænkede forøget glans til renheden. Urusek tænkte: Denne dejlige have kan ikke være verden; blomsterne er ikke menneskene. Men hvis det alligevel var menneskene! Måske er dette syn en lære, der kommer fra Gud. — Men som Urusek tænkte sådan, kom der forandring over havens blomster; de hvide blev grå som støv; de blå begyndte at se ud som ansigtet på en, der er hængt, og de røde fik en farve som gammelt blod. Farveskiftet gik som en blæst over havens blomster. Urusek stirrede på det forandrede syn, og han opdagede med besvær, halvt skjult, enkelte blomster, der skinnede som før. Men de falmede blomster faldt af, og pludselig stod de med modne frø i stedet, yppigt strittende med fulde kapsler. Der kom et vindstød, kapslernes frø spredtes vidt omkring. Regnen kom og gjorde sin pligt, solen lige bag efter. Så stod haven som før med dejlige blomster og det reneste hvidt, blåt eller rødt, og farveskiftet gentog sig. Men langsommere modnedes frøet hos de få rene blomster, og det spredtes heller ikke langt hen. Urusek tænkte, idet han så på dem: De andre blomster vil overgro 254 hele haven, dersom der ikke er en hånd til at luge dem bort.

Da talte en stemme til ham og sae: Urusek, du har set menneskene og det ondes frodighed, og dog skal du ikke slippe troen på det gode. Se: tislén står midt i kornet, den udsender tusende frø, og selv om de ikke alle slår rod, er der dog tislér mere end nok; alligevel er deres lod vanskelig ved de mange gode hænder, der kommer imod dem. Livet derimod, som du har set et billede af, har ikke sådan en lugehånd over sig. Gud har skabt det og givet det fri. Livet vil helst gro til med tislér, livet er ondt, selv om ikke alle onde frø blir til ny planter. Ingen kan gå i rette med gud; han har skabt livet. Han har sat mennesket, hvor vejene krydser, og med frit valg. Du ser, hvad de fleste vælger. Gud ser det; hans vrede er forfærdelig, men han viser den ikke, før til allersidst. Men når menneskenes mål af ondskab er fuldt til randen, så er guds vredes mål også fuldt. Så skal den hånd, der luger, komme frem, og hvordan menneskenes lod da vil blive, se her:

Et nyt syn viste sig for Uruseks øjne: Et tårn af mørke, der tabte sig i himlen. Det havde en så uhyre bredde, at det fyldte det meste af jorden. Urusek skælnede mennesker derinde, som flyttede sig langsomt i kulden og mørket, ligesom folk, der lider og skifter stilling hele tiden, uden håb om at finde lindring. Men solen, der ikke kunde trænge ind i tårnet med sine stråler, skinnede på den lille smalle yderkant af verden, der lå neden for dets fod. Dær så Urusek en lille flok mennesker, der gik glade og smilende mellem hverandre. De fik nok af lys og varme, og tårnet bag deres ryg ænsede de så lidt, så man måtte tro, at de slet ikke så det.

Stemmen sae til Urusek: Dette er enden på alting. Når enden er kommet, kan forandring ikke mere ske.

Hvad du ser her skal altid vare. Ligesom alting engang udsprang af guds vilje, men derefter blev givet fri til egen bestemmelse, sådan skal alting til sidst komme ind under guds vilje, sådan at egenviljens frugter nu skal høstes af den modstræbende høstkarl. Men du ser, at der dog er enkelte, der er glade ved deres høst. Gå ud og fortæl menneskene, hvad 255 du her har set. Sig dem, at straf er det, som ethvert menneske ifølge sin natur må vente. Men den, der tror, kan ved selve sin tro skabe sig et håb om at høre til dem, der skal bo i lyset. Bliv aldrig træt af at fortælle menneskene, hvor stort det mørke er, du har set, og hvor mange dær bor, men glem heller ikke at skildre glæden hos de få, der kom til at bo i lyset.

Da Urusek havde hørt og set dette, følte han sig gennemtrængt af en kraft, han aldrig før havde kendt. Han forlod sit enebo og drog ud til menneskene for at undervise dem i, hvad han havde lært.

Hvad Urusek lærte, kan ikke fortælles her, men aldrig havde nogen profet med sådan klarhed og kraft skilt menneskene i to flokke. Han advarede mod de onde, men mindede også om Hissârdjan, der troede, at han ved drab kunde udrydde det onde af verden. Han lærte, at de onde skal kendes, men ikke udryddes; de skal være til, som natten ved siden af dagen: Vi kender ikke livets ufattelige dobbelthed, men som den er, skal den blive ved at være, det er den godes sag at vare sig selv; den onde kan han i det højeste advare. Han må frygte ham, men han skal ikke hade ham. Livet er dag, og livet er nat, og det kan ikke ændres af mennesker, men en gang sker der forandring. Natten blir på sit sted, og dær står den bunden med dem, der hører den til, og den skal altid være nat, ligesom dagen på sit sted er uforandret dag.

Urusek lærte, at Mordrak er gud; han er hård og stræng og uden tilgivelse for den, der er ond, men Ea er Mordraks blide sjæl, og sådan går det til, at Mordrak-Ea hersker over lys og mørke blandet sammen, så vel som over lys og mørke, når det engang blir skilt hver på sit sted.

I ti år gik Urusek omkring og lærte. Der var ingen vaklen i hans forkyndelse, han havde ord, der syntes at slå enhver tvivl ned. Han vandt Sydfolket for sin lære; de havde vel en hårdhed i deres sind, der gjorde dem egnede til at ta imod en så hård tro. De tog også ved troen på Mordrak-Ea, og dertil fjædede de senere en tredie, hvordan og hvorfor, det er uden betydning for denne krønike. Også Østlændingene antog i hovedsagen Uruseks lære; navnlig 256 følte de sig tiltalt af den bestemte sondring mellem gode og onde, men af guder vilde de stadig ikke vide af andre end Mordrak.

De Gule delte sig under Uruseks lære, ti der herskede splittelse blandt dem, og mange var trætte af at tvivle og fandt hvile i en bestemt tro. Resten skilte sig ud fra de troende og holdt fast ved Ferâtis gamle talesamling, og hvad der senere var kommet til, ved troen på sjælen og dens kraft, hvad enten den var overvejende god eller ond.

Men efterhånden som den ny lære vandt indgang, måtte man lægge mærke til et lille samfund inden for de troende, som i almindelighed gik under betegnelsen: De Fromme. Det var strænge og alvorlige mænd og kvinder, der afholdt sig fra vin og dans, som aldrig lyttede til musik eller de verdslige fortællinger, der kunde komme frem på torvene ved aftenstid, og som opdrog deres sønner og døtre med strængthed og alvor, holdt dem borte fra andre unge, til de blev gift, for at ingen letfærdighed skulde opstå. I stedet for letfærdig morskab fik de unge deres sjæl næret med den ny lære, som de måtte fremsige lange stykker af om aftenen, når andre unge var ude for at få del i torvest lystighed. De Fromme nød almindelig agtelse, blandt de andre troende, og endskønt ingen vel kunde vide, om han var født til godt eller ondt, så kunde der jo ikke være tvivl om, at den, der hørte til de Fromme, også måtte være god og et lysets barn, for hvordan skulde han ellers kunne være så from.

Blandt de Fromme havde Urusek sine bedste tilhængere; de hjalp ham med at udbrede læren, og han elskede dem frem for alle andre. Men da der var gået ti år, tog Urusek afsked med sine tilhængere. Han sae blandt andet: Jeg hører ikke længere Gud tale til mig; dermed vil han sige mig, at min gærning er endt, jeg overlader den i mine venners hænder og vender tilbage til mit liv som eneboer.

Urusek levede mange år i sin ensomhed, hans venner og medhjælpere kom og talte med ham. Når han da spurte: Hvordan går det med troen og med de godes sag, svarede de: Med troen går det godt; vi sørger for at holde den ren, men uden en vis strængthed kan det ikke ske. De onde har 257 endnu stor magt, men med guds hjælp håber vi at kunne sejre over dem. — Urusek spurte da ikke om mere, men gav sig til at tale om naturen, og om dyrene; her havde han nu sine daglige venner, som han kunde tale til; de voldte ham kun glæde og viste for så vidt, at de forstod ham. Til afsked plejede han blot at sige: Vis godhed, så vil I sejre til sidst.

En gang kom en ven til ham, en mand med kolde øjne og hårde rynker i panden og vilde vide besked om et vist spørgsmål angående forholdet mellem Mordrak og Ea, hvorom der var strid mellem de troende. Urusek løftede sin højre hånd; en due kom ned og satte sig på den. Urusek sae: Se, når jeg gir min due føde, så slår den sagte med vingerne som tegn på glæde. Når jeg taler til den, ser den venligt på mig og nejer med sit hoved, som for at vise, at den forstår. Men vil jeg klappe den, blir den urolig, og griber jeg om dens ryg med fast hånd, flyver den bort. Duen, hvis ydre er skønhed, og hvis sjæl synes lutter godhed, flygter fra mig, når jeg vil gribe den. Sådan er sjælen; den kan ikke gribes eller fattes, den tar imod enhver venlighed men den

forlanger at være det fri, flygtige væsen, den er. Når det er sådan med menneskets sjæl, må det samme da ikke i endnu højere grad være tilfældet med Guds sjæl. Altså skal I ikke bekymre jer derom, men vende al jer sjæls godhed mod Gud, og intet andet end godhed. Ellers forlader Gud jer og flygter bort til sin himmel.

Den anden svarede ikke på det, men spurte med åndsfraværende øjne, hvordan Uresek havde det med heden om dagen og kulden om natten, og om han endnu var fri for gigt. Da han havde fået tilfredsstillende svar på det, rejste han sig og gik. Han kom ikke igen. Også de andre venners besøg blev nu sjældne, og Urusek levede endnu adskillige år næsten alene; kun en tilfældig, træt vandrers stansede undertiden ved hans hytte og fik natteleje hos ham og venlige ord.

En dag henimod aften kom en mand til Uruseks hytte, han var gammel og støvet af at gå, men syntes ikke træt, han gik med lange, kraftige skridt og talte med frisk stemme, som om det var morgen. Han tog ikke mod mad eller sæde, 258 men han sae blot: Du er kendt i denne egn; vil du gå et stykke med mig østerpå?

Urusek svarede venligt: Jeg vil gjerne følge dig gennem skoven ind til det beboede land, men hvad hedder du, og hvad hed din fader, der nu sikkert er død? Måske har jeg kendt ham.

Den fremmede svarede: Jeg hedder Hvermand, og min fader havde det samme navn.

Urusek rejste sig, tog sin kæp og sae smilende: Vel, min kære Hvermand, jeg hører på dit navn, at din fader er mig lige så ubekendt som du selv.

Hvermand svarede lige sådan med et smil: Det undrer mig, kære Urusek, for slægten er meget udbredt, og de fleste kender en eller to af dem, der hører til den.

Urusek gik foran med sænket hoved, som om han grublede, men da han begyndte at tale, var det om fuglene, der nu var ved at gå til ro.

Hvermand hørte opmærksomt til og fortalte, hvad han vidste om fugle. Sådan kom de igennem skoven. Men da de kom til ende med den, og huse nu viste sig på det åbne land, vilde Urusek vende om, men Hvermand bad ham gå med et lille stykke til; han var endnu ikke på kendt sted. Så gik de videre og opdagede lidt borte en stor forsamling af mennesker. En enkelt mand stod højere end de andre og syntes at tale til dem. Urusek spurte, hvad dette vel kunde være.

Hvermand svarede: Det er en af dine disciple, der udlægger troen. Men lad os gå videre. Han siger jo kun, hvad du i forvejen kender.

Hvorfor skulde jeg ikke høre på ham, spurte Urusek.

Hvermand gjorde en bevægelse med hånden, der skulde betyde, at han ikke vilde forstyrre de fromme ved tale, og nu kunde de tydeligt se manden, der udlæe troen. Det var en stærk høj mand med et hæsligt, alvorligt ansigt, hans skaldede hoved var en spidsbundet lerpotte; stive rynker i panden; øjnene to kolde, blå sten. Idet de to kom forbi ham, hørte de kun disse ord: Gud kan ikke fordrage menneskene, men trods det vil han af ren nåde tilgi dem, der tror — — —

Urusek syntes, han kendte manden igen, men han gik 259 videre med sænket hoved og tunge fødder. Bag efter kom Hvermand med sit store, gamle hoved løftet og dygtige skridt.

Hvad synes du, Urusek? spurte han, da de var forbi.

Urusek svarede: Er det sådan, de nu forkynder min lære?

Hvermand sae: I min slægt, der som sagt ikke er lille, mener vi, at dette er en forbandet lære. Dog vinder den frem. De, der tror, siger, de er glade. Dog ser man det ikke på dem, heller ikke indser man, hvad de kan være glade for.

Urusek stod stille med ansigtet mod sin ledsager: Sådan har jeg aldrig talt. Også Hvermand stansede sin kraftige gang: Du har vel glemt det. Men prøv at gå hen og modsige ham, du lige har hørt. Det vil gå dig som et barn, der vælter en gryde med kogende fedt over sig. Du vil blive skoldet til døde, Urusek. Men kom nu med mig. Her er jeg kendt, og jeg skal vise dig noget, der ikke ligner det, du lige har set.

De gik videre og kom forbi en stor have, hvor mange mennesker var samlede; det lød, som om de sang, men det var ikke sang, det var høje skrål og råb, hvoraf kun enkelte ord var til at høre; de drejede sig om vin og kvinder.

Hvad er dog det for mennesker? spurte Urusek forfærdet.

Hvermand svarede: Det er de Frommes sønner.

Urusek skyndte sig forbi og lidt efter kom de til en grøn bakkeskråning, hvor en del mennesker var samlede; de fleste var kvinder. Kvinderne dansede og løftede skørterne for at vise deres ben; foroven var de stærkt blottede, så deres bryster kunde ses. De drak vin, som om de var mænd, og de tog fat i de unge mænd og vilde ikke slippe, selv om de fik slag for kærtegn. De råbte også ad de to fremmede mænd, der var kraftige at se til, skønt dog over den her fornødne alder.

Urusek skyndte sig uden for råbevidde, hvilket ikke var et kort stykke, og spurte endnu mere forfærdet end før: Hvem var dog disse kvinder?

Hvermand svarede: Det var de Frommes døtre.

260

DEN STORE TRO

URUSEK tog afsked med Hvermand og gik tilbage til sin hytte. Hans sjæl var tung, og han var træt af at gå; han lae sig ned og sov. I drømme så han en stor skikkelse, måske et bjærg eller en sky, men efterhånden tog den udseende af et menneske. Den havde sit hoved højt oppe under himlen i den klare luft; brystet var omgivet af mørke skyer, hvorfra der kom torden og lyn; lænderne var tildels skjult i de støvskyer, som blæsten rejste af jorden; fødderne vadede dybt i dynd eller sand. Menneskeskikkelsen vendte sit hoved til alle sider; han så verden om sig og under sig; men han kom kun langsomt frem i forhold til de afstande, hans øjne vandrede; han syntes at slæbe jorden med sig ved sine fødder, men hans frie hoved ligesom bar den lette himmel, der var oven over. Han talte til vækster og dyr ved sin fod; han mærkede sig dem en for en og gav dem navn. Han bøjede sig en smule og lod hænderne løbe gennem de hede støvskyer, der piskede om hans lænder. Han betragtede skyerne højere oppe, greb efter lynet og syntes at holde det fast; han var uden frygt. Han løftede øjnene mod himlen, hvor det vrimlede af væsener, der var talrige som dyrene, men som gik deres bestemte gang i ordnede flokke; han talte til dem og gav enkelte navn, først sol og måne, siden nogle af de andre. Mennesket stod ikke stille noget øjeblik, skønt fødderne gik tungt i jorden, men hans tanker kom videre omkring end fødderne. Da drømmen havde varet en lang tid på denne måde, så Urusek, hvordan der kom forandring over menneskeskikkelsen; den stod flere gange stille og syntes at lytte til sig selv; dens gang blev mere bevæget, ligesom urolig; den så ikke på alle de ting, den havde givet navn, 261 men gik hæftigt frem ad og til siden og tilbage igen. Sådan gik der lange tider; Uruseks drømmende sjæl regnede dem i år. Da bemærkede han, at det uhyre menneske stod ganske stille med hodet bøjet mod jorden. Han trak sine fødder op af det bundløse dynd og satte dem igen, hvor de ikke kom til at stå bedre. Han forsøgte at gå, men opgav det og stod stille og mumlede. Urusek hørte ham tale til sine fødder. Kan I ikke gå mere? Hidtil har I dog fundet vejen, selv om den var slet. Er den nu blevet borte for jer? Her er en kæp; den skal støtte jer; her er en brand i min hånd; den skal hjælpe jer at finde vejen. Kan I alligevel ikke gå? Hvorfor er I ikke som mit hoved, der er uden lyde? Hvorfor er I ikke som mit bryst, der er fuldt af flammer og ikke kender til træthed? Eller om I dog blot kunde måle jer med mine lænder, der endnu har styrke til lang tid. Hvad er der sket med jer, siden det at gå og fare vild er blevet det samme? Så må jeg vel foretrække, hvad der er slemt, men dog mindre bittert: at stå stille, frem for at gøre vildfarelsen endnu større ved at gå. — Mennesket blev stående ubevægelig, sammensunken, dog endnu stor at se til under himlen. Han så op imod den, og fra hans øjne udgik et vældigt lys. Urusek så det lys; det dannede en anden skikkelse, der også syntes at være et menneske, endnu større, men utydelig. Mennesket så mod denne skikkelse og spurte: Vil du hjælpe mig? Vil du gi mine fødder ny kraft? Vil du føre mig til ende med min vandring? — Der kom ikke noget svar, og ny lange tider gik forbi den ubevægelige menneskeskikkelse. Så så han ned på sine ligesom livløse fødder, derfra op på himlen, hvor synet igen kom til at stå, uhyre men næppe til at se. Han sae med forandret stemme: Sådan siger min gud: Jeg vil hjælpe dig. Jeg vil gi dine fødder ny kraft. Jeg vil føre dig til ende med din vandring. — Men i det samme kom der et voldsomt vindstød; mennesket blev sønderrevet, spredt og kastet til alle sider: under himlen, mellem skyerne og på jorden. Urusek vågnede forvirret.

Urusek vendte tilbage til sit folk. Han hørte om et stort stævne, der skulde holdes til styrkelse af den rene tro, og han mødte frem til stævnet, der blev ledet af de troendes 262 høvding, en mand ved navn Hadbrand, en smuk mand med stolt holdning og brede skuldre, men hans glødende, stive øjne forrådte, hvad for en sjæl der boede i ham. Urusek stod ukendt midt i forsamlingen og hørte Hadbrand tale, og da det var forbi, kom han frem og sae: Jeg er Urusek; jeg vil tale til jer igen.

En forundret mumlen lød fra mængden, Hadbrand tav, stift stirrende på den gamle mand, hvis ansigt var ham ubekendt, men mange af de ældre råbte, at de vilde høre, hvad Urusek havde at sige.

Urusek talte sådan: Den lære, Hadbrand forkynder, er ikke den, som Gud engang indgav mig. Den var vel stræng, men Hadbrands lære er fjendsk. Jeg havde ment, at når den rene lære havde sejret ved sin egen strænge styrke, så skulde mildhed følge efter, men I har føjet ny strængthed til. Dette er ikke Guds mening; han har ganske vist vakt jer med hård hånd af jer dvale, men når han ser, at I er vågne, så vil han tale venligt til jer. Derfor siger jeg: Hadbrands ord kommer ikke fra Gud. Jeg hørte engang en af jere lærere sige: Gud kan ikke fordrage menneskene. Og jeg ser, at denne umenneskelige lærer her har en discipel, der ikke er mildere end han.

Mere fik Urusek ikke sagt. Hadbrand opløftede et råb af raseri og løb frem imod ham, og mange med ham, men en anden del af forsamlingen slog en tæt kres om Urusek, og da de Fromme så, at de ikke uden kamp kunde få Urusek i deres hånd, undså de sig for at la det komme så vidt på dette sted. Urusek kom bort og tog med nogle få, der fulgte ham, vejen til de Gules land. Her mødte han Hvermand, der venligt tog sig af ham og sae: Jeg vil gi dig en tom hytte ved floden Ogodånje; der kan du bo, så længe du vil, og ingen vil gøre dig noget. Jeg elsker dig ikke, Urusek, men jeg har medlidenhed med dig. De vise iblandt os siger om dig: Det var et mægtigt ord, der kom til Urusek i hans ungdom, men det var hårdt og kunde ikke let blive menneskene til glæde. Senere da Urusek indså dette og vilde gøre det mildere, da var al ordets kraft veget fra ham, og ingen vilde nu høre på ham. Men de, der har fået ordets kraft 263 efter ham og har drevet det fra hårdt til ondt, de stræber ham nu efter livet. — Dog, så længe du blir boende i min hytte ved floden Ogodånje, tror jeg ikke, de Fromme vil kunne nå dig.

Urusek levede endnu adskillige år. Han talte til dem af Sydfolket, der samlede sig om ham, men det var aldrig mange; hans forkyndelse var venlig og mild, men uden kraft, og de, der havde tænkt sig, at en mere forsonlig lære kunde vinde magt ved siden af den strænge, blev skuffede. Men Urusek selv troede på det; han drog stadig længere frem langs Ogodånjes bred, hvor han havde sine tilhængere, og nåede på den måde ind i Sydfolkets land, hvor de Fromme snart fik bud om den falske profet, der vovede sig ind på deres område.

En dag, mens Urusek stod ved bredden af Ogodånje og talte til en lille forsamling, kom Hadbrand til, fulgt af tre bevæbnede mænd, og forsamlingen spredtes til alle sider. Kun Urusek blev stående, hvor han stod med sit gamle ansigt vendt mod de kommende, og Hadbrand trådte nær til ham og talte.

Meget ondt har denne krønike haft at berette, men Hadbrands ord skal ikke opbevares på dens blade, de skal, om det er muligt, glemmes. Ingen mand kommer til en anden, så hård og glad i sin ondskab som den, der tror, at han i sit onde ærende kommer sendt af Gud.

De tre mænd gik ind på livet af Urusek for at hugge ham ned, men idet de løftede deres våben, så de et underligt syn, der fik dem til at stanse. Langt borte, modsat den retning, de var kommet, viste der sig en stor støvsky, der langsomt kom nærmere. Snart sås også en flok mennesker samle sig på en bakketop et stykke borte, og der lød fjærne glædesråb. De tav et øjeblik som for at gi lyd til ord, der blev talt, men lidt efter hørtes de igen, og mængden begyndte at vandre ned ad bakken og hen mod det sted, hvor Urusek stod og syntes at ha glemt, hvad der ventede ham. Stemmerne lød nu mere tydeligt, så de kunde forstås; de sae: Ordet har igen taget skikkelse iblandt os; ordet er vendt tilbage til os.

264

Urusek så en lille flok mennesker nærme sig; forrest gik en ung mand med et strålende ansigt, og Urusek trådte hen til ham og spurte: Er du den profet, vi venter på?

Den unge mand svarede smilende og forundret? Jeg er kun den ringeste af hans tilhørere, jeg er støvlemageren Øseps, en ukyndig mand, der kun forstår lidt af, hvad der er blevet talt.

Øseps blev stående, idet han rystede på hodet, tavs og smilende, og Urusek mumlede hen for sig: Jeg har set meget i mit lange liv, men glæden ser jeg i dag for første gang. Ser du den også, Hadbrand, lige sådan for første gang? Men måske du slet ikke vedkender dig den.

Øseps så nu Hadbrand og de tre mænd; der gik en trækning over hans ansigt, og han spurte: Du kommer med bevæbnede folk; hvem har du i sinde at dræbe?

Urusek svarede smilende: Visner nu glæden på dit ansigt, da er den ikke så længevarende en blomst, som jeg troede.

Men Øseps gensvarede smilende: Jeg skal sige dig et ord af Renkôsi: En dag kom der en mand til ham og sae: De Fromme hader dig og vil slå dig ihjæl, og når de har gjort det, vil de i deres ondskab udrydde selve din lære. Men Renkôsi svarede: De Fromme lærer mennesket at tro på en gud, hvis hårde ord ingen hører uden gennem hårde menneskers mund. Jeg vil lære jer noget bedre og tillige sværere: ikke at tro på ondsken, som I daglig synes at se om jer. I skal tro, at den er kun et blændværk, der engang opløses af sig selv, ti hvis I urokkeligt troede på det onde, så vilde det vinde i magt, ligesom en gud bliver mægtigere, jo flere, der tror på ham.

Da Hadbrand hørte de ord, løftede han hånden ligesom i rædsel eller vrede, og de tre mænd tog det for et tegn til dem; de dræbte Urusek og kastede hans lig i floden Ogradanje, som de havde fået befaling til.

Støvlemageren Øseps saa fra de blodige økser til Hadbrand. Han var alvorlig, men uden frygt, da han sae: Sandelig, Renkôsi havde ret, da han sae til den samme mand: 265 Det er let at tro på en gud, der holder sig fjærnt fra menneskene, men man blir ikke altid bedre af det, derimod er det svært ikke at tro på det onde, der kommer os nær nok, og at sige til dig selv: onde mennesker er ikke til; der er kun ulykkelige, men du blir i alt fald ikke selv ond af en sådan tro.

266

VED FLODEN OGRODANJE

UDE over havet var solen lige kommet op; den kastede sine stråler et langt stykke ind ad floden Ogradanjes munding, men hvor løbet drejede, lå vandet hen i skygge og her, ved et sted der var ganske lavt, sad en lille dreng og øste vand op med en stor muslingeskal. Ellers var der ingen mennesker at se, men fra husene nær ved kom mange morgenlyde fra køer og hunde, kvinder og børn, foruden hanernes ufortrødne galen, der allerede havde varet mange timer. En gammel mand kom ud fra et hus og gav sig til at gå rask som en, der har et ærende, men snart gik han istå, rådvild, som om ærendet ikke var til at finde. Han så ivrigt til alle sider, men opgav også det igen og vendte sine øjne mod det hus, han var kommet ud af, overvejende om han ikke skulde gå derind igen, men så fik han øje på drengen nede ved floden; han fandt ligesom et ærende, gik ned til ham og spurte, hvad han havde for.

Drengen begyndte villigt at forklare sin leg: Jeg fylder vand i en grøft, jeg gravede i går; den skal blive til en flod. Der henne er et hul, kan du nok se, det skal blive fuldt af vand, så er det en sø. Den sø skal der små fisk i. Der skal også gro vandgræs, som de kan leve af. De skal være tamme, og jeg skal fange dem med en orm på en snor. Så skal de svømme lidt i denne her muslingeskal, så jeg rigtig kan se på dem, og så sætter jeg dem ud igen og tar nogen andre. Til sidst kender de mig og slås om min orm, men gedderne jager jeg ud, hvis de kommer.

Den gamle mand sae: Jeg må hellere hjælpe dig. Din rende er for eksempel ikke dyb nok. Jeg henter en spade og graver den dybere.

267

Lidt efter legede den gamle og barnet sammen; floden blev færdig; søen lå der, og de vadede sammen ud i floden for at fange fisk i en lille kurv.

Hvad skal søen kaldes? spurte den gamle.

Den skal kaldes min sø, sae barnet.

Nå ja. Den skal være en sø for fred og venskab, for der skal ingen gedder være i den.

Mens de snakkede, kom en ung pige ned mod floden til et sid sted, hvor der voksede blomster. Den gamle råbte til hende: Skal du hen og finde noget at pynte dig med til festen, Sênta?

Hun holdt den ene blomst efter den anden op til sit gule hår og svarede smilende: Er du faldet i leg, Hesîttas?

Ja, vi to bygger et fredeligt sted, der består af en sø, hvori kun lever fredelige fisk, med et land om, hvor der kun skal færdes fromme frøer og lykkelige græshopper. En af græshopperne skal hedde Siôfat, en dejlig ung mand, der spiller godt og aldrig bider, og jeg skal finde en kæreste til ham; hende vil jeg gi navnet Sênta.

Den unge pige rødmede og svarede med rynket pande: Synes du, at spot kan være tilladt på en dag som denne?

Hesîttas svarede: Jeg ærer Renkôsi, men lydighed mod blidhedens bud kan overdrives. Men få nu den rynke væk af din pande, for om lidt møder du Siôfat. Men glem ikke, at spotten også skal ha sin tid.

Men jeg hader spot, svarede Sênta.

Da kom der i den gamle Hesittas øjne et blink, der ikke hørte hans alder til: Hvad siger du, barn? For halvtredssindstyve år siden kendte jeg mange unge kvinder, og jeg kendte dem godt, til min egen fortræd. Aldrig har jeg mødt så mange spottende smil og blik som hos dem. Omkring deres munds og øjnes blomster groede spotten, der selv var en dejlig blomst, berusende i sin bitre duft. Spotten faldt leende på mit hjerte, og jeg kom selv langsomt efter den kunst at le, den samme kunst altså, men hos en mand faldt den med tiden jo noget anderledes ud. Men tro mig, Sênta, spot er opfunden af unge kvinder; de lar den ikke gå i glemme.

Sênta smilede, idet hun gik, og den gamle vendte sig mod 268 sin leg, men da så han en skare unge mænd samle sig, og han gik, ikke savnet, fra barnets lille sø.

De unge mænd afførte sig det meste af deres klæder og begyndte at øve sig i spring, løb og brydning. Flere folk kom for at se til, især da de unge hentede deres våben frem, hvorved legen fik et mere alvorligt præg. Hesittas gik fra den ene til den anden af formændene for legene og gjorde sine bemærkninger, der blev hørt med opmærksomhed. En ung mand med et smalt og klogt ansigt stod uden for rækkerne og blæste af og til i et langt horn, for at der kunde komme den nødvendige samling over øvelserne.

Da det hele var forbi og endt med et bad i floden, gik Hesittas hen til den unge mand med hornet og sae: Vilde du ikke hellere være blandt de andre unge mænd, Siôfat, og bruge din prop til mandig idræt i stedet for at stå og spilde dine lungers kraft på at blæse i et horn?

Siôfat svarede smilende: Synes du, Hesittas, at luften i mine lunger er så ganske spildt, når den sådan forvandles til smukke toner?

Det er een ting Siôfat, og mandig idræt er en anden.

Han svarede venligt: Da finder du altså min tone umandig? Jeg blæser den ellers på den strænge måde, som jeg ved, du holder af.

Hesittas trådte et skridt nærmere, så opmærksomt på den unge mands højre kind og sae: Jeg synes, at jeg endnu kan se et mærke på din kind.

Siôfat svarede venligt: Jeg mødte Sênta, da jeg gik herhen.

Ja så. Sênta væmmes ikke ved at kysse en kind, hvor en anden mands slag er faldet uhævnet.

Siôfat svarede alvorligt: Du taler om hævn, Hesittas, på Renkôsis dag. Tilgiv for resten, at jeg sætter dig i rette.

Hesittas tav et øjeblik, så spurte han: Hvor er din fjende blevet af?

Jeg har ingen.

Er han da din ven?

Jeg har tilbudt ham mit venskab, svarede Siôfat, for jeg skimtede gennem hans ophidselse en sjæl, jeg kunde 269 holde af. Hvis han blir herre over sit vilde sind, vil han en dag komme og opsøge mig.

Da Siôfat havde givet dette svar, tilføjede han: Undskyld, Hesittas, at jeg ikke har tid, til at vente på dit svar; — han løftede sit horn og blæste tre lange toner ud over byen, og straks efter begyndte folk at vrimle frem af husene og gå ned mod floden Ogrodânje, hvis løb de fulgte ind i landet. I spidsen gik landets høvding, den gamle Vêsutaini, med tolvmandsrådet efter og så det øvrige folk i den orden, tilfældet eller enkeltmands lyst bestemte det. Toget vandrede flere timer; ved middagstid nåede det en stor, bredt afrundet høj tæt ved floden, med udsigt ind i nabolandet. Herfra sås andre tog fra de fjærnere egne af landet, til vogns eller ridende; det var afsendinge fra alle landets byer, og menneskemængden samlede sig på toppen af bakken og ned ad dens jævne sider.

Høvdingen Vêsutaini trådte hen til en lille granitsøjle på toppen af højen, lae hånden om dens runding og talte sådan til det forsamlede folk: Lange tider er forløbet, siden Renkôsi døde på dette sted, men vort syn på ham er det samme, som da han levede. Store dele af vort folk er i årenes løb gået ud af vort samfund og har gjort Renkôsi til mere end et menneske; det gule folk er blevet mindre derved, men vi ærer og elsker Renkôsi som den største af vore profeter. Dog glemmer vi ikke, at der er et, der er større end noget menneske, og det er ordet. Renkôsi har selv sagt det: Jeg ved, at det ord, der bor i mig, er større end jeg selv. Jeg kalder på det, idet jeg vender mig imod det, skønt jeg ikke selv ved hvorhen, og jeg beder ordet om et øjeblik at vise sig i al sin kraft; jeg taler med ydmyghed, for jeg er kun et menneske, men når jeg trygler ordet om at tale, så tier det. Undertiden, når jeg tier og glemmer ordet, da hvisker det til mig. Sådan er ordet: det taler ikke tit i det menneske, hvor det har taget ophold. Dog lever ordet altid og styrer verden, men menneskene vil ikke tro på ordet; de vil nøjes med guder, der er snaksomme nok. — Det skete, når

Renkôsi talte til os, at en eller anden i sin beundring knælede for ham, men da sae han altid: Rejs dig; jeg er kun et menneske. Skulde jeg knæle for nogen, 270 hvilket jeg aldrig har gjort, så måtte det være for det ord, der har bolig i mig, og hvis magt undertiden overvælder mig. Men hvordan kan jeg knæle, da jeg ikke tror, at ordet ser mig eller gør sine gaver større for min knælen. Hvis jeg var ordet selv, så kunde du gærne knæle, men hvad tilfredsstillelse tror du, at ordet, verdens sjæl, vilde føle ved synet af et lille menneske, der knæler. — Vêsutaini tav et øjeblik, strakte så hånden ud og sae: Ovre på den anden side af grænsen samles folk også på Renkôsis dødsdag; jeg ved, at ordene hos dem falder anderledes end her. Jeg kan tænke på det uden nag, så meget mere som Renkôsis lære gjorde deres hårde tro mildere. Men nu vil vi høre de ord, som Renkôsi vekslede med præsten Hadbrand, og som senere kom til at volde hans død.

Derefter kom to mænd frem og satte sig over for hinanden; den ene forestillede Renkôsi, den anden præsten Hadbrand, og i deres fremsigelse lød nu igen den gamle velkendte samtale.

Hadbrand: Den første anklage, jeg har at føre imod dig, Renkôsi, er den, at du fornægter Gud.

Renkôsi: Jeg ved intet om Gud, og jeg kan ikke fornægte, hvad jeg ikke ved. Jeg har ikke udforsket verden med min tanke, lige så lidt som du selv. Sjælen, der er en søn af ordet, viser undertiden en kraft, der kan både overvælde og forfærde. Ligesom en vækst, vi alle kender, pludselig en dag kan skyde til værs over sin naturlige højde, sådan kan sjælen vokse mennesket over hodet, så han ikke kender den igen som sin egen sjæl, fordi han glemmer, den har sit udspring fra en kraft, der er uden grænse. Det sket i øjeblikke af stor nød eller usædvanlig livsfylde, at sjælen rejser sig og med sin hånd synes at gribe i selve den kraft, der styrer verden. Og jeg, der ikke kender nogen gud, men heller ikke nægter hans tilværelse, jeg vilde være villig til at kalde sjælens rejsning en åbenbaring og kraften, den hæver sig imod, for en gud, men her kender og frygter jeg mennesket, og har ingen god tro til ham. Lær mennesket at tro på Gud. Han bor i himlen, for at han derfra kan løfte menneskets sjæl. Troen er et tov, der forbinder mennesket og hans gud. De trækker hver i sin ende, mennesket er den 271 stærkeste. I dag sidder Gud i himlen, i morgen er han trukket ned fra sin stol, dagen efter sidder han på jorden. Fra en stor himmelgud blir han en lille menneskegud, skabt i forgårs af et stort menneske, skabt om i dag af et lille. Mennesket kommer frem for sin gud, bærende på sine begæringer; han kalder dem store og høje, de er små og lave. Han tror, at hans egne små lyster deles af hans gud, og når han kommer højest, ryger han sin gud under næsen med sin rette tro og med sit had til dem, der har en anden. Han gør daglig sin gud mindre, mens han tror, det er ham selv, der vokser, til sidst er der ikke andet igen end en lille trægud malet rød eller grå efter menneskets egen farve. En dag kommer så en mand, der er større end det indskrumpede gudebilledes dyrker, han sætter Gud tilbage til himlen, og spillet begynder forfra. Men hvis der er en gud, så er hans ævne til at gøre sine dyrkere til gode mennesker, så ringe, at vi må tro, at formålet i hans tilværelse er noget helt andet. Vel, så vender vi os fra denne formodede gud, indtil han en dag viser os, ikke ved syner eller ord, men ved tydelige gerninger, at han kun har det gode til hensigt, så at troen på ham er os mere tjenlig end den tro, vi nu har.

Hadbrand: Den anden anklage mod dig er, at du fornægter Guds klare og utvivlsomme åbenbaring.

Renkôsi: Det er sandt. — Mange ord har lydt til os gennem tiderne, milde og skønne; andre, hvor det gode og det onde har været uløseligt blandet sammen. Det er især om disse sidste, mennesker påstår, at de kommer fra Gud. Hvorfor skulde jeg tro, at jeg netop her hører Guds klare og utvivlsomme åbenbaring, da det er sikkert, at det onde altid kan komme fra mennesker, så vi har ingen grund til at tro, at der her skulde stå en Gud bag ved. Hvorfor så ikke hellere bag de milde? Men om dem mener I, som vi, at de kommer fra mennesker. De er en åbenbaring af ordets kraft, der er større end menneskene.

Hadbrand: Den tredie anklage er, at du anser troen på Gud for fordærlig.

Renkôsi: Dette er ikke rigtigt. Når et menneskes tanke hæver sig over ham selv, tror han undertiden, han har haft 272 en åbenbaring fra Gud. Blir han mildere derved og bedre mod sine medmennesker, da er troen et gode, men altfor tit sker det, at den tro, der har hævet en sjæl over det jævne menneskelige, trækkes ned på jorden, taber sit liv og sin varme, blir kold og hård, og sådan en tro er utålsom. Den udretter ikke noget godt. Kunde menneskets sjæl blive i højden, hvor han tror at fornemme Gud, da kunde vi ønske, at alle havde sådan en tro. Dog vilde vi ikke elske denne Gud, men vi vilde elske dem, hos hvem vi så frugten af den formodede guds mildhed.

Hadbrand: Den fjerde anklage mod dig er, at du ikke skælner mellem ondt og godt, at du ikke tror på evig straf og evig løn.

Renkôsi: At en menneske har kunnet få en sådan tro, viser kun, at han har gjort det onde i sig selv til Gud. — Men da Renkôsi havde sagt disse ord slog han sig selv på munden og sae. Tilgiv, at jeg brugte ordet det onde, hvis magt jeg ikke kan anerkende, men jeg er kun et menneske, og dit blik på mig forledte mig. Se, at sige: Mennesket er overvejende ondt, det er menneskeligt. At sige: Mennesket fortjener evig straf, det er forfærdeligt, men måske endnu menneskeligt, men at tillægge Gud tanken om evig straf, det er hentet op fra den dybeste afgrund i menneskets sjæl, men for den, der et øjeblik har set ned i denne afgrund, må der vel findes en undskyldning, fordi han i sin forfærdede svimmelhed har kaldt denne tanke for guddommelig

åbenbaring.

Hadbrand: Den femte anklage mod dig er, at din lære om ordet ikke gir menneskene den trøst, de har fornøden.

Renkôsi: Jer lære er trøstesløs, da den lover de fleste evig straf, hvad der er en rædsel for hjertet og for tanken afsind. Vor lære siger: sjælen lever evigt. Hvordan, det ved vi ikke, og her kan det siges, at vor lære til en vis grad mangler trøst. Jeg vilde endda prise din lære, dersom de få sande troende var, jeg vil ikke sige bedre end andre, men gjorde sig umage for at være deres medmennesker til trøst, men det gælder ikke blandt jer: jo mere troende, des mere mild. Sådan er jer tro: den gir mennesket den samme umenneskelige hårdhed, som I tillægger jer Gud. Nej, af de 273 få troende er igen kun forsvindende få, hvad jeg kalder mennesker.

Hadbrand: Den sjette anklage mod dig er, at du har forvansket den rene sande lære om Gud, til det falske menneskeværk om ordet som sjælens ophav.

Renkôsi: Ordet er ikke af mennesker, det har altid været. Ligesom vort legeme er dannet af jorden, sådan er vor sjæl udsprunget af ordet, og her, Hadbrand, har du en tanke, der belyser din lære om sjælens evige tilintetgørelse. Her er grund til at sige evig, for så stor er den kraft, der er lagt i sjælen, at den ikke kan tilintetgøres i nogen for mennesker tænkelig tid. Men da tilintetgørelse strider mod sjælens væsen, så er denne lære i sig selv en umulighed. Ingen af naturens kræfter kan spærres inde i en tilintetgørelsens gryde, mindst af alle sjælen, der kommer fra ordet, som er den største af alle kræfter.

Falsk kan vor lære ikke være, ti ordets kraft er indlysende for enhver, der ikke lukker sit øre for det.

Hadbrand: Den syvende anklage mod dig er, at du lærer, at ordet styrer verden, mens vi ved, verden styres af Gud.

Renkôsi: Jeg siger, at ordet styrer verden. Det er et udtryk, min ufuldkomne tanke benytter; hvor meget ved jeg om det? Husk på, hvad de gamle har sagt: Når man lytter længe nok til Gud, så hører man ham til sidst tale; alt hvad han siger, er forskelligt, og det er altsammen sandt. Men vi kan ikke ved nogen lang lytten aftvinge ordet dets hemmeligheder. Jeg kunde kalde ordet Gud og forkynde det sådan, men hvad havde jeg vundet ved det? Ganske vist, mange mennesker er børn og vil gærne se en gammel mand med hvidt hår og skæg, men vi er voksne. Jeg ser, der er en styrelse i naturen, mindst tydeligt ser jeg den blandt menneskene, undertiden slet ikke. I ser overalt Guds styrelse, så kan det gå så slet, det vil. Intet vanvid blandt mennesker kan være så stort, at I ikke tror, at det styres af en alvis Gud. Jeg ser, at ordet kun tildels har magt over menneskene; deres sjæle, som dog stammer fra det, synes forvildede, rasende og tit uden al fornuft og styrelse. Ordet kan, selv når det har liv i et menneske, ikke styre dette anderledes end usikkert og famlende, og her har du da en 274 begrænsning af min påstand om, at ordet styrer verden. Det har lettere ved at herske over den lunefulde måne på himlen end det endnu mere lunefulde menneske på jorden. Sådan er da vort liv, det er ikke bedre, hvem skal hjælpe os? Det kan kun vi selv, når vi gir godhed bolig i os. Gode må vi selv blive, så blir vor verden god at leve i. Det er en enfoldig tanke, som et barn kan finde på. Og hernede ved jorden ender vor lære da til sidst; den gror som simple urter ved vore fødder, det er ikke noget luftsyn svimlende højt oppe i skyerne, men en lille grøn og smal vej, der fører os fremad gennem livet over døden til sjælens evige liv.

Hadbrand: Den ottende anklage mod dig er, at ved din falske lære gør du menneskene slappe, uden syndsbevidsthed.

Renkôsi: Der er mellem os som mellem mennesker i almindelighed to opfattelser, der kæmper med hinanden; en hårdere og en mildere. Da menneskene har en drift til at bøje sig for det, der synes stærkere end de selv, vinder den hårde opfattelse straks de fleste tilhængere. Menneskene har gennem tiderne bøjet sig under en Guds hårdhed, men jo mildere de er blevet, desto mildere også deres Gud; dog er det altid sådan, at de, der har den hårdeste tro, råber højest på, at deres tro er den rette. Ligesom det ikke er en vanskelig sag at finde beviser for, at mennesket er overvejende slet og foragteligt, sådan er det let at få menneskene til at tro på en lære, der overvejende er stræng og fordømmelse. Men sjælen vil ikke i længden tåle, at den skal leve i skyggen af mørkets tårn; der vil lyde et råb: Dette sted i læren er umenneskeligt, — og når råbet har lydt længe nok, vil der komme en profet, der har myndighed til at sige: Dette sted er ikke af Gud; vi sletter det. — Du og dine folk, Hadbrand, siger: Mennesket er overvejende slet; det er ikke blevet bedre i den tid, det har levet på jorden. Vi tror heller ikke, at forkyndelsen af den sande tro gør menneskene bedre, men nogle enkelte blir dog skilt ud og frelst. De, der ikke vil tro, blir værre, men skylden er deres egen. — I siger hoverende: Mennesket er i dag så slet som for tusende år siden, og om tusende år vil det 275 ikke være bedre, — men jeg siger: Den dom er falsk. Godhed vil engang sejre, efterhånden som troens utålsomhed viger pladsen i menneskets hjerte for den forståelse, at godhed er vigtigere end noget andet. Det er en bues natur at være krum og spændt; den gir af sin kraft til strængen. Mennesket er af naturen en fri gren på livets træ: det har frivilligt spændt sig under en stræng, det kalder Gud og givet ham af sin egen kraft, men denne krumspænding er ikke menneskets sidste bestemmelse. Dog

ved vi vel, at når strængen en dag springer, blir mennesket slapt og uden hold, ti også det at være fri skal læres. Se blandt dit eget folk, Hadbrand, på de store frafald og forvildelser; de kommer netop, hvor troens stramme stræng brister. Dær har du eksempler på slaphed; vi kender ikke noget lignende i vort folk.

Hadbrand: Den niende anklage mod dig er, at du ved din opfattelse af sjælens udødelighed berøver menneskene den trøst at kende hinanden igen i det andet liv.

Renkôsi: Jeg ser blandt mængden min kære disipel, den lille støvlemager Øseps; skal jeg tro, at hans venstre brækkede tommelfinger er udødelig, så at jeg i det andet liv kan kende ham igen på den? I fortæller om udødelighed, som om det var et æventyr for børn, hvor selv det mest utænkelige gøres forståeligt, sådan at det andet liv blot er dette liv om igen, men I vil helst slå barnet ihjæl, hvis det ikke tror hvert punkt i jert æventyr. — Når vi betragter nattehimmelen, ser vi mælkevejens bue bøje sig ned mod jorden som et sindbillede på verdens sjæl, det vi kalder ordet. Sådan en høj bue hen gennem himlen er ordet, der har bøjet sig til jorden og taget ophold i menneskene. Kunde vi se ordet, da vilde det være som stjernernes bro, der synes at holde himlen oppe og at spænde om jorden. Se hvor ren og uforstyrret denne bue er. Hvor meget anderledes ser det ikke ud, når vi derfra vender blikket mod ordets lange tog gennem menneskenes verden. Her synes alting forvirring, her er ikke uforstyrrelig ro, ikke mælkevejens rene farve. Alle farver findes, også rene, men alle usikre og skiftende. Solen skinner på det lange mennesketog, den afslører mange rædsler, og hvem ved, hvad natten skjuler? Hvor 276 meget højere er ikke sindbilledet, der lyser ned oven fra? Jeg kunde spørge dig, Hadbrand: Hvorfor har Gud skabt menneskene, når han dog kunde forudse, at de fleste måtte ende i den evige tilintetgørelse? Og du har sikkert et svar rede. Lige sådan kunde du spørge mig: Hvorfor er ordet steget ned til ufuldkommenhed og har taget bolig i den? Jeg ved det ikke, men om også ordet i mange mennesker blir ganske ukendeligt, om det blir misbrugt og vredet om til ondt, det skal ordet ikke hævne i al evighed. Sikkert er dets kraft så vældig, at det engang skal rejse sig igen i og med det menneske, i hvem det synes at dø, snarere end at leve. Men om alt dette ved vi ingenting, og når det sker, at nogen iblandt os blir så overvældet af ordets kraft, at det forrykker ham op over hvad menneskeligt er, så han begynder at forklare de første og sidste ting, da møder vi ham med et smil og siger: Kære, så snaksomt er ordet ikke, sådan ødsler det ikke med sine hemmeligheder. Det er en digters tale, vi hører af dig, ikke andet. — Langt og broget er ordets tog gennem menneskelivet; vi ser ikke, hvor det begyndte. På hvilket sted berørte ordets bue vel vor verden? Til et barn vil jeg svare: Dær hvor stjernernes bue står på jorden. Og på et lignende sted finder vi togets ende. Spørgsmålet om, hvad der ligger bag ved, gøres vistnok af ethvert barn, men vi vokser efterhånden op til den selvbeherskelse, at vi kan sige: Jeg ved det ikke. Ved to mennesker er et menneske blevet til, og denne største kraft, vort legemlige liv kender, virker i os fra undfangelsen til døden, men taler den vel om sig selv og forklarer den, hvad den er? Sådan virker ordets kraft, uden selv at tale; vi kan granske over den og påvise et og andet, selv oplader den ikke sin mund om sig selv eller om sin sidste hensigt med os.

Hadbrand: Den tiende anklage mod dig er, at du er et ugudeligt og ondt menneske, der fordærver andre mennesker med dine ord.

Renkôsi rejste sig uden at svare, men fra mængden lød et samlet råb: Ingen af os ved noget ondt, som Renkôsi har sagt eller gjort.

Da denne samtale var til ende, kom en fremsigemand og 277 fortalte den gamle beretning om Renkôsis død, hvordan han med nogle få disciple var kommet nær til grænsen af Sydlandet, hvordan han dær blev grebet af præsten Hadbrands mænd, stillet for rådet, dømt som gudsfornægter og henrettet. Hans sidste ord til de forfærdede disciple lød sådan: I skal ikke hade mine fjender, som mange vil kalde dem, eller forsøge at hævne mig; husk på, hvad jeg mange gange har sagt jer: I skal ikke løfte hånden mod det ondes blændværk, I gir derved kun fornyet liv til det, der alligevel engang må dø. Lad den, der synes ond, rase i sig selv, og lad ingen røre ved ham og besmitte sig; han har vel sin tid, men han vil til sidst formålsløst styrte sammen. I skal heller ikke sørge over mig. Har der været glæde ved, at jeg har været iblandt jer, så lad den ikke formindskes ved nogen sorg over, at jeg er død. Det er glæde, jeg har lært jer; glem aldrig det. Jeg har søgt at gøre det gode, nu vil jeg dø sådan, at min død medfører så lidt ondt som muligt, dertil skal I hjælpe mig. De, der nu hoverer, vil stivne, når de hos jer ikke ser andet end det gule folks smil. Deres glæde over min død vil være et bål, som ingen bringer næring til. Hos jer brænder en anden ild, lad den aldrig gå ud.

Da fremsigemanden havde endt sin fortælling, kom dagens begivenhed, at udpege den ny høvding, der skulde ta styret, når den gamle Vêsutaini døde. Valget faldt som ventet på den unge Siôfat, men et stort parti, ført af Hesittas, stemte på en anden, en mand med et mere barsk ansigt, end almindeligt blandt de gule folk, han hed Tengasôki og var kendt for sin dygtighed i våbenbrug. Da valget nu imidlertid var afgjort, stod Vêsutaini op og stillede det spørgsmål til Hesittas, hvad hans parti nu vilde gøre, da de efter loven havde ret til at skille sig ud og danne deres eget samfund.

Under stor tavshed gik Hesittas frem til den lille granitsøjle og gav følgende svar: Brødre, I ved, hvad jeg har at indvende mod Siôfat. Jeg har selv engang fået et slag af en fremmed mand. Jeg forsøgte at tale ham til rette, og da det var uden held, sae jeg: Kære, undskyld at jeg underviser dig med hånden, da min mund ikke kan gøre det. — Jeg slog ham under kæben, så han faldt, og jeg talte på ny 278 fredeligt til ham. Vel, jeg

fik ikke en ven i denne mand, lige så lidt som Siôfat i sit tilfælde, men ingen anden har slået mig siden. Jeg frygter den altfor store mildhed, og jeg så hellere, at hele vort folk gjorde sig i stand til, om nødvendigt, at slå en fjendtlig magt under kæben, hellere end fromt at ta imod alting. Dog vil jeg gjerne endnu engang høre, hvad Siôfat har at sige om den sag. Han er jo stærk i mildhed frem for nogen af vort folk.

Siôfat rejste sig og svarede: Som tiderne nu er med krig og udsigt til krig, tror jeg det er muligt, at det lille gule folk kan blive undervunget af en mægtig nabo, og skulde det ske, og vort folk blive splittet over hele jorden, for på den måde at blive svækket, så kan vi ikke forgå, for vi har to ting frem for andre: en finere og stærkere hjærne og et sind, der ikke tar sig selv til rette, dertil, håber jeg, et mindre mål af griskhed. Et sådant folk går ikke under, og vor lære kan ikke udslettes. Der kan ikke gøres os noget virkeligt ondt; på den måde forstår jeg Renkôsis ord: Det onde er ikke til, det er kun et blændværk. — Intet nok så mægtigt folk kan besejre et folk, hvis valgsprog er: giv efter og hold ud.

Da det stærke bifald var stilnet af, talte Hesittas videre: Du taler godt, Siôfat, og de fleste er med dig. Jeg forudser da, at den smule våbenøvelse, vort parti driver, engang helt vil forsvinde, men selv om det skulde ske, at det gule folk vil la det krigerske våben falde ud af hånden, så har vi endnu et våben, som det vil være farligt at gi slip på. Se jer om mellem de andre folk: snart fører de krig, og snart holder de fred. Hverken det ene eller det andet kalder ordet til live blandt dem. For tiden ligger de fleste hen i udmattelse, og troen synes stærkere end før. Dog er menneskene ikke som før; de rører sig ikke videre for troens skyld. De kniber hverandre med fromme fingre under bordet, men i det hele taget er selvkærhed mere herskende hos dem end tro. Hverken det ene eller det andet kalder ordet til live blandt dem. Et blik over verden viser os flere fægtende næver end tænkende hjærner. Tro dog ikke, at de ikke har opdaget ordet; men ordet er i foragt hos dem. Alligevel, prøv at gå ud og sige: Hvorfor foragter I ordet? 279 Og de vil svare jer: Hvad taler du om foragt for ordet? Det lyder over hele landet, vi hører det hver dag. — Ja, sådan er det; folk behøver ikke at gå så langt som til den gule tanke; de finder trøst og rejsning et andet sted. Profeten Fåremule er overalt på færde; han trøster folket. Hans lille mule er jorden så nær; folk kan ligge ned og forstå ham. Fåremule finder ikke på noget, men fortæller folk, hvad de selv har tænkt. Om krig siger han: Man må jo indrømme — — men så på den anden side — —. Om den hårde tro har han den mening, at ganske vist — — men — —. Om al menneskelig nød og selvkærhed har han et godt lille ord, der går ud på, at det kan vel ikke nægtes — — men så, set fra et andet synspunkt — —. Fåremule retter ikke på noget; han viser, at det kunde ligge værre end det gør. Hans ord falder som vejstøv på det, der ligger. Så kan enhver rigtig se, det har ligget længe, og lad det så ligge. Han kommer oven på alle ulykkerne; han ordner lidt ved ruinerne; så ligger de. Han findes vel også i fredelige tider, men under ulykkerne er det ligesom han vokser. Dog vokser han ikke; det er menneskeruinerne, der er kommet til at ligge lavere; derfor syner han mere. Fåremule gør os Gule overflødige, for han er menneskevenlig som vi. Kun mod ordet er han ikke venlig; det vilde, hvis det blev hørt, berøve ham magten over menneskene. Men den fare har han forstået at ophæve med al den kløgt, der er i hans lille mule. Derfor, hvor Fåremule har bragt vækkelse, dær falder folk i søvn, hvis vi kommer med vort ord. Så lang tid er der gået, siden Renkôsis død, og så meget har menneskene forandret sig, at en meget stor del af dem ser med ligegyldighed på, at vi er uden Gud, mens ordet er genstand for deres foragt. Nu kommer jeg da til sagen og tilgiv, at jeg er gammel og noget snaksom: Tror I ikke, at profeten Fåremule kan finde vej ind i vort land? Dersom venlighed skal være vort eneste våben, så har vi en dag profeten Fåremule midt iblandt os. Han tager fat forneden, begynder lavt og kommer aldrig højere. Hans ånd er en højdespringer, hvis kunst det er at springe lavere end alle andre. Han vil skrive vore bøger, han vil spille for os, han vil forkynde os sit ord; han vil få 280 sine tilhængere, og han vil trække os ned, så langt han kan, hvis ikke vi griber til våben imod ham. Venlighed kan ikke gøre ham uskadelig, han er selv venlig og synes ikke at nærme sig af andet. Men tænkt på de krøniker, I lærte, da I gik i skole. De indeholder i alt fald een sandhed: at hos de Gule er spot et ældgammelt våben. Den er datter af den endnu ældre tvivl, der bor hos de fleste af os. Men la spot ikke dø, lige fra dens hvasseste torn til det tvivlende smil. Med den vil vi møde Fåremule, når han kommer, den kan han ikke tåle; den er ham fremmed; havde han den, var han jo ikke Fåremule. Jeg siger ikke, at spot er nogen meget høj form for ordet, men den er dog langt højere end Fåremule, hvis bagdel vi kan frygte at se aftrykt i de muldvarpeskud, der en dag skal tjene ham til talerstol. Jeg ved, der er nogle, der skumler over mig og mine disciple; men vi vil blive iblandt jer og sørge for, at spottens og sindrighedens ældgamle salt aldrig mister sin kraft. Brødre, blandt de farer, der truer os har jeg nu gjort opmærksom på en, der er stor nok; Fåremules sejr vil betyde ordets død.

På dette sted i sin tale blev Hesittas afbrudt af en stor munterhed fra det forsamlede folk; også Siôfat lod ved et smil forstå, at folkets glæde ikke var ham fremmed. Men da det havde varet en stund, vinkede Hesittas med hånden og sluttede sin tale med følgende ord; Kampen for troen har menneskene nogenlunde, omend nødigt, opgivet, og deres naturlige egennytte fremtræder nu mere nøgen, ikke prydet af troens klædebon. Om menneskene derved er blevet bedre, kan være tvivl underkastet; jeg mener dog, at en sund egennytte tyder på et vist fremskridt i fornuft, men for tiden er menneskenes egennytte syg og forrykt af alle de ulykker, den selv har voldt. Menneskene kan ikke se, hvor det er fornuftigt at sætte grænsen for deres gridskhed og op af menneskesjælens dyb ser jeg et andet uhyre dukke frem, anderledes forfærdeligt at se til end den tilsyneladende så elskelige Fåremule. Da vi som drenge læste den gamle historie om tudsen Rimbûnga, med billeder til, tænkte vi ikke, at vi skulde få den virkelige Rimbûnga at se, værre end han er tegnet af i vor læsebog. 281 Men den klogeste af alle skabninger, mennesket, der i forrykthed overgår

ethvert dyr, har nu kaldt Rimbûnga til live. Han løfter sit gyselige hoved op i dagslyset, så alle kan se ham. Mange er forfærdede, men mange slutter sig til ham, for i den almindelige rådløshed vil Rimbûnga dog noget: ødelægge, og så stor er menneskenes fortvivlelse og foragt for sig selv, at de tænker: Lad hellere det hele gå til grunde. Sådan tænker Rimbûngas folk, hvad der igen bekræfter det gamle ord: mennesket er sig selv værst. Men også det kan kun gælde en tid, og jeg tror derfor ikke, at et styre af denne høvding over skarn kan blive langvarigt. Våben mener jeg ikke kan nytte noget her, vi har kun det forsvar, som allerede Jêkon den gamle brugte. Jeg har da ikke talt om Rimbûnga for at nedslå jer munterhed, men for at mane til beskedenhed, at ingen skal hovmode sig og tro, at Rimbûnga ikke kan komme til at løfte sit hoved også blandt os. Blir vi hovmodige, har vi allerede gjort det første skridt mod faldet. Som Renkôsi en gang har sagt: Der er tre farer, der lurar på mennesket: krig, penge, tro; alle tre ting vil gærne puste ham op over hans naturlige størrelse. Men hvad kan det gavne et menneske, om han et øjeblik vokser op over sig selv, når faldet venter bag ved. På hovmod følger tit selvforagt. Selv om den er from, er den ikke skønnere, end når den er fræk. Men midtvejs står det stude, hvor det er så svært for mennesket at få fodfæste, den ydmyge erkendelse, der dog ikke er uden stolthed: Jeg er kun et menneske.

— Eftermiddagen gik hen med samtale, musik og munterhed, mens solen, der var begyndt at synke mod vest stod som et sindbillede over det forsamlede gule folk: klar og varm, mild, som den er, der har magt over sig selv.